

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”

ของ ศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ ทองศรี

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ดร.ปริญญา สร้อยทอง

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาพรรณ พินลา

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด อินทจามรรัักษ์)

หัวหน้าภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ชื่อนิสิิต	ศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568
คำสำคัญ	การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์, ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์, การลดอคติทางเชื้อชาติ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียน 3) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบันเพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 4) แนวคำถามการสนทนากลุ่ม หลังจากระดมความคิดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 5) แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 6) แบบประเมินทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติ โดยเครื่องมือทั้ง 6 ชิ้นจะนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้อย่างคงยึดติดกับอุดมการณ์รัฐชาติที่เน้นประวัติศาสตร์สงครามและวีรกรรมของผู้นำ ซึ่งเป็นการนิยามความเป็นไทยที่คับแคบและ

ผลิตซ้ำภาพจำให้เพื่อนบ้านเป็นศัตรู การสอนส่วนใหญ่อิงปรัชญาสารัตถะนิยมที่มุ่งเน้นการบรรยาย เพื่อท่องจำ ความรู้เพียงชุดเดียวจากตำราเรียน โดยมีครูเป็นผู้ผูกขาดความรู้ ทำให้นักเรียนตกอยู่ในสภาวะจำยอม เป็นเพียงผู้รับสารที่ขาดทักษะการคิดวิพากษ์ ท่ามกลางบรรยากาศห้องเรียนแบบอำนาจนิยมที่ปิดกั้นการตั้งคำถาม และมักมองความเห็นต่างทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องไม่รักชาติ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์แบบองค์รวม โดยเริ่มจากเนื้อหา ที่ต้องก้าวพ้นวาทกรรมประวัติศาสตร์ชาตินิยมและชนชั้นนำ ไปสู่ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วมที่สะท้อนการหลอมรวมและพึ่งพาอาศัยกันของผู้คนหลากหลายกลุ่ม ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนการสอนเป็นแนวทางพิพัฒนาการนิยม ผ่านการวิเคราะห์หลักฐานประวัติศาสตร์คู่ขนาน และการใช้บทบาทสมมติเพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ นอกจากนี้ต้องมีการปรับบทบาทของครูต้องลดทอนอำนาจลงเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกที่เป็นกลาง เพื่อให้ผู้เรียนพลิกบทบาทเป็นผู้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ภายใต้บริบทการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความหลากหลายของชุมชนเข้าสู่บทเรียน และสถาปนาห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่อนุญาตให้ผู้เรียนสามารถถกเถียงหรือตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์กระแสหลักได้อย่างมีเสรีภาพโดยปราศจากการตีตรา จากนั้นนำแนวทางดังกล่าวไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ (Formulating Historical Questions) ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน (Searching and Gathering Evidence) ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน (Analyzing and Interpreting Evidence) ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ (Synthesizing and Constructing New Understanding) ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด (Presenting and Reflecting) หลังจากการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.64) และจากการสนทนากลุ่มพบว่า นักเรียนตระหนักถึงรากเหง้า ของอคติและมายาคติ คัดค้านความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์และการรู้เท่าทันสื่อ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีบทบาทในการหยุดยั้งวงจรความเกลียดชังในสังคม

Title	CRITICAL HISTORICAL LEARNING MANAGEMENT MODEL TO REDUCE RACIAL BIAS AMONG MATTAYOM 1 STUDENTS
Author	Saran Kingrungetch
Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ed.D.
Academic Paper	M.Ed. Thesis in Social Studies - (Type A 2), Naresuan University, 2025
Keywords	Critical History Learning, Critical Thinking Skills, Reducing Racial Bias

Abstract

This thesis aims to 1) study the current state and problems of critical history learning for grade 7 students and 2) develop a critical history learning model to reduce racial bias among grade 7 students. This qualitative research collected data through interviews with key informants: educational supervisors and teachers of social studies, religion, and culture, selected specifically according to predetermined criteria, to study the models of critical history learning. To reduce current racial bias among first-year secondary school students.

The research tools used included: 1) Interview questions on the model of critical history teaching to reduce racial bias among first-year secondary school students by educational supervisors and teachers of social studies, religion, and culture; 2) Group discussion questions on the current model of critical history teaching to reduce racial bias among first-year secondary school students; 3) Interview questions on developing a current model of critical history teaching to reduce racial bias among first-year secondary school students; 4) Group discussion questions after conducting learning activities using critical thinking skills to reduce racial bias among first-year secondary school students; 5) A lesson plan for critical history to reduce racial bias among first-year secondary school students; and 6) An assessment form for critical history skills and bias reduction. The results of all six tools were analyzed inductively. The research findings showed that.

The results of the study on the model of critical history teaching... To reduce current racial bias among first-year secondary school students, it was found that teaching methods remain tied to nation-state ideology that emphasizes war history and the heroism of leaders. This narrowly defines Thai identity and perpetuates the image of neighboring countries as enemies. Most teaching is based on essentialist philosophy, focusing on lectures for rote memorization of a single set of knowledge from textbooks, with teachers monopolizing knowledge. This leaves students in a state of submissiveness, merely receiving information without critical thinking skills, amidst an authoritarian classroom environment that stifles questioning and often views differing historical opinions as unpatriotic.

Developing a critical history teaching model to reduce racial bias among first-year secondary school students requires a holistic paradigm shift. This begins with content, moving beyond nationalist and elite historical discourse towards a shared social and cultural history that reflects the integration and interdependence of diverse groups. This must be coupled with a shift in teaching methods towards a progressive approach, through parallel analysis of historical evidence and the use of role-playing to foster understanding and empathy. Furthermore, the role of teachers must be reduced to that of neutral facilitators, enabling students to become researchers and constructors of knowledge independently, within a learning context that connects community diversity to the lessons. The project established a classroom environment that provided a safe space for students to freely discuss and question mainstream history without stigmatization. This approach was then used to develop a learning management methodology consisting of six steps: Step 1: Formulating Historical Questions; Step 2: Searching and Gathering Evidence; Step 3: Analyzing and Interpreting Evidence; Step 4: Synthesizing and Constructing New Understanding; and Step 5: Presenting and Reflecting. Following the activities, students demonstrated a very high level of critical thinking skills ($\bar{x} = 3.38$, S.D. = 0.64). Group discussions revealed that students were aware of the roots of prejudice and misconceptions, the equal dignity of human beings, the importance of critical thinking and media literacy, and were ready to transform themselves into informed citizens capable of playing a role in breaking the cycle of hatred in society.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ ทองศรี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและแนวทางที่ช่วยให้งานวิจัยฉบับนี้ สมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฉรา ศรีพันธ์ ประธานที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้มอบความรู้ คำปรึกษา กำลังใจ และหลักการในการดำเนินงานวิจัย พร้อมทั้งช่วยแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาและเสียสละเวลาอันมีค่า นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ และดร.ปริญญา สร้อยทอง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ กรุณาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ และ ถูกต้องยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่มี คุณภาพและความถูกต้องสมบูรณ์ รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณา ในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การศึกษาครั้งนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่า ข้าพเจ้า ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและครูโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย รวมทั้งนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ให้การดูแล ในกระบวนการวิจัยตลอดมา ขอขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตร ครอบครัวยุติธรรมศึกษา มหาวิทยาลัย นเรศวร และเพื่อน ๆ พี่น้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ กำลังใจ และการสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้ง และขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง ไปได้ด้วยดี แม้ไม่สามารถกล่าวถึงทุกท่านโดยละเอียดได้ ณ ที่นี้

ศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุณูปการ.....	ช
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
จุดประสงค์การวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระประวัติศาสตร์.....	14
รูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	18
การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์.....	21
อคติทางเชื้อชาติและการลดอคติ.....	29
การคิดเชิงวิพากษ์.....	36
พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย.....	40
กรอบแนวคิดวิจัย.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	44
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติ ทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	48
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	59
ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	59
ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติ ทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	79
บทที่ 5 บทสรุป.....	145
สรุปผลการวิจัย.....	146
อภิปรายผลการวิจัย.....	157
ข้อเสนอแนะ.....	161
บรรณานุกรม.....	163
ภาคผนวก.....	171
ประวัติผู้วิจัย.....	336

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรฐาน ส 4.1.....	16
ตาราง 2 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรฐาน ส 4.2.....	17
ตาราง 3 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรฐาน ส 4.3.....	17
ตาราง 4 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพื่อแสดง แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติ ทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร.....	97
ตาราง 5 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ.....	112
ตาราง 6 แสดงตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ และองค์ประกอบ ของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ.....	117
ตาราง 7 แสดงคะแนนแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ.....	130

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย.....	43
ภาพ 2 แสดงแผนผังสรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	58
ภาพ 3 แสดงตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้.....	111
ภาพ 4 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปसान และการค้าเสรี.....	119
ภาพ 5 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปसान และการค้าเสรี.....	120
ภาพ 6 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปसान และการค้าเสรี.....	121
ภาพ 7 แสดงนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงโจทย์ที่ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากแง่มุมหลัก.....	124
ภาพ 8 แสดงนักเรียนสืบค้นและรวบรวมหลักฐานเพื่อสร้างความใจในเรื่องราว ในสมัยอาณาจักรสุโขทัย.....	125
ภาพ 9 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์.....	127
ภาพ 10 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับการสถาปนาสุโขทัยขัปลั หรือผสมผสาน.....	128
ภาพ 11 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยืมและประยุกต์.....	128
ภาพ 12 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรม เราคือใคร.....	129

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์คือรากฐานของปัจจุบันและนำมาซึ่งอนาคต การเรียนรู้อดีตอย่างถ่องแท้ จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจตนเอง รู้จักรากเหง้า และสามารถตีความความเป็นมาของโลกในมิติต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ยังมีประโยชน์สำคัญในการทำให้เราได้เรียนรู้ จากความผิดพลาดในอดีต เพื่อใช้เป็นสัญญาณเตือนภัยในการเตรียมความพร้อมและป้องกันไม่ให้เกิด ความผิดพลาดซ้ำรอยขึ้นอีก (กมลวรรณ วิชัยรัตน์, 2566) ในฐานะที่ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษา พัฒนาการและเรื่องราวของมนุษยชาติที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน วิชาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วย ให้เรามองเห็นพื้นฐานและวิวัฒนาการของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งในมิติด้านการดำรงชีวิต การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างตัวตนและพัฒนาเยาวชน เพื่อการพัฒนาชาติในระยะยาว (เจนจิรา ออบกลิ่น และสมทรง สิทธิ, 2565) ในยุคสมัยใหม่ เป้าหมาย ของวิชาประวัติศาสตร์ควรมีการปรับเปลี่ยนเพื่อสลายวิธีคิดแบบชาตินิยมที่เอาตนเองเป็นศูนย์กลาง แล้วหันมามุ่งสร้างความตระหนักรู้ถึงสังคมในระดับสากลให้สอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองโลก หรือ Global Citizen โดยเน้นไปที่การสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันประวัติศาสตร์ (Historical Literacy) มีกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ ตลอดจนมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม และความเท่าเทียมทางเพศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (โยสิตา สีนบัว, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสติปัญญาและทักษะการคิดของบุคคล โดยการเรียนประวัติศาสตร์มีคุณค่า อย่างมากในการเสริมปัญญาแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการอ่าน การคิด การเขียน และการพินิจพิจารณา อย่างละเอียด การศึกษาวิชานี้ช่วยฝึกฝนให้ผู้คนมีนิสัยช่างสงสัย ช่างวิพากษ์วิจารณ์ มีวิสัยทัศน์ ที่กว้างขวางไม่ลำเอียง สามารถแยกแยะความดีความชั่ว และรู้จักชั่งน้ำหนักในข้อขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นคุณค่าสูงสุดในการนำพาบุคคลไปสู่ความมีปัญญา (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) นอกเหนือจาก การพัฒนาตัวบุคคล การศึกษาประวัติศาสตร์แนวใหม่ยังต้องเน้นการเชื่อมโยงภาพใหญ่ในเชิงระบบ โดยมองทั้งมิติเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และระบบนิเวศของโลกและประเทศไทยให้เป็นองค์รวม การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากบทเรียนในแต่ละยุคสมัยจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นวิวัฒนาการของสังคม ได้อย่างกระจ่างชัด สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสภาพการณ์ปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น และนำไปสู่การทำให้ ความเข้าใจปัญหาในระดับโครงสร้างได้อย่างลึกซึ้ง (วิทยากร เชียงกุล, 2567) สำหรับประเทศไทยนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้นี้มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้เรียนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงประวัติความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) เป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้นี้คือการทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง มีคุณธรรม และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในฐานะพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก โดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนควรมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกผ่านการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งเอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป และอเมริกา เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และขยายประสบการณ์ผ่านการเปรียบเทียบมิติด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และระบอบการเมืองปกครอง โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อการวางแผนการดำเนินงานและการใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) อย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันของการศึกษาประวัติศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเผชิญกับความซับซ้อนที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังที่ Daversin, A. (2025) ได้ชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะกรณีปราสาทพระวิหาร มิได้เกิดจากข้อกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ถูกขับเคลื่อนด้วยวาทกรรมทางประวัติศาสตร์ที่ฝังรากลึกจนนำไปสู่การปะทะกันทางทหารที่สร้างความสูญเสียในพื้นที่ ซึ่งประเด็นนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับรากฐานความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ยืดเยื้อในหลายประเทศ เช่น เมียนมา มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งล้วนเป็นผลพวงมาจากมรดกตกทอดและนโยบายในยุคอาณานิคม (Dy, B., 2024) ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความตึงเครียดระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมาโดยอังกฤษ การกระตุ้นความเหลื่อมล้ำผ่านนโยบายการอพยพในมาเลเซีย หรือความขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยมุสลิมในมินดาเนาจากการพยายามเผยแพร่ศาสนาในยุคสเปนและอเมริกา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างลุ่มลึกและเป็นธรรม คือกุญแจสำคัญในการคลี่คลายปัญหาและสร้างความเข้าใจอันดีในระดับภูมิภาคและระดับโลกสืบไป

การศึกษาประวัติศาสตร์นับเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมจิตสำนึกและนิยามตัวตนของพลเมืองในรัฐชาติ อย่างไรก็ตามในบริบทของสังคมไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์กำลังเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน โดยเฉพาะการยึดติดกับแนวคิดชาตินิยมที่ส่งผลกระทบต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเยาวชนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ดังรายละเอียดที่ปรากฏในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเชิงโครงสร้างและวาทกรรมชาตินิยม ในแบบเรียน การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาของไทยในปัจจุบัน กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์การผลิตซ้ำวาทกรรมชาตินิยม (Nationalist Discourse) ที่เข้มข้น เนื้อหาหลักสูตรส่วนใหญ่มีกวางอยู่บนฐานของแนวคิด ศูนย์กลางนิยม (Centralism) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างมายาคติแห่งชาติผ่านประวัติศาสตร์สงครามและวีรกรรมของชนชั้นนำ โดยเฉพาะการเชิดชูพระปรีชาสามารถในการรักษาเอกราชและการนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะประเทศที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก (นิพิฐพนธ์ นันทะวงษ์, 2567; สิทธิชัย สุขคะตะ, 2558) การนำเสนอในลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดการสร้างประวัติศาสตร์แบบเส้นตรง ที่มุ่งเน้นแต่ความสำเร็จและความยิ่งใหญ่ของรัฐส่วนกลาง กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การลดทอนความสำคัญของประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ให้กลายเป็นคู่แข่งหรือ ภัยคุกคาม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ ขณะเดียวกัน เรื่องราวของกลุ่มคนชายขอบ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานข้ามชาติ หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ขัดแย้งกับเรื่องเล่ากระแสหลัก กลับถูกเบียดขับออกไปจากระบบความรู้ของรัฐ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2568) ความเหลื่อมล้ำในการสร้างความทรงจำส่วนรวมเช่นนี้ ทำให้สังคมขาดมิติความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมองข้ามปฏิสัมพันธ์อันดีที่เคยมีร่วมกันในระดับท้องถิ่นก่อนการอุบัติขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่ ในขณะเดียวกัน ความลึกลับเชิงตรรกะระหว่างเป้าหมายกับการปฏิบัติ สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ยังปรากฏความลึกลับอย่างมีนัยสำคัญระหว่างระดับนโยบายและการปฏิบัติจริง เมื่อพิจารณาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบว่ามีข้อกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) แต่ในทางปฏิบัติการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับปรัชญาสารัตถะนิยม (Essentialism) ที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาแบบตายตัว การท่องจำรายนามบุคคลสำคัญ เหตุการณ์ และตัวเลขศักราชเพื่อใช้ในการสอบแข่งขัน (Salinas et al., 2022) การเรียนรู้เชิงตั้งรับภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและทรัพยากร รวมถึงการพึ่งพาแบบเรียนที่นำเสนอหลักฐานเพียงชุดเดียว ไม่เพียงแต่ปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) แต่ยังหล่อหลอมให้พลเมืองชาติภูมิคุ้มกันในการประเมินข้อมูลข่าวสารที่ซับซ้อน ในโลกยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลที่ถูกบิดเบือนหรืออคติที่เกิดจากอัลกอริทึม การที่ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกให้ตั้งคำถามต่อหลักฐาน ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะรับเอาวาทกรรมสร้างความเกลียดชังมาเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อได้โดยง่าย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาสันติภาพในระดับภูมิภาค (Ogenga, F., 2019) อนึ่ง กรณีศึกษาเชิงประจักษ์ ผลกระทบจากประวัติศาสตร์ที่ถูกผูกขาด พบความขัดแย้งที่ปรากฏในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีได้เกิดจากปัจจัยทางการเมืองปัจจุบันเพียงอย่างเดียว หากแต่มีรากเหง้ามาจากการใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมทางอำนาจ ดังที่ปรากฏในกรณี

ศึกษาดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 ข้อพิพาทปราสาทพระวิหาร การปะทะกันของแผนที่และวาทกรรม กรณีปราสาทพระวิหารแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งมิได้เกิดจากเส้นเขตแดนบนพื้นที่จริงเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการปะทะกันของภูมิประวัติศาสตร์ ที่ถูกปลูกฝังผ่านระบบการศึกษา (ปติวลดดา บวรศักดิ์, 2568) ซึ่งให้เห็นว่าแบบเรียนกัมพูชา มีการสร้างภาพแทนคนไทยในเชิงลบ เช่น การเป็นผู้มาใหม่ที่อพยพลงมาจากจีนเพื่อยึดครองพื้นที่ดั้งเดิมของเขมร หรือเป็นศัตรูที่คอยล้มล้างอารยธรรม ในขณะที่แบบเรียนไทยเน้นย้ำความสูญเสียดินแดนจากความไม่เป็นธรรมของมหาอำนาจเจ้าอาณานิคม การขาดความเข้าใจในประวัติศาสตร์นิพนธ์หรือมุมมองของผู้อื่นทำให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายตกเป็นเหยื่อของวาทกรรมชาตินิยมที่ถูกปลูกฝังเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองได้ง่าย ประการต่อมาคือ ชาวโมโรในฟิลิปปินส์ การถูกทำให้เป็นชายขอบภายใต้อุดมการณ์รัฐ ชาวโมโรซึ่งเป็นมุสลิมกลุ่มน้อยในมินดาเนา มีประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อปกครองตนเองมายาวนานตั้งแต่สมัยสเปนและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของพวกเขาถูกทำให้กลายเป็นเพียง “ประวัติศาสตร์กระแสรอง” ในแบบเรียนฟิลิปปินส์ที่เน้นอัตลักษณ์ชาวคริสต์ส่วนใหญ่ รัฐบาลกลางพยายามใช้นโยบายกลืนกลายทางวัฒนธรรม และการสนับสนุนให้ชาวคริสต์อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่มินดาเนา ส่งผลให้ชาวโมโรถูกกลืนรอนอำนาจทั้งในเชิงเศรษฐกิจและตัวตนทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อนี้เป็นผลโดยตรงจากการที่รัฐพยายามสร้างเรื่องเล่าความรักชาติที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์เดียว โดยละเลยความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นจริง (Saputra, & Hapsari, 2026) ประการสุดท้ายคือ ชาวโรฮิงญาในเมียนมา เป็นการสูญสิ้นตัวตนด้วยการปฏิเสธทางประวัติศาสตร์ กรณีที่สะท้อนความอันตรายของการผูกขาดประวัติศาสตร์ได้ชัดเจนที่สุดคือสถานการณ์ของชาวโรฮิงญาในเมียนมา รัฐบาลเมียนมาใช้การสร้างชุดความรู้ใหม่ เพื่อปฏิเสธการมีตัวตนทางประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มนี้ โดยนิยามว่าเป็นเพียงผู้อพยพผิดกฎหมาย การปฏิเสธสิทธิในความเป็นพลเมืองผ่านกฎหมายสัญชาติ ค.ศ. 1982 นำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ให้ชาวโรฮิงญาเป็น ภัยคุกคามต่อชาติพันธุ์บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงและการล้างเผ่าพันธุ์ ถ้อยตัวอย่างเชิงประจักษ์ว่าเมื่อรัฐผูกขาดประวัติศาสตร์เพื่อกำจัดกลุ่มคนที่ไม่ใช่พวกของตน ผลลัพธ์ที่ตามมาคือวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางมนุษยธรรมที่ร้ายแรง (Sheikh, & Morris, 2024)

แนวคิดประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historiography) คือหัวใจสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจว่าประวัติศาสตร์มิใช่ความจริงหนึ่งเดียวที่สมบูรณ์แบบตายตัว แต่เป็นเรื่องเล่าที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากมุมมอง จุดยืน และการตีความที่หลากหลายของผู้เขียนประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้จึงต้องเปลี่ยนผ่านจากการเน้นการท่องจำเนื้อหาสำเร็จรูป ไปสู่การฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการวิพากษ์วิจารณ์ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ตลอดจนรู้จักตั้งคำถามต่อหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุมีผล (InsKru, 2566) การขับเคลื่อน

แนวคิดดังกล่าวในชั้นเรียนสามารถประยุกต์ใช้พื้นฐานจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern) เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีความสามารถในการตรวจสอบที่มาของข้อมูล และเรียนรู้ที่จะยอมรับความจริงที่มีชุดคำอธิบายแตกต่างกันในสังคม (ศุภณัฐ พานา, 2563) โดยอาศัยกระบวนการให้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ (Historical reasoning) เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนจัดระเบียบข้อมูลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในอดีต สามารถโต้แย้งด้วยหลักฐาน และตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน (ธนวัต เปรมปรีชา, 2565) นอกจากนี้ การฝึกฝนให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทแวดล้อมทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องยังเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงอคติจากแนวคิดปัจจุบันนิยม (Presentism) ซึ่งมักนำค่านิยมหรือบรรทัดฐานในปัจจุบันไปตัดสินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยขาดความเข้าใจในเงื่อนไขของยุคสมัยนั้น ๆ (สุทธิพงษ์ โชติธรรมย์, 2566) ในเชิงปฏิบัติ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบสืบสอบที่เอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น รูปแบบการสืบสอบ STRIPLING หรือกลยุทธ์ SCIM-C ซึ่งเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้ตั้งข้อสงสัย ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และสรุปบทเรียนด้วยวิจารณญาณ (ธนวัต เปรมปรีชา, 2565; สุทธิพงษ์ โชติธรรมย์, 2566) แนวทางการเรียนรู้จะมีบทบาทโดดเด่นอย่างยิ่งเมื่อนำไปใช้ในโรงเรียนพื้นที่ชายขอบ เนื่องจากช่วยลดการผูกขาดความหมายของประวัติศาสตร์แบบรัฐชาติกระแสหลัก แล้วเปิดโอกาสให้มีการบูรณาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติเข้าสู่โครงสร้างการเรียนรู้ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการใช้กิจกรรมพหุวัฒนธรรมศึกษา เพื่อลดอคติและสร้างความตระหนักในความหลากหลาย อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่เคารพความแตกต่างและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ (สุรไกร นันทบุรณย์, 2558) เพื่อแก้ไขปัญหาอคติทางเชื้อชาติที่ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์กระแสหลัก การจัดการเรียนรู้บนฐานปรัชญาปฏิรูปนิยม จึงถูกนำเสนอให้เป็นทางออก โดยเน้นการนำประเด็นปัญหาที่ตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างอำนาจและความไม่เป็นธรรมในสังคม (พันธ์นุพงษ์ วงวาน, 2563) กระบวนการนี้มุ่งหมายให้ก้าวข้ามประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมที่มักสร้างภาพลักษณ์ของ ความเป็นอื่น ให้แก่ผู้ที่เห็นต่างหรือกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเปลี่ยนมาใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของสามัญชนคนตัวเล็กตัวน้อย รวมถึงการศึกษาวัฒนธรรมร่วมรากในภูมิภาคอนุภาคเนย์ เพื่อร้อยถ้อยคำในตนเองและสร้างกรอบคิดที่ยอมรับความหลากหลาย (พันธ์นุพงษ์ วงวาน, 2563) ในท้ายที่สุด การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันควรดำรงไว้ซึ่งมุมมองแบบรักษาสมดุล โดยให้คุณค่าแก่ประวัติศาสตร์ อารมณืความรู้สึกร่วม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการบ่มเพาะทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Farid, & Aji, 2025) การสร้างพื้นที่แห่งการสนทนาที่เปิดรับความหลากหลายให้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันเช่นนี้ จะช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างรอบรวมและเป็นธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่เข้าใจซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทกระแสหลักมักถูกแปรสภาพให้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐ เพื่อใช้ในการหล่อหลอมอัตลักษณ์และอุดมการณ์ชาตินิยมผ่านการสร้างความทรงจำส่วนรวม (Collective memory) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมักมุ่งนำเสนอเรื่องราวเพียงมิติเดียวและละทิ้งความหลากหลายที่ดำรงอยู่จริงในสังคม (ศุภณัฐ พานา, 2563) การทำงานของประวัติศาสตร์ในลักษณะนี้ มักอาศัยการสร้างภาพตัวแทนของความเป็นอื่นเพื่อกำหนดให้กลุ่มคนบางกลุ่มกลายเป็นศัตรู อันนำไปสู่สถานะการลดทอนความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ดังที่ปรากฏชัดเจนในความขัดแย้งเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างไทยกับเมียนมา หรือกรณีข้อพิพาทพรมแดนปราสาทพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งวาทกรรมชาตินิยมและประวัติศาสตร์ฉบับราชการถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นอารมณ์ร่วมและสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจรัฐ (Myoe, 2015; Daversin, 2025) ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่จำกัดอยู่เพียงการท่องจำว่าเกิดอะไรขึ้นในอดีต จึงส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำอคติ ขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริง และกลายเป็นการสร้างกำแพงกีดกันเพื่อนมนุษย์ที่อยู่นอกเหนือค่านิยมของรัฐชาติ ประเด็นสำคัญที่ยังรอการเติมเต็มในปัจจุบันคือการขาดการบูรณาการและการนำไปปฏิบัติจริงของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical thinking skills) และการรู้เท่าทันประวัติศาสตร์ (Historical literacy) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานและกล้าที่จะตั้งคำถามถึงวาระซ่อนเร้นว่าทำไมเราจึงถูกทำให้เชื่อเช่นนั้น (Kleintop, 2026) แม้จะเริ่มมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา แต่การเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์จากการรับรู้แบบจารีตไปสู่แนวทางหลังสมัยใหม่ (Postmodern approach) ที่ส่งเสริมการวิพากษ์และตรวจสอบมุมมองที่หลากหลายยังคงเป็นอุปสรรคประการสำคัญ (ศุภณัฐ พานา, 2563) การก้าวข้ามข้อจำกัดนี้จำเป็นต้องมุ่งสร้างพลเมืองโลกเชิงวิพากษ์ (Critical global citizenship) ผ่านมุมมองระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural perspective) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเห็นอกเห็นใจทางประวัติศาสตร์ (Historical empathy) สามารถรื้อถอนวาทกรรมที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ และตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ่อนอยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ระดับชาติได้อย่างแท้จริง (Hajisoteriou, Solomou, & Antoniou, 2024; Andreotti, 2006) หากพิจารณาถึงความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น กรณีขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชาวโมโรไนฟิลิปปินส์ ปัญหาชาวโรฮิงญาในเมียนมา หรือเหตุการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย รากเหง้าของปัญหาเหล่านี้ล้วนผูกโยงอยู่กับการขัดกันของชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์และการต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์ของกลุ่มคนชายขอบ (ณภัค เสรีรักษ์, 2566; ตายูติน อุสมาน และคณะ, 2555; ดอน ปาทาน และคณะ, 2561) ที่ผ่านมารัฐชาติมักใช้ประวัติศาสตร์กระแสหลักที่เน้นแนวคิดชาตินิยมเพื่อสร้างความชอบธรรมและละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งกลายเป็นตัวการสำคัญในการสร้างอคติ สร้างความเป็นอื่น และทวีความรุนแรงให้แก่ความขัดแย้ง (พันธุพงษ์ วังวาน, 2563) ยิ่งไปกว่านั้น ในยุคปัจจุบันที่อารมณ์และความเชื่อส่วนบุคคลมีอิทธิพลเหนือข้อเท็จจริง สังคมมักเผชิญ

กับภัยคุกคามจากข่าวปลอม (Fake News) และวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่เหยียดกีดกันประวัติศาสตร์บาดแผลมาบิดเบือนเพื่อปลุกปั่นมวลชน (คณะผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 16 กลุ่มที่ 2, 2568; สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2563; อรุโณทัย วรรณถาวร, 2564; โสภิตา วีระกุลเทวัญ, 2561) ปัญหายังอยู่ที่ว่าระบบการศึกษาและสังคมมักนำเสนอประวัติศาสตร์เป็นเพียงชุดของเรื่องเล่าและผลผลิตสำเร็จรูป (Superstructure) มากกว่าที่จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสืบค้นและโครงสร้างพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ (Infrastructure) ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการรู้เท่าทันสื่อได้อย่างตรงจุด (Cernin, 2020; insKru, 2566) การละเลยกระบวนการวิเคราะห์ทำให้พลเมืองขาดทักษะในการตั้งคำถาม และตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อหรืออุดมการณ์ที่บิดเบือนความจริงได้อย่างง่ายดาย (Cernin, 2020) ดังนั้น การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) มาใช้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้แก่พลเมืองในโลกยุคดิจิทัล (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2563) ทักษะการประเมินคุณค่าของหลักฐานผ่านการวิพากษ์ภายนอก (External criticism) และวิพากษ์ภายใน (Internal criticism) จะช่วยให้พลเมืองสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือ แยกแยะเจตนาแอบแฝง และอคติของผู้สร้างข้อมูลได้ นอกจากนี้ การฝึกให้ผู้รับสารเข้าใจจุดยืนหรือมุมมอง (Perspectives) ที่หลากหลายจะช่วยป้องกันการด่วนตัดสินข้อมูลด้วยความคล้อยตาม และทำให้ตระหนักได้ว่าข้อมูลในโลกออนไลน์มักถูกประกอบสร้างขึ้น เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองหรืออุดมการณ์เสมอ (ธนาชาติ นุ่มนนท์, 2565; insKru, 2566) การบูรณาการวิธีการทางประวัติศาสตร์เข้ากับทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงถือเป็นการสร้างกลไกการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative thinking) ที่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งการตกเป็นเหยื่อของวาทกรรมความเกลียดชังอย่างยั่งยืน (Cernin, 2020; สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2563)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งนำเสนอแนวทางสำคัญในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่ยั่งยืนผ่านสามมิติหลัก ประการแรกคือด้านการศึกษาที่ต้องขยายขอบเขตให้ครอบคลุมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชนกลุ่มน้อย เพื่อสร้างพื้นที่แห่งการยอมรับในอัตลักษณ์ที่แตกต่างและเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์ภายใต้กติกาสากล อันจะเป็นการลดทอนความตึงเครียดทางอุดมการณ์ในสังคม ประการต่อมาคือความยุติธรรมทางสังคมที่รัฐต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหารากเหง้าโดยไม่ใช้การเมืองเชิงอัตลักษณ์เป็นฉากหน้า และประการสุดท้ายคือการมุ่งสู่เป้าหมายพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งผ่านการเคารพความหลากหลายทางศาสนาและภาษา รวมถึงการมอบอำนาจในการจัดการตนเองแก่กลุ่มชาติพันธุ์เพื่อบรรเทาความขัดแย้งภายในรัฐอย่างแท้จริง ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ งานวิจัยชิ้นนี้เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการพิจารณาหลักฐานที่หลากหลายและรอบด้านมากกว่าเพียงชุดข้อมูลที่รัฐหรือผู้สอนกำหนด การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์กระแสรอง ประวัติศาสตร์ทางเลือก และมุมมองของประเทศเพื่อนบ้าน จะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจบริบททางสังคมที่ซับซ้อนผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก เช่น

การตั้งคำถามปลายเปิด การอภิปรายกลุ่ม การจำลองสถานการณ์ และการวิเคราะห์เอกสารขั้นต้น ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและรื้อถอนอคติทางเชื้อชาติให้หมดไป คุณค่าสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้มีใช่เพียงการสร้างกรอบทฤษฎีขั้นใหม่ แต่คือการต่อยอดและประยุกต์ใช้แนวคิดที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงประจักษ์ในระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะการตอบโต้กับข้อจำกัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ยังคงปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลัก ซึ่งมักเน้นการเชิดชูความเป็นรัฐเอกราชที่มีความยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่นจนอาจกลายเป็นกำแพงกั้นความเข้าใจระหว่างเพื่อนมนุษย์ แม้ที่ผ่านมาจะมีการศึกษาปัญหาเหล่านี้อย่างกว้างขวาง ทว่ายังคงมีความต้องการงานวิจัยเชิงปฏิบัติที่มุ่งเน้นการออกแบบและวัดผลกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อเชื่อมรอยต่อที่ขาดหายด้วยการสังเคราะห์ทฤษฎีสากลเข้ากับนวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย เพื่อมอบเครื่องมือทางการศึกษาที่นำไปใช้ได้จริงและสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ท้ายที่สุดนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ส่งผลกระทบต่อความสำคัญในสามมิติประการแรกคือการเสริมสร้างทักษะพลเมืองในยุคข้อมูลข่าวสารที่สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลบิดเบือนได้อย่างมีวิจารณญาณ มิติที่สองคือการลดความตึงเครียดทางสังคมและระดับระหว่างประเทศผ่านการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่ปราศจากอคติชาตินิยมสุดโต่ง และมิติที่สามคือการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง งานวิจัยนี้จึงเป็นคำตอบต่อความท้าทายที่ระบบการศึกษาเผชิญอยู่ และเป็นกุญแจสำคัญในการปฏิรูปการเรียนสอนประวัติศาสตร์ให้เป็นศาสตร์แห่งความเข้าใจเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอย่างไร

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน มีขอบเขตเนื้อหาดังต่อไปนี้

1.1.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน

1.1.2 ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขอบเขตเนื้อหาในสาระประวัติศาสตร์ รายวิชาสังคมศึกษา โดยมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1.2.1 หลักสูตร

1.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2.3 เนื้อหาสาระและสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายหลังการรับอิทธิพลอินเดียและจีน การขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน การรวมกลุ่มของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.2.4 การวัดและประเมินผล

1.2.5 บริบทการจัดการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

2.1 กลุ่มเป้าหมายการวิจัยระยะที่ 1 (สำหรับการศึกษาสภาพปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการจัดการเรียนรู้) ประกอบด้วย

2.1.1 ศึกษาเทคนิค ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีประสบการณ์ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษามากกว่า 3 ปี

2.1.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสาระประวัติศาสตร์ ระดับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และมีประสบการณ์การสอนในสาระประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่า 3 ปี

2.1.3 นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งกำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผ่านการเรียนในสาระประวัติศาสตร์มาแล้ว (หรือกำลังเรียนอยู่)

2.2 กลุ่มเป้าหมายการวิจัยระยะที่ 2 (สำหรับการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้) ประกอบด้วย

2.2.1 อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือมีประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีคุณวุฒิและผลงานทางวิชาการด้านที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา หรือมีประสบการณ์ด้านสังคมศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ด้านสังคมศึกษา หลักการจัดการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา

2.2.2 ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม/ชาติพันธุ์ หรือนักวิชาการด้านสันติศึกษา ที่เป็นนักวิชาการ นักเคลื่อนไหวทางสังคม หรือผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในประเด็นดังกล่าว

2.2.3 ศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีประสบการณ์ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษามากกว่า 3 ปี

2.2.4 ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ หรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

2.2.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3. ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนเมษายน 2568 - มีนาคม 2569

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม สืบค้น ตีความ และประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากหลากหลายมุมมอง ทั้งจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก ประวัติศาสตร์กระแสรอง หรือประวัติศาสตร์ในมุมมองของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อทำความเข้าใจบริบท เหตุการณ์ และผลกระทบในอดีตอย่างรอบด้าน โดยไม่ยึดติดกับมุมมองใดมุมมองหนึ่งเพียงอย่างเดียว รวมถึงการเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์กับการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน

อคติทางเชื้อชาติ หมายถึง ทศนคติ ความรู้สึก หรือความเชื่อที่ไม่เป็นกลางหรือไม่เหมาะสมต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นเนื่องมาจากเชื้อชาติ ซึ่งอาจแสดงออกในรูปแบบของการตัดสิน การเหมารวม การเลือกปฏิบัติ หรือความรู้สึกในแง่ลบ เช่น การดูถูก การไม่ยอมรับความแตกต่าง การมีอคติทางความคิด หรือการมองว่าเชื้อชาติของตนเองเหนือกว่าเชื้อชาติอื่น

การลดอคติทางเชื้อชาติ หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจ ยอมรับ และเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยมีทัศนคติเชิงบวก ลดการตัดสินหรือเหมารวม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้คนที่มีความแตกต่างกันได้ อย่างสันติสุข ซึ่งมีองค์ประกอบในการลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ (Formulating Historical Questions) กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์กระแสหลัก หรือประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติที่พบในปัจจุบัน เพื่อเปิดมุมมองที่แตกต่างและกระตุ้นการสืบค้น

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน (Searching and Gathering Evidence) ให้นักเรียนสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและแตกต่างกัน เช่น เอกสารขั้นต้น เอกสารชั้นรอง บันทึกส่วนตัว ภาพถ่าย ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมถึงมุมมองจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือชนกลุ่มน้อย

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน (Analyzing and Interpreting Evidence) นำหลักฐานที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง และตีความจากมุมมองที่แตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจบริบทของเหตุการณ์และอคติที่อาจแฝงอยู่ในข้อมูล

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ (Synthesizing and Constructing New Understanding) ให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมและรอบด้านมากขึ้น ตระหนักถึงความซับซ้อนของปัญหา และผลกระทบต่อเชื้อชาติต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด (Presenting and Reflecting) ให้นักเรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์และตีความประวัติศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ (เช่น อภิปราย, รายงาน, งานสร้างสรรค์) พร้อมทั้งสะท้อนความคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเชื้อชาติ และแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียน จะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่หลากหลายมุมมอง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประเด็นความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พร้อมทั้งสามารถนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อเป็น พลเมืองที่ดี ของประเทศชาติและสังคมโลก
2. ครูผู้สอน จะค้นพบ สภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป
3. ครูผู้สอน จะได้รับการพัฒนาและมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สามารถนำไปใช้ในการลดอคติทางเชื้อชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การสอนประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน
4. โรงเรียน จะได้รับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ พัฒนาต่อยอด และเผยแพร่ให้กับครูผู้สอนท่านอื่น รวมถึงอาจเป็นต้นแบบในการสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติภายในโรงเรียน
5. สังคม จะได้พลเมืองรุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์อย่างรอบด้าน ตระหนักถึงผลกระทบของอคติทางเชื้อชาติ มีความเคารพในความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความสามัคคีในระดับประเทศและภูมิภาค

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิที่หลากหลาย เช่น เอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทสัมภาษณ์ การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยจะสรุปข้อมูลและเนื้อหาสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระประวัติศาสตร์
  - 1.1 ความสำคัญของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
  - 1.2 สาระประวัติศาสตร์
  - 1.3 คุณภาพผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา
  - 1.4 มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
  - 1.5 แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้
  - 2.1 ความหมายและประเภทของรูปแบบการเรียนรู้
  - 2.2 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้
  - 2.3 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
  - 3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
  - 3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์
  - 3.3 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
  - 3.4 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
  - 3.5 บทบาทของนักเรียนและผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
  - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
4. อคติทางเชื้อชาติและการลดอคติ
  - 4.1 ความหมายของอคติทางเชื้อชาติ
  - 4.2 สาเหตุและผลกระทบของอคติทางเชื้อชาติ
  - 4.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติ

- 4.4 วิธีการและกลยุทธ์ในการลดอคติทางเชื้อชาติ
- 4.5 การวัดการลดอคติทางเชื้อชาติ
- 4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติทางเชื้อชาติ
5. การคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.1 ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.2 ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.3 องค์ประกอบ/คุณลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.4 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.5 การวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์
  - 5.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์
6. พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย
  - 6.1 ความหมายของพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย
  - 6.2 ลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย
  - 6.3 การพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย
  - 6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระประวัติศาสตร์

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขอบเขตเนื้อหาตามตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์หลักสูตรดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้นี้มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามยุคสมัยและปัจจัยต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น พัฒนาความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณลักษณะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งได้ให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน โดยเน้นย้ำถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียน

เป็นผู้ที่รับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างสันติสุข

กล่าวโดยสรุปแล้ว กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม มีทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกัน และมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นรากฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีและรับผิดชอบต่อทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาในปัจจุบัน

2. สาระประวัติศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า สาระประวัติศาสตร์ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อใช้ในการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงพัฒนาการของมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงผลกระทบจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่อง บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เข้าใจถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การเรียนประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงการท่องจำข้อเท็จจริงในอดีต แต่เป็นการใช้บทเรียนจากอดีตมาทำความเข้าใจปัจจุบันและวางแผนสำหรับอนาคต

กล่าวโดยสรุป สาระประวัติศาสตร์ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ และ ทักษะการคิดที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย ผ่านการใช้บทเรียนจากอดีตเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจบริบทปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต

3. คุณภาพผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) กล่าวว่า

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพื่อขยาย

ประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาค ชีกโลกตะวันออก และตะวันตกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย

4. มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตาราง 1 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

มาตรฐาน ส 4.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
1. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ● การกำหนดหัวข้อที่ต้องการศึกษา ● การรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (หลักฐานขั้นต้น/ชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร/ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร) ● การประเมินคุณค่าของหลักฐาน (การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล) ● การตีความหลักฐาน ● การนำเสนอข้อมูล

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตาราง 2 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
มาตรฐาน ส 4.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
1. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง เวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ ไทยกับประวัติศาสตร์สากล	<ul style="list-style-type: none"> ● การแบ่งช่วงเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ● การเทียบศักราช ● ความแตกต่างของเวลาที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยและสากล

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตาราง 3 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
มาตรฐาน ส 4.3

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
1. รวบรวมข้อมูล หลักฐาน และ วิเคราะห์ความหมายความสำคัญของ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ● การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย
2. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักร โบราณในดินแดนไทยที่สำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ● อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย
3. เปรียบเทียบพัฒนาการของ อาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักร อื่น ๆ ที่ร่วมสมัยกัน	<ul style="list-style-type: none"> ● การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ● ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัย ● พัฒนาการทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาณาจักรสุโขทัย ● ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย ● อาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรอื่น ๆ ที่ร่วมสมัยกัน

5. แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและพัฒนาทักษะที่จำเป็น ไม่ใช่แค่การท่องจำข้อเท็จจริงในอดีต เน้นย้ำถึงการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์กับชีวิตจริงและบริบทของสังคมได้

กล่าวโดยสรุป แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์นั้นมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตือรือร้นให้แก่ผู้เรียน การจัดกิจกรรมควรส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้ข้อมูล แต่ต้องสามารถคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม สืบค้น ตีความ และประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับอดีต และสามารถนำบทเรียนจากอดีตมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตอันหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. ความหมายและประเภทของรูปแบบการเรียนรู้

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2560) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) คือ ลีลาหรือวิธีการที่ผู้เรียนแต่ละคนชอบและปฏิบัติเป็นประจำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือการรับรู้ได้ดีที่สุดสำหรับตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง การรับรู้ข้อมูลสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านประสาทสัมผัส 3 ทางหลัก ได้แก่

1. ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทตา (Visual Learner) ชอบเรียนรู้จากการดู การมองเห็น เช่น รูปภาพ แผนภาพ แผนภูมิ แผนที่ แผนที่ ภาพวาด การ์ตูน การอ่าน หรือการดูวิดีโอ มักจะจดบันทึก หรือวาด Mind Map เพื่อช่วยในการจำ
2. ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทหู (Auditory Learner) ชอบเรียนรู้จากการฟัง การได้ยิน เช่น การอภิปราย พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการฟังผ่านสื่อต่าง ๆ
3. ผู้ที่เรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Kinesthetic Learner) ชอบเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การเคลื่อนไหว หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ร่างกายและความรู้สึก

Kolb (1984) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นวงจรต่อเนื่องจากการได้รับประสบการณ์ (Concrete Experience), การสังเกตและสะท้อนผล (Reflective Observation) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) และการทดลองในสถานการณ์จริง (Active Experimentation) ซึ่งนำไปสู่รูปแบบการเรียนรู้หลัก 4 แบบ ได้แก่ Converging (มุ่งสู่การแก้ปัญหา) Diverging (สร้างสรรค์

หลากหลาย) Assimilating (การจัดระบบแนวคิด) และ Accommodating (การลงมือปฏิบัติและปรับตัว)

Felder & Silverman (1988) ได้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ตาม 4 มิติสำคัญ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการออกแบบการสอนในสาขาวิชาวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ แต่สามารถปรับใช้ได้ทั่วไป

1. Active/Reflective ผู้เรียนที่ชอบลงมือทำ (Active) หรือชอบคิดทบทวนก่อนทำ (Reflective)
2. Sensing/Intuitive ผู้เรียนที่ชอบข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและข้อเท็จจริง (Sensing) หรือชอบแนวคิดเชิงนามธรรมและทฤษฎี (Intuitive)
3. Visual/Verbal ผู้เรียนที่ชอบการเรียนรู้จากภาพและแผนผัง (Visual) หรือชอบการเรียนรู้จากคำพูดและการเขียน (Verbal)
4. Sequential/Global ผู้เรียนที่ชอบการเรียนรู้เป็นขั้นตอน (Sequential) หรือชอบการเรียนรู้แบบองค์รวมและภาพรวม (Global)

กล่าวโดยสรุปแล้ว รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) คือ ลีลาหรือวิธีการเฉพาะตัวที่ผู้เรียนแต่ละคนถนัดและใช้เป็นประจำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการรับรู้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด การทำความเข้าใจความแตกต่างเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล

2. ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

Reigeluth (2016) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหา วิธีการสอน สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนจะได้รับประโยชน์สูงสุด

Wang, & Hsu (2021 อ้างถึงใน Clark, & Mayer, 2016) ได้นิยามการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้สอนวางแผน ออกแบบ จัดเตรียมสภาพแวดล้อม และดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Hattie (2009) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ดีมีบทบาทสำคัญในการยกระดับความสำเร็จของผู้เรียน โดยไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาทักษะที่จำเป็น และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ในสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

Partnership for 21st Century Learning (2019) การจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีคุณภาพนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการ เตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับโลกอนาคต โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนา ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical

Thinking), การสื่อสาร (Communication), และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะเหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและประสบความสำเร็จได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ครอบคลุมและเป็นระบบที่ผู้สอนดำเนินการตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ จัดเตรียมสภาพแวดล้อม ไปจนถึงการดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอน เป้าหมายหลักคือการช่วยให้ผู้เรียน พัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3. การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

จากรูวรรณ แสงทอง และคณะ (2567) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสรรคและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับ ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึง ทักษะในการดำรงชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและอยู่รอดได้ในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ในยุคนี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การรับข้อมูล แต่ผู้เรียนต้อง พัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้เฉพาะตัวที่หลากหลาย และมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้รับ (passive learner) มาเป็นผู้สร้าง (active constructor) ความรู้

สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการ ปรับเปลี่ยนบทบาทของครู ครูจะไม่ใช่เพียงผู้บรรยายหรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหาอีกต่อไป แต่จะกลายเป็น ผู้ออกแบบกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ (Pedagogy) ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูยังรวมถึงการเป็นผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก และผู้เสนอแนะเครื่องมือต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นช่องทางให้นักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่หลากหลายได้อย่างอิสระ และมีประสิทธิภาพ

Darling-Hammond et al. (2020) กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 โดยระบุว่าครูจะต้องเปลี่ยนจาก Sage on the Stage (ผู้ที่ยืนสอนหน้าชั้น) ไปสู่การเป็น Guide on the Side (ผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษา) และเป็นผู้จัดการเรียนรู้ (Learning Facilitator) โดยแท้จริง ซึ่งหมายถึงการที่ครูมีหน้าที่ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย และส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูงให้กับผู้เรียนมากกว่าการเน้นแค่เนื้อหาวิชา การเปลี่ยนบทบาทนี้มุ่งเน้นให้ครูเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงลึก การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป หัวใจสำคัญคือการเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเฉพาะตัว และมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูในศตวรรษนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ (Sage on the Stage) มาเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Guide on the Side) และผู้จัดการเรียนรู้ (Learning Facilitator) โดยครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Pedagogy) ที่ท้าทายและส่งเสริมการคิดขั้นสูง รวมถึงเป็นผู้เสนอแนะเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

Salinas และคณะ (2022) กล่าวว่า การสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry) แตกต่างจากการสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เน้นทักษะการคิดทั่วไป โดยเน้นย้ำถึงสามประเด็นหลัก

1. การตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) ท้าทายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำเสนอในแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) โดยเฉพาะที่ส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมหรือมุมมองที่จำกัด และให้ความสำคัญกับหลักฐานปฐมภูมิ (primary sources) มากขึ้น
2. การตระหนักถึงจุดยืนทางประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน (Historical Positionality) รับรู้ว่ามีมุมมองและความเข้าใจในอดีตของนักประวัติศาสตร์หรือผู้เรียนนั้นได้รับอิทธิพลจากบริบทปัจจุบันของผู้ศึกษาเอง
3. การมีส่วนร่วมในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflexive Practice) ฝึกฝนการพิจารณาตนเองว่าจุดยืนส่วนตัวส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการมีส่วนร่วมทางประวัติศาสตร์อย่างไร

นอกจากนี้ การวิพากษ์ในบริบทนี้หมายถึง การพัฒนาจิตสำนึกว่าอำนาจได้หล่อหลอมการศึกษาอดีตของเราอย่างไร โดยชี้ว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนนั้นไม่เป็นกลาง แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติ ซึ่งมักจะยืนยันเรื่องราวของความสำเร็จและคุณงามความดีของชาติมากกว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าเหล่านั้นและการกีดกันประวัติศาสตร์ของกลุ่มชายขอบ การประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงวิพากษ์กับประวัติศาสตร์จึงหมายถึงการตั้งคำถามว่าความรู้มาจากไหน และอำนาจและอภิสิทธิ์ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไร

Voogt, & Pareja Roblin (2012) กล่าวถึง ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ในบริบทของการศึกษาทุกสาขาวิชา รวมถึงประวัติศาสตร์ด้วย พวกเขาระบุว่า การคิดเชิงวิพากษ์เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง ระบุอคติ และสร้างข้อสรุป

ที่มีเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในมุมมองนี้จึงหมายถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งคำถามถึงแหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือ และบริบทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้สามารถสร้างความเข้าใจในอดีตได้อย่างรอบด้านและเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว

Fullan (2013) กล่าวถึง การเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ แม้เขาจะไม่ได้ใช้คำว่า ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์โดยตรง แต่แนวคิดของเขาเน้นย้ำว่าการเรียนรู้จะต้องก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงไปสู่ ความเข้าใจอย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ในการศึกษาประวัติศาสตร์ การเรียนรู้เชิงลึกที่ Fullan พูดถึงจึงหมายถึงการที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ตีความหลักฐานได้อย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตของอำนาจและผลกระทบทางสังคมในอดีต ซึ่งสะท้อนถึงแก่นแท้ของการคิดเชิงวิพากษ์ในวิชาประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน

Seixas (2013) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) โดยชี้ให้เห็นว่าการคิดทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนาทักษะการตีความหลักฐาน (Evidence Interpretation) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่ควรหยุดอยู่เพียงการให้ผู้เรียนจดจำข้อเท็จจริงในอดีต แต่ต้องมุ่งเน้นกระบวนการสืบสอบที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล วิเคราะห์มุมมองที่แตกต่าง และสร้างข้อสรุปทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล ทฤษฎีนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามการยอมรับเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) และสามารถตีความเหตุการณ์ในอดีตได้อย่างลึกซึ้งและมีวิจารณญาณ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ คือ แนวทางสำคัญที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการ วิเคราะห์ ตีความ และตั้งคำถาม ต่อประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงแค่จดจำข้อเท็จจริง โดยแนวทางนี้เน้นการตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ รวมถึงการทำความเข้าใจว่าอำนาจได้หล่อหลอมการศึกษาอดีตอย่างไร ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงจุดยืนทางประวัติศาสตร์ของตนเอง และสะท้อนว่ามุมมองส่วนตัวส่งผลต่อการตีความอย่างไร นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบนี้ยังให้ความสำคัญกับการ คิดเชิงวิพากษ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง และระบุดคติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่รอบด้านและเป็นอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนรู้เชิงลึกที่ก้าวข้ามการจดจำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้ความรู้ และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในบริบทของประวัติศาสตร์

2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์

Giroux (2020) กล่าวถึง ความสำคัญของการศึกษาในฐานะพื้นที่ของการต่อสู้ทางประชาธิปไตย (democratic struggle) และการพัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (critical consciousness)

เขากล่าวว่าการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ไม่ใช่แค่การคิดอย่างมีเหตุผล แต่เป็นการที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์อำนาจ อุดมการณ์ และโครงสร้างทางสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ (official knowledge) และเรื่องเล่าที่ถูกครอบงำ (dominant narratives) ซึ่งมักถูกใช้เพื่อรักษาสภาพที่เป็นอยู่ เน้นย้ำถึงบทบาทของครูในฐานะปัญญาชนที่เปลี่ยนแปลงสังคม (transformative intellectuals) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เข้ากับประเด็นทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการสร้างสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น Giroux ยังคงวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การทดสอบมาตรฐานและการผลิตแรงงาน โดยไม่ได้ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น

Apple (2019) กล่าวว่า หลักสูตร (curriculum) และ การสอน (pedagogy) ในโรงเรียนนั้นมักไม่ได้เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ของชนชั้นนำหรือกลุ่มที่มีอำนาจ เขากล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์จะต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถถอดรหัส (decode) อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในเนื้อหาการเรียนรู้อื่นๆ สื่อ และวัฒนธรรมรอบตัว ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะมองเห็นความไม่เท่าเทียมกันที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้างและนโยบายทางการศึกษาและสังคม Apple เน้นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งคำถามว่า ความรู้ของใครคือความรู้ที่มีคุณค่าที่สุด (Whose knowledge is of most worth?) และใครได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อะไร (Who benefits from what is taught?) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาอำนาจ และความยุติธรรมทางสังคม และพร้อมที่จะลงมือเปลี่ยนแปลงสังคม

Hooks (2014) กล่าวถึง การศึกษาเพื่อการปฏิบัติ (Engaged Pedagogy) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ โดยเน้นย้ำว่าการศึกษจะต้องเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นรู้ (awakening) และมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทั้งในระดับสติปัญญา อารมณ์ และจิตวิญญาณ การเรียนรู้เชิงวิพากษ์จะต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียม การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และการตั้งคำถามต่อความเชื่อหรืออคติส่วนตัว hooks ย้ำว่าครูผู้สอนต้องแสดงให้เห็นถึงความเปิดกว้างเกี่ยวกับความเปราะบาง และความมุ่งมั่นที่จะเติบโตไปพร้อมกับผู้เรียน การศึกษาเพื่อการปฏิบัติของเธอเป็นการผสมผสานแนวคิดเชิงวิพากษ์เข้ากับการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เชื้อชาติ และชนชั้น โดยมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เริ่มต้นจากภายในตัวผู้เรียนเอง

Freire (1970) ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Pedagogy) โดยวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่มีลักษณะเป็นการศึกษาแบบฝากเงิน (Banking Concept of Education) ซึ่งมองผู้เรียนเป็นเพียงภาชนะว่างเปล่าที่รอรับความรู้สำเร็จรูปจากผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนถูกกดทับและขาดอิสระทางความคิด Freire เสนอให้ปรับเปลี่ยนสู่การจัดการศึกษาแบบการตั้งปัญหา (Problem-Posing Education) ที่มุ่งเน้นการปลดปล่อยกรอบคิดเดิมของผู้เรียน

จากการถูกรวบงำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนมีสถานะเท่าเทียมกันในการร่วมกันสืบสอบ และตั้งคำถามต่อความเป็นจริงทางสังคม กระบวนการนี้จะช่วยพัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (Critical Consciousness หรือ Conscientization) ทำให้ผู้เรียนรู้เท่าทันโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรม และสามารถนำไปสู่การตื่นรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น แนวคิดของ Freire จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ยืนยันว่าการศึกษาคือปฏิบัติการแห่งการปลดปล่อย (Practice of freedom)

การจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ เป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ที่ก้าวข้ามเพียงการคิดอย่างมีเหตุผล ไปสู่ความสามารถในการวิเคราะห์อำนาจ อุดมการณ์ และโครงสร้างทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ และเรื่องเล่าที่ถูกรวบงำ ซึ่งมักถูกใช้เพื่อรักษาสภาพที่เป็นอยู่ การศึกษานี้มองว่า หลักสูตรและการสอนในโรงเรียนไม่เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ของผู้มีอำนาจ จึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถถอดรหัสอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในเนื้อหา สื่อ และวัฒนธรรมรอบตัว พร้อมทั้งมองเห็นความไม่เท่าเทียมกันที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้างทางสังคม

3. ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

ทั่วไป สามประเด็นหลัก คือ Salinas et al. (2022) ได้นิยาม การสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry) โดยระบุลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากการสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์

1. การตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) ลักษณะสำคัญคือการท้าทายเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ถูกนำเสนอในแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยเฉพาะที่ส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมหรือมุมมองที่จำกัด และให้ความสำคัญกับการใช้หลักฐานปฐมภูมิมากขึ้นเพื่อตรวจสอบความจริง

2. การตระหนักถึงจุดยืนทางประวัติศาสตร์ของผู้ศึกษา (Historical Positionality) ผู้เรียนต้องตระหนักว่ามุมมองและความเข้าใจในอดีตของตนเองนั้นได้รับอิทธิพลจากบริบทปัจจุบัน รวมถึงความเชื่อและประสบการณ์ส่วนตัว

3. การมีส่วนร่วมในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflexive Practice) ฝึกฝนการพิจารณาตนเองว่าจุดยืนส่วนตัวส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการมีส่วนร่วมกับประวัติศาสตร์อย่างไร

การวิพากษ์ในบริบทนี้คือการพัฒนาจิตสำนึกว่าอำนาจได้หล่อหลอมการศึกษาอดีตอย่างไร โดยการตั้งคำถามว่าความรู้มาจากไหน และอำนาจและอภิสิทธิ์ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไร

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส (2564) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ถือเป็นหนึ่ง ในทักษะ 8C ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินคุณค่าของสิ่งที่คิดนั้นได้ บทความยังเน้นว่าทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณนี้มีบทบาทสำคัญในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารจำนวนมากในปัจจุบัน และใช้เป็น เครื่องมือในการคิดพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอย่างรอบคอบ อันนำไปสู่การสรุปอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิพากษ์ประวัติศาสตร์

2. การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล สารการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางฯ กล่าวถึง การเน้นการสร้างความเข้าใจความหมาย ความสำคัญของ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และความสามารถในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งหมายถึงการทำความเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น การเน้นวิธีการทางประวัติศาสตร์นี้เป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ ที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้เหตุการณ์ แต่สามารถสืบเสาะ ตรวจสอบ และตีความข้อมูลได้อย่าง มีวิจารณญาณ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เน้นการทำทหาย เรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ โดยใช้หลักฐานปฐมภูมิในการตรวจสอบความจริง ผู้ศึกษาต้องตระหนักถึง อิทธิพลของบริบทปัจจุบัน ความเชื่อ และประสบการณ์ส่วนตัวที่มีต่อการตีความอดีต และฝึกฝน การสะท้อนตนเองว่าจุดยืนส่วนตัวส่งผลต่อการตีความประวัติศาสตร์อย่างไร การวิพากษ์ในที่นี้คือ การพัฒนาจิตสำนึกกว่าอำนาจได้หล่อหลอมการศึกษาอดีต และตั้งคำถามว่าความรู้มาจากไหน การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล และตัดสินคุณค่าของสิ่งที่คิด ทักษะนี้ สำคัญในการกลั่นกรองข้อมูลและพิจารณาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ที่สมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหัวใจของการวิพากษ์ประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัย และวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

4. ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการสร้างความรู้ใหม่ และเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักคิดและ ปัญญาชนของสังคม โดยมีขั้นตอนหลักที่มุ่งเน้นการคิดวิพากษ์และตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

1. ตั้งประเด็นศึกษา เริ่มต้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ ซึ่งไม่สามารถหาได้จากแหล่งเดียว

2. เสาะหาแหล่งข้อมูลหลักฐาน รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นร่องรอยในอดีตที่บอกเล่าเรื่องราวได้ ผู้สอนควรแนะนำวิธีการค้นหาจากหนังสือ หรืออินเทอร์เน็ต โดยระมัดระวังข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

3. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน เน้นการอ่านอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่อ่านเล่มใดเล่มหนึ่งแล้วเชื่อตามนั้น และต้องใช้ทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ และจัดระบบข้อมูล

4. วิเคราะห์ตรวจสอบ ประเมินคุณค่าหลักฐาน (วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์) ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลักฐาน ไม่ว่าจะหลักฐานนั้นจะถูกสร้างขึ้นด้วยเจตนาใด รวมถึงการประเมินจากตัวหลักฐานเอง (ใครทำ ทำไม ของจริงหรือปลอม) และเปรียบเทียบความสอดคล้อง/ขัดแย้งกับหลักฐานอื่น ๆ เพื่อขจัดอคติส่วนตัวและความเชื่อดั้งเดิม

5. ตีความเพื่อตอบประเด็นศึกษาได้ว่าทำไมและอย่างไร เมื่อข้อมูลผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้เรียนต้องนำมาอธิบายเรื่องราวที่ศึกษาทั้งหมด โดยตอบคำถามทำไมและอย่างไร

6. นำเสนอเรื่องราวที่ค้นพบได้อย่างมีเหตุผลและน่าสนใจ นำเสนอความรู้ที่ได้จากการสืบค้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเขียนรายงาน การเล่าเรื่องพร้อมภาพ การจัดนิทรรศการ การนำเสนอควรอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง ไม่ใช่ข้อคิดเห็นที่ไม่มีข้อมูลรองรับ

5. บทบาทของนักเรียนและผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) กล่าวว่า บทบาทของนักเรียนในการศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ อธิบายได้ดังนี้

1. การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนให้สร้างความรู้ใหม่ผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยทำหน้าที่สืบค้น ค้นคว้า หาคำตอบในประเด็นที่ต้องการทราบ ไม่ควรเรียนรู้แบบรับความรู้ที่ผู้อื่นได้ศึกษาไว้แล้ว แต่ควรเป็นผู้สร้างความรู้หรือเติมความรู้ให้แก่โลก โดยเฉพาะเรื่องใกล้ตัว เช่น ประวัติครอบครัว ชุมชนของตน

2. การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ นักเรียนต้องได้รับการฝึกฝนให้ตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูลให้ได้ความจริง ข้อเท็จจริง และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ก่อนที่จะคิดวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริง มีความน่าเชื่อถือ แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น และการตีความออกจากกัน อันเป็นการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง

3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงรุก นักเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การไปสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์ผู้คน การจัดทำโครงการประวัติศาสตร์ การนำเสนอผลงาน และเป็นผู้ที่รู้จักการจัดการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างเป็นระบบ

4. การตระหนักถึงอคติและบริบทของหลักฐาน นักเรียนต้องเข้าใจว่าบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สร้างขึ้นในบริบทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีอยู่ ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยน

ตามเวลา และการครอบงำจากมือที่มองไม่เห็น ที่มีอิทธิพลต่อผู้บันทึกเหตุการณ์ ดังนั้น การอ่านประวัติศาสตร์จึงต้องอ่านอย่างระมัดระวัง

บทบาทของครูในการศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ อธิบายได้ดังนี้

1. ผู้ออกแบบและผู้จัดการเรียนรู้ ครูคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ เน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในตัว of นักเรียน ออกแบบกระบวนการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเรียนรู้จากการลงมือทำ คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยต้องเข้าใจมโนทัศน์หรือแนวคิดสำคัญของเนื้อหาที่สอนอย่างชัดเจน โดยครูต้องเป็นผู้เลือกวิธีการสอนให้ตรงเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีความรู้ในวิชาชีพครูทุก ๆ ด้าน

2. ผู้กระตุ้นและผู้ชี้แนะ ครู เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดประเด็นคำถาม ใช้คำถามที่ท้าทายสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นว่สิ่งที่เรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยให้คุณเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ฝึกให้คิดตรึงตรง ชี้แนะ จัดบรรยากาศและกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง แนะนำวิธีการค้นหาหนังสือที่ผู้เรียนต้องการอ่านจากห้องสมุด หรือจากอินเทอร์เน็ต

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและวิธีการ ครูต้องมีความรู้และความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่จะสอนเป็นอย่างดี จนสามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ในระดับมโนคติ หลักการ หรือทฤษฎีได้ หมั่นศึกษาค้นคว้าเอกสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ติดตามข้อมูลใหม่ ๆ ที่มีค้นพบและเผยแพร่รวบรวมเอกสารประกอบการสอน สื่อการเรียนการสอน แหล่งข้อมูล ฝึกฝนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วยการสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นที่สนใจด้วยตนเอง และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองซ้กครั้งจึงจะเข้าใจและเข้าถึง

4. ผู้ส่งเสริมทักษะการคิดวิพากษ์ ครูต้องเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับการคิดวิเคราะห์ การคิดโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต คิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและคิดตัดสินใจอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยโยงเข้ากับปัญหาปัจจุบัน ฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ฝึกให้นักเรียนตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูลให้ได้ข้อเท็จจริง และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ก่อนที่จะคิดวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงน่าเชื่อถือ

5. ผู้สร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง ครูต้องทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ และสร้างจิตสำนึกรักความเป็นไทยและความเข้าใจอันดีต่อความแตกต่างและหลากหลายของกลุ่มคน ช่วยรังสรรค์ พัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดความน่าสนใจ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยการเชื่อมโยงอดีตเพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบัน จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหา

ในอนาคต รู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ การเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการสืบเสาะหาความรู้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถสร้างความเข้าใจในประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ คือ การเป็นมืออาชีพที่เข้าใจทั้งศาสตร์ประวัติศาสตร์ หลักการสอน จิตวิทยาผู้เรียน และบทบาทของตนในการบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ และพลเมืองที่มีวิจรรณญาณ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

จำปาทอง ปีทวรรณ (2562) กล่าวว่า แนวคิดและกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์มีดังนี้

1. การใช้ประเด็นทางสังคมเป็นฐาน (Socioscientific Issue - SSI) มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับหลักศีลธรรมและคุณธรรม
2. องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา อ้างอิงใน Partnership for 21st Century Skills (2009) และ Two Rivers Public Charter School (2018) ในการจำแนกองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ การใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้วิธีคิดเชิงระบบ ความสามารถในการพิจารณาและตัดสินใจ และการแก้ปัญหา
3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ อ้างอิงใน Lewis (2003) ระบุขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ไว้ดังนี้
  - 3.1 ขั้นเตรียมการ ครูเตรียมประเด็นทางสังคมที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับหลักสูตร
  - 3.2 ขั้นพัฒนาทักษะ เช่น การอ่านวิเคราะห์และจับใจความ, การจำแนกข้อเท็จจริงและความคิดเห็น, การค้นคว้าและประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
  - 3.3 ขั้นอภิปราย นักเรียนศึกษาค้นคว้าและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น โดยครูเป็นผู้แนะนำและวางตัวเป็นกลาง ไม่ชักจูงนักเรียน การอภิปรายอย่างอิสระเป็นหัวใจสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์
  - 3.4 ขั้นประเมิน นักเรียนตัดสินใจและให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ โดยผลลัพธ์ที่สำคัญคือกระบวนการในการได้มาซึ่งคำตอบ คุณภาพของแหล่งข้อมูล และความเป็นเหตุเป็นผลของข้อสรุป

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวคิดและกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย การใช้ประเด็นทางสังคมเป็นฐาน (SSI) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ควบคู่กับหลักศีลธรรมและคุณธรรม องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา 4 ส่วนหลัก ได้แก่ การใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้วิธีคิดเชิงระบบ การพิจารณาและตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ (ครูเตรียมประเด็นที่เชื่อมโยงกับเนื้อหา) ขั้นพัฒนาทักษะ (เช่น การอ่านวิเคราะห์ จำแนกข้อเท็จจริง/ความคิดเห็น ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล) ขั้นอภิปราย (นักเรียนศึกษาค้นคว้าและอภิปรายอย่างอิสระโดยครูเป็นกลาง) และขั้นประเมิน (นักเรียนตัดสินใจและให้เหตุผลประกอบ โดยเน้นกระบวนการ คุณภาพข้อมูล และความเป็นเหตุผลของข้อสรุป)

อคติทางเชื้อชาติและการลดอคติ

1. ความหมายของอคติทางเชื้อชาติ

ปองปรารณ สุนทรเกสัช (2563) กล่าวถึง อคติทางชาติพันธุ์ ว่าหมายถึง การเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การเหยียดหยาม หรือการกีดกันบุคคลอื่น เพราะเหตุที่ผู้อื่นต่างจากเรา อคติประเภทนี้เกิดจากการสร้างความแตกต่างระหว่างเรากับคนอื่น และมักมีความคิดว่า ชาติพันธุ์ของเราเหนือกว่าชาติพันธุ์อื่น โดยมองไปที่จุดด้อยของคนชาติพันธุ์นั้น ๆ นอกจากนี้ยังอ้างอิงใน Allport (1979) ซึ่งอธิบายว่า อคติ (Prejudice) เดิมหมายถึงการพิพากษาบนพื้นฐานของประสบการณ์ที่หลากหลาย แต่ต่อมาเพี้ยนเป็นการด่วนตัดสิน และท้ายที่สุดกลายเป็นการตัดสินใจด้วยอารมณ์ ความชอบหรือไม่ชอบ โดยความหมายปัจจุบันของอคติ คือ การคิดแบบไม่เป็นมิตรหรือความเกลียดชังที่มีต่อผู้อื่น โดยไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลอันสมควร อคติทางชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีความหมายเชิงลบ และเป็นการมีทัศนคติหลักเล็งหรือเป็นปรีภัยต่อบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม เพียงเพราะเขาเป็น คนกลุ่มนั้น และดังนั้นจึงลงความเห็นว่ามีคุณสมบัติที่น่ารังเกียจ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงอคติทางชาติพันธุ์ 5 ระดับ จากรุนแรงน้อยที่สุดไปหามากที่สุด ได้แก่

1. Antilocution การใช้คำพูดในแง่ลบ ดูหมิ่น เหยียดหยามกลุ่มคนที่เขาไม่ชอบ
2. Avoidance การเลี่ยงไม่คบหาผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่ตนเองถูกเหยียดหยาม
3. Discrimination การเลือกปฏิบัติกีดกันสมาชิกของกลุ่มที่ถูกใส่ร้าย เช่น ไม่ให้ทำงานทำไม่ให้มีที่พักอาศัย หรือไม่ได้รับสิทธิบางอย่างในสังคม
4. Physical attack การทำร้ายร่างกาย เช่น การข่มขู่ให้กลัว หรือการทรมาน
5. Extermination การทำลายล้าง การสังหารหมู่ หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

Michaels et al. (2022) ให้คำจำกัดความของ อคติทางเชื้อชาติ (racial prejudice) ว่าเป็น สมมติฐานที่แตกต่างกันเกี่ยวกับความสามารถ แรงจูงใจ และเจตนาของผู้อื่นตามเชื้อชาติของพวกเขา และยังระบุเพิ่มเติมว่าอคติแตกต่างจากการเลือกปฏิบัติ โดยอคติเกี่ยวข้องกับด้านความคิดและอารมณ์ของลัทธิการเหยียดเชื้อชาติ ในขณะที่การเลือกปฏิบัติอธิบายการแสดงออกทางพฤติกรรม

Banaji et al. (2021) ให้คำจำกัดความของการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบ (Systemic racism) คือ การที่โอกาสและผลลัพธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันทางเชื้อชาติถูกฝังหรือเป็นส่วนสำคัญในการทำงานของโครงสร้างทางสังคม เป็นกระบวนการและผลลัพธ์ของความไม่เท่าเทียมและความไม่เสมอภาคทางเชื้อชาติในโอกาสและวิธีการปฏิบัติต่อชีวิต อคติทางเชื้อชาติอย่างเป็นระบบเกิดขึ้นในหลายระดับ ได้แก่ โครงสร้างสถาบัน (การปฏิบัติ นโยบาย สภาพแวดล้อม), โครงสร้างสังคม (โปรแกรม กฎหมาย วัฒนธรรมของรัฐและส่วนกลาง) โครงสร้างจิตใจส่วนบุคคล (การเรียนรู้ ความจำ ทักษะคิด ความเชื่อ ค่านิยม) และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน (บรรทัดฐาน บทบาท พฤติกรรม) อีกทั้งผู้เขียนยังแยกคำว่า Systemic Racism ออกจาก Systemic Race Bias โดยระบุว่า Racism หมายถึงลัทธิการเหยียดเชื้อชาติที่ชัดเจนและมีสติรับรู้ ในขณะที่ Race Bias เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจโดยนัย (implicit cognition) ซึ่งบุคคลอาจไม่รู้ตัวถึงอันตรายที่พวกเขาก่อขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว อคติทางเชื้อชาติคือ การเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การเหยียดหยาม หรือการกีดกันบุคคลอื่น โดยมีสาเหตุมาจากความแตกต่างระหว่างเรากับคนอื่น และมักมีความเชื่อว่าชาติพันธุ์ของตนเองเหนือกว่าชาติพันธุ์อื่น โดยมองไปที่จุดด้อยของคนกลุ่มนั้น

2. สาเหตุและผลกระทบของอคติทางเชื้อชาติ

ปองปรารณ สุนทรเกษม (2563) ระบุว่า อคติทางชาติพันธุ์มีผลมาจาก ค่านิยมและความเชื่อที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ชนชาติ ตัวอย่างเช่น อคติทางชาติพันธุ์ในทางลบของคนผิวขาวที่มีต่อคนผิวสีได้รับอิทธิพลมาจากประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ สัญชาติญาณส่วนบุคคล สถานการณ์ต่าง ๆ เจเนอโรสทางสังคมและวัฒนธรรม และมุมมองของตนเองต่อชนกลุ่มอื่น ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดอคติ

Allport (1979) กล่าวว่าอคติเริ่มจาก ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของบุคคลที่ต่างกัน ลักษณะทางสังคม ชนชาติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกไม่ชอบหรือไม่พอใจต่อบุคคล ก่อน/หรือไม่อยู่บนประสบการณ์ที่แท้จริง และการด่วนตัดสินใจ ซึ่งส่งผลกระทบดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อบุคคลและสุขภาพ เช่น ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและพฤติกรรมของบุคคล (การรู้สึกที่ตัวเองไม่มีค่า จิตใจอ่อนแอ ปัญหาทางพฤติกรรมเพิ่มขึ้น ระดับของสุขภาพจะลดลง) ส่งผลกระทบต่อการทำงานให้กำเนิดบุตร และสุขภาพจิตของผู้หญิงที่ถูกเหยียดสีผิวและชาติพันธุ์ระหว่างตั้งครรภ์ อคติทางชาติพันธุ์ถูกมองว่าเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในชีวิตของเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย

2. ผลกระทบต่อสังคมและประเทศ เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมกันและการได้รับความยุติธรรมในสังคม ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐ ในระดับประเทศ เพิ่มความรุนแรงของความขัดแย้ง เช่น กลุ่มการเมืองที่มีอำนาจใช้อคติที่มาจากความแตกต่างในเรื่องศาสนา ชาติพันธุ์ ค่านิยม และทัศนคติ เพื่อเพิ่มความรุนแรงของความขัดแย้ง นำไปสู่การเลือกปฏิบัติกีดกันสมาชิกของกลุ่มที่ถูกใส่ร้าย เช่น ไม่ให้แต่งงานทำ ไม่ให้มีที่พักอาศัย หรือสิทธิบางอย่างในสังคม สามารถนำไปสู่พฤติกรรมความรุนแรง ตั้งแต่การทำร้ายร่างกาย การทรมาน ไปจนถึงการทำลายล้างหรือการสังหารหมู่ สื่อมีบทบาทสำคัญในการผลิตซ้ำวาทกรรมดูถูก ผู้ที่ต่ำต้อยกว่า ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างเป็นสุข

Michaels et al. (2022) อธิบายว่า การเหยียดเชื้อชาติเป็นตัวขับเคลื่อนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมกันทางสุขภาพ และมีหลายรูปแบบ รวมถึงเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม และที่เกิดจากบุคคล ซึ่งแต่ละรูปแบบส่งผลและปฏิสัมพันธ์กันในการกำหนดการกระจายตัวของความเสี่ยง ทรัพยากร และโอกาสในสังคมตามเชื้อชาติ นอกจากนี้ยังระบุว่าอคติทางเชื้อชาติมีรากฐานทางประวัติศาสตร์มาจากการเป็นทาสและความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้างในภายหลัง ส่งผลกระทบเมื่อสังคมที่มีอคติยังคงรักษาระบบที่ฐานทางสังคมที่ยอมรับการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ซึ่งทำลายสุขภาพโดยการเพิ่มความเครียดและการขาดแคลนทรัพยากร

Banaji et al. (2021) กล่าวว่า การมีอคติทางเชื้อชาติมีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ ซึ่งการปฏิบัติและนโยบายที่ชัดเจนได้เสริมสร้างความเสียเปรียบในทุกด้านของชีวิต การแบ่งแยกที่อยู่อาศัยตามเชื้อชาติทำให้เกิดการแยกตัวทางเชื้อชาติ ซึ่งส่งผลให้คนบางกลุ่มเสียโอกาส เครือข่ายการศึกษา ความมั่งคั่ง สุขภาพ และการปฏิบัติทางกฎหมายอย่างไม่สมสัดส่วน มีการสร้างอคติส่วนบุคคลและการปฏิสัมพันธ์ทางเชื้อชาติขึ้นมาในโครงสร้างสถาบันและสังคม ทำให้เกิดการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบ การอนุมานโดยไม่รู้ตัว (Unconscious inferences) แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงโดยธรรมชาติของคนที่ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกัน การจับคู่คนนอกกลุ่มกับค่าเชิงลบ ภาพเหมารวมทางอาชญากรรม และสถานะต่ำ รวมถึงการมองว่าเป็นสัตว์มากกว่ามนุษย์ ผลกระทบจากการมีอคติทางเชื้อชาติสามารถทำลายโอกาสและผลลัพธ์ในชีวิตของคนผิวดำในทุกด้าน ทั้งการศึกษา การจ้างงาน สุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี การอนุมานโดยไม่รู้ตัวและการเหมารวมส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่มือคิตีและผลลัพธ์ที่เป็นอคติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ค่านิยมและความเชื่อที่ฝังรากลึกในประวัติศาสตร์ชนชาติ รวมถึงสัญชาตญาณส่วนบุคคล สถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และมุมมองต่อชนกลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังเริ่มต้นจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ลักษณะทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกไม่ชอบ หรือการด่วนตัดสินใจ อคติเหล่านี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ต่อบุคคลและสุขภาพ ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและพฤติกรรม เช่น การรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองไม่มีค่า จิตใจอ่อนแอ และปัญหา

สุขภาพจิต อคติทางชาติพันธุ์ถูกมองว่าเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในชีวิตของเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย ต่อสังคมและประเทศ เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมและยุติธรรมในสังคม ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในระดับรัฐ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติกีดกันสมาชิกของกลุ่มที่ถูกใส่ร้าย และอาจนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรง ตั้งแต่การทำร้ายร่างกายไปจนถึงการทำลายล้าง สื่อยังมีบทบาทสำคัญในการผลิตซ้ำวาทกรรมดูถูก ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในชุมชน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติ

Schuman, Steeh, Bobo, & Krysan (1997) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้พฤติกรรม ระเบียบ วัฒนธรรม บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม สามารถช่วยลดเจตคติรังเกียจกลุ่มได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่มีเจตคติรังเกียจกลุ่มเชื้อชาติแบบเกาลดน้อยลง เมื่อเทียบกับคนรุ่นก่อน ๆ เนื่องมาจากการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่ในวัยเด็ก การขัดเกลาทางสังคมสามารถทำได้ทั้งทางตรง (การอบรมสั่งสอนโดยตรงจากพ่อแม่ ครู) และทางอ้อม (การซึมซับผ่านสื่อ การสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น)

Gaertner, & Dovidio (2012) กล่าวว่า การจัดหมวดหมู่ใหม่ (Recategorization) หรือวิธีการมีอัตลักษณ์กลุ่มร่วมกัน (Common Ingroup Identity) โดยให้บุคคลมองว่าสมาชิกจากกลุ่มอื่นที่เข้ามารวมกลุ่มกับกลุ่มตนนั้นมีลักษณะบางอย่างร่วมกัน การจัดหมวดหมู่ใหม่นี้สามารถลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ เนื่องจากเกิดการรับรู้ถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unity) ของกลุ่มที่ใหญ่กว่า ซึ่งจะส่งผลให้อคติเข้าข้างกลุ่มตนหรืออคติต่อกลุ่มอื่นลดลง

Brewer (2007) กล่าวว่า การจัดหมวดหมู่ทางสังคมสามารถลดเจตคติรังเกียจกลุ่มได้ด้วย การสลายการจัดหมวดหมู่ (Decategorization) โดยเน้นให้บุคคลคิดถึงคนนอกกลุ่มในฐานะปัจเจกบุคคล (individual) ที่มีความแตกต่างหลากหลาย แทนที่จะมองว่าพวกเขาเหมือนกันทั้งกลุ่ม เมื่อบุคคลมองเห็นความแตกต่างเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล จะช่วยลดอคติที่เกิดจากการเหมารวมกลุ่มได้

Banaji et al. (2021) กล่าวถึง การติดต่อระหว่างกลุ่ม (Intergroup contact) สามารถช่วยต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการนำเสนอความหลากหลายของคนนอกกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีแนวคิดความสามารถในการตระหนักรู้โดยมีสติ การคิดอย่างไตร่ตรอง และแรงจูงใจในการเชื่อมโยงคุณค่ากับพฤติกรรม ว่าเป็นกลไกสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ว่าใครที่เราเคยเป็นไม่จำเป็นต้องเป็นตัวตนในอนาคตที่เรากำลังจะเป็น บ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติเป็นประเด็นสำคัญในศาสตร์ด้านจิตวิทยาสังคม เนื่องจากอคติเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม พหุวัฒนธรรม นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้เสนอทฤษฎีและแนวทางที่สามารถช่วยลดอคติต่อกลุ่มอื่นได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการเรียนรู้ทางสังคมและการรับรู้ทางปัญญาของบุคคล

การลดอคติต่อกลุ่มอื่นไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ และการสร้างความเข้าใจใหม่ต่อผู้อื่นอย่างต่อเนื่องและหลากหลายวิธี แนวทางเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทการศึกษา สื่อสารมวลชน และการพัฒนาสังคมเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระยะยาว

4. วิธีการและกลยุทธ์ในการลดอคติทางเชื้อชาติ

Kenneth, Averil, & Phillip (2010) กล่าวว่า การศึกษาจะช่วยลดอคติ ดังนี้

1. การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Improving Social Contact and Intergroup Relations) ช่วยให้ผู้เรียนมองทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก
  2. การเพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication) ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินเหตุการณ์และบุคคลอื่นอย่างชาญฉลาด ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นโดยปราศจากหลักฐานและเหตุผล รวมถึงการสอนเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและยอมรับ
  3. การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-Acceptance) เมื่อผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและความพร้อมที่จะเรียนรู้ จะช่วยลดอคติที่มีได้
  4. การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others) การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และเข้าใจความคิดความรู้สึกของผู้อื่น
- สุรไกร นันทบุรณย์ (2558) กล่าวว่า กิจกรรมในการลดอคติมีดังนี้
1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ส่งเสริมความเท่าเทียม การทำงานกลุ่มอย่างเท่าเทียม การแบ่งหน้าที่ และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน
  2. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Activities) เป็นกระบวนการคิดที่สำคัญในการตัดสินใจจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ทำให้ไม่ตัดสินผู้อื่นโดยใช้อคติ
  3. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
  4. การแสดงละคร (Drama Technique) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจนและเรียนรู้ได้ดีขึ้น
  5. การใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และช่วยให้ทุกคนมีสถานภาพที่เท่าเทียม
  6. การใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และมีมุมมองที่หลากหลาย
  7. การใช้กรณีตัวอย่าง (Case Studies) ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่หลากหลาย

8. การเผชิญสถานการณ์ (Facing with Problems Situation Activities) ช่วยให้
ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่น

Banaji et al. (2021) กล่าวว่า หากสามารถขยายการสัมผัสนี้ไปยังชุมชน โรงเรียน และ
ที่ทำงานที่รวมกลุ่มกันมากขึ้น ก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบได้ อีกทั้ง
แนะนำให้จัดการกับอคติที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ (unexamined biases) โดยการให้ข้อมูลและ
สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของอคติอย่างเป็นระบบ การนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและ
การทำให้คนตระหนักถึงอคติในตัวเองเป็นสิ่งสำคัญ

Ní Raghallaigh (2025) อธิบายว่า การส่งเสริมความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกัน
ทางสังคม กลยุทธ์ที่ใช้มีดังต่อไปนี้

1. การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและไว้วางใจ โดยการแจ้งให้นักศึกษา
ทราบเนื้อหาที่ท้าทายล่วงหน้าและเชื้อเชิญให้พูดคุยหากมีข้อกังวล
2. ความเปิดเผยและซื่อสัตย์ของอาจารย์ โดยการยอมรับหากไม่ทราบสิ่งใด เปิดเผย
เกี่ยวกับอคติของคนผิวขาว และยกตัวอย่างความผิดพลาดส่วนตัว
3. การออกแบบการสอนที่ตอบสนองความแตกต่าง ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น
โอกาสในการสะท้อนความคิด การอภิปรายกลุ่มย่อย และการใช้เครื่องมือออนไลน์เพื่อให้ทุกคน
มีส่วนร่วม
4. การร่วมวางแผนและจัดการเรียนการสอน โดยเชิญชวนนักศึกษา โดยเฉพาะ
นักศึกษาผิวดำและกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย มามีส่วนร่วมในการเตรียมเนื้อหาและนำเสนอในชั้นเรียน
5. การแบ่งปันประสบการณ์จริง ของนักศึกษาผ่านการเขียนคำบอกเล่า ซึ่งมีผลกระทบ
ต่อเพื่อนร่วมชั้นมากกว่าการอ่านจากตำรา
6. การร่วมสอน (Co-teaching) โดยอาจารย์คนผิวขาวและอาจารย์/นักปฏิบัติงาน
ผิวดำ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดอคติและสร้างสังคม
ที่เท่าเทียม ไม่ใช่เพียงแคในระดับความรู้ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะทางสังคม อารมณ์ และจิตใจ
ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความเข้าใจ ความเคารพ และความเท่าเทียมอย่างแท้จริง

5. การวัดการลดอคติทางเชื้อชาติ

สุรไกร นันทบุรุษย์ (2558) กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการลดอคติทางเชื้อชาติ
สามารถวัดได้จาก เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติ (Attitude) เพื่อวัดทัศนคติของกลุ่มทดลอง
เชิงปริมาณ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง และแบบสัมภาษณ์ (Interviews) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง
เจตคติโดยการสัมภาษณ์นักเรียนที่มีคะแนนเจตคติหลังการทดลองสูง

สรวงศนันท์ สิริประภาพล (2561) กล่าวถึง แบบการรายงานตนเอง (self-report) ซึ่งเป็นการวัดที่ผู้ตอบรู้ตัว คิครอบคอบ และควบคุมการตอบได้ และการวัดเจตคติแบบแอบแฝง (Implicit Attitude) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การวัดตัวบ่งชี้ทางสรีระ (physiological measures) (เช่น การวัดเหงื่อ, การขยายของม่านตา) ตัวบ่งชี้ทางพฤติกรรม (behavioral measures) (เช่น การสบตา, การวัดระยะห่างทางกาย) กระบวนการระบุความรู้สึกผิดพลาดจากการเสียม (Affect Misattribution Procedure AMP) และการทดสอบการเชื่อมโยงแบบแอบแฝง (Implicit Association Test IAT)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวัดการลอคคติ สามารถใช้วิธีการที่หลากหลายโดยใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ (แบบวัดเจตคติ, สถิติ) และเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์, การวิเคราะห์เนื้อหา) ที่สามารถวัดได้ทั้งอคติที่แสดงออกอย่างชัดเจนและอคติที่แฝงอยู่ในจิตใจ เพื่อให้สามารถประเมินได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการลอคคติต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลอคคติทางเชื้อชาติ

สรวงศนันท์ สิริประภาพล (2561) ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง อิทธิพลของการจินตนาการถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มแบบร่วมมือกัน และได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจต่อเจตคติรังเกียจกลุ่ม การศึกษาตัวแปรส่งผ่านสองตัว ได้ศึกษาประสิทธิผลของการจินตนาการถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่ม (Imagined Intergroup Contact) ในการลดเจตคตรังเกียจกลุ่ม แนวคิดนี้อิงตามทฤษฎีสम्मิตฐานการสัมผัสของ Allport (1954) โดยเชื่อว่าการนึกถึงภาพการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับคนนอกกลุ่มในใจ แม้ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ก็สามารถลดเจตคตรังเกียจกลุ่มได้ จากการศึกษาพบว่า การจินตนาการถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มสามารถลดเจตคตรังเกียจกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น สามารถลดเจตคตรังเกียจกลุ่มรักร่วมเพศ ผู้สูงวัย ชาวมุสลิม และผู้ป่วยทางจิต นอกจากนี้ ยังพบว่าสามารถเพิ่มเจตคติที่ดีต่อคนนอกกลุ่มและแนวโน้มที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มมากขึ้นในอนาคต

Ní Raghallaigh (2025) ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Navigating the challenges of teaching about racism reflections on adopting a Students as Partners approach ซึ่งว่าการเหยียดเชื้อชาติและเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์มีอยู่ทั่วไป และกำลังเพิ่มขึ้นในยุโรปตะวันตกและที่อื่น ๆ นักศึกษาสังคมสงเคราะห์ผิวดำและกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในสถาบันการศึกษาที่มีคนผิวขาวเป็นส่วนใหญ่ เช่น ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับ ประสบการณ์การเหยียดเชื้อชาติ และความแตกต่างในการสำเร็จการศึกษา พวกเขาอาจประสบกับการเลือกปฏิบัติและไม่โครแอ็กเกรสชัน (microaggressions) เช่น การออกเสียงชื่อผิดหรือคำถามเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดที่แท้จริง สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยว ถูกจับตามอง และมีโอกาสสอบตกเพิ่มขึ้น อาจารย์ผู้สอนคนผิวขาวอาจรู้สึกไม่สบายใจในการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ ซึ่งอาจนำไปสู่การหลีกเลี่ยงและการพูดถึงอภิสิทธิ์ของคนผิวขาวอาจทำให้เกิดการต่อต้านของนักศึกษา และสร้างความไม่สบายใจ

และความตึงเครียดในห้องเรียน นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอาจรู้สึกไม่สบายใจอย่างมาก เมื่อมีการพูดถึงประสบการณ์การเหยียดเชื้อชาติหรือการกีดกัน เพื่อจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทาง Students as Partners (SaP) (นักศึกษาในฐานะหุ้นส่วน) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรในการสอนและการเรียนรู้ แนวทาง SaP เน้นหลักการของ ความเคารพซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยน และความรับผิดชอบร่วมกัน และสอดคล้องกับจรรยาบรรณของงานสังคมสงเคราะห์ในการส่งเสริมความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกันทางสังคม แสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างความมั่นใจของนักศึกษา การมีส่วนร่วมและเสริมพลังของนักศึกษา จากกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย รวมถึงการเพิ่มความเข้าใจของอาจารย์เกี่ยวกับประสบการณ์ของนักศึกษา กลุ่มนี้ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการลดผลกระทบของอคติ

Quinn (2021) ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง How to Reduce Racial Bias in Grading ซึ่งศึกษาโดยตรงถึงวิธีการลดอคติทางเชื้อชาติในการให้คะแนนของครู พบว่าการสร้างหลักฐานที่ชัดเจนว่าการใช้เกณฑ์การให้คะแนนมาตรฐาน (rubrics) สามารถลดอคติทางเชื้อชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพในการประเมินงานเขียนของนักเรียน รวมไปถึงให้ข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับอคติของครู ความคาดหวังของครู และผลกระทบของการฝึกอบรมต่อต้านอคติ

การคิดเชิงวิพากษ์

1. ความหมายของการคิดเชิงวิพากษ์

ธีรนุช อนุฤทธิ์ (2559) กล่าวว่า การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการแยกเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วน โดยยึดหลักการหรือกฎเกณฑ์ ตามที่กำหนดไว้ เพื่อหาองค์ประกอบ ความสำคัญ ตลอดจนความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การคิดหาหลักการหรือข้อสรุปจากองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างมีเหตุผล

2. ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์

จิรุตม์ อารมย์ชื่น (2563) กล่าวถึง ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายมิติ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาประวัติศาสตร์และการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นและช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
2. ช่วยในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดหาหลักการหรือข้อสรุปจากองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

3. ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการวิพากษ์ในหลักเหตุและผลเชิงจริยธรรม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ช่วยให้รู้จักการเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์
4. ลดการด่วนสรุปและรับข้อมูลอย่างไม่มีวิจารณญาณ ช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบ เป็นทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและอาจไม่ถูกต้องในปัจจุบัน

3. องค์ประกอบ/คุณลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์

จิรัฐม อารมย์ขึ้น (2563) กล่าวถึง องค์ประกอบและคุณลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์ ดังนี้

1. นิยามและองค์ประกอบหลักของการคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง ความสามารถในการแยกเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วน โดยยึดหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อหาองค์ประกอบ ความสำคัญ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การคิดหาหลักการหรือข้อสรุปอย่างมีเหตุผล
2. ลักษณะของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์แบบรับรู้ (ทำความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยการวิเคราะห์ จำแนก และคัดเลือกความน่าเชื่อถือของหลักฐานที่ใช้อ้างอิง สามารถแปลความหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ต้องใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เน้นการวิเคราะห์และคัดเลือกหลักฐาน) จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์แบบตอบสนอง (เลือกใช้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาอธิบายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สามารถรับรู้บริบทแวดล้อมและตัดสินเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้น ต้องมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์) จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์แบบสร้างคุณค่า (ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านการสังเคราะห์และตัดสินคุณค่าจากหลักฐาน สามารถชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการศึกษาประวัติศาสตร์สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับเรื่องราวร่วมสมัยอื่นที่เกี่ยวข้อง) จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์แบบจัดระบบคุณค่า (เห็นความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ สามารถแสดงให้เห็นถึงผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้นต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน สามารถตัดสินใจ และให้คุณค่าต่อข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์) จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์แบบสร้างคุณลักษณะ (ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการวิพากษ์เรื่องราวของสังคมในปัจจุบัน หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงเรื่องราว จนทราบถึงสาเหตุและ คาดเดาผลของเหตุการณ์นั้นได้นำกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในการใช้ชีวิตภายนอกห้องเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ)

3. คุณลักษณะของการวิพากษ์ในเชิงประวัติศาสตร์ เน้นการสร้างมุมมองที่ตรงข้ามกับการบรรยาย (Counter-narratives) เพื่อตั้งคำถามที่สะท้อนคุณค่าของหลักฐาน นำไปสู่การรื้อสร้าง (Deconstructed) เพื่อหาหาทฤษฎีที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล ที่เกิดจากการวิพากษ์คุณค่าเชิงจริยธรรม ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ช่วยในการวิเคราะห์ เหตุปัจจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Conditions) และความเป็นไปในช่วงเวลาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว การคิดเชิงวิพากษ์คือความสามารถในการแยกแยะและวิเคราะห์เรื่องราวตามหลักเหตุผล เพื่อสรุปสาระสำคัญและความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีระบบ ในมิติของประวัติศาสตร์ การคิดเชิงวิพากษ์สะท้อนผ่านจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ในเชิงประวัติศาสตร์ยังเน้นการตั้งคำถามต่อการบรรยายหลัก (counter-narratives) เพื่อตีความหลักฐานเชิงจริยธรรม วิเคราะห์เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนความคิดเฉพาะตัวของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

4. การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

พลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส (2564) กล่าวถึง การเสริมสร้างทักษะ 3R 8C สำหรับผู้เรียน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ โดย 8C หนึ่งในนั้นคือ Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการ แก้ปัญหา) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยตรง

สุระไกร นันทบุรุษย์ (2558) กล่าวถึง กิจกรรมลดอคติ เพื่อพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลาย โดยระบุว่าหนึ่งในกิจกรรมหลักคือ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น กระบวนการคิดที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะทำให้ไม่ตัดสินใจอื่นโดยใช้อคติเป็นที่ตั้ง และจะทำให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะการสืบค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอก่อนจะตัดสินใจ ซึ่งล้วนเป็นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์

จิรุตม์ อารมย์ชื่น (2563) กล่าวถึง กลยุทธ์ SCIM-C ซึ่งเป็น 5 ขั้นตอนหลักในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตรวจสอบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล จากหลักฐานด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิพากษ์หลักฐานและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ กลยุทธ์ SCIM-C ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปเหตุผล และผลสะท้อนของเหตุการณ์และเรื่องราว ตลอดจนรู้จักการเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์

กล่าวโดยสรุปแล้ว การคิดเชิงวิพากษ์เป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินข้อเท็จจริง และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางวิชาการที่เข้มแข็งเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้พวกเขาเป็นพลเมืองที่มีเหตุผล มีจิตสำนึกทางสังคม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง

5. การวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

สุรไกร นันทบุรมย์ (2558) กล่าวถึง แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน เพื่อวัดทัศนคติของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง และ แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนชนิดมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียนที่มีคะแนนสูง

สรวงศนันท์ สิริประภาพล (2561) กล่าวถึง รายงานตนเอง (self-report) ซึ่งเป็นการวัดที่ผู้ตอบรู้ตัวและควบคุมการตอบได้ การวัดเจตคติแบบแอบแฝง (Implicit Attitude) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ปราศจากการรู้ตัว และไม่สามารถควบคุมการตอบได้ เครื่องมือที่ใช้ เช่น การวัดตัวบ่งชี้ทางสรีระ (physiological measures) ตัวบ่งชี้ทางพฤติกรรม (behavioral measures) กระบวนการระบุความรู้สึกผิดพลาดจากการเชื่อมโยง (Affect Misattribution Procedure AMP) และการทดสอบการเชื่อมโยงแบบแอบแฝง (Implicit Association Test IAT)

จิรุตม์ อารมย์ชื่น (2563) กล่าวถึง การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ โดยแบ่งองค์ประกอบของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เป็น 5 องค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้ในการวัดได้ ได้แก่ แบบรับรู้ แบบตอบสนอง แบบสร้างคุณค่า แบบจัดระบบคุณค่า และแบบสร้างคุณลักษณะ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การประเมินผลทางการศึกษาในประเด็นด้านความหลากหลายและการคิดเชิงวิพากษ์จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนรู้ ไม่เพียงแต่ช่วยประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยระดับทัศนคติ ความเข้าใจและความสามารถเชิงวิพากษ์ที่ผู้เรียนมีต่อประเด็นสำคัญในสังคม เช่น ความหลากหลายและประวัติศาสตร์ อันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีวิจรรณญาณและเคารพความแตกต่างอย่างแท้จริง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

จิรุตม์ อารมย์ชื่น (2563) ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามกลยุทธ์ SCIM-C สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ใช้กลยุทธ์ SCIM-C ที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นทางประวัติศาสตร์

โดยเน้นการตรวจสอบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐาน ซึ่งรวมถึงการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ สรุปเหตุผล และผลสะท้อนของเหตุการณ์และเรื่องราว ตลอดจนรู้จักการเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะของการคิดเชิงวิพากษ์

พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย

1. ความหมายของพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย

สุวรรณ จุลมั่ง (2564) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมที่พลเมืองดีพึงมี ซึ่งรวมถึงการยอมรับ ความแตกต่างและความคิดเห็นของผู้อื่น และการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐาน ของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความสามัคคีปรองดองในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ศิริชัย ชินะกาญจน์ (2562) กล่าวถึง พลเมืองที่สมบูรณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องเข้าใจ ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ มีทักษะในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย และสามารถปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีการกล่าวถึง พลเมืองโลก (Global Citizen) ซึ่งเป็นพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมของโลก และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกที่มีความหลากหลายได้

ถวิลวดี บุรีกุล (2560) กล่าวถึง พลเมืองประชาธิปไตยซึ่งต้องมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง กับการยอมรับความหลากหลาย หนึ่งในคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองประชาธิปไตยคือ การเคารพ ในความแตกต่างและความหลากหลาย ซึ่งหมายถึงการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ศาสนา เชื้อชาติ และวิถีชีวิต พลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยต้อง มีความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง หลากหลายทางความคิด และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลายคือบุคคลที่ยอมรับและ เคารพในความแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความคิดเห็น หรือวิถีชีวิต มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อลดอคติและส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน มีทักษะ ในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายได้อย่างมีเหตุผล มีเจตคติ เชิงบวกต่อความหลากหลาย และสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม ในการส่งเสริมความสามัคคีปรองดอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความแตกต่าง

2. ลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย

สุวรรณ จุลมั่ง (2564) กล่าวว่า การยอมรับความแตกต่างและความคิดเห็นของผู้อื่น พลเมืองดีต้องมีคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและอยู่ร่วมกัน

ได้อย่างสันติ แม้จะมีความแตกต่างกัน ความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมความสามัคคี
ปรองดองในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ศิริชัย ชินะกาญจน์ (2562) กล่าวถึง การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ
พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ประเพณี และวิถีชีวิตของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคม มีทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง
กับความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และหาทางออกสำหรับปัญหาที่เกิด
จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม มีเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย มีทัศนคติที่ดี
ยอมรับ และเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่นทนต่อความแตกต่าง สามารถ
ปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสาร ทำความเข้าใจ
และทำงานร่วมกับผู้คนที่มีความรู้หลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ เข้าใจในความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมในฐานะพลเมืองโลก พลเมืองโลกต้องมีความรู้ความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมของโลก และ
สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกที่มีความหลากหลายได้

ถวิลวดี บุรีกุล (2560) กล่าวถึง การเคารพในความแตกต่างและความหลากหลาย
เป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการยอมรับความแตกต่างทางความคิด
ความเชื่อ ศาสนา เชื้อชาติ และวิถีชีวิต มีความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลายทางความคิด
สามารถรับฟังและอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ สามารถ
สร้างความสัมพันธ์และใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างสงบสุข

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะสำคัญของพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลายคือ
การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ
ความหลากหลาย และมีเจตคติที่ยอมรับเคารพและเห็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลาย รวมถึง
การมีความอดทนอดกลั้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

3. การพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย

ศิริชัย ชินะกาญจน์ (2562) กล่าวถึง การศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมพหุวัฒนธรรม
บทความนี้กล่าวถึงการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลเมืองให้เข้าใจความหลากหลาย
โดยเน้นว่าการศึกษาคควรพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ
ในสังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาชุดความรู้ทางวัฒนธรรม
การสร้าง ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำได้โดยการพัฒนาชุดความรู้ทางวัฒนธรรม
ให้กับพลเมือง ซึ่งจะช่วยให้พลเมืองมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ มีทักษะในการตัดสินใจ
และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย
สามารถปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความเป็น
พลเมืองโลก การพัฒนาพลเมืองให้เข้าใจในความหลากหลายยังรวมถึงการส่งเสริมแนวคิดพลเมืองโลก

(Global Citizen) ที่มีความรู้ความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมของโลก และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกที่มีความหลากหลายได้

ถวิลวดี บุรีกุล (2560) กล่าวถึง การปลูกฝังคุณลักษณะพลเมืองประชาธิปไตย บทความนี้กล่าวถึงการพัฒนาพลเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตย โดยเน้นว่าพลเมืองต้องมีคุณลักษณะสำคัญหลายประการ ซึ่งรวมถึงการเคารพในความแตกต่างและความหลากหลาย และความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่าง บทบาทของสถาบันการศึกษาและสังคม การพัฒนาพลเมืองต้องอาศัยการปลูกฝังในสถาบันการศึกษาและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและยอมรับความหลากหลาย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ

สุวรรณ จุลมั่ง (2564) กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นการเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพลเมืองดี ซึ่งต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น การยอมรับความแตกต่างและความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคมในการส่งเสริมความสามัคคีปรองดอง การปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ จะช่วยให้พลเมืองสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างได้อย่างราบรื่น

Banks (2015) ได้นำเสนอแนวคิดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) โดยเน้นย้ำว่าการศึกษจะต้องเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมุมมองที่หลากหลายและสามารถลดอคติทางสังคมลงได้ การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าไปในหลักสูตร แต่ต้องมุ่งเน้นที่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction Process) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าความรู้ถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรและได้รับอิทธิพลจากอคติหรือจุดยืนทางเชื้อชาติอย่างไร นอกจากนี้ Banks ยังให้ความสำคัญกับมิติของการลดอคติ (Prejudice Reduction) ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการสภาพแวดล้อมและวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อความแตกต่างทางชาติพันธุ์ การศึกษาพหุวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยบ่มเพาะและหล่อหลอมให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองโลก (Global Citizens) ที่ตระหนักถึงความเท่าเทียม และพร้อมอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างสันติสุข

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลเมืองให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ จำเป็นต้องเน้นทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่ไม่เพียงแต่มีความเข้าใจในความหลากหลาย แต่ยังสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีสันติและรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างแท้จริง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย

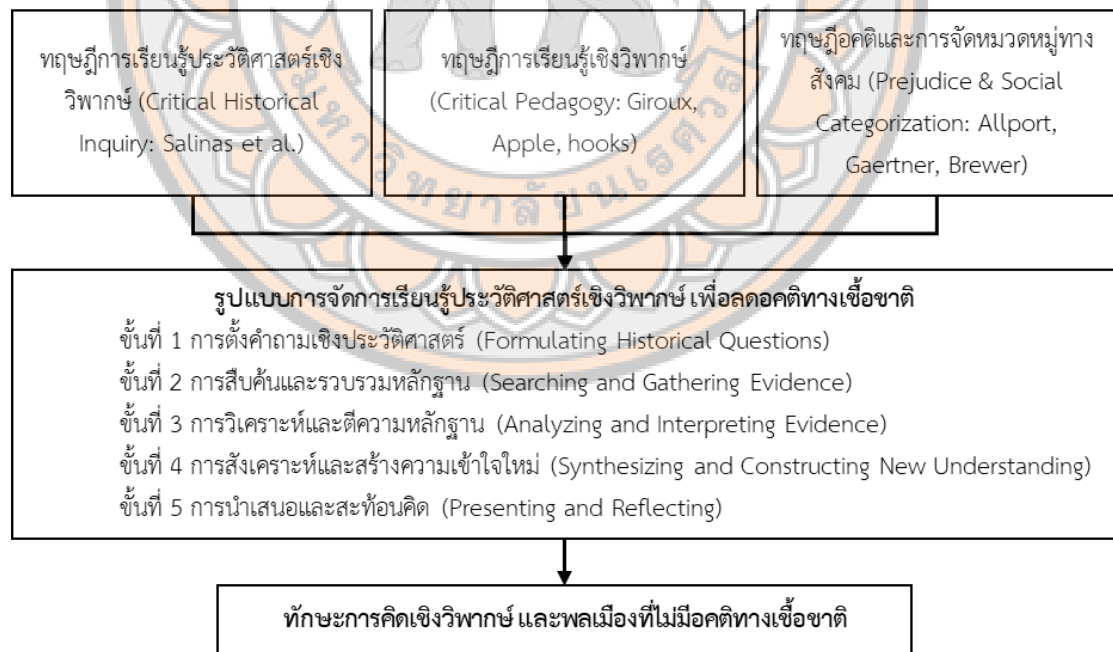
ศิริชัย ชินะกาญจน์ (2562) ผู้จัดทำบทความชุดความรู้ทางวัฒนธรรมกับการเป็นพลเมือง กล่าวถึง บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษาและ

วิเคราะห์แนวคิดและมโนทัศน์ที่สำคัญเกี่ยวกับชุดความรู้ทางวัฒนธรรมและการเป็นพลเมือง เชื่อมโยงอย่างชัดเจนว่า พลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ถวิลวดี บุรีกุล (2560) ผู้จัดทำบทความการพัฒนาพลเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตย ในบริบทสังคมไทย ที่ศึกษาถึงการพัฒนาพลเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตยในบริบทสังคมไทย ซึ่งคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยที่งานวิจัยนี้กล่าวถึงนั้นรวมถึงการเคารพในความแตกต่างและความหลากหลาย และความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างหลากหลายทางความคิด เป็นการวิจัยที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาพลเมืองในสังคมที่มีความหลากหลายเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การแสดงบทบาทของความเข้าใจในความหลากหลาย และคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบและมีคุณภาพ

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ตามแนวทางของ Creswell & Plano Clark (2018) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การวิจัยขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขอบเขตในด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขอบเขตในด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน

1.1.1 หลักสูตร คือ หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมาส่งเสริมและพัฒนาการลดอคติทางเชื้อชาติ

1.1.2 วิธีการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1.3 บทบาทของผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1.4 บทบาทของนักเรียน ในการมีส่วนร่วมในห้องเรียน ส่งเสริมและพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1.5 บริบทการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม บริบทที่เป็นอยู่

1.2 ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน, ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน, และนักเรียน จำนวน 7 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

2.1 ศึกษานิเทศก์ มีคุณสมบัติดังนี้

2.1.1 เป็นศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือภาคกลางของประเทศไทย

2.1.2 เป็นศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษามากกว่า 3 ปี

2.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคุณสมบัติดังนี้

2.2.1 เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสาระประวัติศาสตร์ ระดับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.2.2 เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์การสอนในสาระประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่า 3 ปี

2.3 นักเรียน มีคุณสมบัติดังนี้

2.3.1 เป็นนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.3.2 เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผ่านการเรียนสาระประวัติศาสตร์มาแล้ว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำหรับศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และแนวคำถามการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพื่อเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยระยะที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติทางเชื้อชาติ

4.2 ศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.3 กำหนดประเด็นเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์ จากศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการสนทนากลุ่มสำหรับนักเรียน โดยให้มีประเด็นที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

4.4 สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

4.5 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแนวคำถามการสนทนากลุ่มไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้แนวคำถามที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดก่อนนำไปสัมภาษณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

5.2 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน, ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน, และนักเรียน จำนวน 7 คน ตามคุณสมบัติที่ระบุไว้ในส่วนของขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

5.3 การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (semi-structured interview) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และ

สถานการณ์ปัจจุบันของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน โดยมีขั้นตอนในการสัมภาษณ์ ดังนี้

5.3.1 ผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้ข้อมูล ด้านวัน เวลา และสถานที่ และแจ้งขอบเขตของคำถาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบขอบเขตของเรื่องที่จะทำการสัมภาษณ์

5.3.2 ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 จัดหมวดหมู่และเรียบเรียงข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มมาจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงภาษาให้เหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

6.2 วิเคราะห์แบบอุปนัย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยแยกเป็นรายด้าน ตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและครบถ้วน หากมีข้อมูลไม่เพียงพอหรือไม่ครบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จะดำเนินการขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม

6.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับ โดยการใช้วิธีการตรวจสอบแหล่งข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูลหลายแบบเพื่อรับรองความถูกต้องของข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งวิธีการนี้จะนำมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ซึ่งประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ในการวิจัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2565)

6.4 สรุปข้อมูลรายด้าน สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มทั้งหมดเป็นรายด้าน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

6.5 นำเสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 สภาพปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบันของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

7.2 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การวิจัยขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มเป้าหมายอย่างเจาะจง ได้แก่

1.1 ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน มีคุณสมบัติดังนี้

1.1.1 เป็นศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือภาคกลางของประเทศไทย

1.1.2 เป็นศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษามากกว่า 3 ปี

1.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1.2.1 เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

1.2.2 เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1.2.3 เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ หรือจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ

1.3 นักเรียน จำนวน 30 คน มีคุณสมบัติดังนี้

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 แบบวัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ประเภท เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ได้แก่ แบบวัดการลดอคติทางเชื้อชาติ การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และความเข้าใจระหว่างกลุ่มแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบทดสอบอัตรัดนัยประเมินด้วยรูบริกส์ (Rubric-based Assessment) เพื่อใช้วัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียน

2.4 แนวคำถามการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้สำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอคติทางเชื้อชาติและความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ

3.1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติทางเชื้อชาติ

3.1.2 ศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.1.3 กำหนดประเด็นเรื่องที่ต้องการสัมภาษณ์ จากอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม/ชาติพันธุ์ หรือนักวิชาการด้านสันติศึกษา ศึกษาพิเศษ และ

ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยให้มีประเด็นที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา หรือสถานการณ์เป็นฐาน

3.1.4 สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

3.1.5 นำแนวคำถามการสัมภาษณ์ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้แนวคำถามที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดก่อนนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีลักษณะเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วย 1 หน่วยการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 10 คาบ มีขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

3.2.1 ขั้นที่ 1 วิเคราะห์บริบท (Context Analysis) นำข้อมูลผลการวิจัยระยะที่ 1 (สภาพปัจจุบันและปัญหา) มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สาระประวัติศาสตร์) รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดผลการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2.2 ขั้นที่ 2 สังเคราะห์ทฤษฎี (Theory Synthesis) ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Pedagogy) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning - PBL) ตลอดจนทฤษฎีด้านการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย ประวัติศาสตร์เพื่อนบ้าน และประวัติศาสตร์โลกที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการสอนในการวิจัยครั้งนี้

3.2.3 ขั้นที่ 3 สร้างต้นแบบ (Prototype Creation) นำข้อมูลที่ได้จากarviเคราะห์ และสังเคราะห์มาออกแบบโครงสร้างรูปแบบ CHIL Model และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 10 คาบ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนหลักที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการลดอคติทางเชื้อชาติ ได้แก่

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ (Formulating Historical Questions) กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์กระแสหลัก หรือประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติที่พบในปัจจุบัน

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน (Searching and Gathering Evidence) ให้นักเรียนสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งเอกสาร ฐานต้นและชั้นรอง

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน (Analyzing and Interpreting Evidence) นำหลักฐานมาวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ตีความจากมุมมองที่แตกต่าง และพิจารณาคติที่อาจแฝงอยู่ในข้อมูล

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ (Synthesizing and Constructing New Understanding) ให้นักเรียนสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมและตระหนักถึงความซับซ้อนของปัญหา

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด (Presenting and Reflecting) ให้นักเรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์และสะท้อนความคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเชื้อชาติ

3.2.4 ขั้นที่ 4 ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review - IOC) นำแผนการจัดการเรียนรู้และรูปแบบต้นแบบ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์/สังคมศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและความเหมาะสมของกิจกรรม โดยดำเนินการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2.5 ขั้นที่ 5 ทดลองใช้ (Pilot) นำรูปแบบ CHIL Model (ต้นแบบ) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Pilot Study) กับนักเรียนกลุ่มเล็ก (Pilot Group) ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริงในการวิจัย แต่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของระยะเวลา กระบวนการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมห้องเรียนจริง

3.2.6 ขั้นที่ 6 ปรับปรุงรูปแบบ (Model Refinement) นำผลการประเมิน ข้อค้นพบ และปัญหาที่ได้จากช่วงทดลองใช้ (Pilot) มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ CHIL Model และแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มเป้าหมาย (นักเรียน 30 คน) ต่อไป

3.3 แบบวัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ วัตถุประสงค์ของแบบวัดนี้คือเพื่อใช้วัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนในการสร้างแบบวัดดังนี้

3.3.1 การศึกษาแนวคิดและกำหนดองค์ประกอบ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อนำมาสรุปและ

กำหนดองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้เบื้องต้น จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและเลือกองค์ประกอบที่เหมาะสมเพื่อใช้วัดการลอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.3.2 การศึกษาหลักสูตร ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา

3.3.3 การสังเคราะห์ตัวชี้วัด ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการลอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์ตัวชี้วัดและขั้นตอนของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อใช้ในการพัฒนาแบบวัดการลอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

3.3.4 การสร้างแบบวัด ดำเนินการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการสร้างออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสร้างแบบวัดการลอคติทางเชื้อชาติ สร้างเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1) มาตรวัดอคติ 2) มาตรวัดทัศนคติระหว่างกลุ่ม และ 3) มาตรวัดความเห็นอกเห็นใจ เพื่อครอบคลุมการวัดทัศนคติและความเข้าใจระหว่างกลุ่ม

ส่วนที่ 2 การสร้างแบบทดสอบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สร้างเป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย (Subjective Test) โดยเน้นการวัดตามแนวทางของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถาม/ระบุประเด็นความขัดแย้ง (Formulating Questions/Identifying Conflicts) วัดความสามารถในการตั้งคำถามต่อข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรือระบุประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติ

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและประเมินหลักฐาน (Searching and Evaluating Evidence) วัดความสามารถในการสืบค้นและประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานจากแหล่งที่หลากหลาย

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์มุมมองที่หลากหลาย (Analyzing Multiple Perspectives) วัดความสามารถในการวิเคราะห์เหตุการณ์จากมุมมองของเชื้อชาติต่าง ๆ และระบุอคติที่อาจแฝงอยู่

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และเชื่อมโยง (Synthesizing and Connecting) วัดความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจที่รอบด้านและเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน

ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิดและการแสดงทัศนคติ (Reflecting and Expressing Attitudes) วัดความสามารถในการสะท้อนความคิดเห็นส่วนตัวต่อประเด็นทางเชื้อชาติ และแสดงทัศนคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย

3.3.5 การสร้างเกณฑ์การประเมิน สร้างเกณฑ์การประเมินการลอคคติทางเชื้อชาติ และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

3.3.6 การตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบวัดการลอคคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.3.7 การปรับปรุงแบบวัด ปรับปรุงแบบวัดการลอคคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.8 การนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย นำแบบวัดการลอคคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3.4 แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) แนวคำถามการสนทนากลุ่มถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางในการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคติทางเชื้อชาติ เพื่อใช้ศึกษาความคิดเห็น ทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงด้านอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.4.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ การลอคคติทางเชื้อชาติ และการเป็นพลเมืองที่เข้าใจความหลากหลาย

3.4.2 กำหนดประเด็นกลุ่มเป้าหมาย กำหนดประเด็นเรื่องที่ต้องการสนทนากลุ่มกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคติทางเชื้อชาติ

3.4.3 สร้างแนวคำถาม สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ เช่น ประสบการณ์จากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากมุมมองที่หลากหลาย ความเข้าใจต่อประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเชื้อชาติอื่น และแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

3.4.4 ตรวจสอบและปรับปรุงแนวคำถาม นำแนวคำถามการสนทนากลุ่มไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้แนวคำถามที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 การเตรียมความพร้อม ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์และการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการจัดการเรียนรู้

4.2 การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ตามที่ระบุในส่วนของกลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 2 (ข้อ 1) ซึ่งประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน, และ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 3 คน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (semi-structured interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติทางเชื้อชาติ โดยมีขั้นตอนในการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.3.1 การนัดหมาย ผู้วิจัยนัดหมายผู้ให้ข้อมูลด้านวัน เวลา และสถานที่ พร้อมแจ้งขอบเขตของคำถาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทราบขอบเขตของเรื่องที่จะสัมภาษณ์

4.3.2 การสร้างความคุ้นเคยและชี้แจงวัตถุประสงค์ ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และนำไปใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ แบบวัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และแนวคำถามการสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน

4.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติกับกลุ่มเป้าหมาย (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ตามแผนที่ได้พัฒนาไว้

4.6 การประเมินผลหลังกิจกรรม เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบตามแผนที่วางไว้ ผู้วิจัยดำเนินการประเมินภาระงาน ชิ้นงาน จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) กับนักเรียน

4.7 การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินภาระงาน ชิ้นงานจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ การสังเกตพฤติกรรมบ่งชี้การลอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดการลอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคติทางเชื้อชาติ ดังนี้

1) การจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงภาษาให้เหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยแยกเป็นรายด้าน และตรวจสอบข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและครบถ้วน หากมีข้อมูลไม่เพียงพอหรือไม่ครบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จะดำเนินการขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม

3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Triangulation) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลดังต่อไปนี้

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากศึกษานิเทศก์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม หากการตรวจสอบไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบเพิ่มเติมว่ามุมมองที่แตกต่างกันนี้เกิดจากอะไร เช่น การรับรู้ที่ต่างกัน บริบทต่างกัน เป็นต้น

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ แบบไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ในการวิจัย หากการตรวจสอบไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบเพิ่มเติมว่าเพราะเหตุใดจึงไม่สอดคล้องกัน เช่น การปฏิบัติการสอนจริงต่างการแผนการสอนที่วางไว้ นิยามการคิดเชิงวิพากษ์ต่างกัน เป็นต้น

การใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าช่วยให้ผู้วิจัยมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพและถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในผลการวิจัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2565)

4) การสรุปข้อมูลรายด้าน สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นรายด้าน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

5) การนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ เพื่อให้สำรวจความคิดเห็น ทักษะคิด และการเปลี่ยนแปลงด้านอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก (Appleton, 1995)

5.2 การวิเคราะห์ผลการวัดการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประเมินการลดอคติทางเชื้อชาติและการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ที่ได้จากการทำแบบประเมิน (Scales) ได้แก่ Prejudice Scale, Intergroup Attitude Scale และ Empathy Scale ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประเมินผลการลดอคติทางเชื้อชาติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการประเมินชิ้นงานและการสังเกตพฤติกรรม ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยประเมินด้วยรูบริกส์ (Rubric-based Assessment) เพื่อสะท้อนระดับการลดอคติและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียน ประกอบด้วยข้อมูลจาก

1) บันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (FGD) เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ทักษะคิด และความเข้าใจระหว่างกลุ่ม

2) บันทึกการสะท้อนคิดของนักเรียน โดยวัดผลจากผลงานของนักเรียน การสังเกตพฤติกรรม และอ้างอิงเกณฑ์การกำหนดระดับด้วยรูบริกส์ (ระดับสูงมาก, ระดับสูง, ระดับปานกลาง, ระดับต่ำ) เพื่อสะท้อนระดับการลดอคติหรือทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียน ดังนี้

ระดับสูงมาก นักเรียนแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ เข้าใจ และแสดงออกถึงการลดอคติทางเชื้อชาติอย่างลึกซึ้งและสม่ำเสมอ สามารถประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างยอดเยี่ยมในการวิเคราะห์ประเด็นที่ซับซ้อนและสร้างสรรค์ทางออก

ระดับสูง นักเรียนมีความเข้าใจที่ดีและเริ่มแสดงออกถึงการลดอคติทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน สามารถใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล

ระดับปานกลาง นักเรียนมีความเข้าใจพื้นฐานและเริ่มตระหนักถึงอคติทางเชื้อชาติ แต่ยังคงมีการแสดงออกที่ไม่สม่ำเสมอ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์อยู่ในระดับที่สามารถทำความเข้าใจประเด็นทั่วไปได้

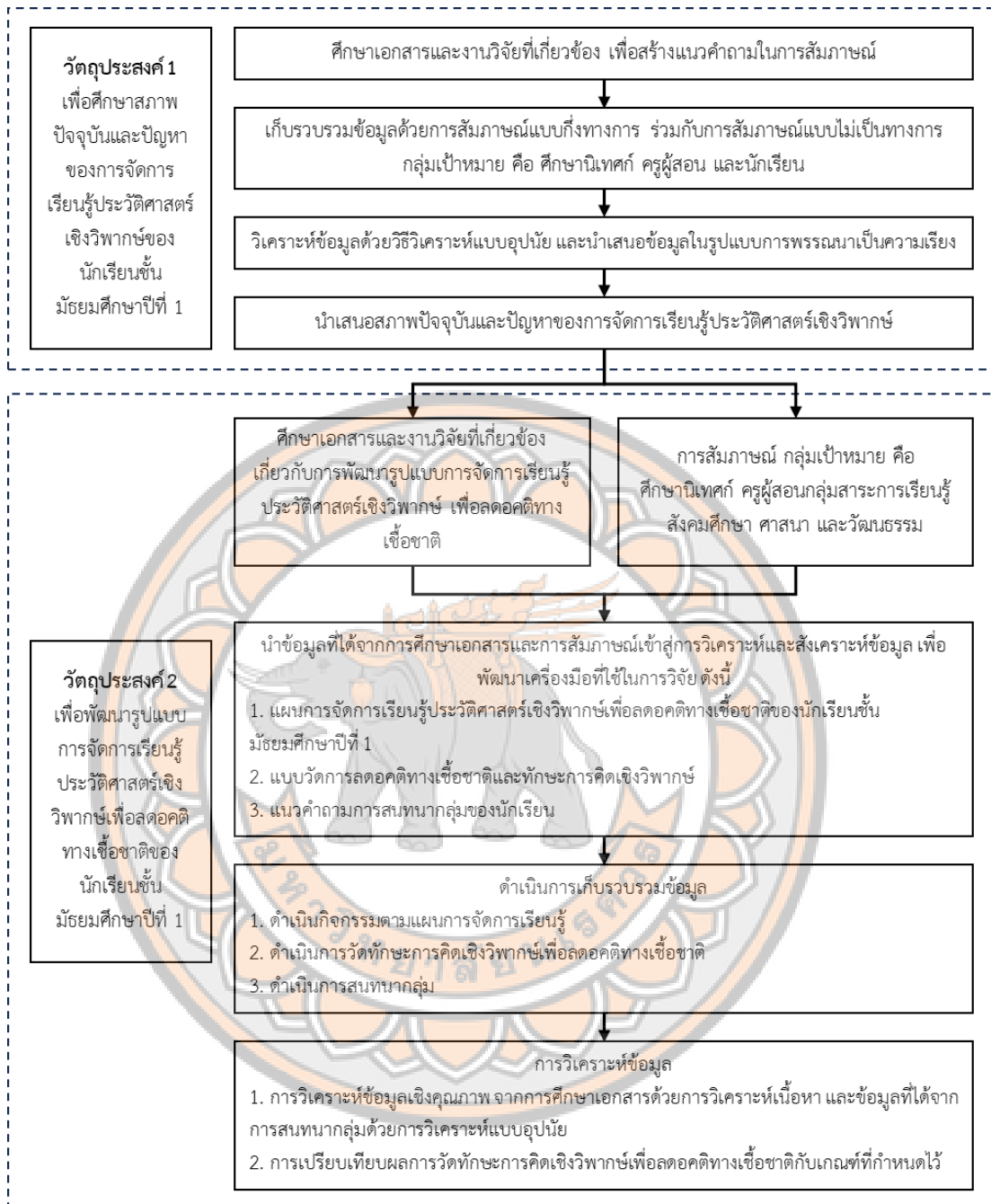
ระดับต่ำ นักเรียนยังคงมีอคติทางเชื้อชาติในระดับสูงหรือไม่แสดงความตระหนัก และยังขาดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์ประเด็นทางประวัติศาสตร์และเชื้อชาติ

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

6.2 ผลการลดอคติทางเชื้อชาติและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาพ 2 แสดงแผนผังสรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ในงานวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับผลการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ และวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งเก็บรวบรวมผ่านแนวคำถามที่กำหนดไว้ มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และปัญหาในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จะนำมาปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน

1.1 หลักสูตร

ในด้านหลักสูตร รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการปรับเปลี่ยนเป้าหมายจากการสร้างรัฐชาติแบบดั้งเดิมที่มักกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มาสู่การสร้างความเป็นพลเมืองอาเซียนและ

พลเมืองโลกที่มีลักษณะเปิดกว้างและยืดหยุ่นต่อบริบทท้องถิ่น โดยเนื้อหาควรลดทอนการเน้นประวัติศาสตร์สงครามและการเมืองระดับบน แต่หันมามุ่งเน้นประวัติศาสตร์สังคมและวิถีชีวิต (Social History) ประวัติศาสตร์สามัญชน (Commoners) และวัฒนธรรมร่วม (Shared Culture) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นรากเหง้าและการพึ่งพาอาศัยกันของคนหลากหลายเชื้อชาติ ควบคู่ไปกับการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Empathy) และนิยามความเป็นชาติให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม (Inclusive Nation) เพื่อรื้อถอนมายาคติที่สร้างความเป็นอื่น ดังนี้

1.1.1 การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากรัฐชาติอำนาจนิยม สู่พลเมืองทางวัฒนธรรมที่ไร้พรมแดน หลักสูตรต้องก้าวข้ามการมองประวัติศาสตร์ในฐานะเครื่องมือของรัฐในการขีดเส้นพรมแดน ที่สร้างความเป็นเรา (ไทย) และเขา (เพื่อนบ้าน-ศัตรู) อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นรากเหง้าของอคติมาสู่การมองในมิติพื้นที่ทางวัฒนธรรม ที่ไร้เส้นแบ่งการจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นการสร้างอัตลักษณ์ที่ลื่นไหล โดยให้นิยามคำว่าชาติใหม่ ไม่ได้หมายถึงดินแดนหรือสถาบันอำนาจ แต่หมายถึงนิเวศวัฒนธรรมร่วมที่ผู้คนในอุษาคเนย์มีการแลกเปลี่ยน ถ้ายเท และพึ่งพาอาศัยกันมาตลอด การลดอคติจึงไม่ใช่แค่การบอกให้รักกัน แต่คือการรื้อถอนโครงสร้างความคิดที่ยึดติดกับรัฐชาติสมัยใหม่ออกไป เพื่อให้เห็นความเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลกที่เป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม ดังนั้น การลดอคติทางชาติพันธุ์ที่แท้จริง จึงไม่ใช่การใช้ศีลธรรมผิวเผินมาสั่งสอนให้ผู้เรียนรักหรือสงสารเพื่อนบ้าน แต่คือการรื้อถอน (Deconstruct) โครงสร้างความคิดที่ยึดติดกับกรอบรัฐชาติสมัยใหม่ (Modern Nation-State) ออกไปถึงระดับจิตใต้สำนึก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมองทะลุเส้นพรมแดนที่ถูกสร้างขึ้นและมองเห็นสายใยความเป็นพลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลกที่ถักทอเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและสันติภาพอย่างยั่งยืน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...ต้นตอของปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุดมการณ์ของรัฐและนิยามความเป็นพื้นที่ของชาติ หากเรายังคงยึดติดกับกรอบแนวคิดด้านอาณาเขตเป็นหลัก เนื้อหาในตำราเรียนย่อมมุ่งเน้นไปที่เหตุการณ์ความขัดแย้งและการทำสงคราม ดังนั้นการปฏิรูปในระดับโครงสร้างจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทบทวนนิยามของคำว่าชาติและคุณลักษณะของพลเมืองที่รัฐต้องการสร้าง เพื่อให้ก้าวพ้นจากวงจรประวัติศาสตร์การสู้รบอย่างแท้จริง

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การคืนพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ให้แก่ประชาชนทั่วไปมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างการเรียนรู้ที่ครอบคลุม โดยควรปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากมิติทางภูมิศาสตร์มาเป็นการให้ความสำคัญกับบทบาทของมนุษย์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม การส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองในฐานะส่วนหนึ่งของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มากกว่าการรับรู้เพียงเรื่องราวของวีรบุรุษหรือกลุ่มผู้นำในอดีตเพียงฝ่ายเดียว

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อก้าวข้ามกรอบความคิดแบบรัฐชาติสมัยใหม่จะช่วยลดทอนความรู้สึกแบ่งแยกและอคติที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน การมุ่งเน้นศึกษาเรื่องราวฐานทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น วิถีชีวิตและประเพณี จะช่วยสร้างความตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในอดีต อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในภูมิภาค

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการปฏิรูปการสอนประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนข้ามพ้นจากระดับเทคนิคไปสู่ระดับโครงสร้าง โดยเริ่มจากการรื้อถอนอุดมการณ์รัฐที่ผูกติดความเป็นชาติไว้กับดินแดนซึ่งมักนำไปสู่เรื่องราวของสงคราม แล้วเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับพื้นที่ของผู้คนผ่านแนวคิดความเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรมที่เปิดรับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกถึงความมีตัวตนและเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ร่วมกัน ตลอดจนการก้าวข้ามกรอบคิดรัฐชาติสมัยใหม่ด้วยการแสวงหารากฐานวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการทลายกำแพงอคติและสร้างความเข้าใจที่เกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน

1.1.2 การคืนพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้มนุษย์และท้องถิ่น แทนที่ศูนย์กลางอำนาจ

หลักสูตรต้องเปลี่ยนจุดเน้น จากการมองประวัติศาสตร์ผ่านสายตาของผู้ชนะหรือศูนย์กลางอำนาจมาเป็นการมองผ่านสายตาของมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ การลดอคติทางเชื้อชาติจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนตระหนักว่าคนอื่น ไม่ใช่ตัวประกอบในฉากสงครามของกษัตริย์ แต่เป็นผู้กระทำการทางประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม การนำบริบทท้องถิ่นเข้ามาใช้ไม่ใช่เพียงเพื่อให้เด็กกลับบ้านเกิด แต่เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ในระดับปฏิบัติการจริงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ (ลาว, จีน, มอญ ฯลฯ) คือเพื่อนบ้าน คือแรงงาน และคือบรรพบุรุษที่ร่วมสร้างชุมชนมาด้วยกัน การทำให้ประวัติศาสตร์มีหน้าตาของคนธรรมดา จะช่วยทำลายมายาคติความเกลียดชังที่เป็นนามธรรมได้ดีที่สุด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญเฉพาะโครงสร้างอำนาจและเหตุการณ์สงคราม ไปสู่การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในวิถีชีวิตและความเป็นมนุษย์ในอดีตได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น การค้นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ด้วยการสะท้อนภาพการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมการแต่งกาย และความสัมพันธ์ภายในชุมชน จะส่งผลให้วิชาประวัติศาสตร์มีความหมายและจับต้องได้ในฐานะเรื่องราวของบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงมากกว่าการเป็นเพียงตำนานของกลุ่มผู้นำในอดีตที่ห่างไกลจากวิถีชีวิตปกติ (ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การขยายขอบเขตของคำว่ามนุษย์ให้ครอบคลุมถึงกลุ่มสามัญชนและบุคคลที่ขาดโอกาสในการสื่อสารในหน้าประวัติศาสตร์ เป็นแนวทางสำคัญในการลดอคติทางเชื้อชาติและสร้างการตระหนักรู้ว่าทุกคนคือผู้กระทำการสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญกับบทบาทของคนธรรมดาจะช่วยคลายการผูกขาดความจริงของเหตุการณ์ในอดีตจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และสร้างความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มโดยไม่มีแบ่งแยกทางสถานะหรือพื้นเพเดิม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การนำบริบทท้องถิ่นและเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายมาเป็นกรณีศึกษาในระดับพื้นที่ จะช่วยเปลี่ยนแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางสังคมจากนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น การชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างบรรพบุรุษในชีวิตจริงกับกลุ่มคนที่เคยถูกนิยามว่าเป็นคนอื่นในตำราเรียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดทอนความเกลียดชังและพิสูจนให้เห็นว่าชุมชนในปัจจุบันถูกสร้างขึ้นจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่มาจากหลายรากฐานวัฒนธรรมมากกว่าที่จะเป็นสายเลือดบริสุทธิ์เพียงกลุ่มเดียว

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้กรอบแนวคิดด้านภูมิศาสตร์ในการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงแรงขับเคลื่อนพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดและการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งส่งผลให้การมองประเด็นความขัดแย้งหรือการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานในอดีตก้าวข้ามเรื่องอคติทางเชื้อชาติไปสู่ความเข้าใจในเหตุผลและความจำเป็นด้านคุณภาพชีวิต การมองประวัติศาสตร์ผ่านเลนส์นี้จะช่วยส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ

ต่อเพื่อนมนุษย์ในฐานะผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการดูแลชีวิตให้คงอยู่รอดโดยคำนึงถึงบริบทของการใช้ชีวิตมากกว่าเส้นแบ่งทางสัญชาติ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการคืนความเป็นมนุษย์ให้กับเนื้อหา โดยการเปลี่ยนจุดเน้นจากการเมืองการปกครองไปสู่มานุษยวิทยาและวิถีชีวิตของสามัญชนเพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ การใช้บริบทท้องถิ่นและกรณีศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ตลอดจนการใช้กรอบคิดทางภูมิศาสตร์เพื่ออธิบายการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเห็นอกเห็นใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างแท้จริงครับ

1.2 หลักการจัดการเรียนรู้

การเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากปรัชญาสารัตถะนิยมที่เน้นการท่องจำเนื้อหาและชุดความจำกระแสหลักเพื่อการสอบ ไปสู่พิพัฒนาการนิยมและการศึกษาเชิงวิพากษ์ที่เน้นกระบวนการสืบสอบหาความจริงด้วยตนเอง โดยยึดหลักการภูมิศาสตร์กำหนดประวัติศาสตร์และความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ เพื่ออธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในอดีตผ่านปัจจัยด้านทรัพยากรและความจำเป็นในการอยู่รอด ซึ่งช่วยลดการตัดสินผู้อื่นด้วยอารมณ์รักชาติแบบสุดโต่ง ภายใต้อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง ผ่านการใช้แพลตฟอร์มเปิดที่เอื้อให้ผู้เรียนเข้าถึงหลักฐานที่หลากหลาย (ประวัติศาสตร์คู่ขนาน) เพื่อให้ตระหนักว่าความจริงทางประวัติศาสตร์ไม่มีคำตอบตายตัวเพียงชุดเดียวแต่ขึ้นอยู่กับการศึกษาและมุมมองที่แตกต่างกัน กระบวนการสืบสอบเช่นนี้เปรียบเสมือนการตีความารทางปัญญาให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามต่อวาทกรรมครอบงำที่แฝงอยู่ในแบบเรียนดั้งเดิม การฝึกให้ผู้เรียนมองผ่านสายตาของคนอื่น (The Other) จะช่วยลดอุปสรรคของความเป็นมิตรและศัตรูที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐชาติ ทำให้พวกเขาตระหนักว่าทุกเหตุการณ์ในอดีตล้วนมีเหตุผลรองรับภายใต้บริบทของยุคสมัยนั้น ๆ มากกว่าการตัดสินด้วยไม้บรรทัดทางศีลธรรมในปัจจุบัน ท้ายที่สุดการเรียนประวัติศาสตร์จะไม่ใช่การผลิตซ้ำอคติหรือความเกลียดชัง แต่คือกระบวนการบ่มเพาะพลเมืองโลกที่มีวิจรรย์ญาณ เคารพในความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างสันติและลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 การเปลี่ยนผ่านจากสารัตถะนิยม (เน้นเนื้อหา) สู่พิพัฒนาการนิยม (เน้นกระบวนการ) หลักการจัดการเรียนรู้ต้องก้าวข้ามปรัชญาแบบสารัตถะนิยม (Essentialism) ที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาที่ตายตัว การท่องจำปี พ.ศ. หรือวีรกรรมบรรพบุรุษเพื่อไปสอบ ซึ่งมักแฝงฝังชุดความจำที่รัฐต้องการ ไปสู่ปรัชญาแบบพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) หรือการเรียนรู้เชิงรุก

(Active Learning) ที่เน้นกระบวนการสืบสอบ (Inquiry) การลงมือปฏิบัติ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการค้นหาความจริงมากกว่าการรับจำความเชื่อ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสภารัตถะนิยมที่มุ่งเน้นการจดจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียวส่งผลให้ภาพลักษณ์ของบุคคลอื่นถูกจำกัดอยู่ในฐานะคู่แข่งทางประวัติศาสตร์หรือตัวละครที่ตายตัวตามหน้าตำราเรียน แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาใช้แนวคิดพัฒนาการนิยมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ กระบวนการดังกล่าวจะเปลี่ยนจากการจดจำความเกลียดชังมาเป็นการทำความเข้าใจวิถีชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจะช่วยลดทอนอคติและทำให้ผู้เรียนสามารถตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่มีความต้องการพื้นฐานร่วมกันได้โดยไม่ยึดติดกับกรอบของเชื้อชาติ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ความย้อนแย้งระหว่างเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งเน้นแนวคิดพัฒนาการนิยมกับระบบการวัดผลที่ยังคงยึดติดกับการทดสอบความจำตามแบบสภารัตถะนิยมถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา トラบใดที่กลไกการคัดเลือกเข้าศึกษายังให้ความสำคัญกับความแม่นยำในการจดจำข้อมูลมากกว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้สถานศึกษาและผู้สอนถูกกดดันให้ต้องกลับไปใช้วิธีการสอนแบบผลิตซ้ำข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของการสอบแข่งขันในระยะสั้นมากกว่าการมุ่งพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรในระยะยาว

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การนำกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาปัญญาจะช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามการยึดติดกับตำราเพียงเล่มเดียวที่มักนำเสนอความจริงชุดเดียวในรูปแบบของผู้แพ้หรือผู้ชนะอย่างเบ็ดเสร็จ เมื่อมีการเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนให้เป็นผู้สืบสอบทางประวัติศาสตร์ที่สามารถสืบค้นและเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยตนเอง จะส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงมิติที่หลากหลายของความจริงทางประวัติศาสตร์และมีวิจาร์ณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารโดยไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของการสร้างความเกลียดชังจากคำบอกเล่าเพียงด้านเดียว

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากแนวคิดสารัตถะนิยมไปสู่พัฒนาการนิยมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความจริงผ่านประสบการณ์และการสืบค้นซึ่งจะช่วยลดอคติและสร้างความเข้าใจในความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยพบประเด็นปัญหาสำคัญในเรื่องความย้อนแย้งเชิงระบบระหว่างการออกแบบหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดกับการวัดผลประเมินผลที่ยังมุ่งเน้นความจำเพื่อการแข่งขันสอบเข้า ซึ่งเป็นปัจจัยขัดขวางที่บีบให้ผู้สอน ต้องกลับไปใช้วิธีการแบบดั้งเดิม ดังนั้นการแก้ไขปัญหานี้จึงต้องครอบคลุมทั้งการปรับปรุงแบบการจัดการเรียนรู้และการปฏิรูประบบการวัดผลให้สอดคล้องกันเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ

1.2.2 การใช้หลัก “ภูมิศาสตร์กำหนดประวัติศาสตร์” เพื่อสร้างเหตุผลเหนืออารมณ์ หลักการนี้เน้นการอธิบายปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วย “เหตุผล” ผ่านปัจจัยทางภูมิศาสตร์และทรัพยากร แทนการใช้ “อารมณ์” หรือความรักชาติแบบสุดโต่ง การชี้ให้เห็นว่าการทำสงครามหรือการอพยพย้ายถิ่นในอดีตเกิดจากความจำเป็นในการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด (Human Survival) หรือข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ จะช่วยลดการมองเพื่อนบ้านเป็น “ตัวร้าย” และเปลี่ยนมุมมองในฐานะมนุษย์ที่ต้องเอาชีวิตรอดเหมือนกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...เปลี่ยน “ศัตรูถาวร” ให้เป็น “มนุษย์ผู้ดิ้นรน” ด้วยตรรกะทางภูมิศาสตร์ โดยนำหลักการนี้มาใช้เป็น “เครื่องมือสร้างความสมเหตุสมผล” ให้กับเหตุการณ์ในอดีต แทนที่จะปล่อยให้เด็กตัดสินประวัติศาสตร์ด้วยศีลธรรมจรรยาแบบขาว-ดำ เน้นกระบวนการคิดแบบ “เหตุและผล” ที่จับต้องได้ เช่น การชี้ให้เห็นว่าการรุกรานหรือการอพยพไม่ได้เกิดจาก “นิสัยก้าวร้าว” ของชนชาตินั้น ๆ แต่เกิดจาก “แรงบีบคั้นทางธรรมชาติ” เช่น ความแห้งแล้ง ไร้อากาศ หรือพื้นที่เพาะปลูกไม่เพียงพอ เมื่อผู้เรียนเข้าใจสมการนี้ว่า “ความจำเป็นทางกายภาพ = พฤติกรรมมนุษย์” ภาพของกองทัพศัตรูที่น่ากลัวจะถูกแทนที่ด้วยภาพของกลุ่มคนที่กำลังหิวโหยและต้องการที่ทำกิน ซึ่งเป็นสัญชาตญาณพื้นฐานที่ทุกคนเข้าใจได้ นำไปสู่การลดทอน “อคติ” และแทนที่ด้วย “ความเห็นอกเห็นใจ” ในชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...เสนอให้ปรับเปลี่ยนมุมมอง โดยถอด “อารมณ์ความรู้สึกรักชาติแบบสุดโต่ง” ที่มักตัดสินว่า “ใครแพ้-ใครชนะ” หรือ “ใครเป็นพระเอก-ผู้ร้าย” ออกไป แล้วนำ “บริบททางพื้นที่และทรัพยากร” มาวางเป็นแกนกลางแทน ท่านมองว่าสงครามในอดีตแท้จริงแล้วคือ “การแข่งขันเพื่อการจัดสรรทรัพยากร” (Resource Competition) ท่ามกลางความขาดแคลน การอธิบาย

ด้วยวิธีนี้ช่วยดึงผู้เรียนออกจาก “วาทกรรมความเกลียดชัง” ให้กลับมาสู่ “ความเป็นจริงทางนิเวศวิทยา” ทำให้เห็นว่ากรกระทำของรัฐในอดีตไม่ใช่เรื่องของความชั่วร้ายส่วนบุคคล แต่เป็นกลไกการเอาตัวรอดของเผ่าพันธุ์ ภายใต้ข้อจำกัดของธรรมชาติ ซึ่งเป็นคำอธิบายที่เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นกลาง และยอมรับได้ง่ายกว่าการใช้อารมณ์ตัดสิน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

1.2.3 การวิพากษ์โครงสร้างอำนาจและสร้างความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์

หลักการนี้ใช้แนวคิดปฏิรูปนิยมหรือการศึกษาเชิงวิพากษ์ โดยใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรม และเชื่อมโยงอดีตเข้ากับประเด็นปัญหาในปัจจุบัน หลักการสำคัญคือการสร้างการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทและข้อจำกัดของผู้คนในอดีต โดยไม่ใช้มาตรฐานปัจจุบันไปตัดสิน และมองเห็นความเป็นมนุษย์ของคนอื่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของคู่ขัดแย้งในอดีตจากสถานะศัตรูถาวรไปสู่การเป็นมนุษย์ที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดโดยใช้ตรรกะทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างความสมเหตุสมผลถือเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายหรือความขัดแย้งมักมีปัจจัยมาจากข้อจำกัดทางธรรมชาติในการดำรงชีวิต ซึ่งการมองประวัติศาสตร์ผ่านสมการความจำเป็นทางกายภาพจะช่วยลดทอนอคติและสร้างความเห็นอกเห็นใจในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มีชะตากรรมร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การถอดถอนอารมณ์ความรู้สึกร่วมแบบชาตินิยมสุดโต่งที่มุ่งเน้นการตัดสินผลแพ้ชนะหรือการระบุตัวตนของวีรบุรุษและผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ แล้วแทนที่ด้วยการวิเคราะห์บริบททางพื้นที่และทรัพยากรจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความจริงในมิติของนิเวศวิทยามากยิ่งขึ้น การอธิบายว่าสงครามคือการแข่งขันเพื่อจัดสรรทรัพยากรภายใต้สภาวะความขาดแคลนจะช่วยเปลี่ยนวาทกรรมแห่งความเกลียดชังให้เป็นความเข้าใจเชิงวิทยาศาสตร์ที่มองว่าการกระทำของรัฐในอดีตคือกลไกการเอาตัวรอดของมนุษยชาติ ภายใต้ข้อจำกัดของธรรมชาติ ซึ่งเป็นมุมมองที่มีความสมดุลและเป็นกลางทางการศึกษา มากกว่าการใช้อารมณ์ตัดสินเพียงประการเดียว

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรเปลี่ยนผ่านจากการใช้ชุดศีลธรรมแบบดัดสินผิดถูกหรืออารมณ์ชาตินิยม มาเป็นการใช้ตรรกะเชิงภูมิศาสตร์และนิเวศวิทยาเป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์เหตุการณ์ โดยการชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมความขัดแย้งหรือการเคลื่อนย้ายประชากรในอดีตล้วนเป็นผลมาจากแรงบีบคั้นทางกายภาพและการแข่งขันเพื่อการจัดสรรทรัพยากรที่จำกัดเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ซึ่งแนวทางที่เป็นวิทยาศาสตร์และเป็นกลางนี้จะช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามวาทกรรมความเกลียดชังสู่การสร้างความเข้าใจที่สมเหตุสมผลและการมีใจเปิดกว้างต่อเพื่อนมนุษย์ในฐานะผู้ที่มีสัญชาติญาณการเอาตัวรอดร่วมกันอย่างยั่งยืน

1.2.4 การเปิดกว้างทางความคิดและการไม่มีคำตอบตายตัว หลักการจัดการเรียนรู้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ความจริงทางประวัติศาสตร์ไม่ได้มีเพียงชุดเดียว การเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่น และเปิดกว้าง ผ่านการใช้แพลตฟอร์มเปิดทางเทคโนโลยี เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงหลักฐานที่หลากหลาย (เช่น ประวัติศาสตร์คู่ขนาน) และสามารถถกเถียงหาข้อสรุปใหม่ ๆ ได้โดยไม่ถูกปิดกั้นด้วยธงคำตอบของรัฐ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกสำคัญในการขยายขอบเขตแห่งการเรียนรู้และสร้างเสรีภาพทางปัญญาให้แก่ผู้เรียน โดยการประยุกต์ใช้ระบบเปิดและแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่หลากหลายจะช่วยทำลายข้อจำกัดของตำราเรียนกระแสหลักและการเรียนรู้ในห้องเรียนรูปแบบเดิม การเข้าถึงฐานข้อมูลที่ทันสมัยและสามารถตรวจสอบได้จะส่งผลให้วิชาประวัติศาสตร์มีความพลวัตและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของพลเมืองในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นการคืนอำนาจในการแสวงหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงญาณวิทยาในกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ควรเน้นการส่งเสริมทักษะการตีความแทนการสอนแบบชี้นำชุดความจริงที่ตายตัวเพียงด้านเดียว ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้เข้าใจว่าความจริงทางประวัติศาสตร์อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามมุมมองและหลักฐานของผู้เล่าที่มีความแตกต่างกัน การยอมรับความหลากหลายของทัศนะจะช่วยให้เด็กก้าวข้ามการตัดสินแบบถูกหรือผิดอย่างสุดโต่ง และสามารถอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางความคิดในสังคมได้อย่างมีวิถึการญาณ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์แบบเปรียบเทียบหรือประวัติศาสตร์คู่ขนานเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ความจริงที่หลากหลาย โดยการนำหลักฐานจากคู่ขัดแย้งหรือมุมมองที่แตกต่างมาวางเทียบเคียงกันจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความซับซ้อนของเหตุการณ์และร่องรอยของความจริงที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กระบวนการนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการชั่งน้ำหนักข้อมูลและการใช้วิจารณญาณส่วนบุคคล ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าประวัติศาสตร์ที่แท้จริงเกิดจากการรวบรวมข้อมูลหลายส่วนเข้าด้วยกันมากกว่าการยึดถือเรื่องเล่าเพียงชุดเดียว

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การปฏิรูปการสอนประวัติศาสตร์ในยุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิดเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จากการสอนความจริงชุดเดียวไปสู่การสอนทักษะการตีความประวัติศาสตร์ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประวัติศาสตร์คู่ขนานที่นำข้อมูลต่างมุมมองมาเปรียบเทียบกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์หลักฐานสามารถยอมรับความแตกต่างทางความคิด และตระหนักว่าความจริงทางประวัติศาสตร์มีความซับซ้อนและมีมิติที่หลากหลายอันเป็นรากฐานสำคัญของเสรีภาพทางปัญญา

1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้

วิธีการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ มุ่งเน้นกระบวนการ สืบสอบหาความจริง โดยก้าวข้ามการยึดถือตำราเรียนเพียงเล่มเดียวมาสู่การใช้ประวัติศาสตร์คู่ขนาน เพื่อเปรียบเทียบหลักฐานจากหลากหลายมุมมอง (เช่น ไทยเทียบกับเพื่อนบ้าน) ให้เห็นว่าความจริงทางประวัติศาสตร์มีหลายด้าน ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนเท่าทันอคติของผู้บันทึก โดยกระบวนการทั้งหมดต้องเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศของการฟังอย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ปลอดภัย และการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง (Simulation) หรือปฏิบัติการร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ที่มองเพื่อนมนุษย์ด้วยเหตุผลของความจำเป็นในการอยู่รอด มากกว่าการใช้อารมณ์ชาตินิยมตัดสิน สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1.3.1 กระบวนการสืบสอบเชิงวิพากษ์เพื่อรื้อถอนความจริงชุดเดียว วิธีการนี้คือการเปลี่ยนห้องเรียนจากพื้นที่รับฟังคำตอบสำเร็จรูปมาเป็นพื้นที่แห่งการสืบสวนสอบสวน โดยมุ่งเน้นการทำงานกับ ชุดข้อมูลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด วิธีการนี้ประกอบด้วยข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

...การประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์แบบเปรียบเทียบหรือประวัติศาสตร์คู่ขนานเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความหลากหลายของคำอธิบายทางประวัติศาสตร์ โดยการนำหลักฐานจากหลายแหล่งที่มีมุมมองแตกต่างกันมาวิเคราะห์จะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจถึงบทบาทของบริบทและผู้บันทึกข้อมูล ซึ่งช่วยลดทอนการตัดสินเหตุการณ์ในอดีตเพียงด้านเดียวและส่งเสริมการใช้วิจรณ์ญาณที่รอบด้านมากขึ้น

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้กำหนดคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวไปสู่การสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนทัศนะอย่างอิสระถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ กระบวนการนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการสืบสอบและการตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางความซับซ้อนของโลกข้อมูลข่าวสารได้อย่างรู้เท่าทัน

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์โดยเน้นการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นถือเป็นเกราะป้องกันทางปัญญาที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ การฝึกฝนให้ผู้เรียนเข้าถึงแก่นของข้อมูลและเข้าใจคติที่แฝงอยู่ในภาษาของผู้บันทึกจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งช่วยลดการตกเป็นเครื่องมือของวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชังในสังคมปัจจุบัน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแนวทางการปฏิรูปการสอนประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการใช้วิธีการประวัติศาสตร์คู่ขนานเพื่อทำลายมายาคติเรื่องความจริงชุดเดียว ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์มากกว่าการท่องจำ ตลอดจนการเสริมสร้างทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างพลเมืองที่มีวิจรณ์ญาณและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายโดยไม่ใช้ความเกลียดชังเป็นพื้นฐาน

1.3.2 ปฏิบัติการทางสังคมผ่านพื้นที่ปลอดภัยและการร่วมมือ เน้นการทำงานกับความรู้สึกและพฤติกรรม เพื่อสร้างทักษะการอยู่ร่วมกันจริง โดยจำลองสังคมพหุวัฒนธรรมขนาดย่อมขึ้นในห้องเรียน วิธีการนี้ประกอบด้วย สร้างบรรยากาศที่อนุญาตให้เห็นต่างได้โดยไม่ถูก

ตัดสินใจ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรับฟังเรื่องราวของคนอื่นด้วยหัวใจ และเปลี่ยนจากการเรียนต่างคนต่างเรียน มาเป็นการทำโครงการงาน หรือสถานการณ์จำลอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การพัฒนาทักษะการจัดการความขัดแย้งผ่านกระบวนการแสวงหาข้อสรุป ร่วมกันในสถานศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาทางออกที่ยอมรับ ได้ร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมแห่งความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การเปลี่ยนผ่านจากการบรรยายเชิงทฤษฎีไปสู่การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการปฏิบัติงานกลุ่มและโครงการร่วมกันเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการลดอคติ และสร้างความร่วมมือ เมื่อผู้เรียนต้องพึ่งพาอาศัยกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ได้รับมอบหมาย ความรู้สึกแปลกแยกจะถูกแทนที่ด้วยความผูกพันและมิตรภาพในฐานะ เพื่อนร่วมงานซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สร้างการเรียนรู้ได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการรับฟังอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่ปลอดภัย เป็นเครื่องมือสำคัญในการสลายกำแพงอคติและสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคน เมื่อผู้เรียน ได้มีโอกาสสื่อสารและรับรู้ถึงความรู้สึกรวมถึงอัตลักษณ์ของผู้อื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์ จะส่งผลให้เกิดความเห็นอกเห็นใจและยอมรับในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกุญแจ สำคัญในการสร้างความสามัคคีที่ยั่งยืนในสังคม

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อลดความขัดแย้งและ สลายอคติต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนจากเนื้อหานามธรรมไปสู่การฝึกทักษะในเชิงปฏิบัติ โดยอาศัย กระบวนการทำโครงการร่วมกันเพื่อสร้างความพึงพาระหว่างผู้เรียนและการใช้พื้นที่ปลอดภัย เพื่อฝึกการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามอคติ ทางชาติพันธุ์และยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นการจำลองวิถีประชาธิปไตย ในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการหาข้อสรุปร่วมกันและการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายได้อย่างเป็น รูปธรรม

1.4 บทบาทของผู้สอน

บทบาทของผู้สอนในกระบวนการนี้ไม่ใช่เพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่คือปัญญาชน ผู้ตื่นรู้ที่เริ่มจากการสำรวจและเท่าทันอคติภายในใจตนเอง (Self-Awareness) ก่อนจะขยายผลสู่การสร้างห้องเรียนที่เป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) เพื่อให้ผู้เรียนกล้าแลกเปลี่ยนความเห็นต่าง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) ที่ใช้คำถามและหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการนำทางความคิด (Fact Checker) เพื่อประทับประคองให้นักเรียนก้าวข้ามกับดักความเกลียดชัง ไปสู่ความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ได้อย่างปลอดภัย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางถือเป็นแกนหลักของการพัฒนาการศึกษา โดยความสำเร็จในเชิงวิชาการจะวัดจากความสามารถของผู้เรียนในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่ก้าวพ้นจากการท่องจำข้อมูลเพียงประการเดียว

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การรักษาความปลอดภัยทางจิตวิทยาภายในสถานศึกษาถือเป็นมาตรการเชิงรุกที่สำคัญในการปกป้องผู้เรียนจากการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังทางเชื้อชาติ โดยผู้สอนต้องทำหน้าที่กำกับดูแลทสนทนาให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อป้องกันไม่ให้อารมณ์ความรู้สึกส่วนบุคคลส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การสำรวจอคติและตรวจสอบจุดยืนทางความคิดของผู้สอนก่อนเริ่มกระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ การที่ผู้สอนตระหนักถึงมุมมองส่วนตัวและเท่าทันอคติที่แฝงอยู่จะช่วยให้ นำพาผู้เรียนไปสู่การค้นพบความจริงในมิติที่หลากหลายและเป็นกลางทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ใช้ข้อมูลและหลักฐานเป็นเครื่องมือในการยับยั้งความขัดแย้งและความเกลียดชังที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียนถือเป็นภารกิจสำคัญในการเปลี่ยนบรรยากาศความขัดแย้งให้กลายเป็นเวทีแห่งการเสวนาทางปัญญา การดึง

ความสนใจของผู้เรียนให้กลับสู่การใช้เหตุผลจะช่วยยุติวงจรของอคติและเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาตินั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการปรับกระบวนการทัศน์ของผู้สอนให้เท่าทันอคติส่วนบุคคลและเปลี่ยนแปลงบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัยและใช้การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนความขัดแย้งทางอารมณ์ให้เป็นการแลกเปลี่ยนทางปัญญาที่ตั้งอยู่บนฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างยั่งยืน

1.5 บทบาทของนักเรียน

บทบาทของนักเรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากผู้รับสาร สู่การเป็นผู้กระทำการใน 3 มิติพร้อมกัน คือ 1) ด้านปัญญา เป็นผู้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองผ่านการวิพากษ์หลักฐาน 2) ด้านสังคมและอารมณ์ เป็นผู้ฟังอย่างลึกซึ้งที่เคารพความเห็นต่างและยอมรับความหลากหลาย และ 3) ด้านพลเมือง เป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีอำนาจในการร่วมออกแบบการเรียนรู้และกำหนดนิยามความเป็นชาติที่โอบรับทุกคน เพื่อสร้างสังคมที่ปราศจากอคติอย่างยั่งยืน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...การยกระดับบทบาทของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับข้อมูลในเชิงรับไปสู่การเป็นผู้สร้างสรรคนวัตกรรมความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความสนใจจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปฏิรูปการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักสืบค้นที่สามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ากับบริบทโลกควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้มีความสามารถในการวิพากษ์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้อย่างรอบคอบ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การส่งเสริมขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงและสังเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างคำอธิบายชุดใหม่ด้วยวิจักษณ์ญาณของตนเองอันเป็นการก้าวข้ามวัฒนธรรมการรับรู้สำเร็จรูปในสังคมฐานความรู้ปัจจุบัน

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้กระบวนการรับฟังอย่างลึกซึ้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ครอบคลุมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถโอบรับความหลากหลายและอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความเห็นต่างได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยไม่มีใครถูกละเลย

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าทิศทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนให้เป็นผู้แสวงหาและสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีวิจักษณ์ญาณ โดยอาศัยทักษะการสืบค้นและการวิพากษ์หลักฐานที่หลากหลายเพื่อเชื่อมโยงความรู้จากระดับท้องถิ่นสู่สากล ควบคู่ไปกับการบ่มเพาะทักษะการรับฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อสร้างความเข้าใจและความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในระยะยาว

1.6 บริบทการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่

จากการศึกษาบริบทการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต้องผสมผสานต้นทุนทางสังคมภายนอก เข้ากับบรรยากาศภายในห้องเรียน กล่าวคือ ต้องใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงในชุมชนเป็นห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสความจริงของการอยู่ร่วมกัน ควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมห้องเรียนที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเป็นประชาธิปไตย ซึ่งอนุญาตให้มีการถกเถียงและเห็นต่างจากรัฐได้โดยไม่ถูกปิดปากหรือตราหน้า ภายใต้การสนับสนุนของวัฒนธรรมองค์กร และการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการทำงานกลุ่มและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รอบด้าน เพื่อลดทอนอำนาจของวาทกรรมเกลียดชังและสร้างพลเมืองที่เคารพความแตกต่างอย่างแท้จริง

...การบูรณาการต้นทุนทางสังคมโดยเฉพาะบริบทพหุวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้จะช่วยแปรสภาพความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิต ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประจักษ์ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงความเป็นไปได้และความงดงามของการดำรงอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างเป็นรูปธรรม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้ชั้นเรียนในฐานะห้องปฏิบัติการทางสังคมที่นำความหลากหลายของพื้นที่และปฏิสัมพันธ์จริงของผู้เรียนมาเป็นทรัพยากรการเรียนรู้จะช่วยให้อาชีพของสังคมพหุวัฒนธรรมมีความชัดเจนและจับต้องได้มากกว่าการศึกษาผ่านตำราเพียงอย่างเดียว ซึ่งถือเป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีพลวัตสูงให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การสถาปนาพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญาที่ปราศจากอำนาจกดทับทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างพลเมืองต้นรู้ที่สามารถใช้กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อตั้งคำถามหรือแสดงความคิดเห็นต่อชุดความรู้กระแสหลักได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องกังวลต่อการถูกตีตราหรือตัดสินจากสังคม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตยจะช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ทำให้ความเห็นต่างกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแสวงหาความรู้ซึ่งช่วยลดความหวาดกลัวและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอมุมมองที่แตกต่างได้อย่างมั่นใจภายใต้มาตรฐานทางวิชาการ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างอำนาจในชั้นเรียนด้วยการจัดวางพื้นที่การเรียนรู้แบบกลุ่มจะช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันควบคู่ไปกับการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อยกระดับสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความสุขและการเปิดโลกทัศน์ทางการศึกษาที่กว้างไกล

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการยกระดับการจัดการเรียนรู้ในบริบททหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงต้นทุนทางสังคมและประสบการณ์ตรงของผู้เรียนเข้ากับกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่สัมผัสได้จริงควบคู่ไปกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญาและบรรยากาศที่ส่งเสริมเสรีภาพในการคิดเชิงวิพากษ์ นอกจากนี้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ช่วยทลายโครงสร้างอำนาจแนวดิ่งและการสร้างวัฒนธรรมที่ยอมรับความเห็นต่างเป็นเรื่องปกติวิสัยจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลายได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ี้ควรมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์ทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับหลักสูตรที่ก้าวข้ามรัฐชาติอำนาจนิยมสู่การสร้างพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก โดยเน้นเนื้อหาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วมแทนการสงครามผ่านหลักการและวิธีการแบบพัฒนาการนิยม และการศึกษาเชิงวิพากษ์ที่ใช้กระบวนการสืบสอบหาความจริงจากหลักฐานที่หลากหลาย (ประวัติศาสตร์คู่ขนาน) และใช้หลักภูมิศาสตร์กำหนดประวัติศาสตร์เพื่อสร้างเหตุผลเหนืออารมณ์ชาตินิยม นำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ โดยครูผู้สอนต้องปรับบทบาทสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและปัญญาชนผู้ตื่นรู้ที่สร้างพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญา (Safe Space) และรู้เท่าทันอคติของตนเอง ในขณะที่ผู้เรียนต้องยกระดับสู่การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้และพลเมืองตื่นรู้ที่มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งและยอมรับความเห็นต่าง ภายใต้บริบทการเรียนรู้ที่เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ซึ่งผนวกต้นทุนทางสังคมทหุวัฒนธรรมจริงเข้ากับบรรยากาศประชาธิปไตย เพื่อรื้อถอนมายาคติแห่งความเกลียดชังและถักทอการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

2.1 ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เกิดจากความบิดเบี้ยวเชิงโครงสร้างที่ซ้อนทับกันหลายมิติ เริ่มจากระบบวัดผล ที่เน้นความจำและธงคำตอบตายตัวซึ่งขัดขวางการคิดวิพากษ์ ผนวกกับเนื้อหาหลักสูตรที่แฝงอคติรัฐชาติและประวัติศาสตร์บาดแผลแบบสองมาตรฐานที่เน้นสงครามมากกว่ามนุษย์ท่ามกลางบริบทสังคมที่มี วัฒนธรรมการปิดปาก ผู้เห็นต่างและข้อจำกัดด้านเวลาเรียน ในขณะที่สื่อโซเซียลกลับมีอิทธิพลในการผลิตซ้ำวาทกรรมเกลียดชังได้รวดเร็วและฝังลึกกว่าห้องเรียน ทำให้การสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องและการลดอคติเป็นไปอย่างยากลำบากในทางปฏิบัติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

...ปัญหาสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันคือการติดกับดักการประเมินผลที่มุ่งเน้นเฉพาะพุทพัสัยในด้านความจำซึ่งส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเร่งรัดการถ่ายทอดเนื้อหาในเชิงปริมาณจนทำให้การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์กลายเป็นเรื่องรองในระบบการศึกษา

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ระบบการทดสอบมาตรฐานที่มุ่งเน้นเฉพาะคำตอบตามกรอบอุดมการณ์ของรัฐและภาวะความย้อนแย้งในการมองประวัติศาสตร์แบบสองมาตรฐานถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพทางปัญญาของผู้เรียน โดยการปิดกั้นเสรีภาพในการเห็นต่างและการมีข้อจำกัดด้านเวลาเรียนส่งผลให้การสร้างกระบวนการสืบสอบที่มีคุณภาพไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การกำหนดคำตอบที่ตายตัวในข้อสอบมาตรฐานตามความต้องการของภาครัฐส่งผลกระทบโดยตรงต่อการยับยั้งทักษะการคิดวิพากษ์ของผู้เรียน ขณะเดียวกันอิทธิพลของวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชังในสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงและสร้างอคติในตัวผู้เรียนได้รวดเร็วกว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมในสถานศึกษา

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การให้ความสำคัญกับมิติด้านความจำในข้อสอบมากเกินไปส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องยึดติดกับการบรรยายเพียงอย่างเดียวจนละเลยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก นอกจากนี้สื่อบันเทิงและโลกออนไลน์ยังมีการผลิตซ้ำภาพลักษณ์เหมารวมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่คลาดเคลื่อนซึ่งสร้างความยากลำบากต่อการปรับเปลี่ยนความเข้าใจที่ถูกต้องภายในห้องเรียน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...อคติทางชาติพันธุ์ที่เกิดจากสื่อบันเทิงและภาพยนตร์ที่มักนำเสนอภาพลักษณ์เชิงลบต่อชนชาติอื่นถือเป็นกับดักทางความทรงจำที่สำคัญซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่บิดเบือนฝังรากลึกก่อนที่จะได้รับข้อมูลตามหลักวิชาการในสถานศึกษา

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าอุปสรรคสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ประกอบด้วยปัจจัยเชิงระบบที่มุ่งเน้นการวัดผลด้านความจำและคำตอบที่ตายตัว ตามกรอบอุดมการณ์รัฐซึ่งปิดกั้นการคิดวิพากษ์และเสรีภาพทางความคิดของผู้เรียน ควบคู่ไปกับข้อจำกัดด้านเวลาเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการสืบสอบ นอกจากนี้ยังพบปัจจัยภายนอกที่ทรงอิทธิพลจากสื่อบันเทิงและสื่อสังคมออนไลน์ในการผลิตซ้ำวาทกรรมความเกลียดชัง และภาพลักษณ์เหมารวมเชิงลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและวุฒิภาวะทางปัญญาของผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม

2.2 ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ที่ลอคคิตทางเชื้อชาติ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติเกิดจากแรงเสียดทานรอบด้าน ทั้งจากภายนอกห้องเรียนที่สื่อโซเชียล และสื่อบันเทิงมีอิทธิพลในการผลิตซ้ำวาทกรรมเกลียดชัง (Hate Speech) ได้รวดเร็วและฝังลึกกว่าบทเรียน ผสมผสานกับปัญหาภายในหลักสูตรที่ยังคงยึดถือประวัติศาสตร์บาดแผลแบบสองมาตรฐานที่สร้างความชอบธรรมให้ตนเองและด้อยค่าผู้อื่น โดยมีระบบการวัดผลแบบตรงคำตอบเป็นกลไกบังคับให้ผู้เรียนต้องจำนนต่อวาทกรรมเหล่านั้นเพื่อคะแนนสอบ ข้ำเติมด้วยปัญหาที่ตัวผู้สอนเองอาจขาดความตระหนักรู้ในอคติของตนเอง ทำให้กระบวนการเรียนรู้เพื่อลอคคิตไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

...อิทธิพลของสื่อบันเทิงและสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างภาพลักษณ์ที่คลาดเคลื่อนและมายาคติเชิงลบต่อกลุ่มแรงงานข้ามชาติและการเหยียดชาติพันธุ์ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้เรียนรุนแรงกว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ประกอบกับระบบการประเมินผลที่เน้นพุทธิสัยในด้านความจำเพียงอย่างเดียวส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลที่ตายตัวและไม่สามารถสืบสอบเพิ่มเติมได้

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ความรวดเร็วในการนำเสนอข้อมูลของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้ผู้เรียนรับรู่วาทกรรมความเกลียดชังได้ไวกว่ากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งถือเป็นการครอบงำทางความคิดที่มีนัยสำคัญ ขณะที่ระบบการทดสอบมาตรฐานที่ยึดโยงกับคำตอบสำเร็จรูปตามกรอบของภาครัฐถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และอาจส่งผลเสียต่อผู้เรียนที่มีกระบวนการคิดที่ซับซ้อนกว่าคำตอบที่กำหนดไว้

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ภาวะกับดักทางความทรงจำที่เกิดขึ้นจากการผลิตซ้ำข้อมูลของสื่อบันเทิงและภาพยนตร์ที่มักกำหนดบทบาทเชิงลบให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงลบฝังรากลึกก่อนเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้ตรรกะแบบสองมาตรฐานในประวัติศาสตร์บาดแผลและการมุ่งเน้นเนื้อหาเพื่อการสอบแข่งขันส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำอคติทางชาติพันธุ์และลดทอนวุฒิภาวะในการมองโลกความเป็นจริงของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจำเป็นต้องสำรวจอคติส่วนบุคคลและเท่าทันทัศนคติของตนเองเพื่อป้องกันการส่งผ่านความเกลียดชังไปยังผู้เรียนโดยไม่รู้ตัว ควบคู่ไปกับการออกแบบบทเรียนที่เริ่มต้นจากการศึกษาพื้นฐานอคติที่แท้จริงของผู้เรียนมากกว่าการใช้สมมติฐานส่วนตัว

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าอุปสรรคสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คือ อิทธิพลของสื่อบันเทิงและโซเชียลมีเดียที่ผลิตซ้ำมายาคติและวาทกรรมความเกลียดชังได้รวดเร็วกว่าชั้นเรียน ประกอบกับระบบวัดผลที่เน้นความจำและธงคำตอบของรัฐที่ปิดกั้นการคิดวิพากษ์และการมองโลกด้วยตรรกะสองมาตรฐานที่เข้าข้างตนเอง ซึ่งหัวใจของการแก้ไขปัญหาจึงต้องครอบคลุมทั้งการปฏิรูประบบสอบ การใช้ข้อมูลสืบสอบแทนการท่องจำ และการที่ผู้สอนต้องตระหนักถึงอคติของตนเองเพื่อสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ปราศจากการส่งผ่านความเกลียดชังในสังคมพหุวัฒนธรรม

จากการศึกษาข้างต้น พบว่าปัญหาในการจัดการเรียนรู้เกิดจากความบิดเบือนเชิงโครงสร้างที่ซ้อนทับกันหลายมิติ ทั้งจากปัจจัยภายในระบบการศึกษา คือ หลักสูตรและแบบเรียนที่ยังคงผลิตซ้ำประวัติศาสตร์บาดแผลแบบสองมาตรฐาน (Double Standard) ที่สร้างความชอบธรรมให้ตนเองและด้อยค่าเพื่อนบ้าน ผนวกกับระบบการวัดผลที่เน้นความจำ (พุทธิพิสัย) และมีธงคำตอบตายตัว ซึ่งบีบให้ครูต้องเร่งสอนเนื้อหาจนละเลยกระบวนการคิดวิพากษ์และ Active Learning ซ้ำเติมด้วยปัจจัยภายนอกอย่าง สื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงที่มีอิทธิพลในการสร้างภาพลักษณ์เหมารวมและวาทกรรมเกลียดชังฝังหัวผู้เรียนได้รวดเร็วกว่าบทเรียนในห้องเรียน ท่ามกลางบริบทสังคมที่มีวัฒนธรรมการปิดกั้นความเห็นต่าง และปัญหาที่ตัวครูผู้สอนเองอาจขาดความตระหนักรู้ในอคติของตนเอง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติเผ่าชนรุนแรงเสียเวลานานรอบด้านและยากที่จะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการวิจัยขั้นตอนนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยได้เสนอผลของการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษภาคกลาง จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ผลของกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 3 ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษภาคกลาง จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งรวบรวมผ่านแนวคำถามที่กำหนดไว้ มาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร

การศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ผู้วิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติจำเป็นต้องปฏิรูปตั้งแต่ระดับโครงสร้างหลักสูตร โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากประวัติศาสตร์แบบรัฐชาติที่สร้างความขัดแย้ง ไปสู่ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วมที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นต่อบริบทท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสร้างความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ และความเป็นพลเมืองที่เคารพความหลากหลาย แทนการมุ่งเน้นความจำหรือวีรกรรมสงคราม โดยเนื้อหาต้องสะท้อนภาพวิถีชีวิตและการพึ่งพาอาศัยกันของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อรื้อถอนมายาคติและสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

1.1 การปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากรัฐชาติและสงคราม สู่ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วม หลักสูตรควรลดน้ำหนักเนื้อหาที่เน้นการสร้างรัฐชาติแบบดั้งเดิมที่มักผูกติดอยู่กับเรื่องราวของสงคราม การเสียดินแดน หรือประวัติศาสตร์การเมืองของชนชั้นนำ ซึ่งมักสร้างภาพจำว่า

เพื่อนบ้านเป็นศัตรู แต่ควรหันมาเน้นประวัติศาสตร์สังคมและวิถีชีวิตและวัฒนธรรมร่วม (Shared Culture) ของผู้คนในภูมิภาคอาเซียน เพื่อแสดงให้เห็นรากเหง้าที่คล้ายคลึงกันและการพึ่งพาอาศัยกัน ในอดีต โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก และความเข้าใจเห็นใจ ทางประวัติศาสตร์ การปรับมุมมองเช่นนี้จะช่วยคลายอคติทางชาติพันธุ์และภาพจำเชิงลบที่ถูกผลิตซ้ำ มาอย่างยาวนาน โดยพาผู้เรียนก้าวพ้นจากเรื่องราวของสถาบันอำนาจ ไปสัมผัสกับมิติของสามัญชน การค้าขาย และการผสมผสานข้ามสายเลือดที่สิ้นไหลไร้พรมแดน ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ประวัติศาสตร์ จะถูกปลดแอกจากหน้าที่การเป็นเครื่องมือแห่งความเกลียดชัง และกลายเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจ ที่ทำให้เรามองเห็นความเป็น 'มนุษย์' ที่มีสุขและทุกข์ร่วมกันในตัวของผู้คนอย่างแท้จริง ดังนี้

...การปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาเป็นมาตรการเชิงนโยบายที่มีความสำคัญในการส่งเสริม ให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทความเป็นพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลกโดยการออกแบบ เนื้อหาสาระใหม่ที่มุ่งเน้นประวัติศาสตร์เชิงสังคมและวัฒนธรรมร่วมแทนการให้ความสำคัญ กับวาทกรรมความขัดแย้งในอดีตเพื่อสร้างความเข้าใจในมิติความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน ของผู้คนในภูมิภาค

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสืบค้นรากฐานทางวัฒนธรรมร่วมของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นกลไกสำคัญในการรื้อถอนมายาคติเชิงลบเกี่ยวกับความแตกต่าง ทางชาติพันธุ์โดยการแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงของวิถีชีวิตและประเพณีจะช่วยให้ ผู้เรียนรับรู้ถึงรากเหง้าที่มีความเชื่อมโยงกันและลดความรู้สึกแปลกแยกท่ามกลางเส้นแบ่ง พรมแดนสมมติของรัฐชาติ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนจุดเน้นจากการจดจำ เหตุการณ์สงครามและการเมืองระดับมหภาคไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมที่มุ่งเน้นวิถี ชีวิตและปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในเชิงลึกโดยการแสดงหลักฐานเรื่องระบบการพึ่งพาอาศัยกัน ทางเศรษฐกิจและสังคมจะช่วยพิสูจน์ให้ผู้เรียนเห็นว่าความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันคือ บรรทัดฐานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ภูมิภาค

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าแนวทางการยกระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการปฏิรูปเชิงนโยบายผ่านการปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาให้ก้าวข้ามกรอบคิดรัฐชาติไปสู่ความเป็นพลเมืองโลกโดยใช้ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคเป็นแกนกลางในการจัดการเรียนรู้เพื่อรื้อถอนมายาคติเรื่องความเป็นอื่นและแสดงให้เห็นถึงรากเหง้าที่เชื่อมโยงกันตลอดจนการใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาที่เน้นระบบการพึ่งพาอาศัยกันของมนุษย์ในระดับปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจว่าความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันคือบรรทัดฐานที่แท้จริงของการดำรงชีวิตอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.2 การรื้อถอนนิยามความเป็นไทยแบบกีดกันและเพิ่มพื้นที่ให้คนธรรมดา หลักสูตรต้องรื้อถอนนิยามความเป็นไทยแบบเดิมที่คับแคบและกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยต้องนิยามคำว่าชาติใหม่ให้ครอบคลุมประชาชนทุกคน ไม่ใช่แค่เรื่องของดินแดนหรือสถาบัน หลักสูตรควรเปิดพื้นที่ให้กับประวัติศาสตร์สามัญชนและคนไร้เสียง เพื่อให้เห็นว่าคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการสร้างชาติ เพื่อสร้างความเท่าเทียมและลดอคติที่มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นต่ำต้อยกว่า ดังนี้

...การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงวิชาการในการทบทวนนิยามความเป็นไทยที่เคยมีลักษณะกีดกันกลุ่มคนบางกลุ่มออกไป โดยควรให้ความสำคัญกับการบรรจุเรื่องราวของสามัญชนและกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ลงในประวัติศาสตร์กระแสหลักเพื่อส่งเสริมหลักการความเสมอภาค นอกจากนี้ยังต้องนิยามความหมายของชาติใหม่ให้ครอบคลุมถึงประชาชนทุกคนในฐานะเจ้าของประเทศร่วมกันเพื่ก้าวข้ามการยึดโยงเพียงดินแดนหรือสถาบันหลักเพียงอย่างเดียว

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ทิศทางของหลักสูตรควรปรับเปลี่ยนจากการเน้นประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองจากส่วนกลางไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและท้องถิ่นที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตของประชาชนในระดับรากหญ้า การปรับมุมมองดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงเชิงประจักษ์ว่าสังคมไทยเกิดจากกระบวนการผสมผสานทางชาติพันธุ์และการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการลดทอนอคติทางเชื้อชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้างในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เกิดจากอุดมการณ์ของรัฐที่นิยามความหมายของชาติโดยผูกโยงกับอาณาเขตพรมแดนอย่างตายตัว ซึ่งมักนำไปสู่เนื้อหาที่วนเวียนอยู่กับวาทกรรมสงครามและการขยายดินแดน การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุจึงจำเป็นต้องเริ่มจากการทบทวนและกำหนดนิยามความหมายของชาติใหม่ เพื่อให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ก้าวพ้นจากกับดักความขัดแย้งเรื่องดินแดนและการสร้างคู่ขัดแย้งทางความเชื่อ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาประวัติศาสตร์ต้องเริ่มจากการรื้อถอนและนิยามความหมายของชาติใหม่ในระดับโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนผ่านจากอุดมการณ์รัฐที่ผูกติดกับอาณาเขตและอำนาจส่วนกลาง ไปสู่การยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และบทบาทของสามัญชนในฐานะส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์สังคมและท้องถิ่น การแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีของพลเมืองทุกคน ในฐานะเจ้าของประเทศ เป็นแนวทางสำคัญในการลดทอนอคติทางเชื้อชาติและสร้างความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา

1.3 ความยืดหยุ่นของหลักสูตรและการบูรณาการ บริบทท้องถิ่นหลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับตำราเรียนส่วนกลางเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถนำบริบทท้องถิ่น เข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอนได้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงในชุมชนรอบตัว ทำให้เห็นว่าความหลากหลายเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นวิถีชีวิตปกติ ดังนี้

...โครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบูรณาการบริบทท้องถิ่นและทุนทางสังคมเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ การนำเสนอประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีตัวตนจริงในพื้นที่ เช่น ชาวไทยพวน ลาวเวียง หรือชาวจีน ในจังหวัดสิงห์บุรี จะช่วยเปลี่ยนเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติและเสริมสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างลึกซึ้งและเป็นรูปธรรม

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการสร้าง ความสมดุลระหว่างมาตรฐานสากลและความเข้าใจในบริบทเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับมุมมองของผู้เรียนให้ก้าวข้ามอคติทางชาติพันธุ์ โดยเป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักว่าความหลากหลายเป็นบรรทัดฐานพื้นฐานของระบบสังคมทุกระดับไม่ใช่ความแปลกแยกที่ผิดปกติ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นในฐานะพลเมืองที่มีสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคมทุกระดับ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าความยืดหยุ่นของหลักสูตรแกนกลางและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดโยงกับบริบทท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนวิชาประวัติศาสตร์ให้เป็นเรื่องราวที่มีชีวิตและสัมผัสได้จริงผ่านทุนทางสังคมในพื้นที่ โดยการเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจว่าความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานสากลที่ปกติสามัญไม่ใช่ความแปลกแยกจะช่วยลดทอนอคติในใจและส่งเสริมเจตคติการยอมรับในความเท่าเทียมของพลเมือง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืนภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

2. วิธีการจัดการเรียนรู้

2.1 กระบวนการสืบสอบผ่านประวัติศาสตร์คู่ขนาน และการวิพากษ์หลักฐาน

วิธีการจัดการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนจากการบรรยายเนื้อหาตามตำราเพียงเล่มเดียว มาเป็นการใช้กระบวนการสืบสอบทางประวัติศาสตร์ โดยหัวใจสำคัญคือการใช้ประวัติศาสตร์คู่ขนาน ซึ่งเป็นการนำหลักฐานจากหลากหลายมุมมองมาวางเทียบเคียงกัน เช่น พงศาวดารไทยเทียบกับพงศาวดารพม่า หรือบันทึกของชาวตะวันตก เพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่า ความจริงไม่ได้มีเพียงชุดเดียว ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือและอคติของผู้บันทึก ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดไม่ให้ผู้เรียนด่วนสรุปหรือเกลียดชังใครตามวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น ดังนี้

...การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์เปรียบเทียบหรือประวัติศาสตร์คู่ขนานผ่านการวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นและขั้นรองจากมุมมองของผู้ขัดแย้งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิจรณ์ญาณของผู้เรียนเพื่อให้เข้าถึงความหลากหลายของการตีความเหตุการณ์ในอดีต กระบวนการศึกษาที่นำหลักฐานจากหลายแหล่งมาเทียบเคียงกันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถร้อยถอบแนวคิดเรื่องชุดความจริงสัมบูรณ์และตระหนักถึงอิทธิพลของบริบทและทัศนคติของผู้บันทึกที่มีผลต่อการสร้างชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างศิลปะการนำเสนอในเชิงเรื่องเล่า และกระบวนการสืบสอบเชิงวิพากษ์แบบกลุ่มปฏิบัติการมีส่วนร่วมสำคัญในการกระตุ้นความสนใจ และพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นความสามารถในการจำแนก แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์กับข้อคิดเห็นที่แฝงอยู่ในการตีความตามหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือทางปัญญาในการกลั่นกรองข้อมูลและสามารถ เข้าถึงแก่นของเหตุการณ์โดยปราศจากการถูกชี้นำด้วยปัจจัยด้านอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่า

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดผ่านการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศ ทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่ละเอียดอ่อนถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกฝนการชำระและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของชุดข้อมูลอย่างเป็น ระบบ การมุ่งเน้นกระบวนการสกัดอคติหรืออคติการมองทางการเมืองที่เจือปนอยู่ในบันทึก ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่เท่าทันต่อความหลากหลายของข้อมูลและลดทอน ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการรับรู้ความจริงเพียงด้านเดียวในสังคมปัจจุบัน

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ต้องมุ่งเน้นการใช้ระเบียบวิธีประวัติศาสตร์เปรียบเทียบและการสืบสอบเชิงวิพากษ์เพื่อร้อยถอน มายาคติเรื่องความจริงชุดเดียว โดยการพัฒนาทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และการตรวจสอบอคติในหลักฐานที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันทางความคิดในการรู้ เท่าทันสารสนเทศทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียดอ่อน ซึ่งกระบวนการทางปัญญาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงแก่นแท้ของเหตุการณ์ในอดีตได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญ ในการลดทอนอคติทางชาติพันธุ์และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของชุดข้อมูล และความเชื่อในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

2.2 การพัฒนาความเข้าใจผ่านการมองต่างมุมและสถานการณ์จำลอง

เพื่อลดอคติที่ฝังลึกในระดับจิตใจ วิธีการเรียนรู้ต้องเน้นการสร้าง ความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการมองต่างมุม คือการให้ผู้เรียนลองสวมบทบาทสมมติ หรือจำลองสถานการณ์เป็นคนอื่น หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มักถูกมองในแง่ลบ (เช่น แรงงานข้ามชาติ ชาวบ้านในประเทศเพื่อนบ้าน) เพื่อให้ ผู้เรียนได้สัมผัสความรู้สึก เหตุผล และความจำเป็นในการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งจะ ช่วยคลายภาพลักษณ์ศัตรูและนำไปสู่การยอมรับความแตกต่าง นอกจากนี้ยังมีการใช้กระบวนการกระจำง ค่านิยม เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจและค้นพบอคติภายในใจตนเอง กระบวนการนี้เปรียบเสมือนการพลิกโฉม

ห้องเรียนประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการเยียวยาบาดแผลทางความรู้สึกระหว่างประเทศ ผู้เรียนจะเติบโตขึ้นพร้อมกับวุฒิภาวะทางวัฒนธรรมที่สามารถรับมือกับความแตกต่างหลากหลายได้อย่างมีสติ ท้ายที่สุด การตระหนักรู้ถึงอดีตที่ใช้ร่วมกันจะเป็นเกราะป้องกันอคติขั้นดี ที่ช่วยปลูกฝังให้เยาวชนพร้อมก้าวสู่นาคตในฐานะประชาคมอาเซียน ที่มีรากฐานของการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ และสันติภาพอย่างยั่งยืน ดังนี้

...การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการรับรู้ผ่านมุมมองที่หลากหลาย ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากประวัติศาสตร์ในมิติรัฐชาติไปสู่การทำ ความเข้าใจในมิติความเป็นมนุษย์ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดรวมถึงความจำเป็นในการดำรงชีวิตของพลเมืองในประเทศเพื่อนบ้านจะช่วย ให้ผู้เรียนสามารถร้อยถอนมาายาคติเกี่ยวกับคู่ขัดแย้งในอดีตและตระหนักถึงความซับซ้อน ของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันตามมิติของแต่ละบุคคล

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การสอนรูปแบบบทบาทสมมติทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ สำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงทางความรู้สึกข้ามวัฒนธรรม โดยกระบวนการนี้ส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการเชิงผัสสะเพื่อทำความเข้าใจบริบทและข้อจำกัดในวิถีชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นจากมุมมองภายใน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการลดทอน กระบวนการสร้างความเป็นอื่นในสังคมและนำไปสู่การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่เท่าเทียมกันอย่างเป็นรูปธรรม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การใช้กระบวนการกระจำง่า่านิยามผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาที่มีนัยสำคัญในการสำรวจและตรวจสอบอคติแฝงเร้นภายในใจ ของผู้เรียน การจำลองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมที่ละเอียดอ่อนจะช่วย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการวิพากษ์ทางความคิดและปรับเปลี่ยนทัศนคติส่วนบุคคลให้สอดคล้อง กับหลักการสิทธิมนุษยชนและสร้างมาตรฐานการตัดสินใจทางสังคมบนพื้นฐานของความเข้าใจ ที่ถูกต้อง

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพจากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์ควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคนิคบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความเห็นอกเห็นใจ และการรับรู้ผ่านมุมมองของผู้อื่นจากภายใน ซึ่งกระบวนการทางจิตวิทยาที่เน้นการกระจำงค่านิยมและการสำรวจอคติแฝงเร้นจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามมายาคติเรื่องศัตรูถาวรและยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติทางสังคมที่ยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชนและความเข้าใจที่รอบด้านในประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของเพื่อนมนุษย์ร่วมภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

2.3 การเรียนรู้เชิงรุกบนฐานความร่วมมือและพื้นที่ปลอดภัย ต้องมีลักษณะต้นตัว (Active Learning) และเปิดกว้าง โดยใช้แพลตฟอร์มเปิดทางเทคโนโลยีให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลได้เอง ภายใต้บรรยากาศห้องเรียนที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เอื้อต่อการถกเถียงแลกเปลี่ยน ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติการร่วมกันหรือโครงการที่นักเรียนต้องทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความหลากหลาย เพื่อฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง และการหาข้อสรุปร่วมกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งกระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยละลายอคติได้ดีกว่าการนั่งฟังบรรยาย ดังนี้

...การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้สู่รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นศักยภาพของผู้เรียนในการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเทคโนโลยีสารสนเทศแบบเปิดจะช่วยขยายขอบเขตการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและเป็นสากลซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนหลุดพ้นจากการยึดติดกับตำราเรียนเพียงเล่มเดียวและเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...เป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนประชาธิปไตยคือกระบวนการแสวงหาฉันทามติเพื่อการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย โดยผู้สอนต้องบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามความขัดแย้งทางความคิดไปสู่การร่วมกันออกแบบแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในอนาคตอย่างสันติสุข โดยไม่มีการละทิ้งบุคคลใดไว้เบื้องหลัง

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่มีประสิทธิภาพในการประสานความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการกำหนดให้ผู้เรียนที่มีภูมิหลังหลากหลายได้ร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายร่วมกันจะช่วยลดทอนอคติระหว่างกลุ่มได้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งผ่านประสบการณ์ตรงมากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว (ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม และประชาธิปไตยต้องบูรณาการทั้งมิติของเทคโนโลยีและกระบวนการทางสังคมเข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เปิดกว้าง ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการแสวงหาอันทามติและการทำงานร่วมกันผ่านโครงการที่ใช้เป้าหมายร่วมเป็นเครื่องมือในการลอคติ ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยเปลี่ยนความแตกต่างให้เป็นพลังในการสร้างสรรค์อนาคตที่มีร่วมกันและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

3. บทบาทของผู้สอน

3.1 การเปลี่ยนผ่านจากผู้บอกความรู้สู่ผู้อำนวยความสะดวกและผู้ชี้แนะ บทบาทดั้งเดิมของครูที่เป็นผู้ถือครองความจริงและบรรยายเนื้อหา เพียงฝ่ายเดียว ต้องถูกเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เตรียมชุดคำถามปลายเปิดที่ท้าทายความคิด และคัดสรรแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ให้นักเรียนได้สืบค้นด้วยตนเอง ครูต้องมีใจกว้าง ยอมรับคำตอบที่หลากหลาย และทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการแสวงหาความรู้มากกว่าการชี้นำคำตอบ ดังนี้

...บทบาทของครูผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นลักษณะของผู้นำทางและผู้ประคับประคองการเรียนรู้โดยต้องรักษาสมดุลระหว่างการให้ข้อมูลทางบริบทพื้นฐานที่ถูกต้องกับการเป็นผู้รับฟังที่เปิดรับการตีความใหม่จากผู้เรียนเพื่อสร้างพื้นที่ในการผสานประสบการณ์ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์อย่างลงตัว

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้บรรยายเนื้อหาไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้นำทางความคิดมุ่งเน้นที่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ผ่านชุดคำถามปลายเปิดที่ส่งเสริมการใช้สติปัญญาควบคู่กับการชี้แนะแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบสอบและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้คือการที่ผู้สอนปรับบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและนำออกแบบกระบวนการคิดโดยต้องดำรงตนเป็นกลางและไม่ขึ้นนำคำตอบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ดุลยพินิจในการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างอิสระรวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทางปัญญาในชั้นเรียน (ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการปฏิรูปบทบาทของครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ยุคใหม่โดยต้องเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ฝ่ายเดียวไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่รักษาสมดุลระหว่างการให้ข้อมูลพื้นฐานและการรับฟังมุมมองที่หลากหลายของผู้เรียน ผ่านการใช้คำถามปลายเปิดและการออกแบบกระบวนการคิดที่ปราศจากการครอบงำทางปัญญา ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตยและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในการแสวงหาความจริงและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

3.2 ผู้สร้างพื้นที่ปลอดภัยและเป็นกรรมกรที่เป็นกลาง ครูต้องสร้างวัฒนธรรมห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ปราศจากอำนาจนิยม เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ถูกตัดสิน ในขณะเดียวกัน ครูต้องทำหน้าที่เป็นกรรมกรที่เป็นกลางคอยดูแลพลวัตในห้องเรียน เมื่อการอภิปรายเริ่มใช้อารมณ์หรือมีวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง ครูต้องทำหน้าที่เป็นนักตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ดึงสติผู้เรียนกลับมาสู่เหตุผลทันที เพื่อประคับประคองให้การถกเถียงนำไปสู่ความเข้าใจ ดังนี้

...ครูผู้สอนควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงความใจกว้างและการยอมรับความแตกต่างเพื่อสร้างวัฒนธรรมในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการสนทนาอย่างปลอดภัย โดยเป้าหมายสำคัญของผู้นำกระบวนการคือการประคับประคองการถกเถียงด้วยเหตุผลให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นเพื่อให้ความแตกต่างทางความคิดนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน แทนการสร้างความแตกแยกในกลุ่มผู้เรียน

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...บทบาทที่สำคัญของผู้สอนคือการดำรงสถานะเป็นคนกลางผู้รักษากติกาที่มีความตื่นตัวต่อพลวัตภายในชั้นเรียนตลอดเวลาโดยเมื่อพบสัญญาณของการใช้ข้อความสร้างความเกลียดชังหรือการโต้เถียงด้วยอารมณ์ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าแทรกแซงเชิงบวกในทันทีด้วยการนำเสนอชุดข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อยับยั้งความขัดแย้งและเปลี่ยนบรรยากาศให้กลับมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การบูรณาการหน้าที่ระหว่างกันเป็นผู้ดูแลพื้นที่ปลอดภัยและการเป็นตุลาการทางความคิดถือเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันโดยผู้สอนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการความเสี่ยงเมื่อการอภิปรายเข้าสู่ประเด็นที่ละเอียดอ่อนผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเป็นสำคัญเพื่อให้มั่นใจว่าเสรีภาพในการแสดงออกตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...พันธกิจของนักการศึกษาวิถีประชาธิปไตยคือการสลายวัฒนธรรมอำนาจนิยมเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเสรีควบคู่กับการทำหน้าที่เป็นกรรมการทางวิชาการที่มีความเป็นกลางโดยเมื่อเกิดสถานการณ์ที่บอบช้ำทรมานเริ่มโน้มเอียงไปสู่อคติผู้สอนต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงทันทีเพื่อป้องกันการสนทนาให้กลับมาอยู่บนหลักการของเหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าครูผู้สอนในบริบทการศึกษาแบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทสู่การเป็นผู้นำทางพฤติกรรมที่เน้นความใจกว้างและเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ดำรงความเป็นกลางทางวิชาการโดยทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์พื้นที่ปลอดภัยและผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อยับยั้งวาทกรรมความเกลียดชังและการใช้อารมณ์ในการโต้แย้งซึ่งการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการแทรกแซงเชิงบวกจะเป็นกลไกหลักในการเปลี่ยนความขัดแย้งทางความคิดให้กลายเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญาของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3.3 ผู้มีความตระหนักรู้ในตนเองและรู้เท่าทันอคติ คุณสมบัติภายในที่สำคัญที่สุดของผู้สอนคือ ความตระหนักรู้ในตนเอง ครูต้องหมั่นสำรวจและยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่าตนเองมีอคติแฝง หรือความไม่ชอบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ใดหรือไม่ เพื่อระมัดระวังไม่ให้ผลล่องต่ออคตินั้นไปยังผู้เรียนผ่านการสอนหรือการเลือกสื่อ ครูต้องเป็นต้นแบบของการเคารพความแตกต่างและการไม่ใช้อารมณ์ตัดสินผู้อื่น

...กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูควรเริ่มต้นจากการตรวจสอบสภาวะจิตใจและอคติส่วนบุคคลอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันมิให้ความรู้สึกส่วนตัวเข้ามาแทรกแซงกระบวนการจัดการเรียนรู้และการตัดสินใจทางการศึกษา การมีสติรู้เท่าทันและยอมรับความจริงเกี่ยวกับทัศนคติของตนเองจะช่วยให้ผู้สอนสามารถแยกแยะความเชื่อส่วนตัวออกจากข้อเท็จจริงทางวิชาการเพื่ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ได้อย่างเป็นกลางและโปร่งใส

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การดำรงสติเพื่อรู้เท่าทันอคติส่วนบุคคลถือเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม การมีความตื่นรู้ภายในจะช่วยให้ผู้สอนสามารถกำกับพฤติกรรมและการแสดงออกทางวาจาเพื่อป้องกันการส่งผ่านความเกลียดชังหรือการชี้นำผู้เรียนในทางที่คลาดเคลื่อนจากหลักการทางวิชาการ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ผู้สอนควรฝึกฝนทักษะการรู้เท่าทันอคติที่แฝงอยู่ในระดับจิตไร้สำนึกและมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการยอมรับความลำเอียงทางอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้ การตระหนักรู้ในสภาวะดังกล่าวจะช่วยให้สามารถปรับแนวทางการนำเสนอเนื้อหาให้ตั้งอยู่บนบรรทัดฐานของความยุติธรรมเพื่อสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติอย่างยั่งยืน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าความตระหนักรู้และสติรู้เท่าทันอคติภายในใจของผู้สอนถือเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นนักการศึกษาอาชีพในการจัดการเรียนรู้ท่ามกลางความหลากหลาย โดยผู้สอนต้องหมั่นตรวจสอบทัศนคติส่วนบุคคลและมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการยอมรับความลำเอียงที่อาจแฝงอยู่เพื่อป้องกันการส่งผ่านความเกลียดชังไปยังผู้เรียนผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ กระบวนการขัดเกลาตนเองเช่นนี้จะช่วยให้ครูสามารถแยกแยะความเชื่อส่วนตัวออกจากข้อเท็จจริงทางวิชาการและดำรงบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ที่เป็นกลางซึ่งส่งเสริมความยุติธรรมทางการศึกษาและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัยจากการเลือกปฏิบัติในทุกมิติ

4. บทบาทของนักเรียน

4.1 ผู้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับฟังที่รอคอยคำตอบจากครูหรือตำราเพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้สืบค้นเชิงรุกที่ใช้เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการแสวงหาข้อเท็จจริง และยกระดับสู่การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ โดยนักเรียนต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อตีความหลักฐาน แยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น และสร้างคำอธิบายทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ด้วยตนเอง มากกว่าการเชื่อตามคำตอบสำเร็จรูป ดังนี้

...การส่งเสริมบทบาทผู้เรียนให้เป็นนักสืบค้นและผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมทางปัญญา โดยมุ่งเน้นการศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาทักษะการวิพากษ์ข้อมูลข่าวสารจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดในการกลั่นกรองข้อเท็จจริงออกจาก

ข้อคิดเห็นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำและก้าวข้ามมายาคติที่ขาดหลักฐานรองรับผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคสารสนเทศ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากการเป็นผู้รับสารเชิงรับไปสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการสืบค้นเชิงรุกที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยการนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือบนพื้นฐานของเหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การยกระดับสถานะของผู้เรียนสู่การเป็นผู้แสวงหาและรังสรรค์องค์ความรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจส่วนบุคคลจะช่วยส่งเสริมความเป็นเจ้าของการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพของตนเองในการสร้างคำอธิบายทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ที่ก้าวข้ามกรอบเนื้อหาแบบเดิม

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การปฏิรูปบทบาทผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ต้องมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้รับสารเชิงรับสู่การเป็นนักสืบค้นเชิงรุกและผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมทางปัญญาที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง โดยหัวใจสำคัญคือการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการวิพากษ์หลักฐานเพื่อแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้และเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ากับตนเองจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดและส่งเสริมความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสมเหตุสมผลในสังคมพหุวัฒนธรรม

4.2 ผู้ฟังอย่างลึกซึ้งและยอมรับความเห็นต่าง บทบาทที่สำคัญที่สุดในมิติของการลดอคติ คือการเป็นผู้ฝึกฝนทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะรับฟังเรื่องราวและมุมมองทางประวัติศาสตร์ของเพื่อนต่างเชื้อชาติหรือต่างความคิดด้วยความเคารพ โดยไม่ด่วนตัดสินหรือโต้แย้งด้วยอารมณ์ บทบาทนี้รวมถึงความกล้าหาญที่จะยอมรับความแตกต่าง ว่าข้อสรุปทางประวัติศาสตร์ของเพื่อนอาจไม่ตรงกับของตนเอง แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ดังนี้

...บทบาทสำคัญของผู้เรียนคือการพัฒนาทักษะการเป็นผู้รับฟังที่ดีโดยเฉพาะการเปิดใจรับฟังประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์จากเพื่อนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยความเคารพเพื่อสลายอคติและสร้างความเชื่อมโยงในมิติความเป็นมนุษย์บนพื้นฐานของความเข้าใจอันดี

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในระบอบประชาธิปไตยคือการมีวุฒิภาวะในการยอมรับความแตกต่างทางความคิดควบคู่ไปกับความกล้าหาญในการแสดงจุดยืนของตนเองภายใต้การเคารพสิทธิในการแสดงออกของผู้อื่นเพื่อเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอารยะ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การฝึกฝนทักษะการรับฟังอย่างลึกซึ้งถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ภายในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นการเปิดใจรับฟังเพื่อทำความเข้าใจเหตุผลและที่มาของความคิดที่แตกต่างโดยปราศจากการด่วนตัดสินเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายอย่างสันติ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การพัฒนาทักษะการรับฟังอย่างลึกซึ้งมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ที่โอบอ้อมและไม่ทอดทิ้งบุคคลใดไว้เบื้องหลังผ่านการให้พื้นที่แก่ความเห็นที่แตกต่างและการเปิดใจรับทัศนะที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยปราศจากการแบ่งแยกเพียงเพราะความเชื่อที่ต่างกัน

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้คือการพัฒนาทักษะการรับฟังอย่างลึกซึ้งและวุฒิภาวะในการยอมรับความแตกต่างทางความคิดเพื่อเป็นเครื่องมือในการสลายอคติทางชาติพันธุ์และสร้างความสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยการให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการเคารพสิทธิในการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตยจะช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่โอบอ้อมทุกคนและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยไม่มีการทอดทิ้งบุคคลใดเพียงเพราะมีความเห็นที่แตกต่างกัน

4.3 พลเมืองตื่นรู้และผู้ร่วมกำหนดนิยามความเป็นชาติ นักเรียนต้องสวมบทบาทเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ เช่น การร่วมออกแบบหลักสูตร และที่สำคัญคือบทบาทในการกำหนดนิยามความเป็นชาติของตนเอง นักเรียนต้องทบทวนจินตนาการที่มีต่อชาติว่าใครบ้างที่ถูกรับรวมอยู่ในนั้น และจะดึงกลุ่มคนชายขอบหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมของตนได้อย่างไร เพื่อสร้างสังคมที่ครอบคลุมทุกคน ดังนี้

...การสร้างศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถกำหนดนิยามของความเป็นชาติด้วยวิจรรณญาณของตนเองถือเป็นภารกิจที่มีความท้าทายอย่างยิ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจำเป็นต้องตรวจสอบจินตนาการทางสังคมของตนให้มีความกว้างขวางเพียงพอที่จะโอบรับกลุ่มคนชายขอบและกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยถูกละเลยเพื่อสร้างโครงสร้างสังคมที่เสมอภาค การตระหนักรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามกรอบความคิดชาตินิยมที่คับแคบไปสู่การยอมรับในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในระบอบประชาธิปไตยคือการมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการแสดงจุดยืนควบคู่ไปกับวุฒิภาวะในการยอมรับความแตกต่างทางความคิด การที่ผู้เรียนตระหนักว่าความเห็นที่แตกต่างเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมนั้นย่อมเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะเคารพสิทธิในการแสดงออกของบุคคลอื่นและเห็นคุณค่าของการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้เรียนในมิติประวัติศาสตร์และการเมืองต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิดให้กว้างขวางพอที่จะนิยามความเป็นชาติในรูปแบบที่โอบรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และกลุ่มคนชายขอบเพื่อสลายอคติส่วนบุคคล ควบคู่ไปกับการบ่มเพาะวุฒิภาวะทางประชาธิปไตยที่เคารพในสิทธิและเสียงของผู้อื่นท่ามกลางความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งกระบวนการหรือสร้างจินตนาการทางสังคมนี้อาจช่วยยกระดับผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจในคุณค่าของความเป็นมนุษย์และสามารถแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความซับซ้อนได้อย่างยั่งยืน

5. บริบทการจัดการเรียนรู้

5.1 การใช้บริบทสังคมจริงเป็นห้องเรียนธรรมชาติ บริบทที่สำคัญที่สุดไม่ใช่สิ่งที่อยู่ในตำราเรียน แต่คือสภาพแวดล้อมจริงนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูง ผู้สอนควรดึงเอาต้นทุนทางสังคมเหล่านี้มาเป็นห้องเรียนธรรมชาติ ให้นักเรียนได้สัมผัสความจริงว่า พ่อแม่ เพื่อนบ้าน หรือแม้แต่เพื่อนในห้องเรียน ล้วนมีรากเหง้าที่หลากหลายและสามารถอยู่ร่วมกันได้จริง การเรียนรู้จากบริบทจริงช่วยให้นักเรียนเห็นว่าสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตปกติ ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเรื่องในอุดมคติ ดังนี้

...การนำบริบทท้องถิ่นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถซึมซับคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์ตรงซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งตามวิถีธรรมชาติ

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ความหลากหลายทางภูมิหลังของผู้เรียนในพื้นที่มหานครถือเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่มีคุณค่าเชิงกลยุทธ์ที่ครูผู้สอนสามารถหยิบยกมาเป็นกรณีศึกษาเชิงประจักษ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันในสังคมจริงโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเพียงเนื้อหาจากตำราหรือจินตนาการ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การแปรเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันในบริบทสังคมเมืองหลวงให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลวัตจะช่วยพิสูจน์ให้ผู้เรียนเห็นถึงความเป็นรูปธรรมของการดำรงอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในฐานะปรากฏการณ์ที่ตรงตามและสามารถปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันมิใช่เพียงอุดมคติ

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการบูรณาการสภาพแวดล้อมทางสังคมและภูมิหลังที่หลากหลายของผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความเข้าใจเชิงประจักษ์เรื่องการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง โดยการใช้ชุมชนและวิถีชีวิตในมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพึ่งพาอาศัยกันของเพื่อนมนุษย์ในชีวิตจริงซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและยั่งยืนมากกว่าการศึกษาเพียงภาคทฤษฎีในตำราเรียน

5.2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยไว้การปิดปากและเปิดกว้างทางความคิด บริบทภายในห้องเรียนต้องถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ปราศจากการครอบงำด้วยอำนาจนิยม สภาพแวดล้อมต้องเอื้อให้เกิดเสรีภาพทางความคิด ที่อนุญาตให้นักเรียนตั้งคำถามหรือเห็นต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก หรือวาทกรรมรักชาติของรัฐได้โดยไม่ถูกตราหน้าว่าเป็นคนไม่รักชาติ หรือเป็นศัตรู บรรยากาศต้องเปิดกว้างให้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยน เพื่อไม่ให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการผลิตซ้ำความเกลียดชังหรือการปิดกั้นความจริง การเปลี่ยนผ่านนี้เรียกร้องให้ครูผู้สอนลดทอนอำนาจของตนลงจากผู้ผูกขาดความจริง สูการเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่คอยประคับประคองบทสนทนาอันเปราะบางอย่างเปราะบาง กระบวนการถกเถียงบนฐานของความเคารพซึ่งกันและกันจะช่วยบ่มเพาะความกล้าหาญทางปัญญา ให้ผู้เรียนกล้าวิพากษ์อดีตด้วยหลักฐานและเหตุผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งท้ายที่สุดห้องเรียนประวัติศาสตร์จะทำหน้าที่เสมือนห้องปฏิบัติการทางสังคมขนาดเล็ก ที่ฝึกฝนให้เยาวชนรู้จักโอบรับความแตกต่างหลากหลาย และก้าวข้ามความขัดแย้งทางอุดมการณ์ได้อย่างมีวุฒิภาวะ ดังนี้

...ประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญเกิดจากกระบวนการเชิดชูแนวคิดชาตินิยมจนส่งผลให้เกิดการปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดและการตีตราผู้เรียนที่มีทัศนคติแตกต่างว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับความเห็นต่างว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการแสดงศักยภาพทางปัญญาอย่างเต็มที่

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งเสรีภาพทางปัญญาโดยปราศจากการใช้อำนาจกดทับทางความคิดเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนควรได้รับสิทธิในการสืบสอบและโต้แย้งต่อชุดข้อมูลประวัติศาสตร์กระแสหลักได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องกังวลต่อการถูกตัดสินหรือการประทัตตราทางสังคมว่าเป็นผู้ไม่ประสงค์ต่อรัฐอันจะเป็นการสร้างรากฐานความปลอดภัยในการเรียนรู้ที่แท้จริง

(ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า อุปสรรคสำคัญในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คือ โครงสร้างอำนาจที่นำไปสู่การตีตราและปิดกั้นเสรีภาพทางปัญญาของผู้เรียนที่มีมุมมองแตกต่างจากกระแสหลัก การแก้ไขปัญหาก็ต้องมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางการเรียนรู้ที่ปราศจากการกดทับทางความคิดและยอมรับความเห็นต่างเป็นบรรทัดฐานปกติของสังคมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในการสืบสอบข้อมูลและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยปราศจาก

ความหวาดกลัวต่อการถูกตัดสินทางสังคมอันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย

5.3 วัฒนธรรมองค์กรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บริบทการจัดการเรียนรู้อย่างรวมถึงวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนที่ผู้บริหารต้องกำหนดทิศทางไม่ให้เป็นชาตินิยมสุดโต่ง แต่เน้นความเป็นสากลและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องเอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้เป็นกลุ่มแทนการนั่งแถวตอนเรียงหนึ่ง เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และต้องมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเชื่อมต่อกับโลกภายนอก เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของตำราเรียนและเวลาเรียนที่มีจำกัด ดังนี้

...การออกแบบภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนสู่รูปแบบที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันเป็นทีมผ่านการจัดวางพื้นที่ใช้สอยที่มีความยืดหยุ่นควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน การขับเคลื่อนนโยบายในระดับปฏิบัติการที่มุ่งสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและทันสมัยจะช่วยส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดทอนอคติผ่านการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและกว้างขวาง

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

...ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจสำคัญในการกำหนดทิศทางและวัฒนธรรมองค์กรให้ปราศจากอคติทางเชื้อชาติหรือแนวคิดชาตินิยมสุดโต่งที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ยึดหลักความเป็นสากลและความเท่าเทียมจะช่วยให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่แห่งการบ่มเพาะเจตคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายมากกว่าการเป็นแหล่งผลิตซ้ำความขัดแย้งและความเกลียดชังในสังคม

(ศึกษานิเทศก์ คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2568)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ลดอคติทางชาติพันธุ์จำเป็นต้องบูรณาการทั้งมิติทางกายภาพและการบริหารจัดการ โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ห้องเรียนและสื่อเทคโนโลยีให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันต้องดำเนินไปพร้อมกับการกำหนดนโยบายและวัฒนธรรมสถานศึกษาจากฝ่ายบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นสากลและความเท่าเทียมทางศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปลอดภัยนี้จะช่วยเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความสุขที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายในสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน

การศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หัวใจสำคัญคือการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม ตั้งแต่ระดับหลักสูตรที่ต้องปรับเปลี่ยนจุดเน้นจากการผลิตซ้ำว่าทกรรมรัฐชาติและสงคราม สู่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมที่รื้อถอนนิยามความเป็นไทยแบบเดิมเปิดพื้นที่ให้แก่สามัญชน ผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสืบสอบแบบประวัติศาสตร์คู่ขนานและการมองต่างมุมเพื่อสร้างความเข้าใจเห็นใจ โดยอาศัยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและกรรมการที่เป็นกลางในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญาที่ปราศจากอำนาจนิยม เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้และพลเมืองตื่นรู้ที่มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ภายใต้บริบทความเปิดกว้างและใช้สังคมพหุวัฒนธรรมจริงเป็นห้องเรียนธรรมชาติ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการวิจัยระยะที่ 1 และผลการศึกษารวบรวมวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาสรุปในรูปแบบของตาราง เพื่อแสดงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการสรุปข้อมูลในตารางแบ่งเป็นสภาพปัจจุบัน และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตาราง 4 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพื่อแสดงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

ประเด็นสำคัญ	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้	แนวทางในการจัดการเรียนรู้
1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน		
1.1 หลักสูตร	หลักสูตรปัจจุบันยังคงยึดติดกับอุดมการณ์ของรัฐที่นิยามความเป็นชาติผูกติดกับดินแดน ประวัติศาสตร์สงคราม ความขัดแย้ง ชนชั้นนำ และละเลยมิติทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงขาดการเชื่อมโยงบริบทท้องถิ่น	1. ลดทอนเนื้อหาการเมืองชนชั้นนำและความขัดแย้งระหว่างดินแดน โดยหันมาเน้นรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน วิถีชีวิต และการพึ่งพาอาศัยกันของผู้คนในภูมิภาคอาเซียน 2. นิยามความหมายของชาติใหม่ให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มและคนไร้เสียง โดยไม่ผูกติดกับสถาบันหรือเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง เพื่อให้

ประเด็นสำคัญ	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้	แนวทางในการจัดการเรียนรู้
		<p>เห็นบทบาทของคณาจารย์ทุกกลุ่มในการร่วมสร้างชาติ</p> <p>3. ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เปิดกว้าง ไม่ยึดติดตำราส่วนกลาง แต่เน้นการนำบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงในชุมชนมาเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงความเป็นสากลเข้ากับวิถีชีวิตจริง</p>
<p>1.2 หลักการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1. ยึดตีตปรัชญาสารัตถะนิยม และผูกขาดความจริงเพียงชุดเดียว</p> <p>2. มองประวัติศาสตร์แบบขาว-ดำ ผลิตซ้ำมายาคติ-ความเกลียดชัง และผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับฟัง</p>	<p>1. ยึดหลักพัฒนาการนิยม เป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติ และการสืบสอบหาความจริง เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง</p> <p>2. ใช้หลักเหตุผลเหนืออารมณ์ เน้นหลักการศึกษเชิงวิพากษ์ และความเข้าใจเห็นใจ</p> <p>3. ยึดหลักความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว สนับสนุนการใช้ประวัติศาสตร์คู่ขนาน และแพลตฟอร์มเปิดทางเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ด้วยตนเอง</p>
<p>1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1. การยึดถือตำราเรียนเล่มเดียว ความจริงชุดเดียว และครูผู้ผูกขาดความรู้</p> <p>2. ขาดการใช้ทักษะวิเคราะห์ แยกแยะ</p> <p>3. ขาดพื้นที่สำหรับความเห็นต่าง การฟังอย่างลึกซึ้ง และการจัดการความขัดแย้ง</p>	<p>1. เปลี่ยนจากการบรรยายเนื้อหาเดียว เป็นเรียนบนฐานความร่วมมือ และการนำหลักฐานจากมุมมองที่หลากหลายมาเปรียบเทียบ</p> <p>2. ใช้เทคนิคบทบาทสมมติให้ผู้เรียนลองเป็นคนอื่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกมองในแง่ลบ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วม และเข้าใจเหตุผลในการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด</p> <p>3. สร้างพื้นที่ปลอดภัย รับฟังเหตุผลของผู้อื่น และการหาข้อสรุปร่วมกันในการอยู่ร่วมกัน</p>
<p>1.4 บทบาทของผู้สอน</p>	<p>1. ครูยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ป้อนข้อมูล และถือครองความจริงเพียงฝ่ายเดียว โดยเน้นเนื้อหาทางวิชาการ มากกว่ากระบวนการสำรวจคติส่วนบุคคล</p> <p>2. ความสำเร็จของการเรียนการสอน</p>	<p>1. แต่เน้นออกแบบกระบวนการเรียนรู้และเตรียมแหล่งข้อมูลที่หลากหลายให้นักเรียนสืบค้นเอง</p> <p>2. กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง จัดบรรยากาศห้องเรียนให้ปราศจากอำนาจ</p>

ประเด็นสำคัญ	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้	แนวทางในการจัดการเรียนรู้
	<p>ยังถูกยึดติดอยู่กับการที่นักเรียนสามารถจดจำสิ่งที่ครูสอนได้ทั้งหมด ไม่ใช่การสร้างองค์ความรู้ใหม่</p> <p>3. บรรยากาศในห้องเรียนอาจเกิดจากการโต้เถียงด้วยอารมณ์</p> <p>ขาดการควบคุม</p>	<p>นิยม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่าง ได้โดยไม่ถูกตัดสิน</p> <p>3. ครูรู้เท่าทันอคติของตนเองและแยกแยะ</p> <p>ความเชื่อส่วนตัวออกจากข้อเท็จจริง</p> <p>เพื่อไม่ให้ผลล่องต้อคติไปยังผู้เรียน</p>
1.5 บทบาทของนักเรียน	<p>1. นักเรียนมีบทบาทเพียงผู้รับ</p> <p>ข้อมูล ไม่ใช่ผู้กระทำการหรือผู้สร้างสรรค์ความรู้ ไม่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง</p> <p>2. เชื่อตามคำตอบที่กำหนดมาให้แล้ว</p> <p>ขาดทักษะการวิพากษ์ การฟังอย่างลึกซึ้ง และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล</p>	<p>1. นักเรียนเปลี่ยนจากการรอรับคำตอบ มาเป็นผู้ค้นคว้า วิพากษ์หลักฐาน และสร้างคำอธิบายทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ด้วยตนเอง</p> <p>2. ฝึกทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น</p> <p>3. เปิดใจรับฟังความเห็นของเพื่อนด้วยความเคารพ</p> <p>4. กล้าแสดงจุดยืนควบคู่กับการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ และร่วมกำหนดนิยามความเป็นชาติที่ครอบคลุมทุกกลุ่มคน</p>
1.6 บริบทการจัดการเรียนรู้	<p>1. ยังพึ่งพาตำราเรียนมากกว่าการใช้ต้นทุนทางสังคม หรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จริงในชุมชน ทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นเพียงนามธรรมที่จับต้องไม่ได้</p> <p>2. ห้องเรียนยังมีวัฒนธรรมอำนาจนิยมกดทับ การตั้งคำถามหรือเห็นต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก มักถูกตีตราว่า ไม่รักชาติหรือเป็นศัตรู</p> <p>3. การจัดห้องเรียนแบบดั้งเดิม (นั่งเรียงแถว) เอื้อต่อการสื่อสารทางเดียวจากครู มากกว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของผู้เรียน</p>	<p>1. ผนวกบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่มีอยู่จริงในชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) เข้าสู่การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์จริงของการอยู่ร่วมกัน มากกว่าการเรียนรู้เพียงทฤษฎีในตำรา</p> <p>2. สถาปนาห้องเรียนให้ปลอดจากอำนาจนิยม และการปิดกั้น อนุญาตให้ผู้เรียนตั้งคำถามและเห็นต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลักได้ โดยไม่ถูกตีตรา เพื่อส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญา</p> <p>3. ปรับเปลี่ยนกายภาพห้องเรียน (เช่น จัดโต๊ะกลุ่ม) ให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเท่าเทียม ไม่ชาตินิยมสุดโต่ง พร้อมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงโลกภายนอก</p>

ประเด็นสำคัญ	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้	แนวทางในการจัดการเรียนรู้
2. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ		
2.1 ด้านนักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนส่วนใหญ่มักเรียนรู้แบบผู้รับสาร ขาดความกระตือรือร้นและยึดติดการจำ 2. นักเรียนได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงที่ผลิตซ้ำภาพลักษณ์เหมารวมต่อเพื่อนบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ 3. นักเรียนมักเข้าใจว่าประวัติศาสตร์มีความจริงแท้เพียงชุดเดียวที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และขาดทักษะในการตั้งคำถามหรือสืบค้นต่อ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมให้นักเรียนเปลี่ยนจากผู้รับฟังมาเป็นผู้สืบค้นและผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการสืบสอบและวิเคราะห์หลักฐาน 2. เน้นการฝึกทักษะการฟังเพื่อเข้าใจมุมมองของเพื่อนต่างเชื้อชาติหรือความเห็นต่างโดยไม่ด่วนตัดสิน เพื่อสร้างการยอมรับความแตกต่าง 3. ใช้สถานการณ์จำลองเพื่อให้ผู้เรียนได้สวมวิญญาณเป็นคนกลุ่มอื่น และเข้าใจเหตุผลในการกระทำของมนุษย์ในบริบทนั้น
2.2 ด้านผู้สอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก และมักผูกขาดความรู้หรือส่งต่อชุดความรู้สำเร็จรูปจากตำรา 2. ครูบางส่วนอาจมีอคติแฝง หรือทัศนคติเชิงลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และเผลอสอดแทรกอคตินั้นผ่านหลักสูตรแฝง ในบทสนทนาหน้าชั้นเรียน โดยไม่รู้ตัว 3. มุ่งเน้นการสอนเนื้อหาให้ครบตามหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนทำข้อสอบได้ จนไม่มีเวลาสำหรับกระบวนการคิดวิพากษ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูต้องเปลี่ยนจากการเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นผู้เตรียมคำถามปลายเปิด ชี้แนะแหล่งข้อมูล และกระตุ้นให้เด็กคิด 2. ครูต้องสำรวจและยอมรับอคติของตนเองและทำหน้าที่เป็นกรรมการที่เป็นกลาง หรือนักตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อเกิดการถกเถียงด้วยอารมณ์ 3. ครูต้องสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัย ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้โดยไม่ถูกตัดสินหรือตำหนิ
2.3 ด้านหลักสูตรและเนื้อหา	<ol style="list-style-type: none"> 1. เนื้อหาหลักสูตรมักเน้นประวัติศาสตร์การสร้างชาติ การสงคราม และวีรกรรมของชนชั้นนำ (Great Man History) ซึ่งมักสร้างภาพจำว่าเพื่อนบ้านเป็นศัตรู (ประวัติศาสตร์บาดแผล) และมองข้ามประวัติศาสตร์ของผู้คนสามัญ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับเนื้อหาให้เน้นวิถีชีวิต การค้า และวัฒนธรรมร่วมของคนในอุษาคเนย์ เพื่อให้เห็นรากเหง้าที่เชื่อมโยงกันมากกว่าความขัดแย้ง 2. นำหลักฐานจากหลากหลายมุมมองมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นว่าความจริงไม่ได้มีเพียงชุดเดียว 3. รื้อถอนนิยามความเป็นไทยแบบเดิม และเพิ่มเนื้อหาประวัติศาสตร์สามัญชนและ

ประเด็นสำคัญ	สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้	แนวทางในการจัดการเรียนรู้
	2. หลักสูตรมักนิยามความเป็นไทยที่คับแคบและละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้กลุ่มคนที่ไม่ใช่วัฒนธรรมกระแสหลักกลายเป็นคนอื่น	กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างชาติ
	3. ระบบการสอบเน้นความจำ (พุทพิสัย) และมีธงคำตอบตายตัวตามตำราของรัฐ ซึ่งขัดขวางการคิดวิพากษ์และการตีความที่หลากหลาย	4. ปรับการวัดผลจากการสอบข้อเขียนเป็นการประเมินทักษะ ทักษะคิด และพฤติกรรมผ่านการถอดบทเรียนหรือการทำโครงการงาน
2.4 ด้านบริบทการจัดการเรียนรู้	1. สังคมและโรงเรียนบางแห่งมีบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการคิดต่าง ผู้ที่วิพากษ์ประวัติศาสตร์กระแสหลักอาจถูกตราหน้าว่า ไม่รักชาติ ทำให้พื้นที่ในการถกเถียงด้วยเหตุผลลดน้อยลง	1. ใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จริงในชุมชนหรือโรงเรียน (เช่น ใน กทม. หรือสิงห์บุรี) เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสัมผัสความจริงของการอยู่ร่วมกัน
	2. เวลาเรียนประวัติศาสตร์มีน้อย (เช่น 1 คาบ/สัปดาห์) และการจัดห้องเรียนแบบแถวตอนไม่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	2. โรงเรียนต้องมีนโยบายส่งเสริมเสรีภาพทางความคิด และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์โดยไม่ถูกปิดกั้น
	3. สื่อสังคมออนไลน์และบริบทสังคมภายนอกมักผลิตข่าวทรมานชาตินิยมและความเกลียดชัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติของนักเรียนมากกว่าสิ่งที่ครูสอน	3. อาจใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ให้นักเรียนค้นคว้ามาก่อน และใช้เวลาในห้องเพื่อการอภิปราย หรือบูรณาการกับรายวิชาอื่นเพื่อแก้ปัญหาเวลาเรียนไม่พอ

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลของกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ประเด็นตามลำดับชั้น ประกอบด้วย

- 1) ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
- 2) ศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน
- 3) ผลของศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น/ประวัติศาสตร์ชาติ, ความหลากหลายทางชาติพันธุ์, และมายาคติ

ทางประวัติศาสตร์ ในบริบทกรุงเทพมหานคร 4) ผลของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ 5) ผลของการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

การศึกษานี้มุ่งเน้นแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ โดยรวมถึงการเรียนรู้ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ และแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติมีรากฐานสำคัญจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism), ซึ่งเชื่อว่าความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ส่งผ่านจากครูสู่ศิษย์ได้โดยตรง แต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นเองผ่านประสบการณ์และการลงมือกระทำ โดยเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยม ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติในกระบวนการสืบสอบหาความรู้ และปรัชญาปฏิรูปนิยม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนวิพากษ์โครงสร้างสังคมและอำนาจที่ไม่เป็นธรรมเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในกระบวนการนี้ นักเรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับฟังมาเป็นผู้กระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการสืบค้น ตั้งคำถาม รับฟังมุมมองที่แตกต่าง ทฤษฎีนี้ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาความรู้สู่การเป็นพลเมืองตื่นรู้ในการร่วมออกแบบการเรียนรู้ และทบทวนนิยามความเป็นชาติของตนเองให้ครอบคลุมกลุ่มคนหลากหลาย โดยมีหลักการสำคัญได้แก่

1.1 นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำการสร้างองค์ความรู้จากการสืบค้น มีทักษะการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น ทักษะการฟังเพื่อเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ และร่วมกำหนดนิยามความเป็นชาติของตนเองให้ครอบคลุมความหลากหลาย

1.2 ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างพื้นที่ปลอดภัย และเป็นกรรมการกลาง ให้ห้องเรียนปราศจากระบบอำนาจนิยม และเป็นผู้ตั้งสติด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นผู้นำทางความคิดด้วยคำถามปลายเปิด และชี้แนะแหล่งข้อมูลที่หลากหลายให้นักเรียนสืบค้น

1.3 การเรียนรู้จากการเปรียบเทียบหลักฐานประวัติศาสตร์จากหลายมุมมอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความจำเป็นในการอยู่รอดของมนุษย์ในอดีต แทนการตัดสินด้วยมาตรฐานปัจจุบัน หรืออคติทางเชื้อชาติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือทำโครงการหรือกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่หลากหลาย เพื่อลดอคติผ่านการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

1.4 การประเมินผล ใช้วิธีการที่หลากหลาย แทนการสอบข้อเขียนเพียงอย่างเดียว ให้ความสำคัญกับการเขียนหรือพูดสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเอง ที่มีต่อเพื่อนบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เปิดโอกาสให้เพื่อน, ผู้ปกครอง, และตัวนักเรียนเอง มีส่วนร่วม ในการประเมินพัฒนาการทางความคิดและเจตคติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สามารถสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่เน้นการเปลี่ยนผ่านจากการท่องจำข้อเท็จจริงตามตำรา (สารัตถะนิยม) มาสู่การสืบเสาะหาความรู้เชิงวิพากษ์ โดยมุ่งเน้นในประเด็นการทำทนายเรื่องเล่ากระแสหลัก การใช้ประวัติศาสตร์คู่ขนาน และการสร้างความเข้าใจและเห็นใจ นักเรียนต้องอะไรใช้ทักษะในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นของผู้บันทึกประวัติศาสตร์ เพื่อให้เท่าทันมายาคติที่แฝงอยู่ รับฟังและมองต่างมุมเพื่อให้เข้าใจเหตุผลของการกระทำนั้น ๆ และนำมาสู่การมีวิจาร์ณญาณในการเสพสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ตกเป็นเครื่องมือของวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง ยอมรับความแตกต่างของเพื่อนบ้าน แรงงานข้ามชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน โดยมองพวกเขาในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ลดการรังเกียจ หวาดกลัว นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ยังส่งเสริมความเป็นพลโลกที่เคารพสิทธิมนุษยชน ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้เท่าทันอคติแฝงในใจตนเองและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และกล่าวโดยสรุปแล้วการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่เปลี่ยนจากการท่องจำข้อเท็จจริงในอดีต มาเป็นการฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และสืบค้นหลักฐานจากหลากหลายมุมมอง โดยมีเป้าหมายเพื่อท้าทายเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ และรื้อถอนมายาคติทางเชื้อชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ยอมรับความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ 2) การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน 3) การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน 4) การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ และ 5) การนำเสนอและสะท้อนคิด ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับขั้นตอนการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับวิธีการทางประวัติศาสตร์ สามารถทำให้เกิดการลดอคติทางเชื้อชาติต่อไป

2. การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบ่งได้ออกเป็น 2 ด้าน คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน และปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตศรัทธาและปัญหาเชิงโครงสร้างที่ยังรากลึกในระบอบอำนาจนิยม โดยมีจุดเริ่มต้นจาก หลักสูตร ที่ถูกรวบงำด้วยอุดมการณ์รัฐชาติอย่างเข้มข้น ซึ่งเน้นผลิตซ้ำเรื่องราวสงครามและความขัดแย้งของชนชั้นนำจนละเลยมิติทางสังคม วัฒนธรรม และความยืดหยุ่นกับบริบทท้องถิ่น ส่งผลให้ หลักการจัดการเรียนรู้ยังคงติดกับดักปรัชญาสารัตถะนิยมที่มองความจริงเป็นสิ่งตายตัวแบบขาว-ดำ ผ่าน วิธีการสอน ที่ยึดตำราเล่มเดียวและมอบอำนาจให้ ครูผู้สอน เป็นผู้ผูกขาดความรู้เพียงฝ่ายเดียว โดยมุ่งเน้นการป้อนเนื้อหาเพื่อการท่องจำมากกว่าการกระตุ้นกระบวนการคิดวิพากษ์หรือการสำรวจอคติภายในใจ สถานการณ์เช่นนี้กดทับให้ นักเรียน ตกอยู่ในสถานะจำยอมเป็นเพียงผู้รับสารเชิงรับ ที่ขาดทักษะการสืบสอบสร้างองค์ความรู้และการฟังอย่างลึกซึ้ง ท่ามกลาง บริบทห้องเรียน ที่มีลักษณะอำนาจนิยมแนวดิ่ง ซึ่งขาดพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญา ทำให้การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างหรือการตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์กระแสหลักมักถูกตีตราว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อความมั่นคงหรือความไม่รักชาติ ส่งผลให้การเรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมกลายเป็นเพียงวาทกรรมนามธรรมที่ขาดความเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสิ้นเชิง

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตเชิงโครงสร้างที่ทับซ้อนกันหลายมิติ เริ่มต้นจาก ตัวหลักสูตรและเนื้อหา ที่ยังคงยึดติดกับกรอบแนวคิดแบบประวัติศาสตร์วีรบุรุษและเน้นเรื่องราวสงครามการสร้างชาติ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตซ้ำภาพจำของความขัดแย้งและสร้างความเป็นอื่นให้แก่เพื่อนบ้านอย่างเป็นระบบ ภายใต้นิยามความเป็นไทยที่คับแคบและกีดกันความหลากหลายทางชาติพันธุ์ สถานการณ์ดังกล่าวถูกซ้ำเติมด้วย กระบวนการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนจำต้องมุ่งเน้นการบรรยายเนื้อหาเพื่อตอบสนองระบบการทดสอบที่วัดผลเพียงความจำและมีธงคำตอบตายตัว ส่งผลให้พื้นที่สำหรับกระบวนการคิดวิพากษ์ หดหายไป มีหน้าซ้ำครูบางส่วนอาจเผลอส่งต่ออคติส่วนตัวผ่านหลักสูตรแฝง โดยไม่รู้ตัว ปัจจัยเหล่านี้หล่อหลอมให้ นักเรียน ตกอยู่ในสถานะของผู้รับสารเชิงรับ ที่ยึดติดกับความจริงเพียงชุดเดียวและขาดทักษะในการตั้งคำถามหรือตรวจสอบข้อมูล ท่ามกลางบริบทสังคม และสื่อออนไลน์ที่โหมกระพือวาทกรรมชาตินิยมและความเกลียดชัง ประกอบกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่มีลักษณะอำนาจนิยม ซึ่งมักตีตราผู้ที่มีความเห็นต่างทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ทำให้การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นไปได้ยากยิ่ง

แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ จำเป็นต้องปฏิรูปกระบวนการทัศน์แบบองค์รวม เริ่มจาก หลักสูตร ที่เปลี่ยนจุดเน้นจากประวัติศาสตร์สงครามรัฐชาติสู่ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วม โดยร้อยถ้อยความความเป็นไทยแบบกีดกันและเปิดพื้นที่ให้เรื่องราวของสามัญชน ภายใต้อาคารจัดการเรียนรู้ แบบพัฒนาการนิยมที่เน้นกระบวนการสืบสอบหาความจริงด้วยเหตุผลเหนืออารมณ์ ผ่าน วิธีการสอน ที่ใช้ประวัติศาสตร์คู่ขนานและบทบาทสมมติ เพื่อสร้างความเข้าใจเห็นใจ โดยอาศัยครูผู้สอนที่เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกรรมการที่เป็นกลางในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญา เอื้อให้นักเรียนพัฒนาตนเองจากผู้รับสารสู่ผู้สร้างองค์ความรู้และพลเมืองตื่นรู้ที่มีวิจารณญาณ ท่ามกลางบริบทการเรียนรู้ที่ผนวกความหลากหลายในชุมชนจริงเป็นห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อบ่มเพาะวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างสันติและยั่งยืน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น/ประวัติศาสตร์ชาติ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และมายาคติทางประวัติศาสตร์ ในบริบทกรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีสาระการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ได้แก่ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัย เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย สังคมสมัยสุโขทัย ศิลปวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยเกิดขึ้นท่ามกลางความหลากหลายของรัฐโบราณในดินแดนไทย โดยมีปัจจัยสำคัญจากการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรเขมรและความร่วมมือของผู้นำคนไทย ดินแดนประเทศไทยในอดีตไม่ได้ว่างเปล่า แต่เต็มไปด้วยรัฐโบราณและความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน (เช่น ทวารวดี, ศรีวิชัย, ละโว้, หริภุญชัย) ซึ่งการกระจายตัวของอำนาจและที่ตั้งของรัฐต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลร่วมสมัยหรือมาก่อนสุโขทัย บริเวณภาคกลางและสุโขทัยเคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของเขมร (ผ่านละโว้) ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่วัดพระพายหลวง แต่เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อำนาจของเขมรเริ่มเสื่อมลง เปิดโอกาสให้กลุ่มคนไทยตั้งตัวเป็นอิสระ การกำเนิดรัฐสุโขทัย เกิดจากความร่วมมือทางการเมืองและการทหารที่สำคัญระหว่าง พ่อขุนผาเมือง และพ่อขุนบางกลางหาว ในการขับไล่ขอมสะบาตโกลนล่าพวงจนาไปสู่การสถาปนาราชวงศ์พระร่วง โดยมีพ่อขุนบางกลางหาว (ศรีอินทราทิตย์) เป็นปฐมกษัตริย์ ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของหน้าประวัติศาสตร์ไทยในกลุ่มน้ำยม-น่าน

3.2 การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

สุโขทัยไม่ได้ประกอบด้วยคนไทยเพียงกลุ่มเดียว แต่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย กลุ่มคนไทย เป็นประชากรหลักและชนชั้นปกครอง กลุ่มขอม ผู้อยู่อาศัยเดิมและเจ้าของวัฒนธรรมเดิม (สังเกตได้จากศิลปะวัดพระพายหลวง หรือวัดศรีสวาย) แม้จะถูกขับไล่ทางการเมือง แต่ทางวัฒนธรรมและสายเลือดยังคงผสมผสานอยู่ กลุ่มมอญ มีบทบาทสูงด้านศาสนาพุทธเถรวาท และวัฒนธรรม รวมถึงเป็นคู่ค้าสำคัญทางตะวันตก (หงสาวดี) กลุ่มละว้า ชนพื้นเมืองดั้งเดิม กลุ่มจีน พ่อค้าที่เข้ามาทำการค้าขายและช่างฝีมือ (เช่น ช่างสังคโลก) พราหมณ์ (อินเดีย) มีบทบาทในราชสำนัก ด้านพิธีกรรมและกฎหมาย

การปกครองเปลี่ยนจากพ่อปกครองลูกเป็นธรรมราชา สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ประชาชนต่างเชื้อชาติมากขึ้น สมัยตอนต้น (พ่อปกครองลูก) สังคมยังมีขนาดเล็กและมีความเป็นเครือญาติสูง (ส่วนใหญ่เป็นคนไทยด้วยกัน) จึงปกครองแบบใกล้ชิดเสมือนพ่อกับลูกได้ สมัยตอนปลาย (ธรรมราชา) เมื่ออาณาจักรขยายตัวไปครอบคลุมเมืองต่าง ๆ (เช่น แพร่ น่าน หงสาวดี นครศรีธรรมราช) ทำให้มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม การจะใช้ระบบพ่อ-ลูกแบบเดิมอาจไม่ครอบคลุม พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) จึงนำศาสนาพุทธนิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์ และแนวคิดธรรมราชามาใช้เป็นอุดมการณ์กลางเพื่อหลอมรวมคนต่างชาติพันธุ์ (ไท มอญ ขอม) ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้ศรัทธาเดียวกัน

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัย

วัฒนธรรมไม่ใช่ของใครคนเดียว แต่คือการหยิบยืมและผสมผสานจากการศึกษา ความสัมพันธ์รอบด้าน จะเห็นว่าสิ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรมสุโขทัยไม่ได้เกิดขึ้นเองอย่างโดดเดี่ยว แต่เกิดจากการรับพระพุทธรูปมาจากรับมาจากนครศรีธรรมราช และมอญ เครื่องถ้วยชามสังคโลกจากจีน ศิลปกรรม (เจดีย์-สถาปัตยกรรม) อิทธิพลจากขอม พุกาม มอญ นครศรีธรรมราช ส่งต่อไปยังล้านนา เมื่อเปรียบเทียบ เจดีย์ทรงระฆัง ในนครศรีธรรมราชกับสุโขทัย หรือ ลายปูนปั้น ในล้านนากับสุโขทัย นักเรียนจะเห็น รากเหง้าร่วมที่พิสูจน์ว่าไม่มีใครเป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่แท้จริง แต่เป็นการส่งต่อไม่ผลัดทางภูมิปัญญา

สุโขทัยในฐานะจุดเชื่อมต่อไม่ใช่ศูนย์กลางจักรวาล แผนที่ประวัติศาสตร์มักวาดให้สุโขทัยอยู่ตรงกลางและยิ่งใหญ่ แต่ความจริงแล้ว สุโขทัยเติบโตได้เพราะการเป็นรัฐกันชนและจุดตัดทางการค้า เหนือ-ใต้ เชื่อมพะเยา-ล้านนา ลงสู่ นครศรีธรรมราช-ทะเล ตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมมอญ (มหาสมุทรอินเดีย) ไปสู่ลุ่มน้ำโขง การปิดกั้นเมืองต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนเห็นว่า สุโขทัยจำเป็นต้องพึ่งพาเพื่อนบ้านเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ (ต้องพึ่งมอญ-นครศรีธรรมราช เพื่อออกทะเล) ดังนั้นความยิ่งใหญ่ของสุโขทัยจึงตั้งอยู่บนฐานของความร่วมมือระหว่างรัฐมากกว่าการกดขี่

ความสิ้นไหลของเส้นพรมแดนและผู้คน ความสัมพันธ์กับอยุธยาและล้านนา ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นคนสุโขทัยไม่ได้ตายตัว ราชวงศ์พระร่วงกับราชวงศ์สุพรรณภูมิ (อยุธยา) มีการอภิเษกสมรสข้ามกันไปมาจนสายเลือดผสมผสาน คนสุโขทัยในยุคหลังกลายเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองอยุธยา สิ่งนี้สอนให้เห็นว่าความเป็นชาติหรือเชื้อชาติในอดีตไม่ได้แบ่งแยกชัดเจนแบบแผนในปัจจุบัน (Nation-State) ผู้คนมีการเคลื่อนย้าย ถ่ายเท และผสมผสานกันตลอดเวลา การระบุว่าวัฒนธรรมนี้เป็นของชาติไทยเท่านั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องตั้งคำถาม เพราะมันคือมรดกของอุษาคเนย์ร่วมกัน

สุโขทัยคือเป้าหมายทางวัฒนธรรม ที่รับสิ่งดีงามจากรอบข้างมาปรับใช้และส่งต่อ ไม่ใช่ผู้สร้างทุกอย่างขึ้นมาจากความว่างเปล่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงควรเน้นที่การขอบคุณเพื่อนบ้านที่ร่วมสร้างอารยธรรม มากกว่าการยกย่องตนเองเพียงฝ่ายเดียว

3.4 เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

การเกษตรและการจัดการน้ำ (รากฐานความมั่นคง) แม้ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำ (ปิง, ยม, น่าน) แต่เผชิญภัยธรรมชาติซ้ำซาก คือ น้ำแล้งและน้ำท่วม ทำให้ทำเกษตรได้ยากลำบาก ชาวสุโขทัยไม่ได้งอมืองอเท้า แต่ใช้เทคโนโลยีชลประทาน (สร้างเขื่อน/สรีดภงส์, ฝาย, เขื่อน, คูคลอง) เพื่อควบคุมธรรมชาติ ทำให้สามารถเพาะปลูกข้าวและพืชผลได้ตลอดปี รัฐเปิดกว้างให้ประชาชนค้าขายสัตว์เลี้ยง (ช้าง, ม้า, วัว, ควาย) ได้อย่างเสรี ไม่ผูกขาด

การค้า (หัวใจของการเชื่อมโยง) สุโขทัยไม่ได้ปิดประเทศ แต่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการค้า ที่เชื่อมโลกตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน ผ่านนโยบายการค้าเสรี (ยกเว้นภาษีผ่านด่าน หรือ จกอบ) มีตลาดนัด (ตลาดปสาน) และโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมที่ดีเยี่ยม ทั้งทางบก (ถนนพระร่วง เขื่อนเมืองสำคัญ) และทางน้ำ ในส่วนการค้าระหว่างรัฐสุโขทัยมีเครือข่ายการค้าที่กว้างไกลมาก ทิศตะวันตกผ่านเกาะตะมา/ตะนาวศรี ออกสู่มหาสมุทรอินเดีย (ค้าขายกับ อินเดีย, อาหรับ) ทิศตะวันออก/เหนือ ผ่านหลวงพระบาง/เวียงจันทน์/เชียงใหม่ (ค้าขายกับ ล้านนา, ลาว) และทิศใต้ลงอ่าวไทย (ค้าขายกับ จีน, ขวา, มลายู, ญี่ปุ่น)

เครื่องสังคโลก (นวัตกรรมสินค้านานาชาติ) สุโขทัยไม่ได้ขายแค่ของป่า แต่มีความสามารถในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมคือ เครื่องสังคโลกมีการพัฒนารูปทรงและลวดลายจนเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ (พบหลักฐานใน ญี่ปุ่น, ฟิลิปปินส์, อินโดนีเซีย) มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดย่อม (เตาทุเรียง) ที่ศรีสัชนาลัย แสดงถึงการผลิตจำนวนมากเพื่อการส่งออก

สุโขทัยคือรัฐที่มีความมั่นคงทางอาหาร (จากการจัดการน้ำ) และมีความมั่งคั่งจากการเป็นพ่อค้าคนกลางที่แลกเปลี่ยนของป่าจากดินแดนภายในกับสินค้าหรูหราจากภายนอก ดังนั้นสงครามจึงเป็นเพียงส่วนเลี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์ แต่การทำมาหากิน การสร้างเขื่อน และการค้าขาย คือวิถีชีวิตจริงของผู้คนในยุคหนึ่ง

3.5 สังคมสมัยสุโขทัย

สุโขทัยในฐานะสังคมพุทธวัฒนธรรมไม่ใช่เชื้อชาติบริสุทธิ์ สาระสำคัญต้องชี้ให้เห็นว่าสุโขทัยไม่ได้มีแค่คนไทยแต่เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ผสมผสานกัน การสืบค้นร่องรอยคนหลากหลายชาติพันธุ์ในรัฐโบราณ และการวิเคราะห์ศิลาจารึกหลักที่ 2 (วัดศรีชุม) ที่แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการเมืองกับขอม (กัมพูชา) เพื่อลบล้างมายาคติว่าไทยเกลียดขอมจึงขับไล่ แต่ให้เห็นเป็นเรื่องของเครือข่ายอำนาจ

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองแบบเครือญาติและมิตร ลดทอนภาพจำเรื่องสงครามและการเป็นศัตรูถาวร โดยเน้นมิติความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะสหาศึกและเครือญาติ (เช่น สุโขทัย-ล้านนา-พะเยา) และการยอมรับความต่างทางชาติพันธุ์ในราชสำนัก เช่น กรณีของมะกะโท (ชาวมอญ) ที่เป็นลูกเขยพ่อขุนรามคำแหง แสดงให้เห็นว่าสังคมสุโขทัยยอมรับคนมีความสามารถโดยไม่กีดกันเชื้อชาติ

3.6 ศิลปวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย

ศิลปกรรมสมัยสุโขทัยควรมี สาระสำคัญที่มุ่งเน้นการรื้อถอนมายาคติเรื่องความเป็นไทยแท้ และสร้างความเข้าใจเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม ดังนี้

ความเป็นไทยคือการผสมผสาน สาระสำคัญหลักคือการชี้ให้เห็นว่าศิลปะสุโขทัยไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยเอกเทศ แต่เกิดจากการยืมและประยุกต์ ภูมิปัญญาจากอาณาจักรเพื่อนบ้านและอารยธรรมอื่นมาปรับใช้จนเป็นเอกลักษณ์

วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ สอนให้มองศิลปกรรมเป็นมรดกที่แบ่งปันกันในภูมิภาค มากกว่าการเป็นเจ้าของเพียงผู้เดียว การเปรียบเทียบศิลปะสุโขทัยกับต้นแบบจากอาณาจักรอื่น เช่น เจดีย์ทรงระฆังจากลังกา หรือซุ้มประตูจากขอม เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมร่วม ในดินแดนอุษาคเนย์

การลดอคติผ่านการสืบค้นที่มา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักว่าความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปะ เกิดจากการเปิดกว้างรับอิทธิพลจากภายนอก ไม่ใช่การปิดกั้นให้นักเรียนจับคู่ภาพศิลปะสุโขทัยกับต้นแบบ เพื่อพิสูจน์ทราบด้วยตนเองว่ารากเหง้าของศิลปะไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ผสมอยู่

การสอนศิลปกรรมสุโขทัยในแนวทางนี้ ไม่ใช่เพื่อให้จำชื่อเจดีย์หรือยุคสมัย แต่เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ศิลปะไทยคือผลรวมของการผสมผสาน ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกชาตินิยมแบบกีดกัน และมองเห็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันทางวัฒนธรรมในอดีต

3.7 ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย

ภูมิปัญญาคือการยืมและประยุกต์ สาระสำคัญที่สุดคือการชี้ให้เห็นว่า ภูมิปัญญาสุโขทัยไม่ได้เกิดขึ้นจากความว่างเปล่า หรือเกิดจากอัจฉริยภาพของคนไทยกลุ่มเดียว แต่เกิดจาก

การรับวัฒนธรรมอื่นมาปรับใช้ การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและเทคโนโลยี เช่น รูปแบบเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือพระพุทธรูป ที่ได้รับอิทธิพลจากมอญ พม่า และลังกา แล้วนำมาปรับปรุงจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อสรุปให้ผู้เรียนเห็นว่า ความเป็นไทยคือการผสมผสาน ซึ่งช่วยลดความรู้สึกชาตินิยมที่มองว่าตนเองเป็นผู้ริเริ่มเพียงผู้เดียว และลดอคติที่มองว่าวัฒนธรรมเพื่อนบ้านต่ำต้อยกว่า

ภูมิปัญญาเทคโนโลยีจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเจริญก้าวหน้าทางภูมิปัญญา (เช่น เครื่องสังคโลก) เกิดจากการเปิดรับคนนอกและการถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตเครื่องสังคโลก ไม่ได้เกิดจากช่างไทยคิดค้นเองทั้งหมด แต่เกิดจากการรับเทคโนโลยีจากจีน และการค้าขายแลกเปลี่ยนกับนานาชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจและภูมิปัญญาเติบโตได้เพราะการเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่ใช่การปิดประเทศ

ภูมิปัญญาในฐานะวัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ เปลี่ยนมุมมองจากการเป็นเจ้าของภูมิปัญญาแต่เพียงผู้เดียว มาเป็นการมองเห็นรากเหง้าร่วมกันการเปรียบเทียบประเพณี (เช่น ลอยกระทง หรือสงกรานต์) และระบบการจัดการน้ำ หรือสถาปัตยกรรม กับอาณาจักรเพื่อนบ้านในยุคเดียวกัน เพื่อให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาร่วมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ เป็นผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลที่มุ่งเน้นเพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถลดอคติทางชาติพันธุ์ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่มีความเป็นพลโลก ในกระบวนการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และปรับให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ ขั้นตอนนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ประวัติศาสตร์ไม่ใช่ความจริงชุดเดียวที่ตายตัว การเรียนรู้จึงต้องเริ่มจากการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยต่อชุดความรู้เดิมหรือมายาคติทางเชื้อชาติที่ถูกปลูกฝังมา (เช่น เพื่อนบ้านเป็นศัตรู) เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดการแสวงหาคำอธิบายใหม่ ครุ่นาเสนอประเด็นความขัดแย้งหรือมายาคติทางเชื้อชาติในปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับอดีต เช่น กรณีเขาพระวิหาร หรือความเกลียดชังแรงงานข้ามชาติ กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์กระแสหลัก เช่น ทำไมเราจึงมองเพื่อนบ้านเป็นศัตรู, ในอดีตเส้นเขตแดนมีความชัดเจนเหมือนปัจจุบันหรือไม่

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน ยึดหลักการว่าความจริงทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถหาได้จากตำราเพียงเล่มเดียว หลักการนี้เน้นให้ผู้เรียนออกไปแสวงหาข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายและขัดแย้งกัน (เช่น เอกสารชั้นต้น, บันทึกของชาวต่างชาติ, หรือหลักฐานจากฝั่งคู่กรณี) เพื่อให้เห็นภาพเหตุการณ์จากรอบด้าน ไม่ใช่แค่จากมุมมองของศูนย์กลางอำนาจเพียงฝ่ายเดียว

ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ไม่จำกัดเพียงแบบเรียน แต่รวมถึงเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง บันทึกรของชาวต่างชาติ หรือมุมมองจากประเทศเพื่อนบ้าน สอนให้นักเรียนแยกแยะ ประเภทหลักฐาน และตระหนักว่าหลักฐานแต่ละชิ้นสร้างขึ้นภายใต้บริบทและเจตนาที่ต่างกัน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน เป็นหัวใจของการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้หลักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น อคติของผู้บันทึก ควบคุมไปกับการใช้หลักการเข้าใจอดีตในบริบทของอดีต (เช่น การใช้หมโนทัศน์รัฐจารีตเพื่อเข้าใจว่าในอดีตไม่มีเส้นเขตแดนที่ชัดเจน) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนใช้อารมณ์ปัจจุบันไปตัดสินการกระทำของคนในอดีตใช้หมโนทัศน์รัฐจารีต (รัฐที่ปกครองด้วยบารมีบุคคล ขอบเขตยืดหยุ่นได้ตามอำนาจ และมองคนเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุด) เทียบกับรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อลดอคติเรื่องการเสียดินแดน

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ ยึดหลักการว่าผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างคำอธิบายทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ด้วยตนเอง โดยนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วมาสังเคราะห์ให้เห็นจุดร่วมมากกว่าจุดต่าง หลักการนี้มุ่งเน้นการชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยคือผลรวมของการผสมผสานหรือวัฒนธรรมร่วม เพื่อสลายเส้นแบ่งระหว่างเขากับเรา อภิปรายเพื่อรื้อถอนความเป็นอื่นและสร้างความเข้าใจว่าวัฒนธรรมไทยคือผลรวมของการผสมผสานจากหลากหลายชาติพันธุ์ (เช่น วัฒนธรรมร่วมอุษาคเนย์)

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด ขั้นตอนนี้เน้นผลลัพธ์ภายในจิตใจ หลักการคือการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดว่าความรู้สึกเกลียดชังหรืออคติที่มีต่อเพื่อนบ้านลดลงหรือไม่หลังจากได้รับข้อมูลรอบด้าน คือการยืนยันว่าเกิดความเข้าใจเห็นใจขึ้นจริง สามารถใช้คำถามสะท้อนคิด เช่น ความรู้สึกต่อเพื่อนบ้านเปลี่ยนไปอย่างไรหลังจากได้ศึกษาหลักฐานรอบด้าน

กระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนนี้มีหัวใจสำคัญคือการพาผู้เรียนออกจากประวัติศาสตร์ชาตินิยม ที่เน้นความขัดแย้ง ไปสู่การเข้าใจมนุษยธรรมร่วมโลก ผ่านกระบวนการทางปัญญา (สืบสอบ-วิพากษ์-สังเคราะห์) และกระบวนการทางอารมณ์สังคม (สะท้อนคิด-เห็นใจ) เพื่อให้ประวัติศาสตร์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพและการอยู่ร่วมกัน แทนที่จะเป็นเครื่องมือสร้างความเกลียดชัง

5. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ตามแนวคิด หลักการ และขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 คาบ หลังจากการพัฒนาแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้

ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงและแก้ไข นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ และความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และให้คำแนะนำจากนั้นปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นี้ ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดรวมถึงสาระสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง

 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย	รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศตวรรษที่ 1 คาบ
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	
มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความ ภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย	
ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ	
2. จุดประสงค์การเรียนรู้	
1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัยกับอาณาจักร เพื่อนบ้านที่เน้นการทูต สันติไมตรี และผลประโยชน์ร่วมกันได้ (K)	
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความนิยະที่ซ่อนอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อ อธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจทางการเมืองในอดีตได้ (P)	
3. นักเรียนแสดงออกถึงการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยตระหนักว่าสังคมในอดีตมีการเปิดรับ ยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ และเห็นว่าเพื่อนบ้านคือมิตรที่พึ่งพาอาศัยกัน ไม่ใช่ศัตรูที่ต้อง เกลียดชังเสมอไป (A)	
3. สาระสำคัญ	
ประวัติศาสตร์กระแสหลักมักสร้างภาพจำให้ประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูคู่สงคราม ซึ่ง ก่อให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ไม่สังคมปัจจุบัน ทว่าในความเป็นจริง ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักรสุโขทัยไม่ได้มาจากกำลังทหารเพียงอย่างเดียว แต่ขับเคลื่อนด้วย “ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศที่เน้นสันติไมตรี” สุโขทัยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง ราชสำนักยอมรับบุคคล จากต่างเชื้อชาติ (เช่น ชาวมอญ) ให้เข้ามาบริหารราชการด้วยความสามารถ และใช้วิธีการทูตที่ยืดหยุ่น (เช่น การส่งจัมก่องให้จีน) เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเข้าใจมิตินี้จะช่วยให้ นักเรียนมองความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมในมุมมองที่เคารพและให้เกียรติกันมากขึ้น	

ภาพ 3 แสดงตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

ตาราง 5 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 1 แผนที่ ไร้พรมแดน	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	การสร้างความเข้าใจเรื่องมโนทัศน์ รัฐจารีต โดยเปรียบเทียบกับแสงเทียน (อำนาจยึดเหนี่ยวได้ ไม่มีเส้นขอบชัดเจน)	1
	ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย โดยสังเขป	ต่างจากรัฐชาติสมัยใหม่ (แสงไฟฉาย) เพื่อลดอคติและความเข้าใจผิดเรื่อง การเสียดินแดนหรือความเป็นเจ้าของ พื้นที่ที่ตายตัวในอดีต	
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 2 คนเร่ร่อนและ ผู้สร้างบ้าน แปงเมือง	ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย โดยสังเขป	ดินแดนในประเทศไทยก่อนการ สถาปนาสุโขทัย (เช่น โยนก เชียงแสน, หริภุญชัย, ตามพริลิ่งค์, ทวารวดี) เป็นพื้นที่ที่มี “ความหลากหลายทาง ชาติพันธุ์” (มอญ, ขอม, มลายู) อาศัย อยู่ร่วมกันมาก่อนที่จะมีคำว่าคนไทย	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมร่วม รากอุษาคเนย์	ส 4.2 ม.1/1 อธิบาย พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ของประเทศเพื่อนบ้าน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	วัฒนธรรมในภูมิภาคนี้เป็น วัฒนธรรมร่วม เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง หรือรูปแบบเจดีย์ ไม่ใช่ สมบัติของชาติใดชาติหนึ่งเพียงผู้เดียว การเข้าใจจุดนี้ช่วยลดอคติและสร้าง ความรู้สึกเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรม	1
	ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย โดยสังเขป		
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 4 การสถาปนา สุโขทัย ขับไล่ หรือผสมผสาน	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	วิเคราะห์หลักฐาน (จารึกวัดศรีชุม) เพื่อชี้ให้เห็นว่าการกำเนิดรัฐสุโขทัย มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและ	1
	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	การเมืองกับขอม (กัมพูชา) เป็นเรื่อง ของเครือข่ายอำนาจมากกว่ามาายาคติ เรื่องการเกลียดแล้วขับไล่	

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 5 การเมืองและ การปกครอง พ่อปกครองลูก จริงหรือ	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	ลักษณะการปกครองเป็นแบบ เครือข่ายอำนาจ (Network) และ ความสัมพันธ์แบบสหายศิกและเครือ ญาติ (เช่น สุโขทัย-ล้านนา-พะเยา) เน้นการช่วยเหลือกันในแนวราบ ไม่ใช่รัฐรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จ แบบปัจจุบัน	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 6 เศรษฐกิจและ สังคม ตลาด ปสานและ การค้าเสรี	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	ความเจริญทางเศรษฐกิจของสุโขทัย เกิดจากการเป็นจุดตัดทางการค้าที่เปิด กว้างรับคนนอก (ตลาดปสาน) และ มีการแลกเปลี่ยนสินค้า/วัฒนธรรม กับนานาชาติ (เช่น สังคโลก) ไม่ได้ อยู่โดดเดี่ยว	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 7 ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา การยืมและ ประยุกต์	ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์ อิทธิพลของวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน	ศิลปะและภูมิปัญญาไทย (เช่น เจดีย์ ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์) ไม่ได้เกิดขึ้นเองจาก ความว่างเปล่า แต่เกิดจากกระบวนการ ยืมและประยุกต์ จากวัฒนธรรมมอญ พม่า ลังกา และขอม จนกลายเป็น เอกลักษณ์	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 8 ความสัมพันธ์ ระหว่าง ประเทศ มิตรไมตรีศัตรู	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	การลดทอนภาพจำเรื่องสงคราม โดยเน้นช่วงเวลาแห่งสันติไมตรี และ การยอมรับความต่างทางชาติพันธุ์ ในราชสำนัก เช่น ความสัมพันธ์กับจีน และกรณีของมะกะโท (ชาวมอญ) ที่ได้เป็นพระราชาบุตรเขยของ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 9 อยุธยาเมืองท่า นานาชาติ	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	การเน้นย้ำแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม โดยชี้ให้เห็นว่าอยุธยาเติบโตได้ เพราะเป็นเมืองท่านานาชาติที่มีชุมชน ชาวต่างชาติ (ญี่ปุ่น โปรตุเกส มุสลิม ฯลฯ) อาศัยอยู่รอบเกาะเมืองและ มีบทบาทสำคัญในการสร้างชาติ	1

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
		เมื่อเปรียบเทียบกับสุโขทัยที่เป็นพื้นที่ตอนในแล้ว สุโขทัยเสียเปรียบในเชิงชัยภูมิมากกว่า	
แผนการจัดการเรียนรู้	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	การสังเคราะห์ความรู้เพื่อลดอคติและสร้างตัวตนใหม่ นักเรียนตระหนักว่าบรรพบุรุษมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับเพื่อนบ้านมาตลอด ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นมิตรและเคารพในความหลากหลาย	1
ที่ 10 เราคือใคร			

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วย 1 หน่วยการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้คาบละ 50 นาที รวม 10 คาบ โดยมีส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ ภาระงาน ชิ้นงาน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้

เป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการจดจำเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ แต่เน้นการเปลี่ยนแปลงเจตคติและทักษะกระบวนการคิด โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

เป้าหมายหลัก เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลายที่เคารพในสิทธิและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และลดอคติทางเชื้อชาติ โดยการท้าทายเรื่องเล่ากระแสหลักที่มักสร้างภาพจำความขัดแย้ง

จุดประสงค์การเรียนรู้โดยภาพรวม คือ

ด้านพุทธิพิสัย (K) ให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงที่ซับซ้อน และวัฒนธรรมร่วม (Shared Culture) ของภูมิภาค แทนการมองแบบรัฐชาติเดียว

ด้านทักษะพิสัย (P) พัฒนาทักษะการสืบสอบหาความรู้เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry) การวิเคราะห์หลักฐานจากหลากหลายมุมมอง และการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น

ด้านจิตพิสัย (A) สร้างความเข้าใจเห็นใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Empathy) และการยอมรับความแตกต่างโดยไม่ด่วนตัดสิน

2. องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

กิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบตามกระบวนการเรียนรู้ 5 เพื่อฝึกฝนการคิดวิพากษ์และลดอคติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ ครูนำเสนอประเด็นความขัดแย้งหรือมายาคติปัจจุบัน (เช่น กรณีเขาพระวิหาร หรือแรงงานข้ามชาติ) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามท้าทายเรื่องเล่ากระแสหลัก เช่น ทำไมเราจึงมองเพื่อนบ้านเป็นศัตรูหรือเส้นเขตแดนในอดีตชัดเจนเหมือนปัจจุบันหรือไม่

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายและแตกต่างกัน ไม่จำกัดเพียงแบบเรียน แต่รวมถึงเอกสารชั้นต้น บันทึกของชาวต่างชาติ หรือมุมมองจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เห็นข้อมูลรอบด้าน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน นักเรียนตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ระบุอคติหรือเจตนาของผู้บันทึก และตีความเหตุการณ์จากบริบทของยุคสมัยนั้น เช่น การใช้มนต์ศรัทธาจาริตเพื่อเข้าใจว่าในอดีตไม่มีเส้นเขตแดนที่แน่นอน เพื่อลดความรู้สึกโกรธแค้นเรื่องการเสียดินแดน

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ นำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นคำอธิบายใหม่ที่ร้อยถองความเป็นอื่นและชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยคือ ผลรวมของการผสมผสานจากหลากหลายชาติพันธุ์

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาและทำกิจกรรมสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเองที่มีต่อเพื่อนบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นหลังได้รับข้อมูลรอบด้าน

แนวทางการจัดการเรียนรู้นี้จะเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้จำเป็นผู้คิดที่มีทักษะการวิพากษ์หลักฐานและรู้เท่าทันมายาคติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยลดทอนอคติและความเกลียดชังทางชาติพันธุ์ โดยผู้เรียนจะตระหนักว่าวัฒนธรรมไทยเกิดจากการผสมผสานที่หลากหลายและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับความเห็นต่างผ่านการฟังอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ปลอดภัยทางปัญญา ส่งผลให้เกิดความเป็นพลเมืองต้นรู้ที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสามารถดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ

3. องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับสื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้ในแผนนี้เน้นความหลากหลายเพื่อเปิดโลกทัศน์และตรวจสอบความจริง มีดังต่อไปนี้

3.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย เน้นการใช้หลักฐานชั้นต้น และเอกสารจากมุมมองคนอื่น (เช่น พงศาวดารพม่า บันทึกชาวตะวันตก) มาวางเทียบเคียงกับแบบเรียนไทย

(ประวัติศาสตร์คู่ขนาน) เพื่อให้เห็นมุมมองที่ขัดแย้งกัน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (การสถาปนา สุโขทัย) มีการใช้สื่อสำเนาคำแปลศิลาจารึกหลักที่ 2 (วัดศรีชุม) ให้นักเรียนเป็นนักสืบจารึก วิเคราะห์ ข้อความเพื่อแยกแยะระหว่างความสัมพันธ์อันดีและความขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยให้ถอยมามากมายคติเรื่อง คนไทยเกลียดและขับไล่ขอม ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรี ไม่ใช้ ศัตรู) มีการใช้แฟ้มกรณีศึกษาทูตสันถวไมตรี เช่น บันทึกการส่งทูตไปราชวงศ์หยวนของจีน และเรื่อง ของมะกะโท (ชาวมอญ) เพื่อให้นักเรียนเห็นว่าความมั่นคงของรัฐเกิดจากการทูต ไม่ใช่แค่สงคราม

3.2 แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลและแพลตฟอร์มเปิด ใช้สื่อเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นข้อมูลที่กว้างขวางกว่าตำราเรียน เพื่อฝึกการรู้เท่าทันสื่อและเข้าถึงข้อมูลปัจจุบัน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง) มีการให้นักเรียนใช้สมาร์ทโฟนหรือ แท็บเล็ต ในการกำหนดศิษย์เวิร์ดเพื่อสืบค้นหาร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์โบราณ (เช่น ขอม มอญ ลัวะ) ในพื้นที่สุโขทัยจากอินเทอร์เน็ต โดยเน้นการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

3.3 บริบททางสังคมและห้องเรียนธรรมชาติ ใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงในชุมชนหรือโรงเรียน (เช่น ชุมชนไทยพวน ลาวเวียง หรือเพื่อนนักเรียนต่างเชื้อชาติ) เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่มีชีวิต เพื่อให้เห็นภาพจริงของการอยู่ร่วมกัน จะช่วยแปรสภาพความหลากหลายให้กลายเป็น ภาพจำที่จับต้องได้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนตระหนักว่าเพื่อนร่วมสังคมมีรากเหง้าที่หลากหลาย และการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งที่ทำได้จริง

3.4 สื่อกระตุ้นการคิด เช่น แผนที่ประวัติศาสตร์ (เพื่อดูความเคลื่อนไหวของพรมแดน), กรณีศึกษาเรื่องความขัดแย้งในปัจจุบัน, หรือสถานการณ์จำลอง ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (แผนที่ ไร่พรมแดน) มีการใช้สื่อเทียบไขและไฟฉายร่วมกับแผนที่เปล่า เพื่อกระตุ้นให้เห็นภาพว่ารัฐจารีต ในอดีตมีอำนาจทับซ้นและยึดหดได้เหมือนแสงเทียน ไม่มีเส้นเขตแดนตายตัวเหมือนแสงไฟฉาย (รัฐชาติปัจจุบัน) เพื่อลดอคติเรื่องการเสียดินแดน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 (พ่อปกครองลูก จริงหรือ) ใช้บทบาทสมมติผ่านแฟ้มข้อมูลลับทางการเมืองให้นักเรียนจำลองการเป็นผู้นำอาณาจักร สุโขทัย ล้านนา และพะเยา เพื่อฝึกเจรจาต่อรองให้รอดพ้นจากภัยคุกคามมองโกล ในแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 7 (ศิลปวัฒนธรรม การยิ้มและประยุกต์) ใช้สื่อชุดภาพลึกลับของศิลปะสุโขทัยและเพื่อนบ้าน ให้นักเรียนต่อภาพและโยงเส้นที่มา เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นด้วยตาตนเองว่าศิลปะไทยเกิดจากการยิ้ม และประยุกต์มาจากอารยธรรมอื่น

4. องค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

การวัดผลมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินพัฒนาการทางความคิด และจิตใจ มากกว่าการสอบวัดความจำ โดยการวัดประเมินผลสามารถทำได้จากการสังเกตพฤติกรรม สังเกตการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การทำงานร่วมกัน และการใช้คำพูดที่ปราศจากอคติ (Hate Speech) การสะท้อนคิด ใช้บันทึกสะท้อนคิดของผู้เรียนเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงภายใน

ว่าทัศนคติที่มีต่อเพื่อนบ้านเปลี่ยนไปในทิศทางบวกหรือไม่ การตรวจชิ้นงาน ประเมินจากผลงาน เช่น โปสเตอร์, การโต้วาที, หรือแผนผังความคิด ที่แสดงออกถึงการคิดวิพากษ์และการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ สามารถอธิบายโครงสร้างและรายละเอียดของการวัดและประเมินผลได้ดังนี้

ตาราง 6 แสดงตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ และองค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ กระตุ้นให้นักเรียนสงสัยและท้าทายประวัติศาสตร์กระแสหลักหรือมายาคติเดิมที่มีต่อเพื่อนบ้าน	การตั้งคำถาม/ระบุประเด็น ความขัดแย้ง วัดความสามารถในการตั้งคำถามต่อข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หรือระบุประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติได้	การสังเกตพฤติกรรม ความกระตือรือร้น, การมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเบื้องต้น
ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ไม่จำกัดเพียงตำราเรียน แต่รวมถึงมุมมองจากประเทศเพื่อนบ้าน	การสืบค้นและประเมินหลักฐาน วัดความสามารถในการสืบค้น และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	การประเมินทักษะปฏิบัติ (P) สังเกตกระบวนการทำงานกลุ่ม, ทักษะการสืบค้นข้อมูลผ่านเทคโนโลยี, การคัดกรองความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการตรวจใบกิจกรรม
ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอคติ และตีความเหตุการณ์จากบริบทในอดีต (เช่น รัฐจารีต)	การวิเคราะห์มุมมองที่หลากหลาย ความสามารถในการวิเคราะห์เหตุการณ์จากมุมมองของเชื้อชาติต่าง ๆ และสามารถระบุอคติที่อาจแฝงอยู่ในหลักฐานได้	ตรวจใบงานการวิเคราะห์/กรณีศึกษา ประเมิน ความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น, การอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจในอดีต (เช่น ใบงานนักสืบจารีต, แฟ้มกรณีศึกษาชุด)

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์	การวัดและประเมินผล
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์	เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ	
ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่ นำข้อมูล ที่วิเคราะห์แล้วมาประกอบ สร้างเป็นคำอธิบายชุดใหม่ ที่เห็นถึงความหลากหลายและ วัฒนธรรมร่วม	การสังเคราะห์และเชื่อมโยง ความสามารถในการสังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ ที่รอบด้าน และเชื่อมโยงอดีต กับผลกระทบในปัจจุบันได้	ตรวจสอบประเมินชิ้นงาน ประเมิน ความถูกต้องและการเชื่อมโยง ความคิดผ่านชิ้นงาน เช่น แผนผัง ความคิด (Mind Map), แผนที่ ประวัติศาสตร์, หรือไทม์ไลน์ ประวัติศาสตร์คู่ขนาน
ขั้นที่ 5 การนำเสนอและ สะท้อนคิด นำเสนอผล การวิเคราะห์ และสะท้อน ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ต่อกลุ่มเชื้อชาติอื่น	การสะท้อนคิดและการแสดง ทัศนคติ วัดความสามารถ ในการสะท้อนความเห็นส่วนตัว ต่อประเด็นทางเชื้อชาติ และ แสดงทัศนคติเชิงบวกต่อ ความหลากหลาย (ลดอคติ)	ตรวจสอบบันทึกสะท้อนคิด ประเมิน การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจ การสังเกตภาษาและมุมมอง การหลีกเลี่ยงการใช้คำพูด สร้างความเกลียดชัง แบบทดสอบหลังเรียน ข้อสอบ อัตนัยวัดการลดอคติโดยใช้เกณฑ์ Rubrics

4.1 โครงสร้างการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลในแต่ละแผนการสอนจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก เพื่อให้ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ได้แก่

4.1.1 การประเมินด้านความรู้ (พุทธิพิสัย) ประเมินความเข้าใจใหม่ในทัศนคติทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน เช่น ความเข้าใจเรื่องรัฐจารีต วัฒนธรรมร่วม หรือเครือข่ายอำนาจโดยวัดจากการตอบคำถามในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย และการเขียนสรุปองค์ความรู้

4.1.2 การประเมินด้านทักษะกระบวนการ (ทักษะพิสัย) ประเมินทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสืบสอบโดยวัดจากการลงมือปฏิบัติจริง เช่น ทักษะการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย การแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น การต่อภาพจิ๊กซอว์ศิลปะเพื่อหาความเชื่อมโยงการสร้างไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน และทักษะการทำงานกลุ่ม

4.1.3 การประเมินด้านจิตพิสัย (ทัศนคติ) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยนี้ โดยประเมินจากการตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อเพื่อนบ้าน ประเมินผ่านการเขียนสะท้อนคิด (Reflection) และการสังเกตพฤติกรรมว่าผู้เรียนมีการยอมรับความหลากหลาย เปิดใจรับฟังความเห็นต่าง และลดการใช้วาทกรรมความเกลียดชัง (Hate Speech) หรือไม่

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัยกับอาณาจักรเพื่อนบ้านที่เน้นการทูต สันติไมตรี และผลประโยชน์ร่วมกันได้	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษา (เช่น จีน, มอญ, ล้านนา) เพื่อชี้ให้เห็นถึง “ผลประโยชน์ร่วมกัน” ได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผลประกอบ	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้ ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ สามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษาได้ แต่การเชื่อมโยงให้เห็นถึง “ผลประโยชน์ร่วมกัน” อาจยังไม่ชัดเจนหรือลึกซึ้งเท่าที่ควร	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เพียงบางส่วน มักเน้นไปที่การเล่าเหตุการณ์ตามกรณีศึกษา มากกว่าการสรุปภาพรวมเรื่อง การทูตและสันติไมตรีหรือยกตัวอย่างได้จำกัด	ไม่สามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้ หรือยังคงอธิบายโดยยึดติดกับข้อมูลที่ผิดพลาดว่าสุโขทัยมีความสัมพันธ์แบบทำสงครามกับเพื่อนบ้านเพียงอย่างเดียว
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความกรณีศึกษาได้อย่างละเอียด สามารถอธิบาย “เหตุผลเบื้องหลัง” การตัดสินใจทางการเมืองของผู้ว่าในอดีต (เช่น ทำไม่ถึงรับขวามอญเข้ารับราชการ ทำไม่ถึงส่งจิมก้องให้จับ) โดยเชื่อมโยงกับหลักฐานหรือข้อมูลในบทอ่านได้อย่างสมเหตุสมผลและมีมุมมองที่ลึกซึ้ง	วิเคราะห์และตีความกรณีศึกษาได้ สามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจทางการเมืองได้ถูกต้องตามแนวทางของบทอ่าน แต่อาจจะยังไม่สามารถขยายความหรือเจาะลึกถึงนัยยะที่ซ่อนอยู่ได้ด้วยตนเอง	สามารถจับใจความสำคัญของกรณีศึกษาได้ แต่การวิเคราะห์และตีความยังอยู่ในระดับผิวเผิน อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่ยังอธิบายเหตุผลทางการเมืองเบื้องหลังการกระทำนั้น ๆ ได้ไม่ชัดเจน	ไม่สามารถวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลจากกรณีศึกษาได้ ตอบคำถามไม่ตรงประเด็น หรือคัดลอกข้อความจากบทอ่านมาตอบโดยไม่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์	
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนแสดงออกถึงการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยตระหนักว่าสังคมในอดีตมีการเปิดรับ ยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ และเห็นว่าเพื่อนบ้านคือมิตรที่พึ่งพาอาศัย	แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนการก้าวข้ามอคติทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน อธิบายได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าสังคมอดีตมีการเปิดรับความหลากหลาย และสามารถเชื่อมโยง	แสดงความคิดเห็นที่ยอมรับว่าสังคมสุโขทัยมีความหลากหลายและเปิดรับคนต่างเชื้อชาติ ยอมรับแนวคิดเรื่องเพื่อนบ้านคือมิตรตามกรณีศึกษาที่ได้เรียน แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยง	รับทราบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ว่ามีกรณีศึกษากับเพื่อนบ้าน แต่ในขณะสนทนาหรือตอบคำถาม ยังคงมีท่าทีลังเล หรือเผลอแสดงคำพูด/มุมมองที่สะท้อนความรู้สึก	ไม่แสดงความตระหนักถึงการเปิดรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ยังคงแสดงความคิดเห็นที่เต็มไปด้วยอคติทางชาติพันธุ์ อย่างรุนแรง หรือยื่นกรานที่จะมองประเทศ

ภาพ 4 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี

4.2 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน นอกเหนือจากเนื้อหาวิชา แผนการจัดการเรียนรู้ยังกำหนดให้มีการประเมินทักษะทางสังคมและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปด้วยในทุกคาบเรียน ได้แก่

4.2.1 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์: เน้นประเมินความ “ใฝ่เรียนรู้” (เช่น การมีส่วนร่วมค้นคว้าด้วยตนเอง) และความ “มุ่งมั่นในการทำงาน” (ความรับผิดชอบต่องานกลุ่ม)

4.2.2 การประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ใช้แบบประเมินสมรรถนะที่เน้น 4 ด้านหลัก คือ 1) ความสามารถในการคิด (วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า) 2) ความสามารถในการสื่อสาร (ถ่ายทอดความคิดและรับฟังผู้อื่น) 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา และ 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (เพื่อการสืบค้นข้อมูล)

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา แต่ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้บ้างกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา และไม่ตั้งใจเรียน ไม่ศึกษาค้นคว้าความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นภายในเวลาที่กำหนด	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

ภาพ 5 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปสานและการค้าเสรี

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ ความรู้ใหม่หรือตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและสรุปความรู้ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและสรุปประเด็นจากข้อมูลได้บ้าง แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัยคำแนะนำจากครูในการเชื่อมโยงความคิด	ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุปประเด็นจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความเข้าใจของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น เหมาะสมกับสถานการณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเปิดกว้าง	ถ่ายทอดความคิดและสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตามวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการสนทนาและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสารเนื้อหาได้บ้าง แต่ยังไม่ชัดเจนหรือสับสนในบางประเด็น มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นค่อนข้างน้อย ต้องอาศัยการกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จลงได้ด้วยตนเอง	เข้าใจปัญหาและสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ อาจต้องพึ่งพาคำแนะนำบ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ยังไม่สามารถหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ไม่สามารถระบุปัญหาได้หรือมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับอุปสรรคในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงานได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีพื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

ภาพ 6 แสดงตัวอย่างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี

4.3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผล เพื่อให้การวัดผลครอบคลุม ทั้งอคติที่แสดงออกชัดเจนและอคติแฝง เอกสารได้ระบุถึงการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ดังนี้

4.3.1 การประเมินจากชิ้นงาน ตรวจสอบผลงานที่แสดงออกถึงการคิดวิพากษ์และการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ เช่น แผนที่ประวัติศาสตร์รัฐโบราณ, แผนผังความคิด เรื่อง วัฒนธรรมร่วม, หรือการแสดงบทบาทสมมติ

4.3.2 บันทึกสะท้อนคิดของผู้เรียน เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินการเปลี่ยนแปลงภายใน โดยให้นักเรียนเขียนตอบคำถามปลายเปิดเพื่อสำรวจว่า ทักษะคิดที่มีต่อเพื่อนบ้านเปลี่ยนไปในทิศทางบวกหรือไม่หลังจากได้รับข้อมูลรอบด้าน

4.3.3 การสังเกตพฤติกรรม ครูผู้สอนจะทำหน้าที่สังเกตพฤติกรรมระหว่างการทำงานกลุ่มและการอภิปราย โดยประเมินทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพความเห็นต่าง และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ที่มีพื้นเพแตกต่างกัน

4.3.4 การใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ ออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับตัวชี้วัด โดยแบ่งระดับคุณภาพ (ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง) เพื่อให้ครูสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับที่ช่วยพัฒนาทัศนคติของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการใช้แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในรูปแบบข้อสอบอัตนัยท้ายหน่วยการเรียนรู้ อีกด้วย

5. ผลการประเมินคุณภาพด้านความเหมาะสมแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพด้านความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมในองค์ประกอบต่าง ๆ

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่าองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

ด้านเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ควรกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้ชัดเจนและครอบคลุม เพื่อสะท้อนถึง การพัฒนาทักษะการคิดวิพากษ์และการลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ตัวชี้วัดควรสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะที่สามารถวัดผลได้จริง และควรเลือกพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ การยอมรับความหลากหลายและการอยู่ร่วมกัน

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเชื่อมโยงกิจกรรมกับบริบทพหุวัฒนธรรมในชุมชน และประเด็นประวัติศาสตร์ที่มีความขัดแย้ง เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของอคติและการสร้างความเกลียดชังในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ควรมีการจัดสรรเวลาที่เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมการถกเถียงแลกเปลี่ยน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนามุมมองที่เปิดกว้างได้อย่างเต็มที่

ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ควรเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย (ทั้งหลักฐานขั้นต้นและขั้นรอง) และกรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนและส่งเสริมให้พวกเขาตั้งคำถามที่นำไปสู่ การคิดเชิงวิพากษ์และการตรวจสอบข้อเท็จจริง นอกจากนี้ ควรให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และมุมมองที่แตกต่าง (ประวัติศาสตร์คู่ขนาน) เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจในประเด็นปัญหาอย่างรอบด้าน

ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการปรับช่วงเกณฑ์คะแนนให้มีความเหมาะสมกับระดับของนักเรียน และใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกต่อผู้อื่น แบบสอบถาม ทักษะการคิด การสัมภาษณ์ และการประเมินจาก การอภิปราย เพื่อให้สามารถวัดระดับของอคติและทักษะการคิดวิพากษ์ ได้อย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ควรใช้การประเมินตามสภาพจริง ควรมีการออกแบบเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและสอดคล้องกับตัวชี้วัด เพื่อให้ครูสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับที่ช่วยพัฒนา ทักษะการคิดของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านบทบาทของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรเน้นให้ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ ความสะดวกในการเรียนรู้ และผู้สร้างพื้นที่ปลอดภัย มากกว่าการสอนแบบถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว ครูควรมีบทบาทในการตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิด ทำทนายมาายาคติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยง บทเรียนทางประวัติศาสตร์กับสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 3 ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2) ผลการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

1. ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ผลจากการทำกิจกรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้เริ่มจากหน้าหนังสือ แต่เริ่มจากภาวะความขัดแย้งทางพุทธิปัญญา โดยครูหยิบยกประเด็นร้อนในสังคมหรือบาดแผลทางประวัติศาสตร์ ที่ยังส่งผลถึงปัจจุบัน เช่น กรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร, การเหยียดเชื้อชาติแรงงานข้ามชาติในสื่อออนไลน์, หรือความขัดแย้งเรื่องเขตแดนทางทะเล เมื่อผู้เรียนเริ่มสับสนหรือสงสัย ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการแปรเปลี่ยนความสงสัยนั้นให้เป็นคำถามเชิงวิพากษ์ ที่เจาะลึกไปถึงรากฐานของความเชื่อ เช่น ทำไมแบบเรียนถึงสอนให้เรามองเพื่อนบ้านเป็นศัตรู ทั้งที่เรากินข้าวแกงและฟังเพลงที่คล้ายกัน เส้นเขตแดนที่เราหวงแหนในปัจจุบัน มีอยู่จริงหรือไม่ในสมัยอยุธยาหรือสุโขทัย หรือเป็นเพียงสิ่งที่เพิ่งถูกขีดขึ้นในยุคล่าอาณานิคม คำว่าเสียดินแดนเป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นเพียงวาทกรรมทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปลุกกระตม ผลลัพธ์ปลายทางของขั้นตอนนี้ไม่ใช่การได้คำตอบทันที แต่คือการเปลี่ยนทัศนคติของผู้เรียนผู้เรียนจะเปลี่ยนสถานะจากผู้จำยอมที่รับฟังและเชื่อตามครูบอกทุกอย่าง กลายเป็นผู้สงสัยเชิงสร้างสรรค์ พวกเขาจะเกิดภาวะกระหายใคร่รู้และตระหนักว่าความรู้เดิมที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอ หรืออาจจะไม่ถูกต้องทั้งหมด ทำให้เกิดความพร้อมที่จะเปิดใจรับข้อมูลชุดใหม่ แสวงหาหลักฐานที่หลากหลาย และยอมรับมุมมองที่แตกต่างโดยปราศจากอคติที่ปิดกั้นเหมือนก่อนหน้านี้

ภาพ 7 แสดงนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงโจทย์ที่ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
นอกเหนือจากแง่มุมหลัก

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน เมื่อเมล็ดพันธุ์แห่งความสงสัยถูกหว่านลงใจแล้ว ขั้นตอนนี้คือการเปลี่ยนพลังของความสงสัยให้เป็นปฏิบัติการทางปัญญา ผู้เรียนจะไม่หยุดอยู่แค่คำถามว่า จริงหรือ แต่จะก้าวไปสู่การลงมือค้นหาว่าแล้วความจริงคืออะไร เป็นการทลายกำแพงห้องเรียนและกรอบของตำราเรียนฉบับทางการที่มักผูกขาดความถูกต้องเพียงชุดเดียว ผู้เรียนจะเริ่มตระหนักว่าตำราเรียนเป็นเพียงหนึ่งในแหล่งข้อมูล ไม่ใช่คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่แตะต้องไม่ได้ หัวใจสำคัญคือการนำผู้เรียนออกเดินทางสำรวจโลกของข้อมูลที่กว้างขวางและซับซ้อน โดยเน้นยุทธศาสตร์การมองรอบด้าน ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น หลักฐานขั้นต้นกับชั้นรอง เพื่อเห็นข้อเท็จจริงดิบเทียบกับการตีความในภายหลัง หลักฐานจากคนในกับคนนอก (เช่น การอ่านพงศาวดารไทยควบคู่กับพงศาวดารพม่า (มหาราชวงศ์) หรือบันทึกของพ่อค้าชาวตะวันตก) หลักฐานทางเลือก (เช่น ตำนานท้องถิ่น เรื่องเล่ามุขปาฐะ หรือหลักฐานทางโบราณคดีที่อาจขัดแย้งกับเอกสารราชการ) กระบวนการนี้จะช่วยลดทอนอคติเข้าข้างตัวเอง และทำให้ผู้เรียนได้ยินเสียงของคนอื่นในประวัติศาสตร์ที่เคยถูกกดทับหรือละเลย ผลลัพธ์ที่ได้คือนักเรียนจะมีคลังข้อมูลดิบขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความไม่ลงรอยกัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติและจำเป็นของวิชาประวัติศาสตร์ ผู้เรียนจะไม่ได้คำตอบสำเร็จรูป แต่จะได้วัตถุดิบทางความคิดที่พร้อมสำหรับการตรวจสอบ พวกเขาจะเริ่มตระหนักว่าหลักฐานทุกชิ้น ไม่ว่าจะเป็จารึก พงศาวดาร หรือแบบเรียน ล้วนถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ที่มีเจตนาและบริบทเฉพาะตัว ความตระหนักนี้คือรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ขั้นต่อไป คือการวิพากษ์และตรวจสอบความน่าเชื่อถือ เพื่อคัดกรองความจริงออกจากความเชื่อ

ภาพ 8 แสดงนักเรียนสืบค้นและรวบรวมหลักฐานเพื่อสร้างความใจ
ในเรื่องราวในสมัยอาณาจักรสุโขทัย

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน เมื่อนักเรียนมีคลังข้อมูลดิบอยู่ในมือ ขั้นตอนนี้เปรียบเสมือนการนำหลักฐานเข้าสู่ห้องปฏิบัติการทางความคิด นักเรียนจะไม่เชื่อถือข้อมูล ขึ้นใดขั้นหนึ่งทันที แต่จะเริ่มตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อหลักฐานนั้น ๆ เช่น ใครเป็นคนเขียน, เขียนเพื่อวัตถุประสงค์อะไร, เขียนห่างจากเหตุการณ์จริงแค่ไหน หรือผู้บันทึกได้รับประโยชน์อะไรจากการเขียนแบบนี้ เป็นการเปลี่ยนบทบาทจากผู้อ่าน เป็นผู้พิพากษาทางประวัติศาสตร์ที่ต้องชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานปากเอกและเอกสารต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง นักเรียนฝึกฝนการสกัดเนื้อหาความจริงออกจากอารมณ์ความรู้สึกหรือ การโฆษณาชวนเชื่อที่แฝงมาในพงศาวดารหรือตำราเรียน ใช้โมนัทส์นึ่งเรื่องรัฐจารีตหรือทฤษฎีแสงเทียน อธิบายว่า ในอดีตอำนาจของรัฐจะเข้มข้นที่ศูนย์กลางและเจือจางที่ปลายขอบ ไม่มีเส้นพรมแดนที่ชัดเจนเหมือนแผนที่ในปัจจุบัน ทำให้เข้าใจว่าการทำสงครามในอดีตมักเป็นเรื่องของการกวาดต้อนผู้คน (Manpower) หรือการแสดงบารมีของกษัตริย์ ไม่ใช่การยึดครองดินแดนในความหมายแบบรัฐชาติสมัยใหม่ เมื่อเข้าใจบริบทนี้ วาทกรรมเรื่องการเสียดินแดนจะถูกรื้อถอน เพราะในเมื่อเส้นแดนไม่เคยมีอยู่จริง การเสียดินแดนจึงเป็นเพียงการตีความย้อนหลังด้วยกรอบคิดปัจจุบัน นักเรียนจะหลุดพ้นจากกับดักความโกรธแค้นที่เกิดจากการเข้าใจผิดทางประวัติศาสตร์ พวกเขาสามารถมองเห็นเหตุผลและความจำเป็นของการกระทำในอดีต ว่าเป็นไปตามกลไกทางการเมืองและวัฒนธรรมของยุคนั้น ไม่ใช่เพราะเชื้อชาติใดมี ความชั่วร้ายโดยกำเนิด ความเกลียดชังที่เคยมีต่อเพื่อนบ้านเรื่องสงครามหรือการเสียดินแดนจะลดทอนลง และถูกแทนที่ด้วยความเข้าใจเชิงตรรกะ และความสามารถในการมองเห็นความเป็นมนุษย์ของคู่ขัดแย้งในอดีต

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ หลังจากที่นักเรียนได้แยกส่วนและตรวจสอบข้อมูลดิบในขั้นที่แล้ว ขั้นตอนนี้เปรียบเสมือนการนำชิ้นส่วนจิ๊กซอว์ที่กระจัดกระจายมาต่อภาพใหม่เป็นการเปลี่ยนผ่านจากทักษะการวิเคราะห์ สู่ทักษะการสังเคราะห์ โดยนักเรียนจะนำข้อเท็จจริงที่ผ่านการคัดกรองแล้วมาร้อยเรียงเป็นคำอธิบายชุดใหม่ที่สมเหตุสมผลและครอบคลุมรอบด้าน นักเรียนจะเริ่มมองเห็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ ระหว่างบุคคล และระหว่างวัฒนธรรมที่ตำราเรียนเดิมอาจมองข้ามไป กระบวนการกลุ่มและการอภิปรายจะมุ่งเน้นไปที่การชี้ให้เห็นว่าพวกเขา (เพื่อนบ้าน/ชาติพันธุ์อื่น) ไม่ใช่คนแปลกหน้าหรือศัตรู แต่เป็นผู้ที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อ และศิลปะที่คล้ายคลึงกับเรา ครูชวนให้นักเรียนมองลึกลงไป ในความเป็นไทยหรือความเป็นสุโขทัย เพื่อให้เห็นว่าแท้จริงแล้ว วัฒนธรรมของเราคือ ผลผลิตของการหยิบยืมและผสมผสาน เช่น ลายสีทอง ที่ดัดแปลงมาจากขอมและมอญ, พุทธศาสนา ที่รับจากลังกาผ่านนครศรีธรรมราช, หรือ เครื่องสังคโลก ที่ได้เทคโนโลยีจากจีน ทำให้เห็นภาพว่า วัฒนธรรมอุษาคเนย์คือ วัฒนธรรมร่วมที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นการแบ่งปันและส่งต่อกันไปมาข้ามพรมแดน ผลลัพธ์ปลายทางคือการเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ในใจผู้เรียน นักเรียนจะมองเพื่อนบ้านด้วยสายตาที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่มองเป็นคู่ขัดแย้ง จะเปลี่ยนเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรมที่มีรากเหง้าร่วมกันความภูมิใจในชาติจะเปลี่ยนรูปแบบ

จากความภูมิใจในความบริสุทธิ์สูงส่งมาเป็นความภูมิใจในความหลากหลายและการเปิดกว้างที่ไทยสามารถผสมผสานสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด ขั้นตอนนี้ไม่ใช่เพียงการส่งงานครูเพื่อแลกคะแนน แต่คือ ปฏิบัติการสื่อสารทางสังคม นักเรียนจะนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์ (ในขั้นที่ 4) มาเรียบเรียงและถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลชุดใหม่ที่ตนค้นพบ และท้าทายความเข้าใจผิดเดิม ๆ ของสังคมห้องเรียน เป็นการฝึกความกล้าหาญทางจริยธรรมในการนำเสนอ ความจริงที่แตกต่างอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ การนำเสนอผ่านรูปแบบที่หลากหลายและสัมผัสใจ เช่น โทมไลน์คู่ขนาน แสดงเหตุการณ์เดียวกันจากมุมมองไทยและเพื่อนบ้าน บทบาทสมมติ จำลองสถานการณ์ความขัดแย้งในอดีต เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นได้สัมผัสความรู้สึกของผู้ถูกระทำ เป็นต้น การสะท้อนคิดคือหัวใจสำคัญที่สุด ครูจะชวนนักเรียนทำกิจกรรม (การคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดของตนเอง) โดยใช้คำถามนำทาง เช่น “ก่อนเรียนเรื่องนี้ เราเคยรู้สึกอย่างไรกับเพื่อนบ้าน และตอนนี้ความรู้สึกนั้นเปลี่ยนไปไหม เพราะอะไร” “เราค้นพบอดีตอะไรในใจตัวเองบ้างระหว่างการสืบค้น” “ถ้าเราอยู่ในเหตุการณ์นั้น เราจะมีทางเลือกอื่นนอกจากสงครามไหม” ผลลัพธ์ของรูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้คือการเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระดับจิตวิญญาณ นักเรียนจะไม่ใช่แค่คนเก่งประวัติศาสตร์ แต่กลายเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ที่มีคุณสมบัติสำคัญ คือ ความเข้าใจและเห็นใจความเป็นมนุษย์ในตัวผู้อื่นแม้จะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือความคิด มีเกราะป้องกันต่อวาทกรรมเกลียดชัง หรือการปลุกระดมชาตินิยมสุดโต่งในอนาคต พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยความเคารพ ให้เกียรติ และไม่ด่วนตัดสินใครเพียงเพราะเขาเป็นคนอื่น

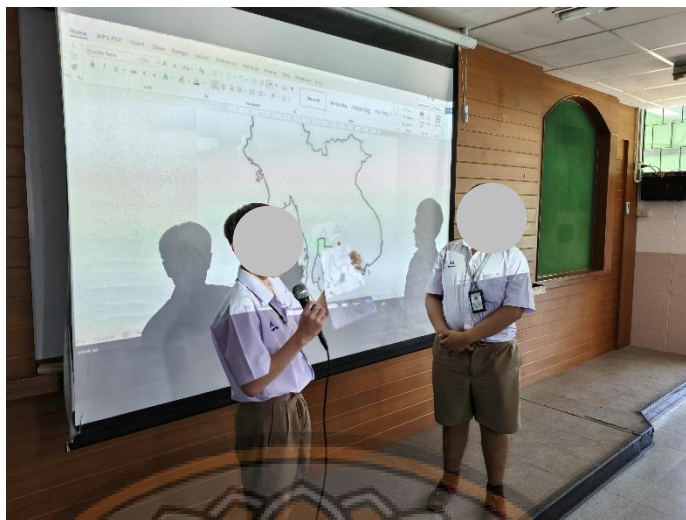
ภาพ 9 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์

ภาพ 10 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับการสถาปนาสุขทัย
 ไข้ไล่หรือผสมผสาน

ภาพ 11 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
 การยืมและประยุกต์

ภาพ 12 แสดงการนำเสนอข้อค้นพบและสะท้อนคิดเกี่ยวกับกิจกรรม เราคือใคร

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดและประเมินผลด้วยการใช้แบบทดสอบและการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

2.1 ผลการวิเคราะห์คะแนนจากการทำแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติ

ผลคะแนนแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลดอคติหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทำแบบวัดทักษะ ดังนี้

ตาราง 7 แสดงคะแนนแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลอคคิตหลังจากการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ

องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การวิเคราะห์ข้อคิดในหลักฐาน	4	3.31	0.84	สูงมาก	4
2. ความเข้าใจเรื่องพรมแดน/รัฐจารีต	4	3.45	0.64	สูงมาก	2
3. การยอมรับความหลากหลาย	4	3.32	0.60	สูงมาก	3
4. การสะท้อนทัศนคติ/ความเห็นใจ	4	3.47	0.50	สูงมาก	1
เฉลี่ย	4	3.38	0.64	สูงมาก	

จากตารางแสดงคะแนนแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลอคคิต
หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
และการลอคคิตอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ
ของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถเรียงลำดับระดับทักษะการคิด
เชิงวิพากษ์ได้ดังนี้ 1) การสะท้อนทัศนคติ/ความเห็นใจ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.50) 2) ความเข้าใจ
เรื่องพรมแดน/รัฐจารีต ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.64) 3) การยอมรับความหลากหลาย ($\bar{X} = 3.32$,
S.D. = 0.60) 4) การวิเคราะห์ข้อคิดในหลักฐาน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.84)

2.2 ผลการสนทนากลุ่มหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับนักเรียน 5 กลุ่ม โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง
เพื่อเป็นการศึกษาความเห็น ทัศนคติของลักษณะการคิดเชิงวิพากษ์ และความคิดในการลอคคิตทาง
เชื้อชาติของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ ซึ่งผลการสนทนากลุ่มสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

2.2.1 ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมก่อนการเรียนรู้

1) ความเข้าใจต่อคำว่าเชื้อชาติและชาติพันธุ์ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
การเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าเชื้อชาติและชาติพันธุ์ ในลักษณะที่ยึดติดกับ
ลักษณะทางกายภาพภายนอก (เช่น สีผิว หน้าตา รูปร่าง) และถิ่นกำเนิดตามประเทศต่าง ๆ โดยมองว่า
เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและใช้แบ่งแยกกลุ่มคน นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังมีความเข้าใจว่า

ชาติพันธุ์เป็นเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาที่สืบทอดกันมา ในขณะที่บางคนมองว่า ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน ดังนี้

...ผมมองว่าเรื่องเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์มันเป็นสิ่งที่ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิดครับ เราไม่ควรเอาเรื่องนี้มาตัดสินว่าใครดีหรือไม่ดี หรือเอามาวัดคุณค่าของเพื่อน เพราะมันไม่ใช่สิ่งที่ใครจะเลือกได้ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สันทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ตอนแรกพวกหนูก็ดูแค่ภายนอกอย่างเดียวค่ะ แต่พอได้เรียนแล้วก็เริ่มเข้าใจมากขึ้นว่า วิถีชีวิตหรือความเชื่อของแต่ละคนเขามีที่มายังไง ทำให้หนูได้ย้อนกลับมามองตัวเองและเข้าใจคนอื่นในมุมที่ลึกซึ้งกว่าเดิมค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สันทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกเราเริ่มแยกออกแล้วครับว่าอะไรคือสิ่งที่ธรรมชาติให้มา และอะไรคือสิ่งที่สังคมหรือวัฒนธรรมสร้างขึ้นเอง การแยกแยะแบบนี้ช่วยให้พวกเราเข้าใจความแตกต่างในสังคมได้ชัดเจนและมีเหตุผลมากขึ้นครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สันทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพัฒนาการทางความคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับเรื่องพหุวัฒนธรรม โดยสามารถก้าวข้ามการมองคนเพียงรูปลักษณ์ภายนอกไปสู่ความเข้าใจในมิติของวิถีชีวิตและความเชื่อที่ซ่อนอยู่ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการแยกแยะระหว่างความแตกต่างทางชีวภาพและสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น ซึ่งนำไปสู่การสร้างทัศนคติเชิงจริยธรรมที่สำคัญ คือการไม่ใช้เงื่อนไขด้านเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยปลูกฝังการมีวิจรรณญาณทางสังคมและการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) มุมมองต่อวิชาประวัติศาสตร์กับความหลากหลาย นักเรียนตระหนักและมองเห็นความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนว่า วิชาประวัติศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับความหลากหลายของผู้คนอย่างมาก เพราะประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของสงครามหรือตัวเลข พ.ศ. แต่เป็นบันทึกเรื่องราวของมนุษย์ การอพยพย้ายถิ่นฐาน การรวมกลุ่ม และการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติตั้งแต่อดีต ซึ่งส่งผลให้เกิดความหลากหลายในสังคมปัจจุบัน ดังนี้

...เมื่อก่อนหนูคิดว่าประวัติศาสตร์มีแต่เรื่องรบกันหรือเรื่องของพระมหากษัตริย์อย่างเดียวค่ะ แต่พอได้เรียนแบบนี้แล้วทำให้เห็นว่าประวัติศาสตร์จริง ๆ แล้วเป็นเรื่องของคนธรรมดาที่ย้ายถิ่นฐานไปมาและมาอยู่รวมกันจนกลายเป็นพวกเราในทุกวันนี้ค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมเพิ่งเข้าใจว่าการที่คนเราไม่ชอบกันหรือมีอคติต่อกันในตอนนี มันมีที่มาจากเรื่องราวในอดีตครับ เรื่องพวกนี้ไม่ใช่ว่าอยู่ดี ๆ ก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มันถูกสร้างขึ้นมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นมานานแล้วครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกเรามองว่าการเรียนประวัติศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจปัจจุบันมากขึ้นค่ะ ถ้าเราเข้าใจว่าในอดีตเกิดอะไรขึ้นบ้าง ก็จะช่วยให้เราเลิกอคติต่อกัน และช่วยให้สังคมของเราอยู่กันอย่างสงบสุขและไม่มีความขัดแย้งค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษา พบว่านักเรียนมีความเข้าใจในแนวคิดประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์อย่างชัดเจน โดยสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองจากการยึดติดประวัติศาสตร์กระแสหลักที่เน้นเพียงเรื่องรัฐชาติและสงคราม ไปสู่การมองเห็นบทบาทของสามัญชนและการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ที่มาของอคติและความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่ความตระหนักรู้ว่าความเข้าใจในอดีตเป็นเงื่อนไขสำคัญในการลดความขัดแย้งและสร้างแนวทางสู่สันติภาพในอนาคต

3) ประสบการณ์การพบเห็นอคติและการเลือกปฏิบัติ นักเรียนเกือบทุกคนมีประสบการณ์ทั้งจากการพบเห็นในชีวิตจริง (เช่น ในโรงเรียน สังคมรอบตัว) และผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เช่น คลิปวิดีโอ การแสดงความคิดเห็น) เกี่ยวกับการล้อเลียน เหยียดสีผิว และเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์เหล่านั้น นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกอึดอัดใจ สงสารผู้ถูกกระทำ และมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม เพราะมนุษย์ทุกคนควรได้รับสิทธิและการเคารพที่เท่าเทียมกัน ไม่ควรถูกตัดสินเพียงเพราะสิ่งที่พวกเขาเลือกเกิดไม่ได้ ดังนี้

...เวลาเห็นเหตุการณ์ที่คนโดนแกล้งหนูรู้สึกอึดอัดใจมากเลยค่ะใจหนึ่งก็อยากเข้าไปช่วยแต่อีกใจก็ไม่ว่าควรจะทำยังไงดีหรือต้องพูดแบบไหนถึงจะช่วยเขาได้จริง ๆ ค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...จากเหตุการณ์ที่มีคนแต่งตัวดีไปดำ รมภ. ว่าไอ้เขมรทำให้ผมเห็นว่าเรื่องนี้มันไม่ใช่แค่การเหยียดเชื้อชาติอย่างเดียวครับแต่มันเหมือนเขามองว่าตัวเองรวยกว่าหรือมีฐานะดีกว่าก็เลยไปดูถูกคนที่ทำงานบริการครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนนทากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกเราไม่ได้มองแค่เรื่องการล้อเลียนกันในโรงเรียนแล้วครับแต่ตอนนี้เข้าใจไปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างเรื่องการเหยียดคนเอเชียที่ต่างประเทศด้วยทำให้รู้ว่าความเกลียดชังพวกนี้มันเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องช่วยกันแก้ไขครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนนทากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความไวต่อความรู้สึกทางสังคม (Social Sensitivity) โดยแสดงออกผ่านความรู้สึกอึดอัดใจเมื่อเห็นการละเมิดสิทธิผู้อื่น แม้จะยังอยู่ในช่วงวัยที่กำลังพัฒนาทักษะในการจัดการกับสถานการณ์จริง ข้อมูลยังสะท้อนว่านักเรียนสามารถวิเคราะห์ความซับซ้อนของอคติได้ลึกซึ้งเกินกว่าเพียงเรื่องเชื้อชาติ โดยมองเห็นความสัมพันธ์ของการกดทับทางชนชั้นและสถานะทางเศรษฐกิจที่ทับซ้อนอยู่ นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเชื่อมโยงปัญหาอคติจากประสบการณ์ใกล้ตัวไปสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับสากล เช่น กระแสการต่อต้านความเกลียดชังชาวเอเชีย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของโลกทัศน์และการตระหนักรู้ในฐานะพลเมืองโลก

2.2.2 ประสบการณ์และการตื่นรู้จากกิจกรรมประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

1) การตระหนักถึงรากเหง้าของอคติ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ว่า ความเชื่อ อคติ หรือความเกลียดชังทางเชื้อชาติที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบันนั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาลอย ๆ แต่มันมีรากเหง้าและถูกส่งต่อมาจากเหตุการณ์ในอดีต (เช่น สงคราม การล่าอาณานิคม หรือการแย่งชิงทรัพยากร) รวมไปถึงการถูกสร้างขึ้นผ่านแบบเรียนและเรื่องเล่าเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง การตระหนักรู้จุดนี้ทำให้นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่า อคติหลายอย่างเป็นเพียงภาพจำที่ถูกสร้างขึ้นไม่ใช่ความจริงเสมอไป ดังนี้

...พวกหนูรู้สึกว่าคุณคิดมันก็เหมือนภาพจำที่คนสร้างขึ้นมาจากตัวเองค่ะ พอได้รู้ที่มาที่ไปจากบทเรียนแล้ว ก็ทำให้เข้าใจเลยว่าในเมื่อมันเป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้นมาก็ได้ พวกเราในตอนนี้ก็ช่วยกันแก้ไขหรือเปลี่ยนภาพจำแย่ ๆ พวกนี้ให้มันดีขึ้นได้เหมือนกันค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนนทากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...การที่พวกเราไปโกรธหรือเกลียดคนประเทศเพื่อนบ้านอย่างลาวหรือกัมพูชาจริง ๆ มันไม่ได้มีมาตั้งแต่เราเกิดหรอกค่ะ แต่เป็นเพราะพวกเราฟังผู้ใหญ่ อ่านตำรา หรือคู่มือที่ปลูกฝังเรามาตลอด พอตอนนี้พวกเราตาสว่างแล้ว ก็เลยรู้ว่าอคติพวกนั้นมันไม่ใช่เรื่องจริงเลยค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมมองเห็นเลยว่าสิ่งที่เราชอบตัดสินคนอื่นแบบเหมารวมในตอนนี้อย่างไรจริง ๆ มันมีรากฐานมาจากเรื่องราวในอดีตอย่างยุคล่าอาณานิคมครับ ทำให้ผมเห็นภาพชัดเจนเลยว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนมันส่งผลกระทบต่อมาถึงปัจจุบันจริง ๆ ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการวิเคราะห์ที่มาของอคติในฐานะสิ่งสร้างทางสังคม (Social Construct) โดยสามารถระบุได้ว่าทัศนคติเชิงลบต่อประเทศเพื่อนบ้านไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการปลูกฝังผ่านสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว การศึกษา และสื่อ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านักเรียนสามารถเชื่อมโยงอดีตจากยุคอาณานิคมเข้ากับพฤติกรรมการแบ่งแยกในปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่ความตระหนักรู้ที่สำคัญว่า เมื่ออคติเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาได้ มนุษย์ในปัจจุบันย่อมมีความสามารถในการรื้อถอนและเปลี่ยนแปลงภาพจำเหล่านั้นเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้องได้

2) การเปิดใจจากการตั้งคำถามและมองหลายมุม ทักษะสำคัญที่นักเรียนได้รับคือการตั้งคำถามและการมองหลายมุม กระบวนการนี้ทำให้นักเรียนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับสารที่เชื่อทุกอย่างตามตำราหรือข่าวลือ เปลี่ยนมาเป็นผู้ที่รู้จักพิจารณาบริบท แหล่งที่มา และเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของกลุ่มคนต่าง ๆ การไม่ด่วนตัดสินและรับฟังข้อมูลรอบด้านนี้เอง ที่เป็นกุญแจสำคัญในการ เปิดใจยอมรับและเข้าใจกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมได้ดีขึ้น ดังนี้

...พวกผมพยายามทำความเข้าใจครับว่าที่คนกลุ่มอื่นเขาทำแบบนั้น อาจจะเป็นเพราะสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์รอบตัวบังคับให้เขาต้องเป็นแบบนั้น พอคิดได้แบบนี้ก็ทำให้พวกผมเริ่มเปิดใจยอมรับความแตกต่างได้กว้างขึ้นกว่าเดิมเยอะเลยครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกหนูชอบตั้งคำถามเพื่อเตือนตัวเองก่อนจะไปแกล้งหรือไปบูลลี่ใครค่ะ โดยจะลองคิดง่าย ๆ ว่าถ้าเราไปเป็นเขาเราจะรู้สึกยังไง มันคือการฝึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งช่วยให้เราไม่ด่วนตัดสินคนอื่นจากมุมมองของเราแค่ฝ่ายเดียวได้ดีมาก ๆ เลยค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...การได้ลองฟังความเห็นของเพื่อน ๆ ในห้องช่วยได้มากครับ เพราะการคิดวิเคราะห์ไม่ได้มาจากการอ่านหนังสืออย่างเดียว แต่มาจากการได้แลกเปลี่ยนมุมมองกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทำให้พวกผมเลิกเชื่อข้อมูลด้านเดียวแบบเมื่อก่อนครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม (SEL) อย่างโดดเด่น โดยเฉพาะการสร้างความเห็นอกเห็นใจผ่านการฝึกเอาใจเขามาใส่ใจเราและการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงบริบทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ข้อมูลระบุว่ากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเพื่อน (Peer Learning) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวข้ามการรับรู้ข้อมูลเพียงด้านเดียวและลดการด่วนตัดสินผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายมีส่วนช่วยสร้างทัศนคติที่ยืดหยุ่นและการยอมรับความแตกต่างในระดับปัจเจกบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การเกิดความเข้าใจเห็นใจผ่านเหตุการณ์ในอดีต การยกตัวอย่างเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมความรู้สึกให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การอพยพย้ายถิ่นฐาน การล่าอาณานิคม การค้าขายแลกเปลี่ยน หรือการแบ่งแยกชนชั้น เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักเรียนมองเห็นความยากลำบากและการดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอด ของมนุษย์ในอดีต ซึ่งช่วยละลายพฤติกรรมการมองเพื่อนบ้านเป็นศัตรู และเกิดเป็นความเห็นอกเห็นใจกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่เคยถูกกระทำหรือถูกกดขี่ ดังนี้

...พอพวกหนูได้รู้ว่าคนจีนสมัยก่อนเขาต้องลำบากและสู้ชีวิตมากขนาดไหน กว่าที่จะสร้างตัวได้ ก็ทำให้เปลี่ยนมุมมองไปเลยคะ จากที่เคยมองว่าเขาเป็นคนอื่น ก็กลายเป็นรู้สึกสงสารและยอมรับในความอดทนของเขาแทนคะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูเข้าใจเลยคะว่าการโดนล่าอาณานิคมมันเจ็บปวดมาก เพราะไม่ใช่แค่เสียดินแดน แต่ยังเสียศักดิ์ศรีไปด้วย แล้วหนูก็พยายามเอาความรู้สึกเห็นใจนี้มาใช้กับเพื่อนในห้องที่เป็นคนต่างชาตจริง ๆ เพื่อให้เราอยู่ด้วยกันได้อย่างเข้าใจกันมากขึ้นคะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ตอนที่ผมเรียนเรื่องพระนเรศวรต้องไปเป็นตัวประกันแล้วโดนรังแก ผมเอามาเทียบกับความรู้สึกของคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยในตอนนี้อยู่ครับ ทำให้ผมอินและเข้าใจว่าการโดนดูถูกมันเจ็บปวดและไม่ยุติธรรมเอาซะเลยครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาสู่บริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ความลำบากของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและการสูญเสียศักดิ์ศรีในช่วงยุคอาณานิคม ช่วยเปลี่ยนผ่านมุมมองของนักเรียนจากการมองผู้อื่นเป็นคนนอก ไปสู่การสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ที่ลึกซึ้ง นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงให้เห็นถึงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ด้วยการนำกรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับปัญหาการเหยียดหยามคนกลุ่มน้อยในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนถึงการนำบทเรียนจากอดีตมาปรับใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมชั้นและความเท่าเทียมในสังคมจริง

2.2.3 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

1) การเปลี่ยนแปลงวิธีการรับข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน นักเรียนได้เปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้รับสารแบบตั้งรับที่มักเชื่อเนื้อหาตามตำราหรือข่าวสารในทันที มาเป็นผู้อ่านเชิงวิพากษ์ที่มีความระมัดระวังมากขึ้น พวกเขาเริ่มมีนิสัยหยุดคิด ตั้งคำถามต่อแหล่งที่มา มองหาจุดประสงค์ของผู้เขียน และตระหนักว่าข้อมูลทุกอย่างอาจมีอคติหรือถูกนำเสนอเพียงมุมมองเดียว

...เมื่อก่อนหนูชอบเชื่ออะไรที่เห็นง่าย ๆ แต่ตอนนี้หนูเปลี่ยนมาใช้วิธีคิดวิเคราะห์แทนคะ มันดูเท่าและชัดเจนมากเลยคะ ต่อไปนี้หนูจะไม่ยอมเป็นคนเชื่อคนง่ายจนโดนสื่อต่าง ๆ หลอกเอาได้อีกแล้วคะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมรู้สึกที่ตัวเองกำลังเลิกนิสัยอ่านหนังสือแค่เพื่อเอาไปสอบกากบาทครับ แต่กลายเป็นคนที่อ่านแล้วรู้จักสงสัยและเอาข้อมูลไปเทียบกับแหล่งความรู้อื่น ๆ ที่เชื่อถือได้แทน ซึ่งผมว่านี่แหละคือการเรียนรู้จริง ๆ ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...การรู้จักตั้งคำถามหรือตรวจสอบข้อมูลมันไม่ใช่แค่เรื่องที่ใช้เรียนในวิชา ประวัติศาสตร์อย่างเดียวครับ แต่มันคือทักษะที่เอาไว้ใช้เอาตัวรอดในยุคที่มีข่าวปลอม เต็มโซเซียลไปหมดแบบนี้ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการเรียนรู้จากการเป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียว (Passive Learner) ไปสู่การเป็นผู้เรียน เชิงรุก (Active Learner) ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านักเรียน สามารถก้าวข้ามวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อการสอบ ไปสู่การแสวงหาความจริงด้วยการเปรียบเทียบ แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเชื่อมโยงทักษะการประเมินค่าข้อมูลในวิชา ประวัติศาสตร์เข้ากับการใช้ชีวิตจริงในโลกยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการป้องกันตนเองจากข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่เป็น พื้นฐานสำคัญของพลเมืองคุณภาพ

2) ทักษะการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อต้องเผชิญกับข่าวสารหรือ เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนต่างเชื้อชาติในปัจจุบัน นักเรียนได้พัฒนากลยุทธ์ในการจัดการกับข้อมูล เหล่านั้นเพื่อป้องกันการด่วนตัดสิน หรือการเกิดความเข้าใจผิด ทักษะสำคัญที่นักเรียนนำมาใช้คือ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ การสืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำมาเปรียบเทียบ และการใช้ เหตุผลเพื่อคัดกรองข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นหรืออคติส่วนตัว รวมถึงการพยายามไม่นำพฤติกรรม ของคนเพียงบางคนไปตัดสินคนทั้งเชื้อชาติแบบเหมารวม

...บางทีพวกหนูก็เผลอเอาความรู้สึกส่วนตัวไปตัดสินคนอื่นค่ะ หนูก็เลยใช้วิธี เช็กข้อมูลก่อนจะเชื่อ เพื่อหาเหตุผลจริง ๆ ว่าทำไมคนในข่าวเขาถึงทำแบบนั้น วิธีนี้ช่วย ดึงสติหนูได้ดีมากเลยค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมเลือกที่จะฟังความเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายครับ และสัญญากับตัวเองว่าจะไม่รีบด่วนตัดสินใครจากแค่ภาพจำเดิม ๆ หรือจากที่คนอื่นเขาพูดต่อ ๆ กันมา จนกว่าผมจะได้รู้จักตัวตนจริง ๆ ของคนนั้นครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมรู้จักคำว่าประทุษวาจาหรือการพูดเหยียดหยามแล้วครับ และรู้ว่าต้องแยกความจริงออกจากอคติให้ได้ อีกอย่างผมเข้าใจแล้วว่าคนชาติเดียวกันก็ไม่ได้มีนิสัยเหมือนกันทุกคน ผมจะเอาวิธีคิดนี้ไปใช้ต่อในชีวิตประจำวันครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์และอคติส่วนตัว โดยสามารถใช้วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อชะลอการตัดสินผู้อื่น ข้อมูลแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจในมิติของความหลากหลายภายในกลุ่ม (Intra-group diversity) ว่าบุคคลในสัญชาติเดียวกันย่อมมีความแตกต่างกัน ไม่ควรใช้อคติแบบเหมารวม นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถระบุและหลีกเลี่ยงการใช้ประทุษวาจา (Hate Speech) ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสื่อสารและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างยั่งยืน

3) การใช้เหตุผลในการมองปัญหาความขัดแย้งปัจจุบัน การสืบสอบหาความจริงทางประวัติศาสตร์ทำให้นักเรียนตระหนักว่า ทุกความขัดแย้งมีรากเหง้าและบริบทเงื่อนไขที่ซับซ้อนซ่อนอยู่เบื้องหลัง การเข้าใจเหตุผล ที่มาที่ไป และความจำเป็นของคนในอดีต ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีความใจเย็นและมีสติ ในการมองปัญหาความขัดแย้งในสังคมปัจจุบันมากขึ้น นักเรียนเปลี่ยนท่าทีจากการมองหาว่าใครถูกใครผิดหรือการใช้อารมณ์ตัดสิน มาเป็นการมองปัญหาด้วยเหตุผล ความพยายามที่จะเข้าใจมุมมองของทุกฝ่าย และการมุ่งเน้นหาทางออกอย่างสันติเพื่อการอยู่ร่วมกัน

...พอพวกผมเข้าใจว่าปัญหามันมีความซับซ้อน ก็เลยเลิกนิสัยที่ชอบหาคนผิดหรือหาแพะรับบาปครับ แต่เปลี่ยนมาช่วยกันคิดหาทางออกเพื่อให้เราอยู่ร่วมกันได้แทน ซึ่งผมว่าวิธีนี้มันสร้างสรรค์กว่ากันเยอะเลยครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ปกติวัยรุ่นอย่างพวกผมจะใจร้อนครับ แต่วิชานี้ช่วยให้ผมใจเย็นลงได้จริง ๆ พอรู้ว่าเบื้องหลังของปัญหามันมีอะไรมากกว่าที่เห็น ผมก็ไม่อยากจะด่ากันเพื่อเอาชนะหรือโกรธกันแบบไม่มีเหตุผลแล้วครับ กลายเป็นคนที่ยอมประนีประนอมให้กันมากขึ้นครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พอเราเข้าใจเรื่องบาดแผลในอดีตและรู้ว่าต้นเหตุของปัญหาจริง ๆ คืออะไร เราก็จะมองความขัดแย้งด้วยเหตุผลมากกว่าที่จะใช้แค่อารมณ์ตัดสินครับ ผมว่านี่แหละคือเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เลยครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Maturity) ควบคู่ไปกับการคิดเชิงวิเคราะห์ โดยนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการมุ่งหาผู้กระทำผิด (Blame Culture) ไปสู่การเป็นผู้ร่วมแก้ปัญหา (Problem Solver) ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจในความซับซ้อนของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และโครงสร้างของปัญหา ช่วยให้นักเรียนลดการใช้ความรุนแรงทางอารมณ์และหันมาใช้วิธีการประนีประนอมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมแนวคิดสันติวิธีและการใช้ปัญญาในการจัดการความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.2.4 การลดอคติทางเชื้อชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1) การสร้างความเห็นอกเห็นใจ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบสอบและมองหลายมุม ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมความรู้สึกให้กับนักเรียน การเข้าใจบริบทและความยากลำบากของมนุษย์ในอดีต ช่วยละลายพฤติกรรมการมองคนต่างเชื้อชาติเป็นความเป็นอื่น ทำให้นักเรียนตระหนักว่าความแตกต่างไม่ใช่ความผิด และทุกคนล้วนมีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ดังนี้

...พอผมเข้าใจว่าคนแต่ละกลุ่มเขามีเรื่องราวและต้องดิ้นรนสู้ชีวิตในอดีตมาไม่เหมือนกัน มันก็ช่วยลบอคติที่มีอยู่ทิ้งไปได้เลยครับ และทำให้ผมมองเห็นคุณค่าของทุกคนอย่างเท่าเทียมกันจริง ๆ ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูมองข้ามเรื่องเชื้อชาติไปแล้วอะ หนูมองว่าก่อนที่จะเราจะเป็นคนชาติไหนเราทุกคนก็คือมนุษย์เหมือนกัน การเลิกตัดสินหรือเลิกแยะป้ายคนอื่นแบบนั้น ทำให้หนูรู้สึกเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้อย่างเต็มที่จริง ๆ อะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกเรามองว่าความแตกต่างไม่ใช่เรื่องผิดครับ แต่มันคือธรรมชาติที่ทำให้สังคมเดินหน้าต่อไปได้ เหมือนกับระบบนิเวศที่ต้องมีสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายอยู่ร่วมกัน ถึงจะสมบูรณ์ครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถยกระดับแนวคิดจากพหุวัฒนธรรมนิยมไปสู่แนวคิดมานุษยนิยม (Humanism) โดยให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่อยู่เหนือเส้นแบ่งด้านเชื้อชาติและสัญชาติ ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงเปรียบเทียบช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าที่เท่าเทียมกันผ่านประสบการณ์การดิ้นรนของมนุษย์ในอดีต นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความเข้าใจในเชิงระบบว่าความหลากหลายคือกลไกทางธรรมชาติที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนสังคมเปรียบเสมือนความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างยั่งยืน

2) บทบาทของนักเรียนในการต่อต้านการกลั่นแกล้ง เมื่อนักเรียนเกิดความเข้าใจและลดอคติลง พวกเขาเริ่มตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองตื่นรู้ที่จะต้องมีส่วนช่วยต่อต้านการกลั่นแกล้ง การเหยียดหยาม หรือการใช้คำพูดสร้างบาดแผลทางใจในโรงเรียน โดยมีวิธีการปฏิบัติตัวตั้งแต่การไม่เป็นผู้กระทำ ไปจนถึงการลุกขึ้นปกป้องผู้อื่น ดังนี้

...บางครั้งการพุ่งเข้าไปช่วยเพื่อนตรง ๆ อาจจะดูอันตรายเกินไปครับ การเลือกเป็นสายซัพพอร์ตที่รอเข้าไปช่วยปลอบใจหรือฮิลใจเพื่อนที่โดนแกล้งที่หลัง ผมว่ามันก็เป็นความกล้าหาญและความเห็นใจกันอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้จริงครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูคิดว่าเรื่องเล็ก ๆ อย่างการเล่นมุกดลกเหยียดเชื้อชาติมันสร้างบาดแผลให้คนอื่นได้จริง ๆ ค่ะ การเริ่มจากตัวเองด้วยการหยุดเล่นมุกดลกพวกนี้หนูว่ามันเป็นความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้น เพราะถ้าพวกเราเลิกพูดเพื่อความสนุกปาก พื้นที่รอบตัวเราก็จะกลายเป็นที่ปลอดภัยสำหรับทุกคนค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนทนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...พวกเราต้องรู้จักประเมินสถานการณ์ครับว่าจะรับมือกับคนที่มาชวนทะเลาะยังไง ให้ฉลาด คือต้องรู้จักนิ่งให้เป็นและหาจังหวะอธิบายที่เหมาะสม ที่สำคัญคือเราต้องไม่ใช้ ความรุนแรงตอบโต้กลับไป เพราะมันไม่คุ้มที่จะเอาตัวเราไปแลกครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนา ทักษะการเป็นผู้เฝ้าสังเกตการณ์ที่กระตือรือร้น (Active Bystander) ในรูปแบบที่เหมาะสมกับวัยและ สถานการณ์ โดยนักเรียนสามารถระบุกลยุทธ์การช่วยเหลือเพื่อนที่โดนแกล้งผ่านการให้กำลังใจ เยียวยาจิตใจ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) เพิ่มขึ้น ผ่านการตระหนักถึงผลกระทบของมุกตลกเหยียดเชื้อชาติและการเลือกที่จะไม่ผลิตซ้ำอคติในชีวิต ประจำวัน นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงให้เห็นถึงความฉลาดทางอารมณ์ในการจัดการความขัดแย้ง โดยเน้นการใช้สันติวิธีและการประเมินสถานการณ์เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง ซึ่งสะท้อนถึง การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเคารพซึ่งกันและกันในพื้นที่โรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) การตอบสนองต่ออคติทางเชื้อชาติอย่างสร้างสรรค์ หากต้องเผชิญหน้า กับการแสดงออกที่มีอคติทางเชื้อชาติ นักเรียนได้พัฒนากลยุทธ์ในการตอบสนองที่สร้างสรรค์ โดยเปลี่ยนจากการใช้อารมณ์โต้เถียง มาเป็นการใช้เหตุผล การตั้งคำถามกลับ และการให้ข้อมูลที่ ถูกต้อง เพื่อสร้างความเข้าใจและระงับความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ดังนี้

...การบอกไปตรง ๆ เลยว่าคำพูดนั้นมันทำร้ายจิตใจคนอื่นนะ จะช่วยให้คนพูด เขาได้ลองหยุดคิดและลองมาเป็นคนที่โดนว่าดูบ้างครับ เพราะบางทีเขาอาจจะพูดไปตาม ความเคยชินโดยที่ไม่รู้ตัว การกล้าพูดเตือนกันแบบตรงไปตรงมาจะช่วยหยุดความเกลียดชัง และทำให้เราเคารพกันมากขึ้นครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...แทนที่จะไปด่าหรือเถียงกันให้เหนื่อย พวกหนูเลือกใช้วิธีตั้งคำถามกลับไปแทนค่ะ เช่น ทำไมถึงคิดแบบนั้นล่ะ เพื่อให้คนที่เขากำลังมีอคติได้หยุดคิดและลองทบทวนตัวเอง ดูใหม่ว่าสิ่งที่พูดออกมามันถูกต้องหรือเปล่านั้น

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ถ้าเราไปเถียงกลับตอนที่อีกฝ่ายกำลังโมโห อารมณ์มันก็จะยิ่งพุ่งปรืดกันไปใหญ่ ทั้งคู่เลยครับ การเลือกที่จะนิ่งเฉยเพื่อไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท ผมว่าเป็นวิธีจัดการความขัดแย้งที่ฉลาดและช่วยให้เรื่องไม่บานปลายครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 4, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสันติ (Non-violent Communication) และกลวิธีในการยับยั้งอคติในชีวิตประจำวันได้อย่างน่าสนใจ โดยนักเรียนสามารถระบุวิธีการเผชิญหน้าอย่างสร้างสรรค์ ทั้งการสะท้อนความรู้สึกตรงไปตรงมาเพื่อกระตุ้นให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ และการใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมการคิดทบทวน (Reflective Thinking) ในตัวผู้อื่น ข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการนิ่งเฉยในจังหวะที่เหมาะสมเพื่อตัดวงจรความรุนแรงสะท้อนถึงการนำทักษะการคิดเชิงวิพากษ์มาประยุกต์ใช้ในการรักษาบรรยากาศแห่งความเคารพและการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.2.5 การสรุปบทเรียนและการนำไปประยุกต์ใช้

1) สิ่งสำคัญที่สุดที่ได้รับจากการเรียนรู้ บทสรุปของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ไม่ใช่เพียงการจดจำเนื้อหา หรือสอบได้คะแนนดี แต่คือการตมหลักทางปัญญาที่นักเรียนได้รับรู้ว่าคุณค่าความจริงมีหลายด้าน ประวัติศาสตร์ไม่ใช่บทท่องจำแต่เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจมนุษย์และสังคม ดังนี้

...ที่หนูได้เรียนรู้เลยคือ ประวัติศาสตร์มันไม่ใช่แค่อดีตที่จบไปแล้วนะ แต่มันทำให้หนูเข้าใจว่าทำไมปัจจุบันคนเราถึงมีความหลากหลาย พอเรารู้ที่มาที่ไป อคติที่เคยมีมันก็หายไปเลย ทำให้เรายอมรับความแตกต่างได้จริง ๆ ค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมตาสว่างเลยครับ ปกติผมจะเชื่อทุกอย่างในหนังสือเรียน 100% แต่ตอนนี้รู้แล้วว่าความจริงมันไม่ได้มีแค่ด้านเดียว มันขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนเล่า พอรู้แบบนี้มันทำให้ผมได้ฝึกคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะเชื่ออะไรครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เราได้ฝึกมันสำคัญมากค่ะ เพราะมันส่งผลต่อทัศนคติของหนูจริง ๆ ทำให้หนูมองที่หนูเคยมีต่อคนอื่นในสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเยอะเลยค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

2) ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น และตอบโจทย์ผู้เรียนในวัยนี้ นักเรียนได้เสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) การจำลองสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงความน่าเบื่อหน่าย ของวิชาประวัติศาสตร์แบบเดิม ดังนี้

...ที่หนูได้เรียนรู้เลยคือประวัติศาสตร์มันไม่ใช่แค่อดีตที่จบไปแล้วค่ะ แต่มันทำให้ หนูเข้าใจว่าทำไมปัจจุบันคนเราถึงมีความหลากหลาย พอเรารู้ที่มาที่ไป อดีตที่เคยมีมัน ก็หายไปเลย ทำให้เรายอมรับความแตกต่างได้จริง ๆ ค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...ผมตาสว่างเลยครับ ปกติผมจะเชื่อทุกอย่างในหนังสือเรียนแบบเต็มร้อยเลย แต่ตอนนี้รู้แล้วว่าความจริงมันไม่ได้มีแค่ด้านเดียว แต่มันขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนเล่า พอรู้ แบบนี้มันก็ทำให้ผมได้ฝึกคิดวิเคราะห์ให้ดีกว่าก่อนที่จะเชื่ออะไรครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 2, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เราได้ฝึกกันมันสำคัญมากเลยคะ เพราะมันส่งผล ต่อทัศนคติของหนูจริง ๆ ทำให้หนูมองที่หนูเคยมีต่อคนอื่นในสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น กว่าเดิมเยอะเลยคะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลง ทางความคิดอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์เข้ากับปรากฏการณ์ ความหลากหลายในสังคมปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การลดอคติและการยอมรับความแตกต่างได้อย่าง แท้จริง ข้อมูลชี้ให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในเรื่องพหุวัฒนธรรมและทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศ ที่เพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนก้าวข้ามการเรียนรู้แบบท่องจำไปสู่การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ที่ไม่ยึดติดกับคำอธิบายเพียงชุดเดียว สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างโลกทัศน์ใหม่ที่เปิดกว้าง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มุมมองต่อเพื่อนมนุษย์และสังคมในทิศทางที่สร้างสรรค์

3) การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริง นักเรียนตั้งใจจะนำทักษะทางปัญญา (การคัดกรองข้อมูล) และ วุฒิภาวะทางอารมณ์ (การเคารพความแตกต่าง) ไปประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับสื่อในยุค ดิจิทัลและการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ ดังนี้

...ผมจะเอาวิธีคิดก่อนที่จะเชื่อไปใช้เช็คข้อมูลในเน็ตครับ จะได้ไม่โดนหลอกด้วย ข่าวปลอมหรืออคติที่เขาปั่นกัน แล้วก็เอามาใช้ในชีวิตจริงด้วย คือเริ่มจากการให้เกียรติเพื่อนทุกคนที่แตกต่างกันครับ

(นักเรียน กลุ่มที่ 1, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูจะระวังเรื่องนิสัยมือลั่นตอนเล่นโซเชียลให้มากขึ้นค่ะ ต่อไปนี้จะคิดก่อนว่า ข้อมูลนั้นจริงไหม แล้วถ้าเรากดแชร์หรือคอมเมนต์ไป มันจะเป็นคำพูดที่ทำร้ายจิตใจใคร หรือเปล่าค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 3, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

...หนูจะพยายามเปิดใจรับฟังคนอื่นให้มากขึ้นค่ะ จะไม่ด่วนตัดสินใครจากหน้าตาภายนอก แล้วก็พยายามใช้ความใจเย็นและเหตุผลให้มากกว่าอารมณ์เวลาที่ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมค่ะ

(นักเรียน กลุ่มที่ 5, สนนากลุ่ม, 18 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลการสนทนากลุ่มพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ช่วยให้นักเรียนได้แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้ และเกิดการเปลี่ยนผ่านทางความคิด จากมุมมองแบบผิวเผินสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในมิติทางวิถีชีวิตและความเชื่อ เหมือนการเปิดโลกที่ทำให้รู้ว่าที่นี้ นักเรียนเคยเกลียดกลัวประเทศเพื่อนบ้าน เป็นเพราะถูกปลูกฝังต่อ ๆ กันมา นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างชีวภาพและโครงสร้างสังคมวัฒนธรรม นำไปสู่ข้อสรุปเชิงจริยธรรมที่ว่าไม่ควรนำความแตกต่างแต่กำเนิดมาใช้ประเมินคุณค่าบุคคล และมองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในตัวทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อ ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่หลากหลายมุมมอง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประเด็นความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ลดอคติและพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พร้อมทั้งสามารถนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อเป็น พลเมืองที่ดี ของประเทศชาติและสังคมโลก ครูผู้สอน จะค้นพบสภาพปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป ครูผู้สอน จะได้รับการพัฒนาและมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สามารถนำไปใช้ในการลดอคติทางเชื้อชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การสอนประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนจะได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ พัฒนาต่อยอด และเผยแพร่ให้กับครูผู้สอนท่านอื่น รวมถึงอาจเป็นต้นแบบในการสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติภายในโรงเรียน สังคมจะได้พลเมืองรุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์อย่างรอบด้าน ตระหนักถึงผลกระทบของอคติทางเชื้อชาติ มีความเคารพในความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความสามัคคีในระดับประเทศและภูมิภาค

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ในงานวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติในปัจจุบัน

ด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ พบว่ายังคงติดกับดักของอุดมการณ์รัฐชาติที่คับแคบ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักไปที่ประวัติศาสตร์การสงคราม วีรกรรมของผู้นำ และการสร้างชาติที่ผูกติดกับศูนย์กลางอำนาจเพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้เกิดการสร้างภาพจำว่าประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูคู่แค้นตลอดกาล หรือเป็นเพียงตัวประกอบที่ไร้ตัวตน ในขณะเดียวกันก็นิยามความเป็นไทยไว้อย่างตายตัวจนละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเรื่องราวของคนธรรมดาสามัญ ทำให้กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกลายเป็นคนอื่นในหน้าประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ระบบการวัดผลยังคงมุ่งเน้นที่ความจำและการมีธงคำตอบที่ถูกต้องเพียงชุดเดียว ซึ่งขัดขวางจินตนาการและการตีความใหม่ ๆ ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Salinas และคณะ (2022) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์มักถูกครอบงำด้วยเรื่องเล่าหลัก (Dominant Narratives) ซึ่งส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมและกีดกันประวัติศาสตร์ของกลุ่มชายขอบ นอกจากนี้ การที่หลักสูตรละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ยัง สอดคล้องกับทัศนะของ Apple (2019) ที่มองว่าหลักสูตรในโรงเรียนมักไม่เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือส่งผ่านอุดมการณ์ของกลุ่มผู้มีอำนาจเพื่อรักษาสภาพที่เป็นอยู่ และสอดคล้องกับข้อวิจารณ์ของ Giroux (2020) ที่ระบุว่าระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การทดสอบมาตรฐาน จะไปขัดขวางและไม่ได้ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ (Official Knowledge) ได้

ด้านบทบาทผู้สอน ที่ยังคงยึดติดกับวิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก โดยครูผู้สอนมักสวมบทบาทเป็นผู้ผูกขาดความรู้และส่งต่อข้อมูลสำเร็จรูปจากตำราเรียนเพียงเล่มเดียว มุ่งเน้นการสอนให้จบตามหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนทำข้อสอบได้ มากกว่าการเปิดโอกาสให้มีการคิดวิพากษ์วิจารณ์ ยิ่งไปกว่านั้น ครูบางส่วนอาจมีอคติส่วนตัวทางเชื้อชาติและพลอส่งต่อทัศนคติเชิงลบเหล่านั้นผ่านบทสนทนาหรือการสอนโดยไม่รู้ตัว ในรูปแบบของหลักสูตรแฝง ซึ่งยิ่งตอกย้ำความเชื่อที่ฝังแน่นให้ฝังลึกลงไปในการคิดของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านบทบาทของครูจากการเป็นผู้ยึ่นสอนหน้าชั้น (Sage on

the Stage) ที่คอยป้อนข้อมูล ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะ (Guide on the Side) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดขั้นสูง อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Banaji et al. (2021) ที่อธิบายเรื่อง อคติที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ (Unexamined Biases) และการอนุมานโดยไม่รู้ตัว (Unconscious inferences) ซึ่งสามารถสร้างอันตรายและผลิตซ้ำการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบในห้องเรียนได้ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ hooks (2014; Ni Raghallaigh, 2025) ที่เน้นย้ำว่าผู้สอนจะต้องมีความตระหนักรู้เปิดเผยเกี่ยวกับอคติหรือภีลิตีของตนเอง และพร้อมที่จะเติบโตไปกับผู้เรียน

ด้านบทบาทของนักเรียน คือ ตกอยู่ในสถานะของผู้รับสารที่ขาดความกระตือรือร้น และคุ้นชินกับการรอรับคำตอบ นักเรียนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าประวัติศาสตร์มีความจริงแท้เพียงชุดเดียวที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงขาดทักษะในการตั้งคำถามหรือตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ประกอบกับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงภายนอกที่มักผลิตซ้ำภาพลักษณ์เหมารวมในแง่ลบต่อเพื่อนบ้าน ทำให้นักเรียนซึมซับวาทกรรมความเกลียดชังได้ง่ายและขาดวิจารณญาณในการแยกแยะข้อเท็จจริง สะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะที่ Voogt, & Pareja Roblin (2012) นิยามไว้ในการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งคือความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง และเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว รวมถึงขาดการพัฒนาสู่ การเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ตามแนวคิดของ Fullan (2013) ที่ผู้เรียนต้องก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่นักเรียนซึมซับภาพลักษณ์เหมารวมและวาทกรรมความเกลียดชังจากสื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิง สอดคล้องกับแนวคิดของ Allport (1979; Schuman et al. 1997) ที่อธิบายว่าอคติมักเริ่มต้นจากการด่วนตัดสินใจและการขัดเกลากายทางสังคมผ่านสื่อรอบตัว ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตซ้ำวาทกรรมดูถูกและภาพจำเชิงลบต่อชนกลุ่มน้อยหรือเพื่อนบ้าน

ด้านบริบทการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะอำนาจนิยม บรรยากาศในโรงเรียนและสังคมโดยรอบมักไม่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้ที่พยายามตั้งคำถามหรือวิพากษ์ประวัติศาสตร์กระแสหลักมักถูกตีตราด้วยข้อหาความไม่รักชาติ ทำให้พื้นที่ปลอดภัยสำหรับการถกเถียงด้วยเหตุผลลดน้อยลง นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านเวลาเรียนที่มีน้อยและการจัดห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์วนเวียนอยู่กับการท่องจำความขัดแย้งเดิม ๆ โดยไม่สามารถก้าวข้ามไปสู่ความเข้าใจใหม่ได้เลย สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิด Engaged Pedagogy ของ hooks (2014) ที่ชี้ว่าการศึกษาเชิงวิพากษ์จะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัย (Safe Space) ที่อนุญาตให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียมและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย นอกจากนี้บริบทอำนาจนิยมยังตรงข้ามกับทัศนะของ Giroux (2020) ที่มองว่าการศึกษาคควรเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางประชาธิปไตย ที่ผู้เรียนสามารถท้าทายอุดมการณ์ที่ครอบงำอยู่ได้ ส่วนข้อจำกัดทางกายภาพที่ไม่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรไกร นันทบุรมย์ (2558) ที่เสนอว่าการลดอคติจำเป็นต้องอาศัยสภาพแวดล้อม

ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การอภิปรายกลุ่มย่อย และการใช้ บทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนมีสถานภาพที่เท่าเทียมและเกิดความเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง

1.2 ปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

จากการศึกษาปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบันด้านนักเรียน ด้านผู้สอน ด้านหลักสูตรและเนื้อหา และด้านบริบท การจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ด้านบทบาทของนักเรียน คือ การตกอยู่ในสภาวะจำยอมที่ต้องรับฟังและจดจำ ข้อมูลเพื่อนำไปสอบ โดยขาดอิสระทางความคิด ผู้เรียนที่พยายามตั้งคำถามหรือมีความเห็นต่างจาก ประวัติศาสตร์กระแสหลักมักถูกระบบและบรรยากาศในชั้นเรียนกดทับ จนนำไปสู่สภาวะหมดสิทธิ์พูด หรือถูกตราหน้าว่าเป็นผู้ไม่รักชาติ ทำให้พวกเขาสูญเสียความมั่นใจและขาดทักษะในการวิพากษ์ ข้อมูลข่าวสาร ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เรียนยังตกเป็นเหยื่อของกับดักความทรงจำที่ถูกสร้างขึ้นโดยสื่อ ภายนอก ซึ่งมีอิทธิพลในการฝังหัวและครอบงำความคิดได้รวดเร็วกว่าบทเรียนในห้องเรียน สอดคล้อง กับข้อวิจารณ์ในแนวคิดของ Fullan (2013) ที่ชี้ว่าการศึกษาแบบดั้งเดิมมักหยุดอยู่แค่การจดจำ ข้อเท็จจริง ซึ่งขัดขวางสิ่งที่เรียกว่าการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ที่ผู้เรียนควรจะต้องก้าวข้าม การท่องจำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริงและการคิดเชิงวิพากษ์ นอกจากนี้ การขาดทักษะวิพากษ์ ข้อมูลยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ที่ระบุว่าผู้เรียนขาดความสามารถ ในการประเมินข้อโต้แย้งและระบอบคติ จึงไม่สามารถเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียวได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการเกิดอคติของ Allport (1979; Schuman et al., 1997) ที่อธิบายว่าอคติ ทางเชื้อชาติและการด่าทอตัดสินใจ มักเกิดจากการขัดเคาะทางสังคม (Socialization) ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม โดยเฉพาะสื่อที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตซ้ำวาทกรรมดูถูกและภาพจำเชิงลบต่อ ชนกลุ่มน้อย ซึ่งมักฝังรากลึกในใจผู้เรียนก่อนที่จะมีประสบการณ์จริง

ด้านบทบาทของผู้สอน ที่ยังคงติดอยู่ในวังวนของการสอนแบบบรรยายเพื่อเน้น เนื้อหา มากกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียนได้สืบค้นความจริง ครูจำนวนมาก มักออกแบบการสอนโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานของตนเอง มากกว่าการสำรวจอคติที่แท้จริงของผู้เรียน ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ ปัญหาเรื่องการขาดความตระหนักรู้ในตนเองของครู ซึ่งอาจมีความเกลียดชัง หรืออคติทางเชื้อชาติซ่อนอยู่ในใจลึก ๆ และผลล่องต่อทัศนคติเชิงลบเหล่านั้นไปยังผู้เรียนผ่านการสอน โดยไม่รู้ตัว ทำให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่ผลิตซ้ำความเกลียดชังแทนที่จะเป็นพื้นที่สร้างความเข้าใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของครูที่ยังทำหน้าที่ เป็นเพียงผู้ยืนสอนหน้าชั้น (Sage on the Stage) เพื่อป้อนเนื้อหา แทนที่จะเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Guide on the Side) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสืบค้นหาความจริง สอดคล้องกับ

แนวคิดของ Banaji et al. (2021) เรื่อง อคติที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ (Unexamined biases) และการอนุมานโดยไม่รู้ตัว (Unconscious inferences) ซึ่งหากครูขาดการตระหนักรู้ จะทำให้เกิดการผลิตซ้ำการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบในห้องเรียน แนวทางนี้ยังไปสอดคล้องกับ hooks (2014; Ní Raghallaigh, 2025) ที่เน้นย้ำว่าผู้สอนเชิงวิพากษ์ต้องเริ่มต้นจากการเปิดเผยและข้อสงสัยต่ออคติหรืออภิสิทธิ์ของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่ผลิตซ้ำความเกลียดชัง

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบปัญหาสำคัญที่สุดคือกับดักของระบบการวัดผลที่มุ่งเน้นความจำและการมีธงคำตอบตายตัวตามความต้องการของรัฐ ซึ่งบีบบังคับให้กระบวนการเรียนการสอนต้องเร่งรีบอัดแน่นเนื้อหาเพื่อให้ทันต่อการสอบ จนละเลยกระบวนการคิดวิพากษ์และการถกเถียงแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการลดอคติ นอกจากนี้ เนื้อหาหลักสูตรยังคงผลิตซ้ำประวัติศาสตร์บาดแผลที่ใช้ตรรกะแบบสองมาตรฐานอย่างรุนแรง โดยมักมองการกระทำของชาติตนเองว่ามีความชอบธรรมเสมอ แต่กลับมองการกระทำเดียวกันของเพื่อนบ้านว่าเป็นเรื่องเลวร้าย การปลูกฝังชุดความคิดที่เข้าข้างตัวเองเช่นนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดวุฒิภาวะในการมองโลกตามความเป็นจริง และมองเพื่อนบ้านด้วยสายตาที่ดูแคลนหรือเกลียดชัง สอดคล้องกับข้อวิจารณ์ของ Giroux (2020) ที่ระบุอย่างชัดเจนว่า ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การทดสอบมาตรฐาน จะทำหน้าที่ขัดขวางและไม่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถท้าทายหรือตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ (Official knowledge) ได้ และแนวคิดของ Salinas et al. (2022) ที่อธิบายถึงลักษณะของเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) ซึ่งหลักสูตรประวัติศาสตร์กระแสหลักมักถูกใช้เพื่อสร้างความเป็นชาติ โดยยืนยันแต่คุณงามความดีและชัยชนะของชาติตนเอง กีดกันความจริงของกลุ่มอื่น และมักไม่เป็นกลาง สิ่งนี้ยังสอดคล้องกับมุมมองของ Apple (2019) ที่มองว่าหลักสูตรคือเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ของผู้มีอำนาจ เพื่อรักษาสภาพที่เป็นอยู่

ด้านบริบทการจัดการเรียนรู้ ที่แวดล้อมไปด้วยอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงที่ผลิตซ้ำวาทกรรมเกลียดชังและภาพลักษณ์เหมารวมที่บิดเบือนต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างต่อเนื่อง ความรวดเร็วและความรุนแรงของเนื้อหาในโลกออนไลน์ได้สร้างกำแพงอคติในใจผู้เรียนให้แข็งแกร่งขึ้นก่อนที่จะก้าวเท้าเข้ามาเรียนในห้องเรียนเสียอีก ประกอบกับข้อจำกัดด้านเวลาเรียนที่มีน้อยเกินไปสำหรับการจัดกระบวนการสืบสอบหาความจริงที่ลึกซึ้ง และบรรยากาศสังคมที่มีวัฒนธรรมการปิดปากผู้เห็นต่าง ทำให้การแก้ไขความเข้าใจผิดและการลดอคติทางเชื้อชาติในทางปฏิบัติกลายเป็นเรื่องที่ยากลำบากอย่างยิ่ง ขัดแย้งกับหลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ (Engaged Pedagogy) ของ hooks (2014) ที่ระบุว่าการตื่นรู้ทางปัญญาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัย (Safe Space) ที่อนุญาตให้มีความเห็นต่างและการสนทนาอย่างเท่าเทียม รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Giroux (2020) ที่มองว่าโรงเรียนควรเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางประชาธิปไตย ไม่ใช่พื้นที่กีดกันทางอำนาจ รวมไปถึงสอดคล้องกับ Banaji

et al. (2021) ที่เน้นย้ำว่าการจะเปลี่ยนแปลงการเหยียดเชื้อชาติอย่างเป็นระบบที่ถูกสร้างจากสังคมภายนอกได้ ต้องอาศัยเวลาและการขยายการสัมผัสประสบการณ์ความหลากหลายไปยังชุมชนและโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และยังคงคล้องกับแนวคิดของ สุรไกร นันทบุรณย์ (2558) ที่ชี้ว่าการลดอคติจำเป็นต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรมที่ใช้เวลา เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย บทบาทสมมติ และการเผชิญสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจมุมมองที่หลากหลายอย่างแท้จริง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งรวบรวมผ่านแนวคำถามที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์แบบอุปนัย สรุปผลการวิจัยดังนี้

การปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหา สภาพปัจจุบันของหลักสูตรยังคงยึดติดกับอุดมการณ์รัฐชาติที่ผูกติดนิยามของชาติไว้กับดินแดนและสถาบันอำนาจ เน้นเรื่องราวสงครามและความขัดแย้งของชนชั้นนำ (ประวัติศาสตร์วีรบุรุษ) ซึ่งสร้างภาพจำว่าเพื่อนบ้านเป็นศัตรู อีกทั้งยังนิยามความเป็นไทยอย่างคับแคบจนละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แนวทางแก้ไขจึงต้องมุ่งเน้นการลดทอนเนื้อหาการเมืองเรื่องสงคราม แล้วหันมาเน้นประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วม เพื่อให้เห็นวิถีชีวิตและการพึ่งพาอาศัยกันของผู้คนในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ ต้องรื้อถอนนิยามความเป็นไทยแบบเดิม โดยขยายความหมายของชาติ ให้ครอบคลุมถึงบทบาทของคนธรรมดาสามัญและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าทุกคนล้วนมีส่วนร่วมในการสร้างชาติ และปรับเปลี่ยนระบบวัดผลจากการเน้นความจำและตรงคำตอบตายตัว มาเป็นการประเมินทักษะการคิดวิพากษ์และเจตคติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ที่ชี้ว่าการคิดเชิงวิพากษ์ในประวัติศาสตร์คือความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง ระบุอคติ และสร้างข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว

การปรับเปลี่ยนหลักการและวิธีการจัดการเรียนรู้ ปัจจุบันการเรียนการสอนยังยึดติดกับปรัชญาสารัตถะนิยมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้เพียงชุดเดียวจากตำราเรียน โดยมองประวัติศาสตร์แบบขาว-ดำ ซึ่งปิดกั้นการตั้งคำถาม แนวทางใหม่จึงเสนอให้ยึดหลักพัฒนาการนิยมที่เน้นกระบวนการสืบสอบหาความจริงด้วยตนเอง และใช้หลักเหตุผลเหนืออารมณ์ โดยใช้วิธีการประวัติศาสตร์คู่ขนานคือการนำหลักฐานจากหลากหลายมุมมองมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นว่าความจริงไม่ได้มีเพียงด้านเดียว ควบคู่ไปกับการใช้เทคนิคบทบาทสมมติเพื่อให้ผู้เรียนได้ลองสวมวิญญาณเป็น คนอื่น ซึ่งจะช่วยสร้าง

ความเข้าใจเห็นใจและเข้าใจเหตุผลในการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ แทนการตัดสินด้วยอคติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Salinas et al. (2022) ที่ระบุว่า การสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry) ต้องเน้นการตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ และให้ความสำคัญกับการสะท้อนตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมุมมองของ Fullan (2013) ที่เน้นย้ำถึงการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ที่ผู้เรียนต้องก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริงและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน

การพลิกโฉมบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ในด้านผู้สอนปัญหาสำคัญคือการทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ป้อนข้อมูลและผู้ผูกขาดความรู้ รวมถึงครูบางส่วนอาจเผลอส่งต่ออคติส่วนตัวไปยังผู้เรียน แนวทางแก้ไขคือครูต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่กระตุ้นให้เด็กคิดผ่านคำถามปลายเปิด และทำหน้าที่เป็นกรรมการที่เป็นกลาง คอยตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อเกิดการถกเถียงด้วยอารมณ์ พร้อมทั้งต้องมีความตระหนักรู้ในอคติของตนเอง ในด้านผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากสภาพผู้รับฟังที่เชื่อตามคำตอบสำเร็จรูปและได้รับอิทธิพลด้านลบจากสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นผู้สืบค้นและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยฝึกฝนทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อเปิดใจรับฟังความเห็นต่าง และกล้าที่จะแสดงจุดยืนในการกำหนดนิยามความเป็นชาติที่โอบรับทุกคน สอดคล้องกับแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2020) ที่ระบุว่าครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนจาก Sage on the Stage มาเป็น Guide on the Side ขณะเดียวกัน การที่นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ และท้าทายชุดข้อมูลเดิม สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์ของ Giroux (2020; Apple, 2019) ที่เห็นว่าผู้เรียนต้องสามารถถอดรหัสอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในหลักสูตร และพัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์เพื่อตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ

การสร้างสภาพแวดล้อมและบริบทการเรียนรู้ใหม่ สภาพแวดล้อมปัจจุบันมักเป็นอุปสรรคต่อการลดอคติ ทั้งบรรยากาศอำนาจนิยมในโรงเรียนที่ปิดกั้นความเห็นต่าง การจัดห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ และอิทธิพลของสื่อภายนอกที่ผลิตซ้ำความเกลียดชัง แนวทางแก้ไขคือการผนวกต้นทุนทางสังคม หรือความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงในชุมชนเข้ามาเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพการอยู่ร่วมกันที่เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสถาปนาห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ที่อนุญาตให้มีการเห็นต่างและถกเถียงด้วยเหตุผลได้โดยไม่ถูกตีตรา รวมถึงการปรับกายภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Engaged Pedagogy ของ hooks (2014) ที่เน้นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัย (Safe Space) เพื่อรองรับความเห็นต่าง รวมถึงสอดคล้องกับทัศนะของ Giroux (2020) ที่มองว่าการศึกษาคือพื้นที่แห่งประชาธิปไตยที่ปราศจากอำนาจกดทับ นอกจากนี้ การดึงความหลากหลายในชุมชนมาเป็นแหล่งเรียนรู้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎี

การติดต่อระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact) ของ Banaji et al. (2021) ที่ยืนยันว่าการสัมผัสประสบการณ์ตรงกับชุมชนจะช่วยทำลายภาพจำแบบเหมารวมและลดอคติทางเชื้อชาติได้อย่างยั่งยืน

2.2 ผลของกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสถิตฐานการสัมผัส และแนวคิดของ Allport (1979) ที่มองว่าอคติเกิดจากการด่วนตัดสินโดยปราศจากประสบการณ์ที่แท้จริง การให้ผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล จึงเป็นการทำลายการด่วนตัดสินใจดังกล่าว ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนประวัติศาสตร์จากเครื่องมือสร้างความเกลียดชังให้เป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ ดังนี้

2.2.1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ กระตุ้นให้ผู้เรียนสงสัยและท้าทายมายาคติเดิม (เช่น เพื่อนบ้านเป็นศัตรู) เพื่อเปิดพื้นที่แสวงหาความจริงชุดใหม่

2.2.2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน เน้นหาข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายและขัดแย้งกัน (เช่น เอกสารต่างชาติ) เพื่อให้เห็นมุมมองรอบด้าน ไม่ผูกขาดความจริงเพียงตำราเล่มเดียว

2.2.3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากอคติ และทำความเข้าใจบริบทในอดีต (เช่น รัฐจารีตไร้พรมแดนชัดเจน) โดยไม่ใช้อารมณ์ปัจจุบันไปตัดสิน

2.2.4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ บูรณาการข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นวัฒนธรรมร่วม และร้อยถวนความเป็นอื่น โดยเน้นจุดร่วมมากกว่าจุดต่าง

2.2.5 การนำเสนอและสะท้อนคิด ตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทัศนคติภายในจิตใจว่าความรู้สึกอคติลดลงหรือไม่หลังจากได้รับข้อมูลรอบด้าน

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Seixas (2013) ที่ชี้ว่าการใช้ Historical Thinking ช่วยพัฒนาการตีความหลักฐาน และสอดคล้องกับ Freire (1970) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ช่วยปลดปล่อยกรอบคิดเดิมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานด้าน Multicultural Education (Banks, 2015) ที่ชี้ว่าการเข้าใจหลายมุมมองช่วยลดอคติทางสังคม ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง รูปแบบนี้ปรับเนื้อหาจากเน้นสงครามมาเป็น ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วม ซึ่งทำให้ผู้เรียนเห็นรากเหง้าที่เชื่อมโยงกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดหมวดหมู่ใหม่ (Recategorization) ของ Gaertner, & Dovidio (2012) ที่อธิบายว่าเมื่อบุคคลมองเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unity) หรือมีอัตลักษณ์กลุ่มร่วมกัน จะส่งผลให้อคติต่อกลุ่มอื่นลดลง การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ และการวิเคราะห์บริบท ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการอยู่รอดของมนุษย์ในอดีต

แทนการตัดสินด้วยอคติชาตินิยม ประเด็นนี้สอดคล้องกับกลยุทธ์การลดอคติทางเชื้อชาติของ Kenneth, Averil, & Phillip (2010) ที่เสนอว่าการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ (Increasing Empathy) และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมถึงแนวคิดของ สุโรกร นันทบุรมย์ (2558) ที่ระบุว่า การใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และลดการตัดสินผู้อื่นด้วยอคติ

2.3 ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3.1 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด) ไปปฏิบัติการสอนแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/9 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน รวมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 คาบ ก่อนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการดังกล่าวสามารถรื้อถอนมายาคติเดิมและประกอบสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้เรียนใน 3 มิติสำคัญ ดังนี้

1) มิติด้านปัญญา การตื่นรู้และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Cognitive Transformation) ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะจากผู้จำยอมที่รับฟังความรู้ด้านเดียวจากตำรา มาเป็นผู้สงสัยเชิงสร้างสรรค์และผู้พิพากษาทางประวัติศาสตร์ที่มีความสามารถดังนี้

1.1) ทักษะการสืบสอบ สามารถแสวงหาและรวบรวมหลักฐานจากแหล่งที่หลากหลายและขัดแย้งกัน (เช่น พงศาวดารเพื่อนบ้าน, หลักฐานชั้นต้น) เพื่อทลายกำแพงความรู้ชุดเดียว

1.2) การแยกแยะและตีความ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากวาทกรรม อคติ และสามารถตีความเหตุการณ์ในอดีตผ่านบริบทของยุคสมัยนั้น โดยเฉพาะความเข้าใจเรื่องรัฐจารีตซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเส้นพรมแดนในอดีตไม่มีอยู่จริง ส่งผลให้วาทกรรมเรื่องการเสียดินแดนถูกรื้อถอนด้วยเหตุผลและหลักฐาน

การเปลี่ยนสถานะผู้เรียนเป็น ผู้สงสัยเชิงสร้างสรรค์ และการตั้งคำถามสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry) ของ Salinas et al. (2022) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงวิพากษ์ต้องเริ่มต้นจากการตั้งคำถามท้าทายเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) และไม่ยอมรับความจริงเพียงชุดเดียว

รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิด Critical Pedagogy ของ Giroux (2020; Apple, 2019) ที่เชื่อว่าผู้เรียนต้องสามารถถอดรหัสอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ และตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ (Official knowledge) การแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากวาทกรรมและอคติสอดคล้องกับนิยามการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง ระบุอคติ และสร้างข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว การตีความผ่านบริบทอดีตและการรื้อถอนวาทกรรม (เช่น เรื่องรัฐจารีต) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ของ Fullan (2013) ที่มองว่าการเรียนรู้ต้องก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงแบบท่องจำ ไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง และการวิเคราะห์พลวัตของอำนาจในอดีตและตรงกับคุณลักษณะของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (จิรัทธ์ อารมย์ชื่น, 2563) ที่เน้นการรื้อสร้าง (Deconstructed) เพื่อหาวาทกรรมที่แฝงในหลักฐาน

2) มิติด้านทัศนคติและจิตใจ การลดอคติและสร้างความเข้าใจอกเข้าใจ (Affective Transformation) กระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ภายในจิตใจของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง การเปลี่ยนมุมมองต่อคนอื่นผู้เรียนเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อเพื่อนบ้านจากศัตรูถาวรมาเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรม ผ่านการค้นพบร่องรอยของวัฒนธรรมร่วม (Shared Culture) และการผสมผสานทางเชื้อชาติ ความเข้าใจเห็นใจ ความโกรธแค้นในอดีตถูกแทนที่ด้วยความเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นในการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ในยุคนั้น ทำให้ลดทอนความเกลียดชังทางเชื้อชาติลง

การเปลี่ยนมุมมองต่อเพื่อนบ้านเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรมผ่านวัฒนธรรมร่วม ประเด็นนี้สอดคล้องโดยตรงกับทฤษฎีการจัดหมวดหมู่ใหม่ (Recategorization) ของ Gaertner, & Dovidio (2012) ซึ่งอธิบายว่าอคติต่อกลุ่มอื่นจะลดลงได้ เมื่อบุคคลถูกกระตุ้นให้มองเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) หรืออัตลักษณ์กลุ่มที่มีร่วมกัน (Common Ingroup Identity) การค้นพบวัฒนธรรมร่วมจึงเป็นกลไกสายเส้นแบ่งความเป็นอื่น การเกิดความเข้าใจเห็นใจ (Empathy) และเข้าใจความจำเป็นในการดิ้นรนเอาชีวิตรอด สอดคล้องกับกลยุทธ์การลดอคติของ Kenneth, Averil, & Phillip (2010) ที่เสนอให้ใช้ การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others) โดยเน้นการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อทำความเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น นอกจากนี้ การลดการตัดสินด้วยอารมณ์ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีอคติของ Allport (1979) ที่ชี้ว่าการศึกษานี้จะช่วยทำลายการด่วนตัดสินใจอันเป็นรากฐานของอคติ

3) มิติด้านความเป็นพลเมือง การเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizenship) ผลลัพธ์ปลายทางที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบทบาททางสังคม ภูมิคุ้มกันทางความคิด ผู้เรียนมีเกราะป้องกันต่อวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) และการปลุกระดมชาตินิยมสุดโต่งในสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Schuman et al. (1997) รวมถึง

Allport (1979) ที่เตือนว่าอคติมักถูกผลิตซ้ำผ่านการขัดเกลาทางสังคมและสื่อ ทักษะนี้ยังสะท้อนความสอดคล้องกับ ทักษะ 3R 8C ในศตวรรษที่ 21 (พุลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส, 2564) ที่เน้นการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก เพื่อไม่ให้ด่วนตัดสินจากข้อมูลที่บิดเบือน

การอยู่ร่วมกัน ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่พร้อมใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นเพียงเพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติ สอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับแนวคิด พลเมืองที่สมบูรณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมและพลเมืองโลก (ศิริชัย ชินะกาญจน์, 2562) ซึ่งระบุว่าผู้เรียนต้องมีเจตคติเชิงบวกยอมรับคุณค่าความแตกต่าง และมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรมอื่น รวมถึงสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2560; สุวรรณ จุลมั่ง, 2564) ที่ยึดมั่นในการเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความอดทนอดกลั้น และมองเห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

บทสรุปภาพรวม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการพาผู้เรียนออกจากกักตักความทรงจำแบบรัฐชาติที่เน้นความขัดแย้ง ไปสู่ความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก โดยใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพ และเปลี่ยนความภูมิใจในชาติจากการเน้นความบริสุทธิ์ของสายเลือด มาเป็นความภูมิใจในความหลากหลายและการเปิดกว้างของสังคมไทย

2.3.2 ผลการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ พบว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทักษะใน 3 มิติสำคัญ ดังนี้

- 1) มิติการสร้างสรุคองค์ความรู้ ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความเข้าใจเชิงลึกผ่านชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม (เช่น แผนที่รัฐจารีตไร้พรมแดน) ซึ่งสะท้อนการรื้อถอนมายาคติเรื่องเขตแดนในอดีต และเปลี่ยนจากการท่องจำมาเป็นการสังเคราะห์ความกระจงุดใหม่ด้วยวิจรรย์ญาณและเหตุผล สอดคล้องกับ Salinas et al. (2022) ในประเด็นการตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) ซึ่งผู้เรียนไม่ยอมรับความจริงเพียงชุดเดียวจากตำรา แต่ท้าทายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมแนวคิดชาตินิยมคับแคบ ประกอบกับแนวคิดของ จีรูธม์ อารมย์ชื่น (2563) ที่กล่าวถึงการรื้อสร้าง (Deconstructed) เพื่อหาว่าทกรรมที่ปรากฏอยู่ในหลักฐาน และสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลผ่านชิ้นงาน สอดคล้องกับ Fullan (2013) และทฤษฎีสร้างสรุคนิยม (Constructivism) ที่กล่าวถึงการที่ผู้เรียนก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงแบบท่องจำ ไปสู่การเข้าใจอย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้ความรู้ และประกอบสร้างความจริงชุดใหม่ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับนิยามการคิดเชิงวิพากษ์ ของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ที่กล่าวถึงความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง และสร้างข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว

2) มิติพฤติกรรมทางสังคม การบูรณาการมิติพฤติกรรมทางสังคมเข้ากับฐานคิดทางทฤษฎี ช่วยสะท้อนภาพผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้อย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนบทบาทสู่การเป็นผู้ฟังอย่างลึกซึ้งที่เปิดใจรับความต่างตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการปฏิบัติ (Engaged Pedagogy) ของ hooks ที่เน้นการสร้างพื้นที่สนทนาอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งพัฒนาสู่การเป็นผู้ร่วมงานที่ไม่แบ่งฝักฝ่ายตามแนวคิด กิจกรรมลอคคิต (Cooperative Learning) ของสุไรกร นันทบุรมย์ ซึ่งใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นเครื่องมือสร้างความเสมอภาคและองค์ความรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นของ Kenneth, Averil, & Phillip ที่มุ่งเน้นการเอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อลอคคิตในใจ ท้ายที่สุดพฤติกรรมเหล่านี้จะหล่อหลอมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่บทบาทผู้สร้างสันติภาพที่ปฏิเสธวาทกรรมเกลียดชัง มีเจตคติเชิงบวก และความอดทนอดกลั้นต่อความเห็นต่าง สอดคล้องกับแนวคิด พลเมืองที่มีความเข้าใจในความหลากหลาย (Active/Democratic Citizen) ของ คิริชัย ชินะกาญจน์ และถวิลวดี บุริกุล ที่มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อรักษาความสันติสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืน

3) มิติการตื่นรู้ภายใน ผู้เรียนเกิดปัญญาญาณที่สามารถถอดรหัสกระบวนการคิดของตนเอง (Metacognition) ได้ โดยตระหนักรู้ถึงการลดลงของอคติ และเปลี่ยนจากการใช้อารมณ์ความรู้สึกตัดสิน มาสู่การใช้ตรรกะและพยานหลักฐาน พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนจุดยืนเมื่อมีข้อมูลใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflexive Practice) ของ Salinas et al. (2022) ที่ผู้เรียนสามารถ ถอดรหัสกระบวนการคิดของตนเอง โดยฝึกฝนการพิจารณาว่าจุดยืนและความเชื่อส่วนตัวของตนเคยส่งผลกระทบต่อการศึกษาประวัติศาสตร์หรือการมองผู้อื่นอย่างไร ประกอบกับแนวคิดการจัดการอคติเชิงระบบ ของ Banaji et al. (2021) ที่นำเสนอว่ากลไกสำคัญของการเปลี่ยนแปลงคือ การตระหนักรู้โดยมีสติ (Mindful awareness) และการคิดอย่างไตร่ตรอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเห็นว่าตัวตนในอดีต (ที่มีอคติ) ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวตนในอนาคต (ที่พร้อมเปลี่ยนจุดยืน) รวมไปถึงทฤษฎีอคติ (Prejudice) ของ Allport (1979) กล่าวถึงการเปลี่ยนจากอารมณ์มาสู่หลักฐาน โดย Allport ชี้ว่าอคติคือการด่วนตัดสินใจและการใช้อารมณ์ ความเกลียดชังโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร การที่ผู้เรียนใช้ตรรกะและพยานหลักฐาน จึงเป็นการทำลายรากฐานของอคติตามทฤษฎีนี้โดยตรง และสอดคล้องกับแนวคิดความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์ ของ จิรุทธ์ อารมย์ชื่น (2563) กล่าวว่า การลดการด่วนสรุปโดยช่วยให้ผู้เรียนไม่ตัดสินสิ่งต่าง ๆ ปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบจากหลักฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

รูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นอุปสรรคต่อการลดอคติทางเชื้อชาติ และยังห่างไกลจากคำว่าเชิงวิพากษ์อย่างแท้จริง โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1.1 หลักสูตรที่ยึดติดอุดมการณ์รัฐชาติ รูปแบบปัจจุบันยังคงเน้นเนื้อหาที่ผูกติดกับประวัติศาสตร์สงคราม และ วีรกรรมของชนชั้นนำ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตซ้ำภาพจำว่าเพื่อนบ้านเป็นศัตรู (ประวัติศาสตร์บาดแผล) และนิยามความเป็นไทยที่คับแคบจนละเลยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้กลุ่มคนที่ไม่ใช่วัฒนธรรมกระแสหลักกลายเป็นคนอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Salinas et al. (2022) ที่ระบุว่าการเรียนการสอนประวัติศาสตร์มักถูกครอบงำด้วยเรื่องเล่าหลัก (Dominant Narratives) ซึ่งส่งเสริมแนวคิดชาตินิยม กีดกันประวัติศาสตร์ของกลุ่มชายขอบ และเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติที่ยืนยันแต่เรื่องราวความสำเร็จ นอกจากนี้การที่หลักสูตรทำหน้าที่ละเลยความหลากหลายยังสอดคล้องกับทัศนะของ Apple (2019) ที่อธิบายว่าหลักสูตรในโรงเรียนมักไม่เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ของกลุ่มผู้มีอำนาจเพื่อรักษาสภาพความไม่เท่าเทียมที่เป็นอยู่

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบสารัตถะนิยม ยึดถือความจริงเพียงชุดเดียวตามตำราเรียน และมองประวัติศาสตร์แบบขาว-ดำ (ไทยดี-เพื่อนบ้านร้าย) ซึ่งปิดกั้นการตั้งคำถาม วิธีการสอนเน้นการบรรยาย เพื่อการท่องจำ (พุทธรักษา) ไปสอบมากกว่าการสร้างกระบวนการคิดวิพากษ์ สอดคล้องกับข้อวิจารณ์ของ Giroux (2020) ที่ระบุว่าระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การทดสอบมาตรฐานและการผลิตแรงงาน จะขัดขวางและไม่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถตั้งคำถามต่อความรู้ที่เป็นทางการ (Official knowledge) ได้ นอกจากนี้การเน้นการท่องจำยังขัดแย้งกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ของ Fullan (2013) ที่ผู้เรียนต้องก้าวข้ามการจดจำข้อเท็จจริงไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง และนิยามการคิดเชิงวิพากษ์ของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ที่เน้นความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง ระบุอคติ และสร้างข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว

1.3 วัฒนธรรมอำนาจนิยมในชั้นเรียน บรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้ที่พยายามวิพากษ์ประวัติศาสตร์กระแสหลักมักถูกตราหน้าว่า ไม่รักชาติ หรือเป็นศัตรู ทำให้พื้นที่ปลอดภัยสำหรับการถกเถียงด้วยเหตุผลมีน้อยมาก สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการศึกษาเพื่อการปฏิบัติ (Engaged Pedagogy) ของ hooks (2014) ที่เน้นย้ำว่าการเรียนรู้

ต้องเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้รับ (Passive learner) มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Active constructor)

2.1.2 การใช้หลักฐานที่หลากหลาย หัวใจสำคัญคือการใช้ ประวัติศาสตร์คู่ขนาน โดยนำหลักฐานจากมุมมองที่ขัดแย้งกัน (เช่น พงศาวดารไทยกับพม่า) มาเปรียบเทียบ เพื่อรื้อถอนมายาคติเรื่อง ความจริงสัมบูรณ์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ขังน้ำหนักข้อมูลด้วยวิจารณ์ญาณตนเอง ประเด็นนี้สอดคล้องกับนิยามการคิดเชิงวิพากษ์ของ Voogt, & Pareja Roblin (2012) ที่ระบุว่าคือความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินข้อโต้แย้ง ระบอคติ และสร้างข้อสรุปที่มีเหตุผล เป็นอิสระจากเรื่องเล่าเดียว อีกทั้งยังสอดคล้องกับขั้นตอนวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่เน้นให้ผู้เรียนประเมินคุณค่าหลักฐาน โดยเปรียบเทียบความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักฐานอื่น ๆ เพื่อขังคอคติส่วนตัวและความเชื่อดั้งเดิม และสอดคล้องกับคุณลักษณะของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ของ จีรุทม์ อารมย์ชื่น (2563) ที่เน้นการสร้างมุมมองที่ตรงข้ามกับการบรรยาย (Counter-narratives) เพื่อรื้อสร้าง (Deconstructed) และหาเหตุการณ์ที่แฝงอยู่ในหลักฐาน นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.1.3 บทบาทใหม่ของครูและนักเรียน ครูเปลี่ยนจากผู้บอกความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก และกรรมการที่เป็นกลาง ที่คอยตรวจสอบข้อเท็จจริง ส่วนนักเรียนเปลี่ยนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ และผู้พิพากษาทางประวัติศาสตร์ ที่ตัดสินเรื่องราวจากพยานหลักฐาน ไม่ใช่อารมณ์ การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้สอนนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านบทบาทของครูจากการเป็นผู้ยืนสอนหน้าชั้น (Sage on the Stage) ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะ (Guide on the Side) เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูง ในขณะที่บทบาทของนักเรียนในฐานะผู้พิพากษาที่ใช้พยานหลักฐาน สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์ของ Giroux (2020; Apple, 2019) ที่เน้นย้ำว่าผู้เรียนต้องสามารถวิเคราะห์อุดมการณ์ ถอดรหัสความไม่เท่าเทียมที่ซ่อนอยู่ในความรู้ที่เป็นทางการ (Official knowledge) รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีอคติของ Allport (1979) ที่ระบุว่าอคติคือการด่วนตัดสินใจด้วยอารมณ์ ความชอบหรือไม่ชอบโดยปราศจากหลักฐานหรือเหตุผลอันสมควร การที่นักเรียนตัดสินเรื่องราวจากพยานหลักฐานจึงเป็นการทำลายกลไกการเกิดอคติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.2 อภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

เมื่อนำกระบวนการเชิงวิพากษ์มาประยุกต์ใช้เพื่อเป้าหมายเฉพาะคือ การลดอคติทางเชื้อชาติ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงกลไกการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

2.2.1 การรื้อถอนความเป็นอื่นผ่านเนื้อหาใหม่ รูปแบบนี้ปรับเนื้อหาจากเน้นสงครามมาเป็นประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมร่วม และประวัติศาสตร์สามัญชน ซึ่งทำให้ผู้เรียน

เห็นรากเหง้าที่เชื่อมโยงกันของคนในอุษาคเนย์ (เช่น วัฒนธรรมร่วมราก, การผสมผสานทางชาติพันธุ์) ส่งผลให้มุมมองที่มีต่อเพื่อนบ้านเปลี่ยนจากศัตรูเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรมประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดหมวดหมู่ใหม่ (Recategorization) ของ Gaertner, & Dovidio (2012) ที่อธิบายว่าการลดความขัดแย้งสามารถทำได้โดยให้บุคคลมองเห็นลักษณะบางอย่างร่วมกันในฐานะอัตลักษณ์กลุ่มร่วมกัน (Common Ingroup Identity) ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) และลดอคติต่อกลุ่มอื่นลงได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทัศนะของ Salinas et al. (2022) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ต้องกล้าตั้งคำถามต่อเรื่องเล่าหลักที่ครอบงำ (Dominant Narratives) ซึ่งมักถูกใช้เพื่อส่งเสริมชาตินิยมและกีดกันประวัติศาสตร์ของกลุ่มชายขอบ การนำเสนอประวัติศาสตร์ของสามัญชนจึงเป็นการรื้อถอนความไม่เท่าเทียมที่ซ่อนอยู่ในหลักสูตรตามที่ Apple (2019) ได้ชี้แนะไว้

2.2.2 การสร้างความเข้าใจเห็นใจ การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติและการวิเคราะห์บริบท (เช่น ภูมิศาสตร์กำหนดประวัติศาสตร์ หรือรัฐจารีต) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการอยู่รอดของมนุษย์ในอดีต แทนการตัดสินด้วยมาตรฐานศีลธรรมปัจจุบันหรืออคติชาตินิยม ซึ่งช่วยลดทอนความโกรธแค้นเรื่องการเสียดินแดนหรือสงคราม สอดคล้องกับกลยุทธ์การลดอคติของ Kenneth, Averil, & Phillip (2010) ที่เสนอให้ใช้ “การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others)” เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ สุโรกร นันทบุรมย์ (2558) ที่ระบุว่ากิจกรรมบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และทำให้ทุกคนมีสถานภาพที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ การวิเคราะห์บริบทยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงลึก (Deeper Learning) ของ Fullan (2013) ที่เน้นให้ผู้เรียนก้าวข้ามการจดจำไปสู่การวิเคราะห์พลวัตทางสังคมและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในอดีต

2.2.3 กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ การสังเคราะห์กระบวนการ 5 ขั้น (ตั้งคำถาม-สืบค้น-วิเคราะห์-สังเคราะห์-สะท้อนคิด) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการตื่นรู้ทางปัญญา และการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะขั้นการสะท้อนคิดที่ช่วยยืนยันว่าอคติในใจผู้เรียนลดลงจริง สอดคล้องกับขั้นตอนวิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่เน้นกระบวนการประเมินคุณค่าหลักฐานและการตีความอย่างมีเหตุผลเพื่อขจัดอคติส่วนตัว และสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิด “การสืบเสาะหาความรู้ทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Historical Inquiry)” ของ Salinas et al. (2022) ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflexive Practice) ที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนพิจารณาว่าจุดยืนหรืออคติส่วนตัวของตนเคยส่งผลกระทบต่อการศึกษาอดีตอย่างไร ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิด Engaged Pedagogy ของ hooks (2014) ที่มองว่ากระบวนการศึกษาต้องเชื่อมโยงทั้งสติปัญญา อารมณ์ และทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นรู้ (Awakening) จากภายในตนเอง

2.2.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ผลลัพธ์ที่ได้คือนักเรียนกลายเป็นพลเมืองตื่นรู้ ที่มีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง รู้เท่าทันวาทกรรมเกลียดชังในสื่อ และพร้อมที่จะอยู่ร่วมกับความแตกต่าง ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สอดคล้องกับลักษณะสำคัญของพลเมืองประชาธิปไตย ตามแนวคิด ของ ศิริชัย ชินะกาญจน์ (2562; ถวิลวดี บุรีกุล, 2560) ที่ระบุว่าพลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องมี เจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย มีความอดทนอดกลั้น เคารพในความแตกต่าง และสามารถปฏิสัมพันธ์ กับผู้คนที่ต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในมิติของการรู้เท่าทันสื่อ นั้น สอดคล้องกับทัศนะ ของ พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส (2564) ที่ชี้ว่าทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เป็นเครื่องมือ สำคัญในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการขัดเกลาทงสังคม และสื่อที่มักผลิตซ้ำภาพจำเชิงลบตามที่ Allport (1979; Schuman et al., 1997) ได้อธิบายไว้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครู เป็นผู้ตระหนักรู้และกล้าที่จะวิพากษ์โครงสร้างอำนาจในโรงเรียนหรือหลักสูตร ที่กดทับความหลากหลาย ไม่ใช่แค่สอนตามหนังสือ แต่กล้าพาเด็กตั้งคำถามถึงอุดมการณ์รัฐ ที่แฝงมา กับแบบเรียน และผู้สร้างพื้นที่กล้าหาญ ขยับจากแค่พื้นที่ปลอดภัย (Safe Space) ที่ทุกคนรู้สึกสบายใจ มาสู่พื้นที่ที่กล้าหาญ (Brave Space) ที่ครูและนักเรียนกล้าเผชิญหน้ากับความขัดแย้งทางความคิด ที่เจ็บปวด (เช่น ประวัติศาสตร์บาดแผล) อย่างตรงไปตรงมา เพื่อถอดรื้อปมในใจอย่างถึงรากถึงโคน
2. โรงเรียน ทำหน้าที่เป็นสนามทดลองให้สังคมภายนอกเห็นว่า การอยู่ร่วมกันของ พหุวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างไร คือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ที่ความหลากหลาย คือจุดแข็ง ไม่ใช่แค่การยอมรับความต่าง แต่คือการเฉลิมฉลองและใช้ประโยชน์จากความต่างนั้น เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคม บริบทการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเห็นว่า อนาคตกำหนดได้ด้วยการเข้าใจ อดีต คือการในอดีตเป็นบทเรียนเพื่อออกแบบอนาคตของสังคมไทยที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Future) ตามแนวคิดพลเมืองตื่นรู้
3. นักเรียน เป็นผู้ร่วมกำหนดนิยามความเป็นชาติ นักเรียนไม่ได้แค่ยอมรับคนที่แตกต่าง เข้ามาในสังคม แต่มีบทบาทในการนิยามความหมายของความเป็นชาติใหม่ด้วยตนเอง ว่าชาติไม่ได้ ผูกติดกับเชื้อชาติไทยหรือดินแดน แต่คือพื้นที่ทางจิตวิญญาณที่คนทุกกลุ่ม (รวมถึงคนชายขอบ - แรงงานข้ามชาติ) เป็นเจ้าของร่วมกัน

4. หน่วยงานด้านการศึกษา ผลิตหลักสูตรที่ก้าวข้ามเรื่องราวของชาติอย่างสิ้นเชิง ไปสู่การเล่าเรื่องของคนตัวเล็กตัวน้อย (สามัญชน, แรงงาน, กลุ่มชาติพันธุ์) ในฐานะผู้ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ที่แท้จริง เพื่อให้เห็นว่าทุกคนคือมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่แค่ตัวประกอบของชนชั้นนำ เนื้อหาที่ทำให้เส้นพรมแดนรัฐชาติหายไปจากความคิดของผู้เรียน เหลือเพียงนิเวศวัฒนธรรมที่ลื่นไหล เพื่อพิสูจน์ว่าการแบ่งเขาแบ่งเราเป็นเพียงสิ่งที่รัฐสมมติขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. การขยายขอบเขตประชากรและบริบทพื้นที่ งานวิจัยปัจจุบันเน้นพื้นที่โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร (เช่น โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย) ซึ่งเป็นบริบทเมือง การวิจัยครั้งต่อไปควรนำ รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนในพื้นที่ชายแดน (เช่น ตาก กาญจนบุรี ระนอง) หรือพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่หนาแน่น (เช่น เชียงราย หรือ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) เพื่อดูว่า บริบทแวดล้อมที่นักเรียนสัมผัสกับความเป็นอื่นในชีวิตจริง ส่งผลต่อประสิทธิภาพของรูปแบบ การสอนนี้แตกต่างจากเด็กในเมืองหรือไม่ ศึกษาเปรียบเทียบผลการลอคติระหว่างโรงเรียนในเมือง (ที่รับรู้ผ่านสื่อ) กับโรงเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม (ที่รับรู้ผ่านประสบการณ์ตรง)

2. การศึกษาผลระยะยาว การลอคติเป็นเรื่องของเจตคติที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ การวิจัยครั้งนี้อาจวัดผลทันทีหลังจบหน่วยการเรียนรู้ ดังนั้น ครั้งถัดไป ควรทำการศึกษาแบบติดตามผล เพื่อดูว่าเมื่อผ่านไป 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา นักเรียนยังคง มีทักษะการคิดวิพากษ์และทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนบ้านอยู่หรือไม่ หรือกลับไปเชื่อตามกระแสสังคมเดิม อีกทั้งศึกษาว่านักเรียนนำทักษะการคิดวิพากษ์ไปใช้กับการรับข่าวสาร หรือการปฏิบัติตัวต่อแรงงานข้ามชาติในชีวิตจริงอย่างไร ซึ่งอาจต้องใช้ในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะยาว

3. การเปรียบเทียบวิธีการสอน เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การลอคติระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ กับกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีบรรยายปกติ หรือวิธีบทบาทสมมติเพียงอย่างเดียว ว่าวิธีใดให้ผลลัพธ์ในการลอคติที่ดีขึ้นมากกว่ากัน

4. การมุ่งเน้นไปที่ตัวแปรผู้สอน จากบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ครูและมายาคติเดิม เป็นอุปสรรคสำคัญ การวิจัยครั้งถัดไปควรเน้นที่วิจัยเรื่อง กระบวนการรื้อถอนอคติของครูผู้สอน ประวัติศาสตร์ก่อนที่จะไปสอนนักเรียน เพราะหากครูยังมีอคติแฝง รูปแบบการสอนเชิงวิพากษ์ อาจไม่สัมฤทธิ์ผล หรือวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแรงกดดันทางสังคมหรือวัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียน ที่ทำให้ครูไม่กล้าสอนประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ (เช่น กลัวถูกมองว่าไม่รักชาติ) และหาแนวทางแก้ไขเชิงนโยบาย

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ วิชัยรัตน์. (2566, 11 สิงหาคม). *เคยสงสัยไหมว่าเราต้องเรียน "วิชาประวัติศาสตร์" เรียนไปเพื่ออะไร*. Tonkit360. <https://tonkit360.com/120948>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 16 กลุ่มที่ 2. (2568). *รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project) เรื่อง การเตรียมความพร้อมของไทยต่อภัยคุกคามจากข่าวปลอม*. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ. <https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/เอกสาร/nbt/nbt16/IS/16GP2.pdf>
- จารุวรรณ แสงทอง, นฤมล อีระรังสิกุล และวราภรณ์ สุขแสน. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(1), 22-35. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/HUSO-J/article/download/692/513>
- จิรัทธ์ อารมย์ชื่น. (2563). *การพัฒนาจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามกลยุทธ์ SCIM-C สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจนจิรา อบกลิ่น และสมทรง สิทธิ. (2565). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับสื่อประสม รายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(10), 158-172.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2568). ปฏิทรรศน์การสอนประวัติศาสตร์ไทยในโรงเรียนชายขอบพื้นที่เชียงใหม่. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 7(3), 190-210.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *สอนประวัติศาสตร์ให้เด็กมีความสุข สนุกคิด*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณภัค เสรีรักษ์. (2566, 9 ตุลาคม). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ฉบับผู้แพ้ (9.1): ก่อนจะมาเป็น 'บังซาโมโร' อาณานิคมอเมริกันกับอัตลักษณ์ 'ฟิลิปปินมุสลิม' ที่เพิ่งสร้าง*. The 101 World.

- ดอน ปาทาน, เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ. (2561). *สัญญาณความหวาดกลัวอิสลามในสังคมไทย*. ปาดานีฟอรัม. https://peaceresourcecollaborative.org/wp-content/uploads/2020/01/Understanding-Anti-Islam-Sentiment-in-Thailand_2018.pdf
- ตายุติน อูสมาน, ศรีประไพ อุดมละมุล, ชูลฟีกอร์ มาโซ และเวคิน วุฒิวงศ์. (2555). *เทคนิคและกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2560). *รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style)*. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2568, จาก <https://elib.life.ac.th/รูปแบบการเรียนรู้-learning-style/>
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2560). การพัฒนาพลเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตยในบริบทสังคมไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(2), 121-133.
- ชนชาติ นุ่มนนท์. (2565). *หลักประวัติศาสตร์สอนให้ คนหา 'ข้อมูลในยุคดิจิทัล'*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.
- ชนวัต เปรมปรีชา. (2565). *ผลการใช้รูปแบบการสืบสอบ STRIPLING ที่มีต่อการให้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรนุช อนุฤทธิ์. (2559). การใช้กลุ่มวรรณกรรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย. *ภาษาปริทัศน์*, 31.
- นิพัทธ์พนธ์ นันทะวงศ์. (2567). อำนาจ ความรู้ และการสร้างภาพแทน: การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อการนำเสนอประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในแบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทย เวียดนาม และกัมพูชา และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างประเทศ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 15(ฉบับเพิ่มเติม 2), 217-262.
- ปติवलดา บวรศักดิ์. (2568, 11 สิงหาคม). *5 ภาพแทน “ไทย” ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาของกัมพูชา เป็นอย่างไร? ศิลปวัฒนธรรม*. https://www.silpamag.com/history/article_156237
- ปองปรารณณ์ สุนทรเกสัช. (2563). *อคติทางชาติพันธุ์ต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในสังคมไทยที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์เว็บไซต์พันทิป*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 15(1), 26-47.

- ปัทวรรณ จำปาทอง. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิต ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็น
ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต). พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พันธ์นุพงษ์ วงวาน. (2563). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 20(1),
51-65.
- พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และประยูร แสงใส. (2564). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21.
วารสาร มจร อุบลราชธานี, 6(3), 825-840.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/252718>
- โยสิตา สีนบัว. (2568). เรียนเพื่อรักษาชาติ หรือเพื่อตั้งคำถาม? สรุปลงเสวนาว่าด้วย 'วิชาประวัติศาสตร์'
กับคำถามว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ ควรทำหน้าที่อะไรในปัจจุบัน?. The MATTER.
<https://thematter.co/social/historical-study-thai/252173>
- วรวิญญู บวรศักดิ์. (2568). 5 ภาพแทน “ไทย” ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมของกัมพูชา
เป็นอย่างไร?. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/history/article_156237
- วิทยากร เชียงกุล. (2567). ทำไมเราจึงควรเรียนรู้ "ประวัติศาสตร์". กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.
- ศิริชัย ชินะกาญจน์. (2562). ชุดความรู้ทางวัฒนธรรมกับการเป็นพลเมือง. วารสารวิชาการ
ศึกษาศาสตร์, 20(2), 129-163.
- ศุภณัฐ พานา. (2563). แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 23(2), 390-399.
- สรวงศนันท์ สิริประภาพล. (2561). อิทธิพลของการจินตนาการถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่ม
แบบร่วมมือกัน และได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจต่อเจตคติจริงเกี่ยวกับกลุ่ม: การศึกษา
ตัวแปรสองผ่านสองตัว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาดพร้าว.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย. (ม.ป.ป.).
แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. <https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/05/1.-แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21.pdf>

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับสมบูรณ์)*.
<https://drive.google.com/open?id=0B9t56k6dmUe5Z202Wmw5S1dvOGM>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิชัย สุขคะตะ. (2558). การวิเคราะห์ว่าทฤษฎีชาตินิยมไทยในแบบเรียนสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการ: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(1), 126-137.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/228471/155450>
- สิทธิชัย สุขคะตะ. (2558). การวิเคราะห์ว่าทฤษฎีชาตินิยมไทยในแบบเรียนสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์. *วารสารสหวิทยาการ: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(1), 126-137.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/228471/155450>
- สุทธิพงษ์ โชติธรมย์. (2566). ผลการใช้กลยุทธ์ SCIM-C ที่มีต่อความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 15(2).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2565). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 26)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรไกร นันทบุรุษย์. (2558). ผลของการใช้กิจกรรมสอดคอดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 43(1), 139-154.
- สุวรรณ จุลมิ่ง. (2564). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 17. สำนักงานศึกษาธิการภาค 17.*
- สุวัฒน์ ทาสุนธ์. (2563). การประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโลกยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 94-108.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). *เท่าทันสื่อ: อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล*. สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- อรุณทัย วรรณถาวร. (2564). *ข้อถกเถียงว่าด้วยลักษณะพันความจริง ในยุคสมัยสื่อสังคมออนไลน์*. insKru. (2566). *รวมไอเดียการสอนทักษะคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์*.
<https://inskru.com/idea/-NOsWgBfbYlMLxF97eb/>

- Allport, G. W. (1979). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley Publishing Company.
- Andreotti, V. (2006). Soft versus critical global citizenship education. *Policy and Practice: A Development Education Review*, 3, 40-51.
- Apple, M. W. (2019). *Official knowledge: Democratic education in a conservative age* (4th ed.). Routledge.
- Appleton, J. V. (1995). Analysing qualitative interview data: Addressing issues of validity and reliability. *Journal of Advanced Nursing*, 22(5), 993-997. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1995.tb02653.x>
- Banaji, M. R., Fiske, S. T., & Massey, D. S. (2021). Systemic racism: Individuals and interactions, institutions and society. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 6(82), 1-21. <https://doi.org/10.1186/s41235-021-00349-3>
- Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching* (6th ed.). Routledge.
- Brewer, M. B. (2007). The importance of being we: Human nature and intergroup relations. *American Psychologist*, 62(8), 728-738.
- Černín, D. (2020). Historical methodology and critical thinking as synergised concepts. *Disputatio: Philosophical Research Bulletin*, 9(13).
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, G., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97-140.
- Daversin, A. (2025, August 8). *Borderlines and battlefields: How historical narratives fuel the Thailand-Cambodia border conflict* (BIPSS Commentary). Bangladesh Institute of Peace and Security Studies. <https://bipss.org.bd/pdf/Borderlines%20and%20Battlefields%20-%20A.DAVERSIN.pdf>
- Dy, B. (2024). The roots of ethnic conflict in post-World War II Myanmar, Malaysia, And the Philippines. *Flux: International Relations Review*, 14(2), 49-55. <https://doi.org/10.26443/firr.v14i2.166>

- Farid, M., & Aji, S. M. W. (2025). Decolonizing the past: Integrating the 'practical past' and local literature in Southeast Asian primary history education. *Priviet Social Sciences Journal*, 5(12). <https://doi.org/10.55942/pssj.v5i12.779>
- Felder, R. M., & Silverman, L. K. (1988). Learning and teaching styles in engineering education. *Engineering Education*, 78(7), 674-681.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed* (M. Bergman Ramos, Trans.). Herder and Herder.
- Fullan, M. (2013). *Stratosphere: Integrating technology, pedagogy, and change knowledge*. Pearson.
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2012). *Reducing intergroup bias: The common Ingroup identity model*. Routledge.
- Giroux, H. A. (2020). *On critical pedagogy*. Bloomsbury Academic.
- Hajisoteriou, C. H., Solomou, E. A., & Antoniou, M. E. (2024). Teaching history for Global citizenship through an intercultural perspective. *Frontiers in Education*, 9, 1435402. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1435402>
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- hooks, b. (2014). *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*. Routledge. <https://so02.tcithaijo.org/index.php/JRKSA/article/download/246958/167161>
- Kenneth, C., Averil, M., & Phillip, S. (2010). *Human diversity in education: An integrative approach*. McGraw-Hill.
- Kleintop, A. L. (2026, January 13). *Historical literacy as data literacy: An intro to SOCC analysis*. Center for Engaged Learning, Elon University.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Michaels, E. K., Board, C., Mujahid, M. S., Riddell, C. A., Chae, D. H., Johnson, R. C., & Allen, A. M. (2022). Area-level racial prejudice and health: A systematic review. *Health Psychology*. <https://doi.org/10.1037/hea0001141>
- Myoe, M. A. (2015). Legacy or overhang: Historical memory in Myanmar-Thai relations. In N. Ganesan (Ed.), *Bilateral legacies in East and Southeast Asia* (pp. 107-137). ISEAS.

- Ní Raghallaigh, M. (2025). Navigating the challenges of teaching about racism: Reflections on adopting a “Students as Partners” approach. *Social Work Education*. <https://doi.org/10.1080/02615479.2025.2454466>
- Ogenga, F. (2019). *Social media literacy, ethnicity and peacebuilding in Kenya* (Policy Brief No. 60). Toda Peace Institute.
- Partnership for 21st Century Learning (P21). (2019). *P21 framework for 21st century learning*. P21.
- Reigeluth, C. M. (Ed.). (2016). *Instructional-design theories and models: Vol. IV. The learner-centered paradigm of education*. Routledge.
- Salinas, C., Salinas, E. A., & Salinas, P. (2022). History is critical: Addressing the false dichotomy between historical inquiry and criticality. *Theory & Research in Social Education*, 50(2), 173-195. <https://doi.org/10.1080/00933104.2021.1996222>
- Saputra, R. A., & Hapsari, R. D. (2026). Islamophobia and post-conflict dynamics affecting the Moro Muslim minority in Southern Philippines, 2020–2024. *Padjadjaran Journal of International Relations*, 8(1), 99-113.
- Schuman, H., Steeh, C., Bobo, L., & Krysan, M. (1997). *Racial attitudes in America: Trends and interpretations*. Harvard University Press.
- Seixas, P., & Morton, T. (2013). *The big six historical thinking concepts*. Nelson Education.
- UNESCO. (2001). *Learning the way of peace: A teachers' guide to peace education*. UNESCO.
- UNESCO. (2024). *UNESCO: Mainstreaming the culture of peace*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126398/PDF/126398eng.pdf.multi>
- Voogt, J., & Pareja Roblin, N. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st Century skills: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321.
- Wang, S. L., & Hsu, H. Y. (2021). *Instructional design and technology for diverse learners*. IGI Global.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
2. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1. นายณัฐพล กองทอง ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา สถานที่ทำงาน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสิงห์บุรี
2. นายณัฐเมธีร์ ดุลคนิต ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
3. นางผ่องศรี เงินมูล ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
4. นางน้ำผึ้ง ประสาร ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
5. นางสาวศิริลักษณ์ เรืองไพศาล ตำแหน่ง ครูชำนาญการ คุณวุฒิสูงสุด ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษานอกโรงเรียนและสังคมศึกษา สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. นายณัฐพล กองทอง ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา สถานที่ทำงาน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสิงห์บุรี
2. นายณัฐเมธีร์ ดุลคนิต ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
3. นางผ่องศรี เงินมูล ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
4. นางน้ำผึ้ง ประสาร ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ คุณวุฒิสูงสุด ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
5. นางสาวศิริลักษณ์ เรืองไพศาล ตำแหน่ง ครูชำนาญการ คุณวุฒิสูงสุด ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษานอกโรงเรียนและสังคมศึกษา สถานที่ทำงาน โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๖๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอมอบอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณณัฐพล กองทอง

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร รหัสประจำตัว ๖๗๐๖๑๘๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาดอม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖
๒. นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
โทร ๐๘-๐๔๕๑-๖๒๙๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๖๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณณัฐเมธีร์ ดุลคนิต

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร รหัสประจำตัว ๖๗๐๖๑๘๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖
๒. นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
โทร ๐๘-๐๔๕๑-๖๒๕๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๖๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอมอบอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณผ่องศรี เงินมูล

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร รหัสประจำตัว ๖๗๐๖๑๘๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาดตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖
๒. นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
โทร ๐๘-๐๔๕๑-๖๒๕๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๖๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณน้ำผึ้ง ประसार

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร รหัสประจำตัว ๖๗๐๖๑๘๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖
๒. นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
โทร ๐๘-๐๙๕๕๑-๖๒๙๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๖๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณศิริลักษณ์ เรืองไพศาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร รหัสประจำตัว ๖๗๐๖๑๘๒๐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามย์ นาดอม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖
๒. นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร
โทร ๐๘-๐๔๕๑-๖๒๙๕

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ในปัจจุบัน เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียน
3. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4. แนวคำถามการสนทนากลุ่ม หลังจกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
(สำหรับศึกษานิเทศก์)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร นิสิต มหาวิทยาลัยมหิดล หลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต
สาขา สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....
สถานที่/หน่วยงาน.....จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด: เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

1. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติ

1.1 หลักสูตร

- โรงเรียนในสังกัดที่ท่านนิเทศ กำกับ ติดตาม มีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนอย่างไรบ้าง
- โรงเรียนในสังกัดที่ท่านนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนอย่างไรบ้าง

1.2 หลักการจัดการเรียนรู้

- จากประสบการณ์การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ท่านพบการนำแนวคิดหรือหลักการจัดการเรียนรู้ใดมาจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไรบ้าง

- แนวคิดหรือหลักการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีการส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติหรือไม่ อย่างไร

1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้

- จากประสบการณ์การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ท่านพบครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีวิธีการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไร

- ครูผู้สอนที่ท่านกำกับติดตาม ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลดอคติทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

1.4 บทบาทของผู้สอน

- ครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีลักษณะอย่างไร

- ครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

1.5 บทบาทของนักเรียน

นักเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างไรในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

1.6 บริบทการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม บริบทที่เป็นอยู่ สภาพแวดล้อมหรือบริบทของการจัดการเรียนรู้ในกรุงเทพมหานครเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติอย่างไรบ้าง

2. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร

- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ที่ลดอคติทางเชื้อชาติเป็นอย่างไร

- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

**แนวคำถามในการสัมภาษณ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์
เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
(สำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม)**

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร   **นิสิต** มหาบัณฑิต   **หลักสูตร** การศึกษามหาบัณฑิต
สาขา สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

สถานที่/หน่วยงาน.....จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด: เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

1. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติ

1.1 หลักสูตร

- โรงเรียนมีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียน
อย่างไรบ้าง

- โรงเรียนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเนื้อหาที่ใช้ในการจัด
การเรียนการสอนเพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนอย่างไรบ้าง

1.2 หลักการจัดการเรียนรู้

- ท่านนำแนวคิดหรือหลักการจัดการเรียนรู้ใดมาจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์ อย่างไรบ้าง

- หลักการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีการส่งเสริมการลดอคติทางเชื้อชาติหรือไม่
อย่างไร

1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้

- ท่านมีวิธีการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างไร

- ท่านใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลดอคติทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

1.4 บทบาทของผู้สอน

- บทบาทของท่านในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีลักษณะอย่างไร
- บทบาทของท่านในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

1.5 บทบาทของนักเรียน

- นักเรียนของท่านมีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างไรในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

- #### 1.6 บริบทการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม บริบทที่เป็นอยู่ สภาพแวดล้อมหรือบริบทของการจัดการเรียนรู้ในกรุงเทพมหานครเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติอย่างไรบ้าง

2. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร
- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ที่ลดอคติทางเชื้อชาติเป็นอย่างไร
- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

2. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ ในปัจจุบัน เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียน

แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (สำหรับนักเรียน)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร **นิสิต** มหาบัณฑิต **หลักสูตร** การศึกษามหาบัณฑิต

สาขา สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กรอบแนวคิด: เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน

1. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการลอคคิตทางเชื้อชาติ

1.1 หลักสูตร

สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนเคยได้เรียนในโรงเรียน มีส่วนที่สนับสนุน
การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติอย่างไรบ้าง

1.2 วิธีการจัดการเรียนรู้

- ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้เรียนมา มีวิธีการจัดการ
เรียนรู้อย่างไร

- ท่านใช้วิธีการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลอคคิตทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

1.3 บทบาทของผู้สอน

ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีบทบาทอย่างไรในการจัดการเรียน
การสอนสาระการเรียนรู้เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ

1.4 บทบาทของนักเรียน

นักเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างไรในการจัดการเรียนรู้เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ

1.5 บริบทการจัดการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมหรือบริบทของการจัดการเรียนรู้ในกรุงเทพมหานครเอื้ออำนวย
ต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติอย่างไรบ้าง

2. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร
- ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ที่ลดอคติทางเชื้อชาติเป็นอย่างไร
- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

3. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ในปัจจุบัน เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
(สำหรับศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร นิสิต มหาบัณฑิต หลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต

สาขา สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

สถานที่/หน่วยงาน..... จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์

กรอบแนวคิด: เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปัจจุบัน ดังนี้

1. หลักสูตร

- โรงเรียนควรมีหลักสูตรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนอย่างไรบ้าง

- โรงเรียนควรถูกกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติของนักเรียนอย่างไรบ้าง

2. วิธีการจัดการเรียนรู้

- วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์ที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ควรเป็นอย่างไร

- วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติมีลักษณะอย่างไร

3. บทบาทของผู้สอน

- บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์ควรมีลักษณะอย่างไร

- ลักษณะของครูที่จัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ควรมีลักษณะหรือวิธีการอย่างไร

4. บทบาทของนักเรียน

นักเรียนควรมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์อย่างไร

5. บริบทการจัดการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนควรเป็นอย่างไร

6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

4. แนวคำถามการสนทนากลุ่ม หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แนวคำถามการสนทนากลุ่ม หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัย นายศรัณย์ กิ่งรุ่งเพชร **นิสิต** มหาบัณฑิต **หลักสูตร** การศึกษามหาบัณฑิต สาขา สังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กรอบแนวคิด: เป็นการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ของลักษณะการคิดเชิงวิพากษ์ และการลอคอดคติทางเชื้อชาติ ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

1. คำถามนำ

- 1.1 ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นหรือความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “เชื้อชาติ” “ชาติพันธุ์” หรือความแตกต่างของผู้คนในสังคมอย่างไรบ้าง
- 1.2 นักเรียนคิดว่าการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความหลากหลายของผู้คนหรือเชื้อชาติมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
- 1.3 นักเรียนเคยมีประสบการณ์ที่พบเห็นการตัดสินคนอื่น หรือการเลือกปฏิบัติจากการที่เขามีเชื้อชาติหรือหน้าตาที่แตกต่างจากเราหรือไม่ และตอนนั้นนักเรียนรู้สึกอย่างไร

2. ด้านประสบการณ์จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์

- 2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้เข้าร่วม ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อความเชื่อหรืออคติทางเชื้อชาติในปัจจุบันได้ดีขึ้นอย่างไรบ้าง
- 2.2 นักเรียนคิดว่าการเรียนประวัติศาสตร์แบบที่ได้ “ฝึกตั้งคำถามและวิเคราะห์ข้อมูล” เชิงวิพากษ์ มีส่วนช่วยให้นักเรียนเปิดใจ หรือเข้าใจกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากเราได้ดีขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร
- 2.3 นักเรียนสามารถยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนในชั้นเรียน ที่ทำให้เรามองเห็นและเข้าใจความรู้สึกของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติได้มากขึ้นได้หรือไม่ อย่างไรบ้าง

3. ด้านการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

3.1 หลังจากทำกิจกรรมนี้ นักเรียนคิดว่าตนเองมีวิธีการอ่านข้อมูล ข่าวสาร หรือเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

3.2 เมื่อนักเรียนได้รับข้อมูลหรือได้ยินเรื่องเล่าเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างเชื้อชาติในปัจจุบัน นักเรียนมีวิธีการตรวจสอบหรือคิดวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นอย่างไร เพื่อไม่ให้เราด่วนตัดสินหรือเกิดความเข้าใจผิด

3.3 นักเรียนคิดว่ากรที่เราพยายามทำความเข้าใจเหตุผลที่มาที่ไปของคนในอดีต ช่วยให้เราเห็นเหตุผลในการมองปัญหาความขัดแย้งในสังคมปัจจุบันได้ดีขึ้นอย่างไร

4. ด้านการลดอคติทางเชื้อชาติและการอยู่ร่วมกัน

4.1 หลังจากผ่านการเรียนรู้นี้ นักเรียนคิดว่าตนเองมีความเข้าใจ หรือมีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

4.2 นักเรียนคิดว่าในฐานะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พวกเราควรมีบทบาทหรือสามารถทำอะไรได้บ้าง เพื่อช่วยลดการกลั่นแกล้ง การล้อเลียน หรือการใช้คำพูดที่สร้างบาดแผลทางใจเรื่องเชื้อชาติในโรงเรียน

4.3 หากนักเรียนพบเห็นการแสดงออกที่มีอคติทางเชื้อชาติ นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีการตอบสนอง หรือช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องได้อย่างไรบ้าง

5. สรุปภาพรวมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.1 สิ่งสำคัญที่สุดที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในครั้งนี้คืออะไร

5.2 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนี้ เพื่อให้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และเข้าใจเรื่องของการอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้น

5.3 นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการคิดเชิงวิพากษ์และการเคารพความแตกต่างทางเชื้อชาติ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้อย่างไร

ภาคผนวก ค คู่มือครูในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำแนะนำการใช้คู่มือครูในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คู่มือครูประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คาบละ 50 นาที รวม 10 คาบ โดยมีส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สารสำคัญ สารการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ภาระงาน ชิ้นงาน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อีกทั้ง มีแบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติหลังจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

เป้าหมายและแนวคิดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แผนที่ไร้พรมแดน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจแนวคิด “รัฐจารีต” ที่ไม่มีเส้นเขตแดนตายตัว เพื่อลดอคติและความโกรธแค้นเรื่อง “การเสียดินแดน” หรือความเป็นเจ้าของพื้นที่ในอดีต จะทำให้นักเรียนตระหนักว่า ในอดีตแคว้นต่าง ๆ ไม่ได้มีเส้นแบ่งเขตแดนที่ชัดเจนเหมือนจังหวัดในปัจจุบัน การนำกรอบคิดเรื่องพรมแดนปัจจุบันไปตัดสินอดีตจึงเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง เพื่อให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลรัฐโบราณในดินแดนไทย และเห็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันมาก่อน เป็นการรื้อถอนความเชื่อที่ว่าดินแดนนี้เป็นของคนเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งมาตั้งแต่ต้น เพื่อสร้างการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์ เพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรมของรัฐต่าง ๆ ให้เห็นว่าเป็น “วัฒนธรรมร่วม” ของภูมิภาค ไม่ใช่สมบัติผูกขาดของใครคนเดียว การเรียนรู้จุดร่วมนี้จะช่วยลดอคติเรื่องการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมแต่เพียงผู้เดียว (การช่วงชิงทางวัฒนธรรม) และสร้างความรู้สึกเป็นเครือญาติทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การสถาปนาสุโขทัย เพื่อวิเคราะห์กำเนิดของรัฐสุโขทัยว่าเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการเมือง ไม่ได้เกิดจากสุญญากาศหรือการขับไล่ชนชาติอื่น กิจกรรมนี้พุ่งเป้าไปที่การแก้มายาคติหรือเรื่องเล่าที่ว่า “คนไทยเกลียดขอมจึงขับไล่ขอมออกไป” ให้กลายเป็นการทำความเข้าใจใหม่ว่าเป็นเรื่องของ “การเมือง เครือญาติ และเครือข่ายอำนาจ” ในอดีต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การเมืองและการปกครอง ฟอปกครองลูกจริงหรือ เพื่อเข้าใจระบอบการปกครองในบริบทของ “เครือข่ายอำนาจ” (Network) ไม่ใช่รัฐรวมศูนย์ เน้นให้นักเรียนเห็นภาพความสัมพันธ์ในแนวราบ การเจรจาต่อรอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มากกว่าการจดจำประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยการทำสงครามรุกรานเพียงอย่างเดียว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี เพื่อเห็นภาพสุขุขทัยในฐานะ “จุดตัดทางการค้า” ที่มีคนหลายชาติพันธุ์มาแลกเปลี่ยน ชวนให้นักเรียนตั้งคำถามว่ารัฐโบราณสามารถอยู่โดดเดี่ยวได้จริงหรือ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าเศรษฐกิจของสุขุขทัยเติบโตได้เพราะ “การเปิดกว้างรับคนนอก” และประวัติศาสตร์ไม่ได้มีแค่เรื่องการสู้รบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยืมและประยุกต์ วิเคราะห์ศิลปะสุขุขทัยว่าได้รับอิทธิพลจากใครบ้าง กระบวนการนี้ทำให้นักเรียนเห็นภาพชัดเจนว่าศิลปะไม่ได้เกิดขึ้นเองจากความว่างเปล่า แต่เกิดจากการ “ยืมและประยุกต์” จนนำไปสู่ข้อสรุปที่รื้อถอนอคติว่า “ความเป็นไทยคือการผสมผสาน”

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไม่ใช่ศัตรู ลดทอนอคติที่มองว่า “เพื่อนบ้านคือศัตรู” โดยเน้นการศึกษาช่วงเวลาแห่งสันติภาพและการพึ่งพาอาศัยกัน ขยายมุมมองให้นักเรียนเห็นการยอมรับความแตกต่างทางชาติพันธุ์แม้กระทั่งในระดับราชสำนัก เพื่อยืนยันว่าเพื่อนบ้านไม่ใช่ศัตรูถาวร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 อยุธยาเมืองท่านานาชาติ เพื่อเชื่อมโยงจากสุขุขทัยสู่อยุธยาในฐานะรัฐที่เติบโตสูงสุดเพราะความเป็น “พหุวัฒนธรรม” เป็นการย้ำโน้ต (Concept) ว่าดินแดนแถบนี้เป็นพื้นที่นานาชาติที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเจริญมาโดยตลอด

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เราคือใคร เพื่อสังเคราะห์ความรู้ทั้งหมด วัตถุประสงค์ลดอคติทางเชื้อชาติ และสร้างตัวตนใหม่ในฐานะพลเมืองที่เคารพความหลากหลาย แผนนี้คือขั้นตอนสุดท้าย (Presenting and Reflecting) ที่นักเรียนจะได้ประเมินการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในจิตใจตนเอง ยืนยันว่าอคติได้ลดลง และเปลี่ยนมุมมองจาก “ศัตรู” เป็น “เครือข่ายและหุ้นส่วนทางวัฒนธรรม”

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 10 แผน ถูกออกแบบโดยมุ่งเน้นกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ การมีส่วนร่วมของนักเรียน และการประยุกต์ใช้ความรู้ของนักเรียนผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ในสมัยประวัติศาสตร์สุขุขทัย โดยการออกแบบกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์ (Formulating Historical Questions)

ขั้นตอนนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้าง “ภาวะความขัดแย้งทางพุทธิปัญญา” ให้กับผู้เรียน โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก นำเสนอประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงในสังคมปัจจุบัน หรือ “บาดแผลทางประวัติศาสตร์” ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ เช่น กรณีพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร ความเกลียดชังแรงงานข้ามชาติบนสื่อออนไลน์ หรือปัญหาเขตแดน เปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจาก “ผู้จำยอม” (Passive acceptor) ที่เชื่อทุกอย่างตามที่ตำราบอก ให้กลายเป็น “ผู้สงสัยเชิงสร้างสรรค์” (Creative skeptic) ที่เปิดใจรับข้อมูลใหม่และพร้อมแสวงหาความจริง

ขั้นที่ 2 การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน (Searching and Gathering Evidence)

เปลี่ยนพลังของความสงสัยไปสู่ “ปฏิบัติการทางปัญญา” โดยครูจะให้นักเรียนออกไปสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ทลายกรอบของตำราเรียนฉบับทางการที่ผูกขาดความถูกต้องเพียงชุดเดียว นักเรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างหรือขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง เช่น หลักฐานชั้นต้น และชั้นรอง บันทึกของคนในและคนนอก (เช่น พงศาวดารไทยควบคู่กับพงศาวดารพม่า หรือบันทึกของชาวต่างชาติ) ตลอดจนมุมมองจากประเทศเพื่อนบ้านหรือชนกลุ่มน้อย นักเรียนจะตระหนักว่าหลักฐานทุกชั้นถูกสร้างขึ้นโดยมีบริบทและเจตนาแฝง เพื่อลดทอน “อคติเข้าข้างตัวเอง” ก่อนที่จะด่วนตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน (Analyzing and Interpreting Evidence)

นำคลังข้อมูลดิบเข้าสู่ “ห้องปฏิบัติการทางความคิด” นักเรียนจะเปลี่ยนบทบาทเป็น “ผู้พิพากษาทางประวัติศาสตร์” ที่ต้องตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อหลักฐาน เช่น ใครเขียน เขียนเพื่ออะไร จากนั้นทำการแยกแยะระหว่าง “ข้อเท็จจริง” ออกจาก “ข้อคิดเห็น/อารมณ์” ครูให้นักเรียนใช้มนทัศน์ “รัฐจาร์ิต” (Mandala State - รัฐที่ไม่มีเส้นเขตแดนชัดเจน อำนาจยึดเหนี่ยวได้ตามบารมีของบุคคล และเน้นการกวาดต้อนผู้คนไม่ใช่ดินแดน) มาเทียบกับ “รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์” เพื่อให้เข้าใจบริบทในอดีตอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยลดความโกรธแค้นและอคติในเรื่อง “การเสียดินแดน” นักเรียนหลุดพ้นจากความโกรธแค้น สามารถมองเห็นเหตุผลและความจำเป็นในการกระทำของคนในอดีตได้ด้วยหลักตรรกะ มากกว่าการใช้อารมณ์ชาตินิยมมาตัดสิน

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่ (Synthesizing and Constructing New Understanding)

นักเรียนนำข้อเท็จจริงที่ผ่านการวิเคราะห์และคัดกรองแล้ว มาประกอบร่างเหมือนการต่อจิ๊กซอว์ เพื่อสร้างเป็นคำอธิบายชุดใหม่ที่สมเหตุสมผลและครอบคลุมรอบด้านมากยิ่งขึ้น สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในใจผู้เรียน เปลี่ยนมุมมองที่มีต่อเพื่อนบ้านจาก “ศัตรูหรือคู่ขัดแย้ง” ให้กลายเป็น “เครือข่ายทางวัฒนธรรม” ที่มีรากเหง้าเป็น “วัฒนธรรมร่วมอุษาคเนย์” ร่วมกัน เปลี่ยนความภูมิใจในความบริสุทธิ์ทางสายเลือด มาเป็นความภูมิใจในการเปิดกว้างและความหลากหลายแทน

ขั้นที่ 5 การนำเสนอและสะท้อนคิด (Presenting and Reflecting) นักเรียนนำองค์ความรู้ใหม่มาจัดทำเป็น “ปฏิบัติการสื่อสารทางสังคม” เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำโปสเตอร์ ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน หรือการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) เพื่อจำลองสถานการณ์และให้เพื่อนในชั้นเรียนได้สัมผัสความรู้สึกของผู้ถูกระทำ เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับภายในจิตวิญญาณ นักเรียนพัฒนาตนเองไปสู่การเป็น “พลเมืองตื่นรู้” (Active Citizen) ที่มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ มีเกราะป้องกันวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง และพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

แนวทางการจัดการเรียนรู้เน้นการบูรณาการจากบริบทท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ความเป็นพลเมืองสากล และประวัติศาสตร์คู่ขนาน นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะ เช่น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแยกแยะและรู้เท่าทันสื่อ และการฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาตนเองในอนาคต โดยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางแสดงแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แผนที่ ไร้พรมแดน	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยโดยสังเขป	การสร้างความเข้าใจเรื่องมโนทัศน์ “รัฐจารีต” (Mandala State) โดยเปรียบเทียบกับ “แสงเทียน” (อำนาจยึดหดได้ ไม่มีเส้นขอบชัดเจน) ต่างจากรัฐชาติสมัยใหม่ (แสงไฟฉาย) เพื่อลดอคติและความเข้าใจผิดเรื่องการ “เสียดินแดน” หรือความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ตายตัวในอดีต	1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 คนเร่ร่อนและ ผู้สร้างบ้าน แปงเมือง	ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยโดยสังเขป	ดินแดนในประเทศไทยก่อนการสถาปนาสุโขทัย (เช่น โยนก เชียงแสน, หริภุญชัย, ตามพรลิงค์, ทวารวดี) เป็นพื้นที่ที่มี “ความหลากหลายทางชาติพันธุ์” (มอญ, ขอม, มลายู) อาศัยอยู่ร่วมกันมาก่อนที่จะมีคำว่า “คนไทย”	1

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมร่วม รากอุษาคเนย์	ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย โดยสังเขป	วัฒนธรรมในภูมิภาคนี้เป็น “วัฒนธรรม ร่วม” เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง หรือรูปแบบเจดีย์ ไม่ใช่สมบัติของชาติใด ชาติหนึ่งเพียงผู้เดียว การเข้าใจจุดนี้ช่วยลด อคติและสร้างความรู้สึกเป็นเครือญาติ ทางวัฒนธรรม	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 4 การสถาปนา สุโขทัย ชัปลั หรือผสมผสาน	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	วิเคราะห์หลักฐาน (จารึกวัดศรีชุม) เพื่อชี้ให้เห็นว่าการกำเนิดรัฐสุโขทัย มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและ การเมืองกับ “ขอม” (กัมพูชา) เป็นเรื่อง ของ “เครือข่ายอำนาจ” มากกว่ามายาคติ เรื่องการ “เกลียดแล้วชัปลั	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 5 การเมืองและ การปกครอง พ่อปกครองลูก จริงหรือ	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	ลักษณะการปกครองเป็นแบบ “เครือข่าย อำนาจ” (Network) และความสัมพันธ์ แบบ “สหายศึกและเครือญาติ” (เช่น สุโขทัย-ล้านนา-พะเยา) เน้นการช่วยเหลือ กันในแนวราบ ไม่ใช่รัฐธรรมนูญอำนาจ เบ็ดเสร็จแบบปัจจุบัน	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 6 เศรษฐกิจและ สังคม ตลาด ปสานและ การค้าเสรี	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	ความเจริญทางเศรษฐกิจของสุโขทัย เกิดจากการเป็น “จุดตัดทางการค้า” ที่เปิดกว้างรับคนนอก (ตลาดปสาน) และ มีการแลกเปลี่ยนสินค้า/วัฒนธรรมกับ นานาชาติ (เช่น สังคโลก) ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 7 ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา การยืมและ ประยุกต์	ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์ อิทธิพลของวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน	ศิลปะและภูมิปัญญาไทย (เช่น เจดีย์ทรงพุ่ม ข้าวบิณฑ์) ไม่ได้เกิดขึ้นเองจากความว่าง เปล่า แต่เกิดจากกระบวนการ “ยืมและ ประยุกต์” จากวัฒนธรรมมอญ พม่า ลังกา และขอม จนกลายเป็นเอกลักษณ์	1

ชื่อแผน	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (คาบ)
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 8 ความสัมพันธ์ ระหว่าง ประเทศ มิตรไมตรีศัตรู	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	การลดทอนภาพจำเรื่องสงคราม โดยเน้น ช่วงเวลาแห่ง “สันติไมตรี” และการยอมรับ ความต่างทางชาติพันธุ์ในราชสำนัก เช่น ความสัมพันธ์กับจีน และกรณีของ “มะกะโท” (ชาวมอญ) ที่ได้เป็นพระราช บุตรเขยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช	1
แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 9 อยุธยาเมืองท่า นานาชาติ	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์ พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยในด้านต่าง ๆ	การเน้นย้ำแนวคิด “สังคัมพหุวัฒนธรรม” โดยชี้ให้เห็นว่าอยุธยาเติบโตได้เพราะเป็น เมืองท่านานาชาติที่มีชุมชนชาวต่างชาติ (ญี่ปุ่น โปรตุเกส มุสลิม ฯลฯ) อาศัยอยู่รอบ เกาะเมืองและมีบทบาทสำคัญในการสร้าง ชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับสุโขทัยที่เป็นพื้นที่ ตอนในแล้ว สุโขทัยเสียเปรียบในเชิงชัยภูมิ มากกว่า	1
แผนการจัด การเรียนรู้ ที่ 10 เราคือใคร	ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	การสังเคราะห์ความรู้เพื่อ “ถอดคติและ สร้างตัวตนใหม่” นักเรียนตระหนักว่า บรรพบุรุษมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม กับเพื่อนบ้านมาตลอด ทำให้เกิดความรู้สึกรัก เป็นมิตรและเคารพในความหลากหลาย	1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง แผนที่ไร้พรมแดน เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยโดยสังเขป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายมโนทัศน์ “รัฐจาริต” ได้ (K)
2. นักเรียนสามารถสร้างแผนที่ประวัติศาสตร์เพื่อจำลองการทับซ้อนกันของอาณาจักรโบราณในอุษาคเนย์ได้ (P)
3. นักเรียนตระหนักถึงความคลาดเคลื่อนของการนำแผนที่รัฐชาติสมัยใหม่ไปตัดสินอดีต ซึ่งนำไปสู่การลดอคติจากภาพกรรม “การเสียดินแดน” จากการอภิปรายได้ (A)

3. สาระสำคัญ

ความขัดแย้งและอคติทางเชื้อชาติเกี่ยวกับเรื่องอาณาเขตในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเกิดจากการนำกรอบความคิดเรื่อง เส้นเขตแดนแบบรัฐชาติสมัยใหม่ ไปสวมทับและตัดสินอดีต ซึ่งในความเป็นจริง รัฐโบราณในอุษาคเนย์เป็นลักษณะรัฐจาริตที่ไม่มีเส้นพรมแดนตายตัว แต่อำนาจสามารถยืดหยุ่นและซ้อนทับกันได้ การเข้าใจมโนทัศน์นี้จะช่วยลดลึอกมายาคติเรื่องการเสียดินแดน และทำลายกำแพงอคติทางเชื้อชาติที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ

4. สารการเรียนรู้

- รัฐจารีตสมัยสุโขทัย

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนพิจารณาภาพ “แผนที่ประเทศไทยในปัจจุบัน” แล้วตอบคำถามดังนี้
  - เส้นเขตแดนเหล่านี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อไหร่ สมัยสุโขทัยหรืออยุธยา มีเส้นแบบนี้หรือยัง
  - เวลาได้ยินคำว่าเสียดินแดน นักเรียนรู้สึกอย่างไร และเราจะเสียสิ่งที่ยังไม่มีการขีดเส้นแบ่งเขตแดนอย่างชัดเจนได้จริงหรือ
2. ให้นักเรียนเห็นภาพบูรพธรรมของมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม ผ่านกิจกรรม “เทียนไขกับแสงไฟ” โดย
  1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม แจกอุปกรณ์ ได้แก่ แผนที่เปล่าภูมิภาคอุษาคเนย์, หมุดปัก, เทียนไข, ไม้ขีดไฟ และไฟฉาย
  2. ให้นักเรียนปักหมุดเมืองศูนย์กลางอำนาจในอดีต (เช่น อยุธยา, หงสาวดี, ล้านช้าง) แล้วจุดเทียนไขหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ส่องแสงได้วางทับตำแหน่งนั้น
  3. ให้นักเรียนสังเกตลักษณะของ “แสงเทียน” แล้วอภิปรายคำถามต่อไปนี้
    - แสงเทียนมีขอบเขตที่ชัดเจนตัดดับหรือไม่
    - แสงเทียนจากสองเมืองสามารถส่องสว่างทับซ้อนกันได้หรือไม่
  4. นักเรียนอภิปรายสรุปว่าลักษณะของ “รัฐจารีต” ที่อำนาจเหมือนแสงเทียน ยึดเหนี่ยวได้ตามความสว่าง (ความเข้มแข็งของกษัตริย์) และเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ระหว่างกึ่งกลางของเมืองใหญ่สามารถรับแสง (ส่งเครื่องบรรณาการ) ให้เทียน 2 เล่มพร้อมกันได้โดยไม่ผิดกฎ
3. นักเรียนอภิปรายร่วมกันว่าเหตุการณ์ “การเสียดินแดน” ทำให้เรามองประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรและถ้าเราเข้าใจเรื่องรัฐจารีต ความรู้สึกเหล่านั้นจะเปลี่ยนไปหรือไม่

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้าง “แผนที่ประวัติศาสตร์รัฐโบราณสมัยสุโขทัย” โดยใช้แผนที่เปล่ามาระบายสี หรือวาดวงกลมรัศมีอำนาจที่แสดงให้เห็นถึง “การทับซ้อนกัน” (Overlapping) ของรัฐในอุษาคเนย์

5. นักเรียนตอบคำถามลงในสมุดหรือแผ่นกระดาษสะท้อน โดยครูเน้นย้ำว่าผู้คนในอุษาคเนย์ผสมผสาน แลกเปลี่ยน และอยู่ร่วมกันมานานภายใต้แสงเทียนที่ทับซ้อนกัน เส้นเขตแดนเป็นเพียงสิ่งสมมติที่เพิ่งเกิดขึ้น การเข้าใจจุดนี้จะช่วยให้เราเป็นพลเมืองที่เคารพความหลากหลาย ไม่ตกเป็นเครื่องมือของความเกลียดชังทางเชื้อชาติ

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. ใบกิจกรรมแผนที่อาณาจักรสุโขทัย

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ใบกิจกรรมแผนที่อาณาจักรสุโขทัย
2. แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน
3. หมุด เทียนไข ไฟฉาย

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ตรวจสอบการเขียนสรุปองค์ความรู้ในกระดาษสะท้อนคิด และการตอบคำถาม/อภิปรายในชั้นเรียน
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ตรวจสอบผลงานชิ้นงาน “ใบกิจกรรมแผนที่อาณาจักรสุโขทัย” (ที่นักเรียนระบายสีหรือวาดวงกลมรัศมีอำนาจทับซ้อนกัน)
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ประเมินจากการเขียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิด และสังเกตพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นระหว่างกรอภิปรายกลุ่ม
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
การเขียนสรุปองค์ความรู้ในกระตาะง สะท้อนคิด และการตอบคำถาม/อภิปรายในชั้นเรียน	สรุปและอธิบายความหมายของ “รัฐจารีต” ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างกับ “รัฐชาติสมัยใหม่” ได้อย่างเห็นภาพ มีส่วนร่วมในการอภิปรายและใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ สนับสนุนแนวคิดได้อย่างสมเหตุสมผล	สรุปและอธิบายความหมายของ “รัฐจารีต” ได้ถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบกับรัฐชาติสมัยใหม่ได้ แต่อาจขาดรายละเอียดบางประการ มีส่วนร่วมในการอภิปรายและตอบคำถามได้ตรงประเด็น	สรุปและอธิบายความหมายของ “รัฐจารีต” ได้เพียงบางส่วน ยังมีความสับสนในการแยกแยะระหว่างรัฐจารีตกับรัฐชาติสมัยใหม่ ต้องอาศัยการชี้แนะจากครูในการตอบคำถามหรืออภิปราย	ไม่สามารถอธิบายความหมายของ “รัฐจารีต” ได้ ยังคงใช้กรอบความคิดเรื่องเส้นเขตแดนแบบปัจจุบันไปอธิบายอดีต และไม่มีส่วนร่วมในการตอบคำถามหรืออภิปรายในชั้นเรียน
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
การตรวจผลงานชิ้นงาน “ใบกิจกรรมแผนที่อาณาจักรสุโขทัย” (ที่นักเรียนระบายสีหรือวาดวงกลมรัศมีอำนาจทับซ้อนกัน)	ออกแบบแผนที่โดยวาดวงกลมรัศมีอำนาจที่แสดงลักษณะการ “ทับซ้อนกัน” ของรัฐจารีตสมัยสุโขทัย และอาณาจักรใกล้เคียงได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล สื่อความหมายชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของพื้นที่อำนาจโดยไม่มี	ออกแบบแผนที่โดยวาดวงกลมรัศมีอำนาจที่แสดงการทับซ้อนกันได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ สื่อความหมายของรัฐจารีตได้ แต่ลักษณะการทับซ้อนอาจยังดูคล้ายการแบ่งสัดส่วนพื้นที่มากกว่าความยืดหยุ่นของอำนาจ	วาดแผนที่แสดงรัศมีอำนาจของอาณาจักรได้ แต่ยังไม่แสดงให้เห็นถึงการ “ทับซ้อนกัน” อย่างชัดเจน มีร่องรอยของการพยายามตีเส้นแบ่งเขตแดนที่ค่อนข้างตายตัวระหว่างอาณาจักร	วาดแผนที่โดยใช้เส้นสมมติแบ่งเขตแดนอย่างชัดเจนตายตัว (คล้ายแผนที่รัฐชาติสมัยใหม่) ไม่สะท้อนมนทัศน์เรื่องรัศมีอำนาจที่ซ้อนทับกันของรัฐจารีตเลย

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
	เส้นแบ่งเขตแดน แบบตายตัว			
ด้านจิตพิสัย (A)				
การเขียนสะท้อน ความรู้สึกนึกคิด และสังเกต พฤติกรรมการแสดง ความคิดเห็น ระหว่างการ อภิปรายกลุ่ม	เขียนสะท้อน ความคิดได้อย่าง ลึกซึ้ง ครอบคลุมถึง ความคลาดเคลื่อน ของการตัดสินใจ ด้วยแผนปัจจุบัน สามารถวิพากษ์วาท กรรม “การเสีย ดินแดน” ได้อย่างมี เหตุผล ในการ อภิปรายแสดงออก ถึงความเข้าใจ เคารพความ หลากหลาย และไม่ มีการใช้คำพูดที่ แสดงอคติทางเชื้อ ชาติต่อเพื่อนบ้าน	เขียนสะท้อน ความคิดว่าเข้าใจ บริบทของอดีตมาก ขึ้น และเห็นด้วยว่า วาทกรรม “การเสีย ดินแดน” อาจสร้าง ความเข้าใจผิด ใน การอภิปรายกลุ่ม แสดงออกถึงการ ยอมรับฟังความเห็น ที่แตกต่าง และรับรู้ ถึงความหลากหลาย ของผู้คนในภูมิภาค	เขียนสะท้อน ความคิดตามเนื้อหา ที่เรียนได้ แต่ยังไม่ แสดงให้เห็นถึง ความเสียหายหรือ ยังคงยึดติดกับ ความรู้สึก “การเสีย ดินแดน” อยู่บ้าง มี ส่วนร่วมในการ อภิปรายน้อย หรือ ยังมีมุมมอง ชาตินิยมแฝงอยู่ เล็กน้อย	ปฏิเสธแนวคิดเชิง วิพากษ์ ยังคงยึดมั่น ในวาทกรรม “การ เสียดินแดน” อย่าง เหนียวแน่น เขียน สะท้อนหรือแสดง ความคิดเห็นใน ลักษณะที่กีดกัน แบ่งแยก หรือมี อคติทางเชื้อชาติต่อ ประเทศเพื่อนบ้าน อย่างชัดเจน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ ในการเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้ และเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ ต่าง ๆ ทุกกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ ในการเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้ และเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ ต่าง ๆ บางกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา แต่ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ในการเรียน และ มีส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ บางกิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา และไม่ตั้งใจเรียน ไม่ศึกษาค้นคว้าหา ความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายในเวลา ที่กำหนด	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเด็นจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้ อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์ สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการ เรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนและ วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิด วัตถุประสงค์ใน บางครั้ง ต้องมีผู้ คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีที่ กำหนดให้ในการ เรียนรู้หรือการ ทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

ใบกิจกรรมแผนที่อาณาจักรสุโขทัย

ระบบอำนาจในการปกครองเมือง
สมัย .....

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง แผนที่ไร่พรหมแดน

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง แผนที่ได้รับชมแดน

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง แผนที่ไร่พรมแดน

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง แผนที่ไร้พรมแดน

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	การให้นักเรียนพิจารณาแผนที่ ปัจจุบันและตั้งคำถามท้าทาย	การตอบคำถามในชั้นเรียน
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	ประวัติศาสตร์กระแสหลัก เช่น “เส้นเขตแดนเหล่านี้มีมาตั้งแต่ เมื่อไหร่” และ “เราจะเสียสิ่ง ที่ยังไม่มีการขีดเส้นแบ่งได้จริงหรือ”	ตรวจชิ้นงาน “ใบกิจกรรมแผนที่ อาณาจักรสุโขทัย” (ที่นักเรียน ระบายสีหรือวาดวงกลมรัศมีอำนาจ ทับซ้อนกัน)
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	กิจกรรม “เทียนไขกับแสงไฟ” เพื่อให้นักเรียนเข้าใจอำนาจที่ทับซ้อน กันได้ และการร่วมกันอภิปรายเรื่อง วาทกรรม “การเสียดินแดน”	
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	การให้นักเรียนสร้าง “แผนที่ ประวัติศาสตร์รัฐโบราณ” ที่แสดง การทับซ้อนกันของอำนาจ	
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	ให้นักเรียนตอบคำถามลงในสมุด สะท้อนคิด โดยเน้นย้ำถึงการเป็น พลเมืองที่เคารพความหลากหลาย ไม่ตกเป็นเครื่องมือของความ เกลียดชัง	การเขียนสะท้อนความรู้สึกรู้สึกคิด และสังเกตพฤติกรรมการแสดง ความคิดเห็นระหว่างการอภิปรายกลุ่ม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปง
 เมือง เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยโดยสังเขป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุและอธิบายกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและสร้างอารยธรรมร่วมกันก่อนที่จะเกิดการรวมตัวเป็นรัฐไทยได้ (K)
2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสืบค้นและรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นร่องรอยของคนหลากหลายชาติพันธุ์ได้อย่างเป็นระบบ (P)
3. นักเรียนตระหนักว่าแผ่นดินนี้เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอาศัยอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานจากการอภิปรายได้ (A)

3.สาระสำคัญ

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ได้เป็นพื้นที่ผูกขาดของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งมาตั้งแต่ต้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีพัฒนาการของรัฐโบราณ (เช่น ทวารวดี โยนก เชียงแสน ตามพรลิงค์) และเป็นพื้นที่แห่งการพึ่งพาอาศัยและผสมผสานของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ (เช่น มอญ ขอม มลายู) มาอย่างยาวนาน การศึกษาและสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อค้นหาร่องรอยของคนหลากหลายชาติพันธุ์เหล่านี้ จะช่วยร้อยถ้อยความคติเรื่อง ความเป็นชนชาติเดียวที่บริสุทธิ์ ที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักกว่ารากฐานที่แท้จริงของสังคมเราคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความเข้าใจนี้เป็นกุญแจสำคัญในการทำลายกำแพงอคติทางเชื้อชาติ และนำไปสู่การอยู่ร่วมกับความแตกต่างได้อย่างเคารพซึ่งกันและกัน

4. สารการเรียนรู้

- กลุ่มคนขอม (เขมรโบราณ) ละโว้
- กลุ่มทวารวดี มอญ
- กลุ่มลัวะ ละว้า
- กลุ่มไท ไต

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูเปิดภาพโบราณสถานในสุโขทัยที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ภาพวัดมหาธาตุ (ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แบบสุโขทัยแท้) คู่กับภาพวัดศรีสวายหรือศาลตามาแดง (ปราสาทแบบขอมโบราณ) แล้วตั้งคำถามกระตุ้นนักเรียนดังนี้

- นักเรียนคิดว่าโบราณสถานี่ครูนำเสนอนี้ สร้างโดยคนกลุ่มเดียวกันหรือไม่ เพราะอะไร
- ถ้านักเรียนเคยเรียนมาว่าสุโขทัยคือราชธานีแห่งแรกของคนไทย แล้วทำไมถึงมีสิ่งก่อสร้างที่หน้าตาเหมือนศิลปะขอม (เขมร) ตั้งอยู่ใจกลางเมืองสุโขทัยได้

2. ครูอธิบายว่า ดินแดนสุโขทัยก่อนที่พ่อขุนบางกลางหาวจะตั้งอาณาจักร ไม่ได้เป็นพื้นที่ว่างเปล่าหรือมีแค่คนไท-ไตกลุ่มเดียว แต่เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกันมาก่อน วันนี้เราจะมาสวมบทบาทนักประวัติศาสตร์ เพื่อสืบค้นหา “ร่องรอยคนหลากหลายชาติพันธุ์” กัน

3. ให้นักเรียนแบ่งออกเป็นกลุ่มแจก “ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์” และให้แต่ละกลุ่มใช้แท็บเล็ตหรือสมาร์ตโฟนของตนเองในการค้นหาข้อมูล ดังนี้

1. ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มสืบค้นหาหลักฐาน (รูปภาพโบราณวัตถุ ตำนาน หรือคำศัพท์) ที่ยืนยันว่ามีคนกลุ่มอื่นอาศัยอยู่ในพื้นที่สุโขทัยและใกล้เคียงมาก่อน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สืบหาร่องรอยขอม (เขมรโบราณ) ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ วัดศรีสวาย, ศาลตามาแดง, โขลยู่ลำพง

กลุ่มที่ 2 สืบหาร่องรอยมอญ (ทวารวดี) ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ รากศัพท์ภาษามอญที่ใช้ในภาษาไทย, รูปแบบพระพุทธรูปยุคแรก ๆ, การรับพระพุทธศาสนา

กลุ่มที่ 3 สืบหาร่องรอยลัวะ/ละว้า ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ ชนพื้นเมืองดั้งเดิม นิทานปรัมปรา หรือตำนานการสร้างเมืองในภาคเหนือตอนล่าง

2. นักเรียนรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ บันทึกรูปภาพหรือข้อความลงในใบงาน พร้อมสรุปสั้น ๆ ว่าหลักฐานชิ้นนี้ “บอกอะไร” เกี่ยวกับคนกลุ่มนั้นในอดีต

4. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอหลักฐานที่ตนเองสืบค้นพบหน้าชั้นเรียน (หรือแสดงภาพจากแท็บเล็ตขึ้นจอโปรเจคเตอร์) โดย

สร้างแผนผังความหลากหลาย ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อมูลขึ้นกระดาน โดยเขียนคำว่า “สุขุขทัย” ไว้ตรงกลาง และโยงเส้นให้เห็นว่ามีรากฐานมาจาก ขอม มอญ ลัวะ และไท-ไต ผสมผสานกัน

5. ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- จากหลักฐานทั้งหมด นักเรียนคิดว่ากล่าวที่ว่า สุขุขทัยสร้างโดยคนไทยสายเลือดบริสุทธิ์หรือร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นเรื่องจริงหรือไม่ (แนวคำตอบ ไม่จริง เพราะมีการผสมผสานกันหลายชาติพันธุ์)

- ถ้าบรรพบุรุษของเราในสมัยสุขุขทัย มีทั้งสายเลือดขอม (เขมร) สายเลือดมอญ และคนพื้นเมืองลัวะ ผสมผสานอยู่ด้วย การที่เราไปมีอคติ รังเกียจ หรือเหยียดหยามคนชาติพันธุ์เหล่านี้ในปัจจุบัน เท่ากับว่าเรากำลังดูกรากเหง้าของตัวเองอยู่หรือไม่

- การรู้ความจริงข้อนี้ ช่วยเปลี่ยนมุมมองของนักเรียนที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ หรือเพื่อนบ้านรอบ ๆ ตัวเราอย่างไรบ้าง

6. ให้นักเรียนเขียนสรุปความรู้และความรู้สึก 1-2 ประโยค ลงในส่วนท้ายของใบงานบันทึกการสืบค้นฯ เช่น “สิ่งที่ฉันได้เรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ในสุขุขทัยคือ...” หรือ “ประวัติศาสตร์เรื่องนี้สอนให้ฉันรู้ว่า...”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์ 2. เว็บไซต์แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาณาจักรสุขุขทัย

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ความถูกต้องของข้อมูลใน “ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์”

1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) สังเกตพฤติกรรมระหว่างทำกิจกรรมกลุ่มว่านักเรียนสามารถใช้สมาร์ทโฟน/แท็บเล็ต พิมพ์คีย์เวิร์ด และเลือกแหล่งข้อมูลหรือรูปภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือได้หรือไม่

1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) การเขียนสะท้อนคิดที่ให้นักเรียนเขียนสรุปท้ายคาบ

2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
ความถูกต้องของข้อมูลใน “ใบงานบันทึกการสืบค้น ร่องรอยชาติพันธุ์”	บันทึกข้อมูล ร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์ (เช่น ขอม มอญ ลัวะ) และรัฐโบราณ ในพื้นที่ได้ ถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจนมาก สามารถอธิบาย เชื่อมโยงหลักฐาน กับกลุ่มคนดั้งเดิม ได้อย่างมีเหตุผลทางประวัติศาสตร์	บันทึกข้อมูล ร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์และรัฐโบราณได้ ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่ สามารถระบุหลักฐานที่เชื่อมโยงกับกลุ่มคนดั้งเดิมได้ แต่อาจขาดรายละเอียดเชิงลึก บางประการ	บันทึกข้อมูล ร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ เพียงบางส่วน ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน บ้าง หรืออธิบาย เชื่อมโยงหลักฐาน กับกลุ่มคนดั้งเดิม ได้ไม่ชัดเจน ต้องอาศัยการชี้แนะจากครู	บันทึกข้อมูล ไม่ถูกต้อง หรือไม่ สามารถระบุกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม จากหลักฐานได้เลย ยังคงยึดติดกับข้อมูลเดิมว่ามีเพียงชนชาติเดียว
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
สังเกตพฤติกรรมระหว่างทำกิจกรรมกลุ่มว่า นักเรียนสามารถใช้สมาร์ทโฟน/แท็บเล็ต พิมพ์คีย์เวิร์ด และเลือกแหล่งข้อมูลหรือรูปภาพหลักฐาน	กำหนด “คีย์เวิร์ด” ในการค้นหาได้ อย่างแม่นยำ ใช้งานอุปกรณ์ได้ คล่องแคล่ว และสามารถคัดกรอง/เลือกแหล่งข้อมูลหรือรูปภาพ หลักฐานที่มีความ	กำหนด “คีย์เวิร์ด” และใช้งานอุปกรณ์เพื่อสืบค้นข้อมูลได้ดี สามารถเลือกแหล่งข้อมูลหรือรูปภาพหลักฐานที่เกี่ยวข้องและเชื่อถือได้ใน	ใช้งานอุปกรณ์สืบค้นได้ แต่ การตั้ง “คีย์เวิร์ด” ยังกว้างเกินไปหรือไม่ตรงประเด็น มักเลือกใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์ทั่วไป (เช่น บล็อก ส่วนตัว วิกิพีเดีย)	ไม่สามารถใช้สมาร์ทโฟน/แท็บเล็ตในการสืบค้นข้อมูลได้ตามเป้าหมาย ใช้คีย์เวิร์ดที่ไม่เกี่ยวข้องและนำข้อมูล/รูปภาพที่ไม่มี ความน่าเชื่อถือ

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือได้หรือไม่	นำเชื่อถือสูง (เช่น เว็บไซต์หน่วยงานวิชาการ พิพิธภัณฑฯ) พร้อมทั้งให้เหตุผลได้ว่าทำไมแหล่งข้อมูลนั้นจึงเชื่อถือได้	ระดับหนึ่ง แต่อาจยังไม่ได้ตรวจสอบที่มาของเว็บไซต์อย่างละเอียดนัก	โดยไม่ได้คำนึงถึงความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ต้องให้เพื่อนหรือครูช่วยแนะนำ	หรือบิดเบือนมาใช้ในการทำงาน
ด้านจิตพิสัย (A)				
การเขียนสะท้อนคิดที่ให้นักเรียนเขียนสรุปท้ายคาบ	เขียนสะท้อนคิดได้อย่างลึกซึ้ง แสดงให้เห็นถึงการ “เปลี่ยนมุมมอง” ตระหนักว่าสังคมไทยมีรากฐานมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และข้อความสะท้อนถึงการลดอคติ การเปิดใจยอมรับ หรือเคารพความแตกต่างของเพื่อนบ้านอย่างชัดเจน	เขียนสะท้อนคิด โดยแสดงความเข้าใจว่าในอดีตมีผู้คนหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน ข้อความแสดงออกถึงทัศนคติเชิงบวกต่อความหลากหลายทางชาติพันธุ์	เขียนสะท้อนคิดในลักษณะ “สรุปเนื้อหาที่เรียน” เท่านั้น (เช่น วันนี้เรียนเรื่องขอมและมอญ) แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงไปถึงความรู้สึก การปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือการมองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน	ไม่เขียนข้อความสะท้อนคิด หรือข้อความที่เขียนยังคงแสดงออกถึงอคติ การเหยียดเชื้อชาติ หรือปฏิเสธความจริงเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ไม่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรม การเรียนรู้ บางกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเด็นจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์

คำชี้แจง: ให้แต่ละกลุ่มสืบค้นหาหลักฐานที่ยืนยันว่ามีคนกลุ่มอื่นอาศัยอยู่ในพื้นที่สุโขทัยและใกล้เคียง
ชื่อชนชาติ .....

ชื่อหลักฐาน	ชื่อหลักฐาน	ชื่อหลักฐาน .....
ภาพประกอบ	ภาพประกอบ	ภาพประกอบ
ความสำคัญของหลักฐาน	ความสำคัญของหลักฐาน	ความสำคัญของหลักฐาน ....
แหล่งที่มา	แหล่งที่มา	แหล่งที่มา ....

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

**ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง คนเร่ร่อนและผู้สร้างบ้านแปงเมือง**

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์	การแสดงภาพโบราณสถานที่มีความขัดแย้งทางสถาปัตยกรรมเพื่อกระตุ้นความสงสัยและตั้งคำถามท้าทายความเชื่อเดิมว่า	การตอบคำถามในชั้นเรียน
2. การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน	การลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้สมาร์ทโฟน/แท็บเล็ต พิมพ์คีย์เวิร์ดเพื่อค้นหาร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ (ขอม มอญ ลัวะ) ในพื้นที่สุโขทัย	ตรวจชิ้นงาน “ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์”
3. การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน	หลักฐานที่ค้นพบ (ภาพถ่าย โบราณวัตถุ ตำนาน) มาพิจารณาว่าข้อมูลเหล่านี้ “บอกอะไร” เกี่ยวกับการมีอยู่ของชนชาติอื่น และบันทึกข้อมูลลงใน “ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์”	
4. การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่	การนำข้อมูลของแต่ละกลุ่มมาประมวลผลร่วมกันหน้าชั้นเรียนเพื่อ “ร้อยถอน” มายาคติเดิม และสร้างข้อสรุปใหม่ว่า สังคมไทยมีรากฐานมาจากการผสมผสานของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์	การนำเสนอหน้าชั้นเรียนจากการสืบค้นใน “ใบงานบันทึกการสืบค้นร่องรอยชาติพันธุ์”
5. การนำเสนอและสะท้อนคิด	การตั้งคำถามว่าความเข้าใจใหม่นี้ช่วยเปลี่ยนมุมมองต่อเพื่อนบ้านหรือแรงงานข้ามชาติอย่างไร	การเขียนสะท้อนคิดที่ให้นักเรียนเขียนสรุปท้ายคาบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์
 เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยโดยสังเขป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมร่วมราก” ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ (K)
2. นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากภาพประเพณีและวัฒนธรรมของแคว้นต่าง ๆ เพื่อหา “จุดร่วม” ทางวัฒนธรรมได้ (P)
3. นักเรียนตระหนักว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหว ผสมผสาน และลอกเลียนแบบกันได้ตามธรรมชาติ นำไปสู่การสะท้อนแนวคิด “การเป็นเจ้าของวัฒนธรรมแต่เพียงผู้เดียว” จากการอภิปรายได้ (A)

3. สาระสำคัญ

วัฒนธรรม ประเพณี และศิลปกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ได้เกิดขึ้นและถูกผูกขาดโดยชนชาติใดชนชาติหนึ่ง แต่เป็นวัฒนธรรมร่วมรากที่เกิดจากการแลกเปลี่ยน ผสมผสาน รับอิทธิพล (เช่น จากอินเดีย) และปรับใช้ร่วมกันมายาวนานในยุคที่ไม่มีเส้นพรมแดนประเทศ การยึดติดกับแนวคิดรัฐชาติสมัยใหม่แล้วพยายามอ้างสิทธิ์การเป็นเจ้าของวัฒนธรรมแต่เพียงผู้เดียว เป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนและสร้างความเกลียดชัง การเข้าใจมโนทัศน์เรื่อง วัฒนธรรมร่วมจะช่วยปลดล๊อคอคติทางเชื้อชาติ และสร้างความรู้สึกเป็นมิตรและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในฐานะพลเมืองอาเซียน

4. สารการเรียนรู้

การรับอิทธิพลจากรัฐอื่นในอาณาจักรสุโขทัย

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูนำภาพประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมร่วมขึ้นกระดานโดยไม่บอกที่มา แล้วตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน ดังนี้

- นี่คืประเพณีหรือการแสดงของประเทศอะไร
- ถ้านี่คือของเพื่อนบ้าน ทำไมถึงเหมือนของเรา นักเรียนคิดว่าในอดีต ใครเป็นคนเริ่มคิดค้นสิ่งเหล่านี้ และมีใครคัดลอกใครหรือไม่

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม “ถอดรหัสวัฒนธรรม” และปฏิบัติดังนี้

1. ครูแจกชุดบัตรภาพ (หรือไฟล์ลงแท็บเล็ต) ที่รวบรวมภาพวัฒนธรรมจากหลากหลายปะปนกัน

2. ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันสืบค้นว่า ภาพใดเป็นของอาณาจักรใด และให้จัดหมวดหมู่ภาพที่มีลักษณะ “คล้ายคลึงกัน” ไว้ด้วยกัน

3. ครูให้นักเรียนตอบคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 1 ทำไมประเทศเหล่านี้ ถึงมีประเพณีเกี่ยวกับน้ำ หรือวรรณกรรมเหมือน ๆ กัน

ข้อที่ 2 ในสมัยที่ยังไม่มีเส้นแบ่งเขตแดนประเทศ ผู้คนไปมาหาสู่กัน วัฒนธรรมสามารถขีดเส้นแบ่งได้หรือไม่ว่านี่คือของขอม ของมอญ หรือของสยามแต่เพียงผู้เดียว

4. ให้นักเรียนร่วมกันสังเคราะห์ข้อสรุปที่ได้ สร้างเป็นชิ้นงาน “แผนผังความคิด (Mind Map) วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์” โดยมีหัวข้อตรงกลางคือ “วัฒนธรรมที่เรามีร่วมกัน” โยงเส้นออกไปหาตัวอย่างประเพณี และเชื่อมโยงให้เห็นว่าวัฒนธรรมเหล่านี้เชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างไร

5. ให้นักเรียนติดผลงานแผนผังความคิดในป้ายนิเทศของห้องเรียน

6. ครูใช้คำถามว่า “ถ้านักเรียนไปเห็นตราบมาใน TikTok ที่คนไทยกับคนประเทศเพื่อนบ้านเถียงกันว่าใครเป็นเจ้าของวัฒนธรรมดั้งเดิม ถ้านักเรียนจะเข้าไปคอมเมนต์ นักเรียนจะใช้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมร่วมในวันนี้ ไปอธิบายเพื่อหยุดความขัดแย้งนั้นได้อย่างไร” ให้นักเรียนเขียนคำตอบของตนเองลงในสมุดหรือกระดาษ

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. บัตรคำกิจกรรม “ถอดรหัสวัฒนธรรม”
2. แผนผังความคิด (Mind Map) วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. บัตรคำกิจกรรม “ถอดรหัสวัฒนธรรม”
2. แผนผังความคิด (Mind Map) วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์
3. เว็บไซต์แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัย

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ความถูกต้องของข้อมูลในการหาข้อมูลบัตรคำกิจกรรม “ถอดรหัสวัฒนธรรม”
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) การสังเกตพฤติกรรมขณะปฏิบัติงานกลุ่ม ความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือดิจิทัล ทักษะการตั้งคำค้นหา (Keyword) ทักษะการวิเคราะห์และคัดกรองความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) การตรวจงานเขียนสะท้อนคิดช่วงท้ายคาบ
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ตัวอย่างชุดบัตรภาพ

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมร่วมราก” ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้	สามารถอธิบายความหมายของ “วัฒนธรรมร่วมราก” ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และยกตัวอย่าง ประเพณีหรือวัฒนธรรมที่มีร่วมกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างสมเหตุสมผล แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจว่าวัฒนธรรมไม่มีเส้นพรมแดน	สามารถอธิบายความหมายของ “วัฒนธรรมร่วมราก” ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่ และยกตัวอย่าง ประเพณีที่มีร่วมกันได้ แต่อาจขาดรายละเอียดเชิงลึกในการอธิบายความเชื่อมโยง	อธิบายความหมายของ “วัฒนธรรมร่วมราก” ได้เพียงบางส่วน หรือยังมีความสับสนอยู่บ้าง สามารถบอกชื่อประเพณีที่คล้ายกันได้ แต่ต้องอาศัยการชี้แนะจากครูเพื่อเชื่อมโยงความหมาย	ไม่สามารถอธิบายความหมายของ “วัฒนธรรมร่วมราก” ได้ ยิ่งคงเข้าใจว่าวัฒนธรรมเป็นของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น และไม่สามารถยกตัวอย่างความเชื่อมโยงได้
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากภาพประเพณี และวัฒนธรรมของแคว้นต่าง ๆ เพื่อหา “จุดร่วม” ทางวัฒนธรรมได้	เปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ภาพวัฒนธรรมของแคว้นต่าง ๆ ได้ถูกต้อง สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของ “จุดร่วม” (เช่น สถาปัตยกรรม) และ	เปรียบเทียบและจัดหมวดหมู่ภาพวัฒนธรรมได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ สามารถวิเคราะห์หาจุดร่วมได้ระดับหนึ่ง และนำเสนอผ่านแผนผังความคิดได้	สามารถจัดกลุ่มภาพที่มีความคล้ายคลึงกันได้ แต่ยังวิเคราะห์สาเหตุของ “จุดร่วม” ทางวัฒนธรรมได้ไม่ชัดเจน แผนผังความคิดขาดการเชื่อมโยงข้อมูล	ไม่สามารถเปรียบเทียบหรือหาจุดร่วมทางวัฒนธรรมจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้ แผนผังความคิดไม่สะท้อนถึงการวิเคราะห์ หรือตัวสรุปข้อมูล

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
	สังเคราะห์ข้อมูล ออกมาเป็นแผนผัง ความคิดได้อย่าง เป็นระบบ ชัดเจน และสร้างสรรค์	ครบถ้วนตาม ประเด็นหลัก	หรือต้องให้เพื่อน และครูคอย แนะนำ	โดยปราศจาก เหตุผลทาง ประวัติศาสตร์
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนัก ว่าวัฒนธรรมเป็น สิ่งที่เคลื่อนย้าย ผสมผสาน และ ลอกเลียนแบบกัน ได้ตามธรรมชาติ นำไปสู่การสละทิ้ง แนวคิด “การเป็น เจ้าของวัฒนธรรม แต่เพียงผู้เดียว” จากการ อภิปรายได้	แสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผล ยอมรับอย่างเปิด กว้างว่าวัฒนธรรม มีการสลับไหลและ ผสมผสานกันตาม ธรรมชาติ สละทิ้ง แนวคิดการผูกขาด เป็นเจ้าของ วัฒนธรรมอย่าง ชัดเจน และไม่ใช้ คำพูดเชิงอคติหรือ ดูถูกประเทศเพื่อน บ้าน	แสดงความเข้าใจ และเห็นด้วยว่า วัฒนธรรมใน ภูมิภาคนี้มีความ คล้ายคลึงและส่ง ทอดถึงกันได้ ยอมรับแนวคิด วัฒนธรรมร่วมราก แต่อาจยังมีการ แสดงออกถึงความ หวงแหน วัฒนธรรมชาติ ตนเองอยู่บ้าง เล็กน้อย	รับฟังแนวคิดเรื่อง วัฒนธรรมร่วมราก แต่ในการอภิปราย ยังคงแสดงออกถึง ความยึดติดใน แนวคิด “เจ้าของ ต้นตำรับ” (เช่น ยอมรับว่า คล้ายกัน แต่ของ ไทยคือต้นฉบับ) มี ส่วนร่วมในการ อภิปรายเพื่อลด อคติน้อย	ปฏิเสธแนวคิด วัฒนธรรมร่วมราก อย่างสิ้นเชิง ยืน กรานในแนวคิด “การเป็นเจ้าของ วัฒนธรรมแต่เพียง ผู้เดียว” มี พฤติกรรมหรือการ ใช้ถ้อยคำที่แสดง ถึงการเหยียดเชื้อ ชาติ หรือกล่าวหา ว่าประเทศ เพื่อนบ้าน ลอกเลียนแบบ วัฒนธรรมอย่างมี อคติ

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม บางกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ บางกิจกรรม ด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่น ในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบ ในการปฏิบัติ หน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ให้สำเร็จ 5	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเด็นจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่าง เปิดกว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้ อย่างเหมาะสม	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหา ได้ถูกต้องเป็น ส่วนใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัย	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือ มีพฤติกรรม หลีกเลี่ยง การแก้ปัญหา เมื่อเผชิญกับ

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	มีเหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	การชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	อุปสรรคในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี ที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์   รายวิชา สังคมศึกษา   ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์	ครูนำภาพวัฒนธรรมร่วมขึ้นกระดานโดยไม่บอกที่มา และชวนตั้งคำถามชวนคิด (ใครเริ่มคิดค้น ใครคัดลอกใคร)	ประเมินการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น และความสนใจเบื้องต้น
2. การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน	นักเรียนรับชุดบัตรภาพ สืบค้นที่มาของภาพว่าเป็นของอาณาจักรใด และจัดหมวดหมู่ภาพที่คล้ายคลึงกัน	ตรวจสอบความถูกต้องของการระบุที่มา และจัดหมวดหมู่ภาพ และประเมินทักษะการทำงานกลุ่มและการสืบค้นข้อมูล
3. การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน	นักเรียนตอบคำถามวิเคราะห์ (ทำไมประเพณีถึงเหมือนกัน และในอดีตที่ไม่มีเส้นแดน วัฒนธรรมขีดเส้นแบ่งได้หรือไม่)	ประเมินชิ้นงานแผนผังความคิด (Mind Map) วัฒนธรรมร่วมรากอุษาคเนย์
4. การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่		
5. การนำเสนอและสะท้อนคิด	การเขียนอธิบายเพื่อหยุดความขัดแย้งดราม่าเรื่องเจ้าของวัฒนธรรมใน TikTok	ประเมินว่านักเรียนสามารถนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไปใช้ลดอคติ สร้างความเข้าใจอันดี และแก้ปัญหาความขัดแย้งในโลกความเป็นจริงได้อย่างมีเหตุผลหรือไม่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง การสถาปนาสุโขทัย ขับไล่หรือ
 ผสมผสาน เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยได้ (K)
2. นักเรียนสามารถจำแนก วิเคราะห์และตีความข้อมูลจากหลักฐานประวัติศาสตร์ได้ (P)
3. นักเรียนตระหนักว่าประวัติศาสตร์กระแสหลักที่สร้างภาพให้ประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูถาวรของคนไทย จากการอภิปรายว่าเป็นกรอบความคิดชาตินิยมที่สร้างขึ้นภายหลัง (A)

3. สารสำคัญ

การศึกษาเรื่องการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยในแบบเรียนมักถูกนำเสนอในมุมมองชาตินิยมว่าเป็นการลุกฮือ 'ขับไล่ขอม' เพื่อกู้ชาติของคนไทย ซึ่งสร้างความรู้สึกเป็นศัตรูและอคติทางเชื้อชาติ แต่เมื่อวิเคราะห์จากหลักฐาน ศิลาจารึกหลักที่ 2 (วัดศรีชุม) จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำไท-ไต และขอมเป็นเรื่องของการเมืองและเครือข่ายเครือญาติ (เช่น การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ การรับมอบสัญลักษณ์ทางอำนาจ) การเข้าใจข้อเท็จจริงนี้จะช่วยรื้อถอนมายาคติเรื่องการเกลียดชังเชื้อชาติ และลดอคติที่มีต่อชาวกัมพูชาหรือกลุ่มคนพูดภาษาเขมรในปัจจุบันได้

4. สารการเรียนรู้

- เหตุการณ์ก่อนและหลังการสถาปนาสุโขทัย
- ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการเมืองระหว่างไท-ขอม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูนำเสนอข้อมูลแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้
  - ชุดข้อมูล 1. พระแสงขรรค์ชัยศรี
  - 2. เรื่องเล่าพ่อขุนผาเมืองมีชายาเป็นพระธิดาของกษัตริย์ขอม
 คำถาม 1. นักเรียนเคยได้ยินว่าคนไทยขับไล่ขอมเพื่อกู้ชาติสร้างสุโขทัยใหม่ นักเรียนคิดว่าตอนนั้นคนไทยเกลียดคนเขมรจริงหรือเปล่า
  2. ถ้าคนไทยเกลียดขอมจนต้องขับไล่ ทำไมผู้นำไทยถึงแต่งงานกับผู้หญิงขอม และรับเอาดาบรวมถึงยศศักดิ์ภาษาขอมมาใช้ด้วยละ
2. ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่ม พร้อมแจก “ใบงานนักสืบจาริก” ซึ่งมีสำเนาคำแปลศิลาจารึกหลักที่ 2 (วัดศรีชุม) ในตอนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อขุนผาเมืองกับผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโยธธรปุระ (กษัตริย์ขอม) และการสู้รบกับขอมสบาดโขลญลำพง โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้
  1. ให้นักเรียนขีดเส้นใต้ข้อความในคำแปลจารึก โดยใช้สีแยกประเภท ได้แก่ ข้อความที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี กับข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้ง
  2. ครูให้นักเรียนตอบคำถามในใบงาน ได้แก่ “สรุปแล้ว ผู้นำสุโขทัยรบกับขอมทุกคนหรือรบแค่ขอมสบาดโขลญลำพง” “ความขัดแย้งนี้เป็นเรื่องของคนสองเชื้อชาติเกลียดกันหรือเป็นเรื่องของนักการเมืองแย่งอำนาจกัน”
  3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อค้นพบ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อมูล
  4. ครูให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามเพิ่มเติมว่า “การสถาปนาสุโขทัยเป็นสงครามระหว่างเชื้อชาติหรือไม่” “แบบเรียนในปัจจุบันที่อธิบายว่าเราขับไล่ขอมเพราะขอมกดขี่ เป็นการเขียนประวัติศาสตร์เพื่อสร้างชาตินิยมหรือไม่อย่างไร”

5. ครูให้นักเรียนสะท้อนความคิดลงในด้านหลังของใบงานว่า “เมื่อทราบความจริงจากศิลาจารึกว่า บรรพบุรุษเรากับชาวขอม (เขมร) เคยเป็นเครือญาติและมีความสัมพันธ์ทางการเมืองกัน ความรู้สึกหรืออคติที่นักเรียนเคยมีต่อประเทศกัมพูชาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. ใบงานนักสืบจารึก

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ใบงานนักสืบจารึก
2. เว็บไซต์แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาณาจักรสุโขทัย
3. ศิลาจารึกวัดศรีชุม

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ตรวจสอบผลจากการตอบคำถามใน “ใบงานนักสืบจารึก”
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) การตรวจ “ใบงานนักสืบจารึก” แบบสังเกตพฤติกรรม ระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอ
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) การตรวจ “การเขียนสะท้อนความคิด” การสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กลุ่มที่ ..... ชื่อ(เลขที่) ..... ห้อง ม.1/.....

ใบงานนักสืบจาริก

คำชี้แจง: ให้นักเรียนขีดเส้นใต้ข้อความในคำแปลจาริก โดยใช้สีแยกประเภทข้อความที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี กับข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้ง พร้อมทั้งตอบคำถามให้ครบถ้วน

ตุ๊กพ่อขุนศรีนาวนำถุมผู้หนึ่งชื่อพระยาผาเมือง เป็นขุนในเมืองรัตเมืองลุมคมลงแสน ช้างมาฝากกรมบ้านเมืองออกหลวงหลายแ่ก้ม เมื่อก่อนพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นไปเมืองบาง ยางให้ลิริจัดพลพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรัต พาพ่อขุนผาเมืองผดจ กันแลกัน พ่อขุนบางกลาง หาวได้เมืองศรีเสขนาไล.....พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองรัตเอาพลมาตบกันที่บางชลง ได้เวน บางชลงแก่พ่อขุนผาเมือง แล้วพ่อขุนผาเมืองเอา พลเมื่อ เมืองรัตเมืองส- คาได้.สบ. ล..บศรีเส ขนาไลสุโขทัยขอมสบาดโขลญลำพงรบกัน. แล้วพ่อขุนบางกลางหาวไป .....พลพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองรัตมาที่นี้ให้ผสมพล พ่อขุนบางกลางหาวแลพ่อขุนผาเมืองชี้ ช้างสราย.....พระยาผ สบกกันแลกันคืนให้ชี้ด้วยกันเหนือหัวช้าง บรคน แล้วพ่อขุนบางกลางหาวแลขอมสบาดโขลญลำ พงรบกัน 0พ่อขุนบางกลางหาวให้ไปบอกแก่พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนผาเมือง.....ขอมสบาด โขลญลำพง..พายพง พ่อขุนผาเมืองจึงยังเมืองสุโขทัยเข้าได้ เวนเมืองแก่พ่อขุนบางกลางหาว พ่อขุนกลางหาวมีสู้เข้าเพื่อเกรงแก่พระสหาย พ่อขุนผาเมืองจึงเอาพลออก พ่อขุนกลางหาวจึง เข้าเมือง พ่อขุนผาเมืองจึงอภิเชก พ่อขุนบางกลางหาวให้เมืองสุโขทัย ให้ทั้งชื่อตนแก่พระ สหายเรียกชื่อ ศรีอินทรบดินทราทิตย์ นามเดิม กมรแดงอัญญาเมือง เมื่อก่อนผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโส ธรปุระให้ลูกสาวชื่อนางสุชมหาเทวีกับ ขรรค์ชัยศรีให้นามเกียรติแก่พ่อขุนผาเมืองเทียม พ่อ ขุนบางกลางหาวได้ชื่อศรีอินทรบดินทราทิตย์ เพื่อพ่อขุนผาเมืองเอาชื่อตนให้แก่พระสหายอีก

1. กล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้นำสุโขทัยรบกับขอมทุกคน หรือรบแค่ขอมสบาดโขลญลำพง
.....
2. ความขัดแย้งนี้เป็นเรื่องของคนสองเชื้อชาติเกลียดกันหรือเป็นเรื่องของนักการเมืองแย่งอำนาจกัน
.....
3. การสถาปนาสุโขทัยเป็นสงครามระหว่างเชื้อชาติหรือไม่
.....
4. แบบเรียนในปัจจุบันที่อธิบายว่าเราขับไล่ขอมเพราะขอมกดขี่ เป็นการเขียนประวัติศาสตร์เพื่อสร้างชาตินิยมหรือไม่อย่างไร
.....

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์ การสถาปนา อาณาจักร สุโขทัยได้	อธิบายเหตุการณ์ บุคคลสำคัญ และ ลำดับการสถาปนา ได้ถูกต้อง ครบถ้วน และ เชื่อมโยงบริบท การการเมือง (การแต่งงาน/การ ชิงอำนาจ) ได้ ชัดเจน	อธิบายเหตุการณ์ และบุคคลสำคัญ ได้ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ แต่อาจขาด รายละเอียดที่ เชื่อมโยงบริบท การการเมือง บางส่วน	อธิบายเหตุการณ์ หลัก ๆ ได้บ้าง แต่ มีความ คลาดเคลื่อน หรือ สับสนในตัวบุคคล ลำดับเหตุการณ์ หรือบริบท แวดล้อม	อธิบายเหตุการณ์ ได้เพียงเล็กน้อย ข้อมูลส่วนใหญ่ คลาดเคลื่อน ไม่ สามารถร้อยเรียง เรื่องราว การสถาปนา สุโขทัยได้
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถ จำแนกวิเคราะห์ และตีความข้อมูล จากหลักฐาน ประวัติศาสตร์ได้	แยกแยะข้อมูล จากศิลาจารึก ได้อย่างแม่นยำ วิเคราะห์และ ตีความ ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจได้ อย่างมีเหตุผล โดย อ้างอิงหลักฐาน ประกอบอย่าง ชัดเจน	แยกแยะข้อมูล จากหลักฐานได้ วิเคราะห์และ ตีความได้ สมเหตุสมผลเป็น ส่วนใหญ่ แต่อาจ ขาดการอ้างอิง หลักฐานที่รัดกุม ในบางประเด็น	ดึงข้อมูลจาก หลักฐานได้บ้าง แต่การวิเคราะห์ และตีความยังผิว เผิน หรือมีการนำ ความรู้สึกส่วนตัว มาปะปนกับข้อมูล ในหลักฐาน	ไม่สามารถจำแนก ข้อมูลจาก หลักฐานได้ การ ตีความ คลาดเคลื่อนไป จากสิ่งที่ศิลาจารึก ระบุไว้ อย่างสิ้นเชิง
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนัก ว่าประวัติศาสตร์ กระแสหลักที่สร้าง ภาพให้ประเทศ	สะท้อนความคิด ได้อย่างลึกซึ้ง แสดงให้เห็นว่า ตระหนักถึง	แสดงให้เห็นถึง ความเข้าใจเรื่อง อคติใน ประวัติศาสตร์	รับรู้ข้อมูลใหม่ แต่ ยังมีความสับสน หรือมีร่องรอยของ อคติเดิมปะปนอยู่	ไม่แสดงให้เห็นถึง การตระหนักรู้ หรือยังคงแสดง ทักษะคติที่มีอคติ

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
เพื่อนบ้านเป็นศัตรู ถาวรของคนไทย จากการอภิปราย ว่าเป็นกรอบ ความคิดชาตินิยม ที่สร้างขึ้นภายหลัง	การสร้าง ประวัติศาสตร์ ชาตินิยม และมี ทัศนคติที่เปิดกว้าง ลตอคติต่อเพื่อน บ้านอย่างชัดเจน	กระแสหลักได้ดี เริ่มเปิดรับมุมมอง ใหม่ แต่การอธิบาย เหตุผลอาจยัง ไม่ลึกซึ้งนัก	การสะท้อน ความคิดยังยึดติด กับกรอบ ประวัติศาสตร์ แบบเดิมบางส่วน	ต่อประเทศเพื่อน บ้านอย่างชัดเจน โดยไม่เปิดรับ ข้อมูลจาก หลักฐานใหม่

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ไม่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา แต่ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา และไม่ตั้งใจเรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายในเวลาที่กำหนด	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเบิดนจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีพื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง การสถาปนาสุโขทัย ขั้บไล่หรือผสมผสาน รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง การสถาปนาสุโขทัย ชัปลั้หรือผสมผสาน **รายวิชา** สังคมศึกษา **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่** 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง การสถาปนาสุโขทัย ขับไล่หรือผสมผสาน รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง การสถาปนาสุโขทัย ขับไล่อพยพสมณพยาน

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	ครูนำเสนอชุดข้อมูลที่ขัดแย้งกับ ความเชื่อกระแสหลัก	การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นใน ชั้นเรียนเบื้องต้น
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	กระบวนการที่นักเรียนเข้ากลุ่มและ ลงมืออ่านสำเนาคำแปล “ศิลาจารึก หลักที่ 2 (วัดศรีชุม)” เพื่อค้นหา ข้อมูลร่องรอยความสัมพันธ์	ใบงานนักสืบจารึก และแบบสังเกต พฤติกรรมระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่ม (การแบ่งงาน การสืบค้นข้อมูล ในเอกสาร)
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	ขีดเส้นใต้แยกสีข้อความที่แสดงถึง “ความสัมพันธ์อันดี” และ “ความขัดแย้ง” จากนั้นตีความ เพื่อตอบคำถามในใบงานว่า สรุปแล้ว ผู้นำสุโขทัยรบกับขอมทุกคน หรือ แค่ขอมสบาดโขลญลำพง และนี่คือ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติหรือ การเมือง	
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	ข้อมูลที่ตีความได้จากศิลาจารึก มาสังเคราะห์เป็นข้อสรุปใหม่ร่วมกัน เพื่อตอบคำถาม	
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	ตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อค้นพบ หน้าชั้นเรียน และความรู้สึกหรือ อคติที่เคยมีต่อประเทศกัมพูชา เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหลังทราบ ความจริงจากจารึก	การเขียนสะท้อนความคิด

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง การเมืองและการปกครอง พ่อ
 ปกครองลูกจริงหรือ เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
 ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะการเมืองการปกครองของสุโขทัย ทั้งในมิติกภายในและ
 มิติกภายนอก (K)
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา และใช้ทักษะการเจรจาต่อรองเพื่อรักษา
 ผลประโยชน์ของรัฐตนเอง ผ่านกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติได้อย่างมีเหตุผล (P)
3. นักเรียนตระหนักว่าความมั่นคงของรัฐในอดีตไม่ได้เกิดจากการใช้กำลังทหารหรือการทำ
 สงครามรุกรานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการทูต การประนีประนอม และการพึ่งพาอาศัยกัน
 ในฐานะเครือญาติหรือมิตรประเทศจากการอภิปรายได้ (A)

3. สาระสำคัญ

การศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย มักถูกเน้นย้ำที่วาทกรรม “พ่อปกครอง
 ลูก” ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ภายในรัฐ แต่ในความเป็นจริง บริบททางการเมืองระหว่างรัฐในยุคนั้น
 เป็นระบบ “เครือข่ายอำนาจ” รัฐต่าง ๆ ไม่ได้มีศูนย์กลางอำนาจเบ็ดเสร็จเพียงแห่งเดียว การอยู่รอด
 ของอาณาจักรสุโขทัย ท่ามกลางรัฐที่มีอำนาจใกล้เคียงกัน (ล้านนา พะเยา) และภัยคุกคาม
 จากมหาอำนาจภายนอก (จักรวรรดิมองโกล) จึงต้องอาศัยนโยบายต่างประเทศแบบประนีประนอม
 การทำสนธิสัญญาไมตรี และการผูกมิตรเป็น “สหายศีก” (เช่น ตำนานพระร่วง-พญามังราย-พยางำ
 เมือง) เพื่อถ่วงดุลอำนาจและช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นรากฐานของการทูตในภูมิภาคอุษาคเนย์

4. สารการเรียนรู้

- แนวคิดการปกครองของสุโขทัย
- ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในสมัยอาณาจักรสุโขทัย

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนอภิปรายในประเด็น “พ่อปกครองลูก” และใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดนักเรียนว่า
  - ถ้านักเรียนเป็นพ่อขุนรามคำแหง การดูแลประชาชนในเมืองให้ดีเพียงพอนี่จะทำให้อาณาจักรรอดพ้นจากการถูกเมืองอื่นโจมตี
  - ในยุคนั้น สุโขทัยไม่ได้เป็นพี่ใหญ่สุด แต่มีล้านนาที่กำลังเรืองอำนาจทางเหนือ มีพะเยาที่เข้มแข็ง และยังมีกองทัพมองโกลที่เพิ่งตีพุกาม (เมียนมา) แต่กำลังจ่อคอคอยอยู่ ถ้านักเรียนเป็นผู้นำสุโขทัย จะเลือกทำอะไร
2. ครูให้นักเรียนจับกลุ่มเป็น 3 ฝ่ายใหญ่ เพื่อเข้าสู่กิจกรรม “เพิ่มข้อมูลลับทางการเมือง” โดยให้แต่ละกลุ่มได้รับบทบาทเป็นตัวแทนของสามอาณาจักร ได้แก่
  - ตัวแทนสุโขทัย (พระร่วง) เก่งการค้า มีเศรษฐกิจดี แต่ไม่ยอมทำสงครามยึดเอื้อ
  - ตัวแทนล้านนา (พระยามังราย) กำลังสร้างเมืองใหม่ (เชียงใหม่) ต้องการพันธมิตรป้องกันกรุงโจมตี
  - ตัวแทนพะเยา (พระยาร่วงเมือง) รัฐขนาดกลางที่มีภูมิประเทศกลายเป็นกั้นชนตรงกลาง

โดยให้นักเรียนระบุ “จุดแข็ง” “จุดอ่อน” และ “เป้าหมาย” ของแต่ละเมืองจากหลักภูมิศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจจุดยืนของอาณาจักรตนเอง
3. ครูจำลองห้องเรียนเป็นลานเจรจา ณ เมืองเชียงใหม่ โดยมอบโจทย์ให้นักเรียนทั้งสามเมืองมานั่งล้อมวงกัน ได้แก่

- กองทัพอากาศส่งทูตมาขู่บังคับให้ส่งเครื่องราชบรรณาการ หากปฏิเสธจะยกทัพมาบดขยี้ ทั้ง 3 เมืองจะตกลงหาทางออกร่วมกันอย่างไรให้รอดพ้นวิกฤตนี้

4. ครูและนักเรียนร่วมกันถอดบทเรียนจากการเจรจา โดยครูตั้งคำถามว่า

- ทำไมทั้ง 3 เมืองถึงเลือกที่จะกรีดเลือดสาบานเป็นมิตรกัน แทนที่จะฉวยโอกาสตอนเมืองอื่นอ่อนแอแล้วยกทัพไปตี

- การเมืองในอดีต เป็นเรื่องของความขัดแย้งชิงดีชิงเด่นอย่างที่ไม่เห็นชอบนำเสนอหรือแท้จริงแล้วเป็นเรื่องของการทูตและการประนีประนอม

5. ให้นักเรียนเขียนสะท้อนคิดสั้น ๆ ด้วยโจทย์ที่ว่า “จากที่เคยคิดว่าสุโขทัยยิ่งใหญ่ได้ เพราะการรบและมีพ่อขุนที่เก่งกาจเพียงคนเดียว กิจกรรมวันนี้ทำให้นักเรียนมองเห็นความสำเร็จของการปกครองสุโขทัยเปลี่ยนไปอย่างไร”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. ไปกิจกรรม “แฟ้มข้อมูลลับทางการเมือง”
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ไปกิจกรรม “แฟ้มข้อมูลลับทางการเมือง”
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) การสังเกตการตอบคำถามร่วมกันในชั้นเรียน และการฟังเนื้อหาที่นักเรียนใช้อ้างอิงระหว่างการทำกิจกรรม Role Play
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) การสังเกตพฤติกรรมและการประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) การตรวจชิ้นงาน การเขียนสะท้อนคิดท้ายคาบ
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กลุ่มที่ ..... ชื่อ(เลขที่) ..... ห้อง ม.1/.....

กิจกรรม “เพิ่มข้อมูลลับทางการเมือง”

ชื่อรัฐ: แคว้นพะเยา

	<p style="text-align: center;">ในรัชสมัยพระยาจำเมือง</p> <p>แม้จะเป็นอาณาจักรที่มีขนาดเล็กกว่าสุโขทัย และล้านนา แต่พะเยาในยุคพญาจำเมืองกลับมีความสำคัญในฐานะรัฐกันชนและโดดเด่นด้านการทูต ทรงใช้พระปรีชาสามารถด้านการทูตในการรักษารัฐเอกราชไว้ได้ท่ามกลางอาณาจักรใหญ่ ทรงเลือกที่จะเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับล้านนาและสุโขทัย แทนที่จะทำสงครามขยายอาณาเขต ทำให้พะเยารอดพ้นจากภัยสงครามสภาพสังคมที่สงบสุข ประชาชนอยู่ดีกินดี ไม่ต้องถูกเกณฑ์ไปทำสงครามบ่อยครั้ง พะเยาทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยและล้านนาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น</p>
--	---

สภาพภูมิศาสตร์-ภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการตั้งอาณาจักร

.....

.....

สถานการณ์จำลอง

.....

.....

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะการเมืองการปกครองของสุโขทัยทั้งในมิติภายในและมิติภายนอก	อธิบายมิติภายใน (แนวคิดพ่อปกครองลูก) และมิติภายนอก (การสร้างเครือข่ายอำนาจ) ได้ถูกต้องครบถ้วน และเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมทางการเมืองได้อย่างชัดเจน	อธิบายมิติภายในและภายนอกได้ ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจขาดการเชื่อมโยงบริบทความสัมพันธ์ระหว่างสองมิติให้เห็นภาพชัดเจนในบางประเด็น	อธิบายได้เพียงมิติใดมิติหนึ่ง (เช่น เข้าใจแค่การปกครองภายใน แต่สับสนเรื่องเครือข่ายอำนาจภายนอก) หรือเนื้อหาไม่มีความคลาดเคลื่อนบ้าง	อธิบายเนื้อหาได้น้อยมาก ข้อมูลส่วนใหญ่คลาดเคลื่อน ไม่สามารถอธิบายภาพรวมการปกครองของสุโขทัยได้
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา และใช้ทักษะการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐธรรมนูญผ่านกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติได้อย่างมีเหตุผล	วิเคราะห์สถานการณ์ได้ ทะลุปรุโปร่ง เจรจาต่อรองโดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผล และปกป้องผลประโยชน์ของรัฐธรรมนูญได้ดีเยี่ยม	วิเคราะห์สถานการณ์และเจรจาต่อรองได้ดี มีการใช้เหตุผลประกอบ แต่อาจยังดึงข้อมูลจากจุดแข็ง/จุดอ่อนของอาณาจักรมาอ้างอิงได้ไม่ครบถ้วนนัก	พยายามวิเคราะห์และเจรจา แต่อาจใช้อารมณ์หรือความคิดเห็นส่วนตัวเป็นหลัก ขาดการนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มาสนับสนุนข้อต่อรอง	มีส่วนร่วมในบทบาทสมมติ น้อยมาก ไม่สามารถใช้ทักษะการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาหรือหาข้อตกลงร่วมกันได้
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนักว่าความมั่นคงของรัฐในอดีตไม่ได้เกิด	ร่วมอภิปรายอย่างกระตือรือร้น สะท้อนมุมมองเชิง	ร่วมอภิปรายและสรุปได้ว่าการทูตมีความสำคัญ แต่	ร่วมอภิปรายบ้าง แต่ยังมีความสับสน หรือยังคงมี	ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นในการอภิปราย หรือยื่น

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
จากการใช้กำลัง ทหารหรือการทำ สงครามรุกราน เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการ ทูต การ ประนีประนอม และการพึ่งพา อาศัยกันในฐานะ เครือญาติหรือมิตร ประเทศจากการ อภิปรายได้	ลึกที่แสดงให้เห็น ชัดเจนว่าตระหนัก ถึงความสำคัญของ การทูตและการ ประนีประนอม เหนือกว่าการทำ สงคราม	อาจยังอธิบาย เหตุผลหรือ สะท้อนมุมมอง การเปลี่ยนผ่าน ทางความคิดได้ไม่ ลึกซึ้งเท่าที่ควร	กรอบความคิดเดิม ที่ยึดติดว่าความ มั่นคงต้องมาจาก กำลังทหารและ การทำสงคราม เป็นหลัก	กรานทัศน์คติเดิม โดยไม่เปิดรับ มุมมองใหม่ ๆ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในกิจกรรม

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ไม่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้บาง กิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเบิดนจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์ สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนและ วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิด วัตถุประสงค์ใน บางครั้ง ต้องมีผู้ คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีที่ กำหนดให้ในการ เรียนรู้หรือการ ทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง การเมืองและการปกครอง พ่อปกครองลูกจริงหรือ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง การเมืองและการปกครอง พ่อปกครองลูกจริงหรือ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง การเมืองและการปกครอง พ่อปกครองลูกจริงหรือ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง การเมืองและการปกครอง พ่อปกครองลูกจริงหรือ

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลดอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	การตั้งขบคิดในประเด็น “พ่อปกครอง ลูก” ในบริบทต่าง ๆ	ประเมินจากการสังเกต
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	การให้รับบทบาทเป็น 3 อาณาจักร และ วิเคราะห์ จุดแข็ง/จุดอ่อน/เป้าหมาย	ใบกิจกรรม “แฟ้มข้อมูลลับ ทางการเมือง” และแบบสังเกต
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ เชิงโครงสร้าง ของมนุษย์ในอดีต ขึ้นอยู่กับ การ “พึ่งพาอาศัยกัน” ข้ามเผ่าพันธุ์	พฤติกรรมระหว่างการทำ กิจกรรมกลุ่ม (การแบ่งงาน การสืบค้นข้อมูลในเอกสาร)
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	การตั้งคำถามถอดบทเรียนว่า ทำไมถึง เป็นมิตรกันแทนที่จะรบกัน และ การเมืองคือการฆ่าฟันแบบในหนัง จริงหรือ	การสังเกตการร่วมมือปราย และการเขียนสะท้อนความคิด
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	การให้นักเรียนตกตะกอนความคิดเป็น ตัวหนังสือ จะช่วยต่อยอดกระบวนการ ลดอคติให้ฝังลึกขึ้น	

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์
 และการค้าเสรี เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัย และระบุกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายการค้านี้ได้ (K)
2. นักเรียนสามารถสืบค้น รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการค้า การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และการรับวัฒนธรรมจากภายนอกได้ (P)
3. นักเรียนตระหนักและยอมรับว่า ความเจริญรุ่งเรืองของรัฐในอดีตไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการปิดประเทศหรือการมีสายเลือดบริสุทธิ์เพียงชาติพันธุ์เดียว แต่เกิดจากการเปิดรับ แลกเปลี่ยน และอยู่ร่วมกับผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อย่างสันติ (A)

3. สาระสำคัญ

ภาพจำที่ว่าสุโขทัยมีแต่ “คนไทย” คำขายกันเองแบบพี่น้องนั้นเป็นภาพที่คลาดเคลื่อน ในความเป็นจริง อาณาจักรสุโขทัยเติบโตและมั่งคั่งได้เพราะทำหน้าที่เป็น “จุดตัดทางการค้าและ ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน “ นโยบายการค้าเสรีที่ปรากฏในจารึก “ใครจักใครค้าช่างค้า... ใครจักใครค้าเงินค้าทองค้า” ได้ดึงดูดพ่อค้าวานิชและช่างฝีมือจากหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น จีน มอญ อินเดีย และอาหรับ ให้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน การหลอมรวมนี้ไม่เพียงเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ยังรวมถึง การถ่ายทอดเทคโนโลยี (เช่น ช่างชาวจีนกับเครื่องสังคโลก) และการรับลัทธิความเชื่อ (เช่น พุทธศาสนาจากลังกามาผ่านทางมอญ) รัฐโบราณจึงอยู่รอดและเจริญได้ด้วยเครือข่ายพหุวัฒนธรรม

4. สารการเรียนรู้

- ตลาดปสานและนโยบายการค้าเสรี
- เครื่องสังคโลกและเตาทุเรียง
- เส้นทางการค้าและเครือข่ายพหุวัฒนธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูนำภาพเครื่องสังคโลกที่มีลวดลาย และภาพวัดในสุโขทัยให้นักเรียนพิจารณา แล้วร่วมกันอภิปรายว่า

ถ้านี่คือสินค้าและศิลปะที่สร้างความร่ำรวยและยิ่งใหญ่ให้สุโขทัย ทำไมมันถึงหน้าตาเหมือนของจีน ของมอญ ของลังกา สรุปแล้วในสุโขทัยมีแค่คนไทยจริงหรือเปล่า

2. ครูให้นักเรียนเข้าสู่กิจกรรมตลาดปสานนานาชาติ โดยครูจำลองมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน เป็นสถานีการค้า โดยแต่ละกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้สืบค้นข้อมูลจากตัวละครพ่อค้าที่เข้ามาในสุโขทัย ได้แก่

สถานีที่ 1 ชุมชนชาวจีน (ช่างปั้นและพ่อค้าสำเภา)

สถานีที่ 2 ชุมชนชาวมอญ (พ่อค้าคนกลางและผู้แสวงบุญ)

สถานีที่ 3 ชุมชนวาณิชอินเดีย อาหรับ และเปอร์เซีย (นักเดินเรือข้ามสมุทร)

สถานีที่ 4 ชุมชนชาวเขมร/ขอม (ช่างฝีมือและพราหมณ์ราชสำนัก)

สถานีที่ 5 ชุมชนชาวล้านนาและกลุ่มไท-ไต (พ่อค้าคาราวานวัวต่าง)

สถานีที่ 6 ชุมชนชาวมลายูและหมู่เกาะ (วาณิชแดนใต้)

โดยให้นักเรียนในกลุ่มสืบค้นว่าคนกลุ่มนี้ นำ “สินค้า” และ “ความรู้/วัฒนธรรม” อะไรเข้ามาบ้าง

3. นักเรียนนำเข้าข้อมูลที่ได้จากสถานีการค้าต่าง ๆ กลับมาวิเคราะห์ร่วมกันในกลุ่ม เพื่อตอบคำถาม เช่น

- สินค้าสำคัญอย่างเครื่องสังคโลกเกิดขึ้นได้เพราะใคร

- การที่สุโขทัยยอมให้คนต่างชาติเข้ามาเดินขงักไขว้ในตลาดปสาน ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจอย่างไร

4. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำ 3 คำ ได้แก่ “คนหลายชาติพันธุ์” “การค้าเสรี” และ “ความเจริญ” (แนวคำตอบ รัฐบาลอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ และต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีข้ามชาติ)

5. ครูให้นักเรียนสะท้อนคิดว่า “การที่เรามองเห็นว่าบรรพบุรุษของเราทำงานร่วมกับคนจีน คนมอญ คนอินเดีย เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้เจริญมาตั้งแต่ยุคสุโขทัย ช่วยเปลี่ยนมุมมองของเราต่อแรงงานข้ามชาติ หรือชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยปัจจุบันอย่างไรบ้าง”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. ใบกิจกรรมตลาดปสานนานาชาติ
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ใบกิจกรรมตลาดปสานนานาชาติ
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ด้วยการตรวจใบสะท้อนคิดท้ายคาบ โดยนักเรียนสามารถระบุข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 6 กลุ่ม สินค้า เทคโนโลยีที่แลกเปลี่ยน และอธิบายได้ว่าความเจริญของสุโขทัยเกิดจากการเป็นศูนย์กลางการค้าเสรีที่เปิดรับความหลากหลาย
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ด้วยการตรวจใบสะท้อนคิดท้ายคาบ โดยพิจารณาจากทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูล
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ประเมินการตระหนักรู้และการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยพิจารณาจากการเขียนสะท้อนคิด
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ใบกิจกรรมตลาดปลานานาชาติ

<p style="text-align: center;">ชุมชนชาวจีน (ช่างปั้นและพ่อค้าสำเภา)</p> <p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน ผ้าไหมคุณภาพดี เครื่องกระเบื้อง ซา และเหรียญอีแปะ</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด เทคโนโลยีการสร้าง “เตาทุเรียง” (เตาเผาความร้อนสูงแบบเฉียง) และเทคนิคการวาดลวดลายด้วยสีได้เคลือบ ซึ่งสุโขทัยนำมาประยุกต์ใช้จนเกิดเป็น “เครื่องสังคโลก” สินค้าส่งออกระดับโลก</p> <p>จุดประเด็นความคิด หากไม่มีช่างชาวจีนสุโขทัยอาจไม่มีสินค้าส่งออกที่ทำรายได้มหาศาล เศรษฐกิจก็ไม่อาจเติบโตได้ถึงขีดสุด</p>	<p style="text-align: center;">ชุมชนชาวมอญ (พ่อค้าคนกลางและผู้แสวงบุญ)</p> <p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน เกลือ อาหารทะเลตากแห้ง ืองมังกร/ไหมเกาะตะมะ (สำหรับใส่ผ้าและเสบียงเดินทาง)</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด ชาวมอญแห่งเมืองเกาะตะมะทำหน้าที่เป็น “ประตูสู่ทะเลอันดามัน” ให้สุโขทัย และที่สำคัญที่สุดคือเป็นเส้นทางผ่านของ “พระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์” รวมถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมเจดีย์ทรงระฆังที่สุโขทัยรับมา</p> <p>จุดประเด็นความคิด วัฒนธรรมพุทธศาสนาที่เรายึดถือเป็นรากฐาน ล้วนเดินทางผ่านการเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมกับเพื่อนบ้านอย่างชาวมอญ</p>
<p style="text-align: center;">ชุมชนวาณิชอินเดีย อาหรับ และเปอร์เซีย (นักเดินเรือข้ามสมุทร)</p> <p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน ผ้าทอพิมพ์ลาย เครื่องเทศล้ำค่า อัญมณี น้ำหอม และลูกปัดแก้ว</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด คติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู (เช่น การบูชาพระนารายณ์ พระอิศวร) ตำราดาราศาสตร์ระบบตัวเลข และคำศัพท์ในภาษาไทยที่ยืมมาจากภาษาบาลี-สันสกฤต</p> <p>จุดประเด็นความคิด ความหรูหราในราชสำนักและคำศัพท์ที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ล้วนมีร่องรอยของการเปิดรับผู้คนจากดินแดนตะวันออกกลางและเอเชียใต้</p>	<p style="text-align: center;">ชุมชนชาวเขมร/ขอม (ช่างฝีมือและพราหมณ์ราชสำนัก)</p> <p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน ของป่าหายาก สมุนไพร และเครื่องทองเหลือง</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด แม้อำนาจทางการเมืองจะเปลี่ยนผ่าน แต่ศิลปวิทยาการยังคงอยู่ สุโขทัยรับเอาระบบชลประทาน (สรีดภงส์/ตระพัง) รูปแบบสถาปัตยกรรมปราสาท และขนบธรรมเนียมในราชสำนัก (รวมถึงคำราชาศัพท์ที่เป็นภาษาเขมร) มาใช้งาน</p> <p>จุดประเด็นความคิด เพื่อนบ้านที่เรามักมองว่าเป็นคู่แข่ง แท้จริงแล้วคือผู้ร่วมวางรากฐานทางวิศวกรรมและภาษาให้กับเรา</p>

<p>ชุมชนชาวล้านนาและกลุ่มไท-ไต (พ่อค้าคาราวานวัวต่าง)</p>	<p>ชุมชนชาวมลายูและหมู่เกาะ (วาณิชแดนใต้)</p>
<p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน: ของป่าจากภาคเหนือ ไม้สัก เขาสัตว์ หนังสัตว์ ครั่ง และดินประสิว</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด: การเชื่อมโยง เส้นทางข้ามภูเขาด้วย “คาราวานวัวต่าง” (การใช้เต้าทูนหรือวัวบรรทุกสินค้า) แลกเปลี่ยน ศิลปะการหล่อพระพุทธรูป และการแชร์ วรรณกรรมท้องถิ่นร่วมกัน</p> <p>จุดประเด็นความคิด: รัฐที่อยู่ติดกัน ไม่จำเป็นต้องทำสงครามเสมอไป แต่สามารถ เป็นหุ้นส่วนทางการค้าที่เกื้อกูลกัน ทางเศรษฐกิจได้</p>	<p>สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยน: ดีบุก พริกไทย รังนก หมากร และเครื่องเทศจากหมู่เกาะ</p> <p>ความรู้และเทคโนโลยีที่ถ่ายทอด: การเป็น จุดเชื่อมต่อไปยังเส้นทางการค้าทางทะเลจีนใต้ และหมู่เกาะชวา การนำเข้าเครื่องเทศที่ส่งผล ต่อวัฒนธรรมการกิน และรูปแบบการเดินเรือ ชายฝั่ง</p> <p>จุดประเด็นความคิด: อาณาจักรตอนบน ไม่อาจมั่งคั่งได้เลย หากขาดทรัพยากรและ เครือข่ายพ่อค้าจากดินแดนตอนใต้</p>

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัยและระบुकลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายการค้านี้ได้	อธิบายลักษณะเศรษฐกิจการค้าเสรี และระบुकลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และอธิบายบทบาทของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน	อธิบายเศรษฐกิจและระบुकลุ่มชาติพันธุ์ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ แต่อาจขาดรายละเอียดในการอธิบายบทบาทของบางกลุ่มไปบ้าง	อธิบายลักษณะเศรษฐกิจหรือระบुकลุ่มชาติพันธุ์ได้เพียงผิวเผิน ข้อมูลบางส่วนมีความคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วน	ข้อมูลส่วนใหญ่คลาดเคลื่อน ระบुकลุ่มชาติพันธุ์ได้น้อยมาก ไม่สามารถอธิบายภาพรวมเศรษฐกิจได้
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถสืบค้น รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการค้า การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และการรับวัฒนธรรมจากภายนอกได้	สืบค้น วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการค้า เทคโนโลยี และวัฒนธรรมข้ามชาติ (เช่น เครื่องสังคโลกกับช่างจีน) ได้อย่างเป็นระบบและมีเหตุผลสนับสนุนที่หนักแน่น	สืบค้นและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงได้ดี แต่การจัดระบบความคิดหรือการเชื่อมโยงชิ้นงานอาจยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ	รวบรวมข้อมูลได้เบื้องต้น แต่การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงยังไม่ชัดเจน หรือขาดการนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มาเป็นเหตุผลประกอบ	ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างเทคโนโลยี วัฒนธรรม และการค้าได้เลย ชิ้นงานไม่เป็นระบบและขาดเหตุผล
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนักและยอมรับว่าความเจริญรุ่งเรือง	เขียนสะท้อนความคิดได้อย่างลึกซึ้ง แสดงการ	สะท้อนความคิดเห็นได้ดี เข้าใจว่าความเจริญเกิด	รับรู้ข้อมูลใหม่ แต่การสะท้อนคิดยังมีความสับสน หรือ	ไม่แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้ ยังคงสะท้อน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ของรัฐบาลในอดีตไม่ สามารถเกิดขึ้นได้ จากการปิด ประเทศหรือการมี สายเลือดบริสุทธิ์ เพียงชาติพันธุ์ เดียว แต่เกิดจาก การเปิดรับ แลกเปลี่ยน และ อยู่ร่วมกับผู้คน หลากหลายชาติ พันธุ์อย่างสันติ	ตระหนักรู้อย่าง ชัดเจนว่าความ เจริญเกิดจากการ เปิดรับความ หลากหลาย และมี ทัศนคติยอมรับ ความแตกต่าง อย่างแท้จริง	จากการเปิดรับ เพื่อนบ้าน แต่อาจ ยังอธิบายเหตุผล หรือการเชื่อมโยง มาสู่ปัจจุบันได้ไม่ ลึกซึ้งนัก	ยังมีร่องรอยของ การยึดติดกับ แนวคิดรัฐเดี่ยว/ ชาตินิยมปะปน อยู่บ้าง	มุมมองที่มีอคติ หรือยึดติดกับ แนวคิดความ ยิ่งใหญ่ของเชื้อ ชาติเดียว อย่างชัดเจน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา แต่ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา และไม่ตั้งใจเรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายในเวลาที่กำหนด	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเด็นจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ตลาดปศุสัตว์และการค้าเสรี

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถามเชิงประวัติศาสตร์	การนำภาพเครื่องสังคโลกและศิลปะสุโขทัยที่มีกลิ่นอายต่างชาติมาให้นักเรียนดู แล้วกระตุ้นด้วยคำถามชวนขบคิด	สังเกตความสามารถในการคิดและความสามารถในการสื่อสารจากการร่วมอภิปรายตอบคำถามในชั้นเรียน
2. การสืบค้นและรวบรวมหลักฐาน	กิจกรรม “ตลาดปศุสัตว์นานาชาติ” ที่นักเรียนต้องลงมือสืบค้นข้อมูลเพื่อค้นหาว่าคนแต่ละกลุ่มนำสินค้าและเทคโนโลยี/วัฒนธรรมเข้ามาบ้าง	ประเมินความมุ่งมั่นในการทำงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการสืบค้นข้อมูล ทักษะการวิเคราะห์ความสัมพันธ์
3. การวิเคราะห์และตีความหลักฐาน	นักเรียนนำข้อมูลดิบจากทั้ง 6 สถานีกลับมาวิเคราะห์ร่วมกันในกลุ่มเพื่อหาความเชื่อมโยง	ระหว่างข้อมูลจากกิจกรรม “ตลาดปศุสัตว์นานาชาติ”
4. การสังเคราะห์และสร้างความเข้าใจใหม่	การให้นักเรียนนำคำ 3 คำ (“คนหลายชาติพันธุ์” “การค้าเสรี” และ “ความเจริญ”) มาขมวดปมและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่รัฐโบราณอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ และต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีข้ามชาติ	ตรวจสอบความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลจากใบสะท้อนคิดท้ายคาบ
5. การนำเสนอและสะท้อนคิด	ให้นักเรียนตกตะกอนความคิดและเขียนสะท้อนมุมมองที่เชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน ในประเด็นเรื่องการเปลี่ยนมุมมองต่อแรงงานข้ามชาติหรือชาวต่างชาติในประเทศไทยปัจจุบัน	ตรวจใบสะท้อนคิดท้ายคาบเพื่อประเมินการตระหนักรู้และการลอคอคติทางชาติพันธุ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
 การยืมและประยุกต์ เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
 ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและ
 สังคมไทยในปัจจุบัน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกที่ปรากฏและหลอมรวม
 อยู่ในศิลปวัฒนธรรมสมัยสุโขทัยได้ (K)
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงความคล้ายคลึงระหว่างหลักฐาน
 ทางประวัติศาสตร์ (P)
3. นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเห็นว่า “ความเป็นไทย”
 เกิดจากการเรียนรู้ ยืม และประยุกต์จากวัฒนธรรมอื่น ไม่ได้แยกขาดจากสังคมโลก (A)

3. สาระสำคัญ

“ความเป็นไทย” ในสมัยสุโขทัยไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นผลผลิตของการผสมผสาน
 ทางวัฒนธรรม อาณาจักรสุโขทัยมีลักษณะเป็นสังคมที่เปิดกว้าง มีการติดต่อรับเอาศิลปวิทยาการ
 ความเชื่อ และศาสนาจากภายนอก เช่น พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์ รูปแบบ
 สถาปัตยกรรมจากขอมและพุกาม หรือเทคโนโลยีการทำเครื่องปั้นดินเผาจากจีน นำมา “ยืมและ
 ประยุกต์” ให้เข้ากับบริบท สภาพแวดล้อม และค่านิยมของท้องถิ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
 ที่เรียกว่า “ศิลปะแบบสุโขทัย”

4. สารการเรียนรู้

- แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยสุโขทัย
- ศิลปวัฒนธรรมสุโขทัยที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูเปิดภาพเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรสุโขทัยโดยเปรียบเทียบกับเจดีย์ในศรีลังกา และขอม พร้อมชวนตั้งคำถามว่า “นักเรียนคิดว่าภาพไหนคือของไทย ทำไมหน้าตาถึงคล้ายกัน สุโขทัยคัดลอกเขามา หรือเกิดอะไรขึ้นในยุคนั้น”
2. ครูให้ข้อมูลนักเรียนเกี่ยวกับเส้นทางการค้าและการเผยแผ่ศาสนาที่เชื่อมโยงสุโขทัยกับอาณาจักรเพื่อนบ้าน พร้อมอธิบายแนวคิด “การยืมและประยุกต์” โดยชี้ให้เห็นว่าสุโขทัยไม่ได้ลอกมาทั้งหมด แต่รับมาแล้วปรับเปลี่ยน
3. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน แจกชุด “ภาพจิ๊กซอว์” ที่ถูกตัดแบ่ง (ผสมกันระหว่างภาพศิลปะสุโขทัยและภาพต้นแบบจากต่างอาณาจักร) โดย
  1. ให้นักเรียนช่วยกันต่อจิ๊กซอว์ให้สมบูรณ์ จากนั้นจับคู่ว่าภาพศิลปะสุโขทัยชิ้นนี้ (เช่น เจดีย์ทรงระฆัง) น่าจะ “ยืมและประยุกต์” มาจากต้นแบบภาพใด (เช่น เจดีย์ลังกา)
  2. นักเรียนบันทึกผลการวิเคราะห์ลงในใบงานจับคูโยงเส้นที่มาของศิลปะ พร้อมเขียนอธิบายสั้น ๆ ว่าสุโขทัยนำมาปรับใช้อย่างไร
4. ครูตั้งคำถามสะท้อนคิดเพื่อให้นักเรียนตอบคำถามร่วมกันว่า “การที่เรารู้ว่าศิลปะสุโขทัยเกิดจากการผสมผสานจากหลายชาติ เปลี่ยนมุมมองของเราต่อคำว่าความเป็นไทยอย่างไรบ้าง”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. กิจกรรมชุด “ภาพจิ๊กซอว์”
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. ใบกิจกรรมชุด “ภาพจิ๊กซอว์”
2. ใบสะท้อนคิดท้ายคาบ

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ด้วยการตรวจความถูกต้องของการจับคู่ในใบงานโยงเส้นที่มาของศิลปะ
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ด้วยการประเมินความสามารถในการสังเกตเปรียบเทียบ และต่อจิ๊กซอว์หลักฐานทางประวัติศาสตร์
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ด้วยการสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนการยอมรับความหลากหลาย
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ตัวอย่างภาพในกิจกรรมชุด “ภาพจิ๊กซอว์”

ภาพชุด A

<p>เจดีย์ทรงกลม ช้างล้อม</p> 	<p>เจดีย์ทรงปราสาท</p>
<p>เครื่องสังคโลก</p> 	<p>ลายสีทอง</p> <p>โบราณสถานเมืองนราธิวาส</p>

ภาพชุด B

<p>เจดีย์รูปวันเวลีสยา</p> 	<p>ปราสาทนครวัด</p> 																																																								
<p>เครื่องถ้วยเซลาดอน</p> 	<p>อักษรขอมโบราณ</p> <table border="0"> <tr> <td>កខគឃច</td> <td>ខ្មែរ</td> <td>ก</td> <td>ข</td> <td>ค</td> <td>ด</td> <td>พ</td> <td>ง</td> </tr> <tr> <td>ចឆជងញ</td> <td></td> <td>ช</td> <td>ฉ</td> <td>ด</td> <td>ญ</td> <td>ญ</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ដឃ្មកងស</td> <td></td> <td>ด</td> <td>ข</td> <td>จ</td> <td>ด</td> <td>น</td> <td>ก</td> </tr> <tr> <td>តថទធន</td> <td></td> <td>ท</td> <td>ถ</td> <td>ด</td> <td>น</td> <td>น</td> <td></td> </tr> <tr> <td>បផពកម</td> <td></td> <td>บ</td> <td>ถ</td> <td>ด</td> <td>ก</td> <td>ย</td> <td></td> </tr> <tr> <td>សហឡុអ</td> <td></td> <td>ส</td> <td>ห</td> <td>อ</td> <td>ห</td> <td>ห</td> <td></td> </tr> <tr> <td>យរលវ</td> <td></td> <td>ย</td> <td>ร</td> <td>ล</td> <td>ว</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	កខគឃច	ខ្មែរ	ก	ข	ค	ด	พ	ง	ចឆជងញ		ช	ฉ	ด	ญ	ญ		ដឃ្មកងស		ด	ข	จ	ด	น	ก	តថទធន		ท	ถ	ด	น	น		បផពកម		บ	ถ	ด	ก	ย		សហឡុអ		ส	ห	อ	ห	ห		យរលវ		ย	ร	ล	ว		
កខគឃច	ខ្មែរ	ก	ข	ค	ด	พ	ง																																																		
ចឆជងញ		ช	ฉ	ด	ญ	ญ																																																			
ដឃ្មកងស		ด	ข	จ	ด	น	ก																																																		
តថទធន		ท	ถ	ด	น	น																																																			
បផពកម		บ	ถ	ด	ก	ย																																																			
សហឡុអ		ส	ห	อ	ห	ห																																																			
យរលវ		ย	ร	ล	ว																																																				

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกที่ปรากฏและหลอมรวมอยู่ในศิลปวัฒนธรรมสมัยสุโขทัยได้	สามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอก (เช่น ลังกา ขอม มอญ) ที่หลอมรวมในศิลปวัฒนธรรมสุโขทัยได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน และอธิบายกระบวนการ “ยืมและประยุกต์” ได้อย่างสมเหตุสมผล	สามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกที่หลอมรวมในศิลปวัฒนธรรมสุโขทัยได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่ และสามารถยกตัวอย่างอารยธรรมต้นแบบที่เกี่ยวข้องได้	สามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกได้บ้าง แต่อาจยังไม่ครอบคลุม หรือยังสับสนระหว่างอิทธิพลของแต่ละอารยธรรม ยกตัวอย่างได้เพียงเล็กน้อย	ไม่สามารถอธิบายที่มาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกได้ หรือให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ทั้งหมด
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงความคล้ายคลึงระหว่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์	สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบจุดเหมือนและจุดต่างของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ศิลปะต้นแบบกับศิลปะสุโขทัย) ได้อย่างเฉียบคม และเชื่อมโยงจับคู่	สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ และสามารถเชื่อมโยงจับคู่ความสัมพันธ์ของ	สามารถสังเกตเห็นความคล้ายคลึงของหลักฐานได้ในระดับพื้นฐาน แต่การวิเคราะห์เปรียบเทียบและเชื่อมโยงจับคู่ยังคลาดเคลื่อน	ไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบ หรือจับคู่เชื่อมโยงความคล้ายคลึงระหว่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เลย

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
	ความสัมพันธ์ได้ อย่างถูกต้อง แม่นยำ พร้อมระบุ จุดสังเกตได้อย่าง เป็นรูปธรรม	ภาพ/หลักฐานได้ ถูกต้องตามเกณฑ์	บางส่วน หรือขาด เหตุผลสนับสนุนที่ ชัดเจน	
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนัก ถึงคุณค่าของ ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม และเห็นว่า “ความเป็นไทย” เกิดจากการเรียนรู้ ยืม และประยุกต์ จากวัฒนธรรมอื่น ไม่ได้แยกขาดจาก สังคมโลก	สะท้อนความ คิดเห็นที่ยอมรับ ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม อย่างชัดเจน อธิบายได้ว่าความ เป็นไทยเกิดจาก การผสมผสาน ร่วมกับเพื่อนบ้าน แสดงออกถึงการ ให้เกียรติรากเหง้า ทางวัฒนธรรมของ ผู้อื่น และ ปราศจากมุมมอง ที่ยึดชาติตนเอง เป็นศูนย์กลาง	แสดงความคิดเห็น ที่สอดคล้องว่า วัฒนธรรมไทยมี การยืมและ ประยุกต์จาก วัฒนธรรมอื่น เข้าใจในความ หลากหลายทาง วัฒนธรรม และ เห็นความเชื่อมโยง ระหว่างไทยกับ สังคมโลก	ยอมรับว่ามีกรยืม วัฒนธรรมอื่นมา บ้างเมื่อมีหลักฐาน ให้เห็น แต่ยังคงมี มุมมองบางส่วนที่ ยึดติดกับความ บริสุทธิ์ของความ เป็นไทยดั้งเดิม หรือมองแยกขาด จากอารยธรรม เพื่อนบ้านในบาง ประเด็น	ไม่แสดงความ ตระหนักถึงความ หลากหลายทาง วัฒนธรรม ยังคงมี ทัศนคติที่ยึดชาติ ตนเองเป็น ศูนย์กลางอย่าง ชัดเจน หรือ ปฏิเสธการรับ อิทธิพลจาก วัฒนธรรมเพื่อน บ้านอย่างสิ้นเชิง

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ไม่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา แต่ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อ่าง การเรียนรู้บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรงเวลา และไม่ตั้งใจเรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายในเวลาที่กำหนด	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเบิดนจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิดวัตถุประสงค์ในบางครั้ง ต้องมีผู้คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยืมและประยุกต์ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยืมและประยุกต์ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยืมและประยุกต์ รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การยิ้มและประยุกต์

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	ครูเปิดภาพเปรียบเทียบสถาปัตยกรรม แล้วชวนนักเรียนตั้งข้อสงสัย	การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน จากความสนใจและการมีส่วนร่วม ในการตั้งคำถาม
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	แจก “ชุดภาพจิ๋กซอว์ศิลปะสุโขทัย และเพื่อนบ้าน” ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งเปรียบเทียบเหมือนการจำลองให้นักเรียน ได้สัมผัสและรวบรวมชิ้นส่วนหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์	สังเกตการทำงานกลุ่ม และ ความถูกต้อง ชุดภาพจิ๋กซอว์ศิลปะ สุโขทัยและเพื่อนบ้าน
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	พิจารณารายละเอียดในชิ้นส่วนจิ๋กซอว์ แต่ละภาพ สังเกตสวดลาย วัสดุ หรือ รูปทรง เพื่อวิเคราะห์ว่าภาพใดคือ ต้นแบบจากต่างแดน และภาพใดคือ ศิลปะสุโขทัยที่ถูกนำมาดัดแปลงแล้ว	
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	นักเรียนสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อสรุปความเข้าใจใหม่ว่า “ความเป็นไทยเกิดจากการผสมผสาน โดยการโยงเส้นและเขียนอธิบาย จุดสังเกต/สิ่งที่ประยุกต์	
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการจับคู่ ในใบงาน จากนั้นครูใช้คำถามสะท้อนคิด ชวนคุยประเด็นสำคัญ	การใช้คำถามสะท้อนคิด

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 มิตรไมตรีศัตรู เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัยกับอาณาจักรเพื่อนบ้านที่เน้นการทูต สันติไมตรี และผลประโยชน์ร่วมกันได้ (K)
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความนัยยะที่ซ่อนอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจทางการเมืองในอดีตได้ (P)
3. นักเรียนแสดงออกถึงการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยตระหนักว่าสังคมในอดีตมีการเปิดรับยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ และเห็นว่าเพื่อนบ้านคือมิตรที่พึงพาอาศัยกัน ไม่ใช่ศัตรูที่ต้องเกลียดชังเสมอไป (A)

3. สารสำคัญ

ประวัติศาสตร์กระแสหลักมักสร้างภาพจำให้ประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูคู่สงคราม ซึ่งก่อให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ในสังคมปัจจุบัน ทว่าในความเป็นจริง ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยไม่ได้มาจากกำลังทหารเพียงอย่างเดียว แต่ขับเคลื่อนด้วย “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นสันติไมตรี” สุโขทัยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง ราชสำนักยอมรับบุคคลจากต่างเชื้อชาติ (เช่น ชาวมอญ) ให้เข้ามารับราชการด้วยความสามารถ และใช้วิธีการทูตที่ยืดหยุ่น (เช่น การส่งจิ้มก้อนให้จีน) เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเข้าใจมิตินี้จะช่วยให้นักเรียนมองความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมในมุมมองที่เคารพและให้เกียรติกันมากขึ้น

4. สารการเรียนรู้

- รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยสุโขทัย

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูชวนนักเรียนตั้งคำถามกับภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยหรือประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมตั้งคำถามได้แก่

- เวลาเราดูหนังประวัติศาสตร์หรือเรียนเรื่องเพื่อนบ้าน เรามักจะเห็นเหตุการณ์อะไรบ่อยที่สุด

- ถ้าย้อนไปสมัยสุโขทัย นักเรียนคิดว่าเราเป็นศัตรูกับทุกคนรอบข้างจริงหรือ อาณาจักรหนึ่งจะอยู่รอดได้ด้วยการรบอย่างเดียวหรือไม่

2. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน แจกแฟ้ม “กรณีศึกษาทูตสันถวไมตรี” ประกอบด้วย

แฟ้มที่ 1 เรื่องของมะกะโท

แฟ้มที่ 2 บันทึกการส่งทูตไปราชวงศ์หยวนของจีน

แฟ้มที่ 3 ครูบาอาจารย์จากต่างแดน

นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยมี “คำถามชวนคิด” เป็นคำถามชี้แนะ

3. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อสรุปที่ได้จากการตีความ ครูช่วยสังเคราะห์ประเด็นบนกระดานให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่าง “ความเข้มแข็งของสุโขทัย” กับ “การค้า” “การทูต” “การไม่เลือกเชื้อชาติ”

4. ครูให้นักเรียนอภิปรายให้ประเด็น “เรื่องราวของคนต่างรัฐ เปลี่ยนมุมมองที่เรามีต่อเพื่อนบ้าน หรือคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในบ้านเราปัจจุบันนี้อย่างไรบ้าง”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. กิจกรรมชุด “กรณีศึกษาทูตสันถวไมตรี”

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. กิจกรรมชุด “กรณีศึกษาทูตสันถวไมตรี”

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) ด้วยการตรวจคำตอบจากการอภิปรายกลุ่มและการวิเคราะห์กรณีศึกษา
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ด้วยการสังเกตกระบวนการทำงานกลุ่ม และการใช้เหตุผลในการตีความพฤติกรรมของบุคคลในประวัติศาสตร์
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ด้วยการสังเกตจาก “ภาษาและมุมมอง” ที่นักเรียนใช้ในการนำเสนอ และคำตอบในวงสนทนาสะท้อนคิด (Reflection) ในชั้นที่ 5
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นการทูตและสมัยสุขุขทัยกับอาณาจักรเพื่อนบ้านที่เน้นการทูตสันติไมตรี และผลประโยชน์ร่วมกันได้	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและสามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษา (เช่น จีน, มอญ, ล้านนา) เพื่อชี้ให้เห็นถึง “ผลประโยชน์ร่วมกัน” ได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผลประกอบ	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่ สามารถยกตัวอย่างกรณีศึกษาได้ แต่การเชื่อมโยงให้เห็นถึง “ผลประโยชน์ร่วมกัน” อาจยังไม่ชัดเจนหรือลึกซึ้งเท่าที่ควร	อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เพียงบางส่วน มักเน้นไปที่การเล่าเหตุการณ์ตามกรณีศึกษา มากกว่าการสรุปภาพรวมเรื่องการทูตและสันติไมตรี หรือยกตัวอย่างได้จำกัด	ไม่สามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ที่เน้นการทูตและสันติไมตรีได้ หรือยังคงอธิบายโดยยึดติดกับข้อมูลที่ผิดพลาดว่าสุขุขทัยมีความสัมพันธ์แบบทำสงครามกับเพื่อนบ้านเพียงอย่างเดียว
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถวิเคราะห์และตีความนัยยะที่ซ่อนอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจทาง การเมืองของผู้นำในอดีต (เช่น ทำไมถึงรับขวามอญเข้ารับราชการทำไมถึงส่งจิมก้องให้จีน) โดยเชื่อมโยง	วิเคราะห์และตีความกรณีศึกษาได้อย่างละเอียด สามารถอธิบาย “เหตุผลเบื้องหลัง” การตัดสินใจทาง การเมืองของผู้นำในอดีต (เช่น ทำไมถึงรับขวามอญเข้ารับราชการทำไมถึงส่งจิมก้องให้จีน) โดยเชื่อมโยง	วิเคราะห์และตีความกรณีศึกษาได้ สามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลัง การตัดสินใจทาง การเมืองได้ถูกต้องตามแนวทางของบทอ่าน แต่อาจจะยังไม่สามารถขยายความหรือเจาะลึกถึงนัยยะที่	สามารถจับใจความสำคัญของกรณีศึกษาได้ แต่การวิเคราะห์และตีความยังอยู่ในระดับผิวเผิน อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่ยังไม่สามารถอธิบายเหตุผลทางการเมืองเบื้องหลังการ	ไม่สามารถวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลจากกรณีศึกษาได้ ตอบคำถามไม่ตรงประเด็น หรือคัดลอกข้อความจากบทอ่านมาตอบโดยไม่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
	กับหลักฐานหรือข้อมูลในบทอ่านได้อย่างสมเหตุสมผลและมีมุมมองที่ลึกซึ้ง	ซ่อนอยู่ได้ด้วยตนเอง	กระทำนั้น ๆ ได้ไม่ชัดเจน	
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนแสดงออกถึงการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยตระหนักว่าสังคมในอดีตมีการเปิดรับ ยอมรับ ความแตกต่างทางเชื้อชาติ และเห็นว่าเพื่อนบ้านคือมิตรที่พึงพาอาศัยกัน ไม่ใช่ศัตรูที่ต้องเกลียดชังเสมอไป	แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนการก้าวข้ามอคติทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน อธิบายได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าสังคมอดีตมีการเปิดรับความหลากหลาย และสามารถเชื่อมโยงแนวคิด “เพื่อนบ้านคือมิตร” จากประวัติศาสตร์มาสู่การให้เกียรติผู้คนต่างเชื้อชาติในสังคมปัจจุบันได้	แสดงความคิดเห็นที่ยอมรับว่าสังคมสุโขทัยมีความหลากหลายและเปิดรับคนต่างเชื้อชาติ ยอมรับแนวคิดเรื่องเพื่อนบ้านคือมิตรตามกรณีศึกษาที่ได้เรียน แต่ยังขาดการเชื่อมโยงทัศนคตินี้มาสู่บริบทสังคมในปัจจุบัน	รับทราบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ว่าการผูกมิตรกับเพื่อนบ้าน แต่ในขณะสนทนาหรือตอบคำถามยังคงมีท่าทีลังเลหรือเฟลอแสดงคำพูด/มุมมองที่สะท้อนความรู้สึกแบ่งแยกหรืออคติทางชาติพันธุ์ออกมาบ้างเล็กน้อย	ไม่แสดงความคิดเห็นถึงการเปิดรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ยังคงแสดงความคิดเห็นที่เต็มไปด้วยอคติทางชาติพันธุ์อย่างรุนแรง หรือยื่นกรานที่จะมองประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูโดยปฏิเสธหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนรู้

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ไม่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วยตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้บาง กิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่น ในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุประเบิดนจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อย่างชัดเจน ตรง ประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างเปิด กว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี	เข้าใจปัญหาและ สามารถเลือก วิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
	เหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	บ้างในบางขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ	อาศัยการชี้แนะจากผู้อื่นเป็นหลัก	ในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้ อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์ สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการ เรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนและ วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิด วัตถุประสงค์ใน บางครั้ง ต้องมีผู้ คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีที่ กำหนดให้ในการ เรียนรู้หรือการ ทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศัตรู รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศัตรู รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศัตรู รายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน		
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี						
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1				
1.																	
2.																	
3.																	
4.																	
5.																	
6.																	
7.																	
8.																	
9.																	
10.																	
11.																	
12.																	
13.																	
14.																	
15.																	
16.																	
17.																	
18.																	
19.																	
20.																	
21.																	
22.																	
23.																	
24.																	
25.																	
26.																	
27.																	
28.																	
29.																	
30.																	

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศัตรู

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อลอคอดคติทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	การตั้งคำถามจากภาพยนตร์ ประวัติศาสตร์ และกระตุ้น ด้วยคำถามท้าทายความคิด	การสังเกตความกระตือรือร้นและ การมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	ให้นักเรียนได้ลงมืออ่านและ รวบรวมข้อมูลจากแฟ้มที่ได้รับ	สังเกต “กระบวนการทำงานกลุ่ม กรณีศึกษาทูตสันถวไมตรี” และ การตอบคำถามชวนคิดจาก กรณีศึกษา
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	การวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยใช้ “คำถามชวนคิด”	
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	สังเคราะห์ประเด็นบนกระดาน เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ที่เป็นหัวใจ สำคัญของคาบนี้ว่า “ความเข้มแข็ง ของสุโขทัย” = การค้า + การทูต + การไม่เลือกเชื้อชาติ	ความสามารถในการสรุปความรู้ จากการอภิปรายกลุ่ม
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	การนำเสนอข้อสรุป และอภิปราย สะท้อนคิดเพื่อเชื่อมโยงอดีต สู่ปัจจุบัน	ประเมินและสังเกตจาก “ภาษาและ มุมมอง” ที่นักเรียนใช้ในการนำเสนอ และคำตอบในวงสนทนาสะท้อนคิด ว่าสามารถก้าวข้ามหรือลอคอดคติ ทางชาติพันธุ์ลงได้หรือไม่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง อยุธยาเมืองท่านานาชาติ
 เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุและอธิบายบทบาทของชุมชนชาวต่างชาติ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีส่วนช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับอาณาจักรอยุธยาในฐานะเมืองท่าการค้านานาชาติได้ (K)
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เพื่อจัดทำ “แผนที่ชุมชนต่างชาติ” โดยระบุตำแหน่งที่ตั้งและเชื่อมโยงเหตุผลทางภูมิศาสตร์กับการตั้งถิ่นฐานได้อย่างสมเหตุสมผล (P)
3. นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เล็งเห็นว่า “ความเจริญรุ่งเรืองเกิดจากการยอมรับความแตกต่างและการเปิดรับความหลากหลาย” (A)

3. สาระสำคัญ

อาณาจักรอยุธยาไม่ได้รุ่งเรืองด้วยคนเชื้อชาติเดียว แต่เติบโตขึ้นจากการเป็น “เมืองท่านานาชาติ” ที่มีชัยภูมิเหมาะสม (เป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบและเชื่อมต่อถึงทะเลได้) ราชสำนักอยุธยา มีนโยบายเปิดกว้างและให้เสรีภาพในการตั้งถิ่นฐานและการนับถือศาสนาแก่ชาวต่างชาติ (Tolerance) การหลั่งไหลเข้ามาของชาวต่างชาติ ทั้งในฐานะพ่อค้า ทหารรับจ้าง ช่างฝีมือ และนักการทูต ได้นำมาซึ่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และศิลปวัฒนธรรมที่ผสมผสานกัน จนกลายเป็นรากฐานของสังคมไทย การเข้าใจมิตินี้จะช่วยทำลายมายาคติเรื่อง “ความเป็นไทยแท้” และสร้างความเข้าใจว่าพื้นที่แถบนี้เป็นสังคมนานาชาติมาตั้งแต่อดีต

4. สารการเรียนรู้

- ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับสุโขทัย
- นโยบายทางการเมืองระหว่างอาณาจักรอยุธยากับสุโขทัย
- บทบาทของชาวต่างชาติระหว่างอาณาจักรอยุธยากับสุโขทัย

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูแสดงภาพ-วีดิทัศน์เกี่ยวข้องกับอาณาจักรอยุธยาที่มีคนหลากหลายชาติเดินสวนกัน แล้วร่วมกันอภิปรายในประเด็นคำถาม ดังนี้
  - ถ้านักเรียนหลงยุคไปเดินตลาดในอยุธยาเมื่อ 400 ปีก่อน นักเรียนคิดว่าจะได้ยินคนพูดภาษาอะไรบ้าง อยุธยาเป็นเมืองที่มีแต่คนไทยจริงหรือ
 ครูเชื่อมโยงคำตอบของนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมกลุ่มต่อไป
2. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน แจกชุดข้อมูล “เปิดแฟ้มชุมชนต่างชาติ”

ชนชาติที่ 1 โปรตุเกส	ชนชาติที่ 2 ญี่ปุ่น
ชนชาติที่ 3 จีน	ชนชาติที่ 4 มุสลิม/เปอร์เซีย
ชนชาติที่ 5 ฮอลันดา	ชนชาติที่ 6 กลุ่มคนที่อยู่ในเอเชียอาคเนย์
3. ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าว่าชาตินี้เข้ามาทำอะไร มีความเก่งเรื่องไหน มักตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใดโดยเปรียบเทียบระหว่างอาณาจักรอยุธยากับสุโขทัย แล้วนำข้อมูลที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นนั้นวางลง ณ ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนต่างชาติให้ถูกต้อง พร้อมอธิบายว่าชุมชนเหล่านั้นสร้างความเจริญให้กับอาณาจักรอยุธยากับสุโขทัย อย่างไร
4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยครูชี้ให้เห็นว่าอาณาจักรสุโขทัยมีชาวต่างชาติเข้ามาน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ แล้วให้นักเรียนอภิปรายต่อไปว่าเพราะเหตุใด
5. ครูตั้งคำถามชวนคิดว่า “การที่เราเห็นว่าอยุธยาเจริญได้เพราะคนต่างชาติ ช่วยเปลี่ยนมุมมองของเราที่มีต่อชาวต่างชาติหรือแรงงานข้ามชาติ ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยทุกวันนี้อย่างไร”

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. กิจกรรม “แผนที่ชุมชนต่างชาติ”

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. กิจกรรม “แผนที่ชุมชนต่างชาติ”

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) จากข้อมูลที่เขียนอธิบายบทบาทและความสำคัญของชุมชนต่างชาติต่าง ๆ ลงในภาระงาน “แผนที่เกาะเมืองและชุมชนต่างชาติ” ว่ามีความถูกต้องและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือไม่

1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ด้วยการประเมินความถูกต้องของการลงตำแหน่งชุมชนบนแผนที่ (ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์) และสังเกตกระบวนการทำงานกลุ่มในการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากแฟ้มเอกสารมาแปลงเป็นแผนภาพ

1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ด้วยการประเมินจากการสังเกตการแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถามสะท้อน ว่านักเรียนแสดงออกถึงการยอมรับความหลากหลาย และตระหนักถึงความเจริญที่มาจากสังคมพหุวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด

2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถระบุและอธิบายบทบาทของชุมชนชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีส่วนช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้อาณาจักรอยุธยาในฐานะเมืองท่าการค้านานาชาติได้	สามารถระบุชื่อชุมชนชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้องครบถ้วน (ตามข้อมูลที่กำหนด) และอธิบายบทบาท หน้าที่ หรือสิ่งที่ชาวต่างชาติเหล่านี้นำมาสร้างความเจริญให้กับอยุธยา (เช่น การค้า เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม) ได้อย่างชัดเจนละเอียด และถูกต้องตามประวัติศาสตร์	สามารถระบุชื่อชุมชนชาวต่างชาติได้ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ และอธิบายบทบาทหน้าที่ที่สร้างความเจริญให้กับอยุธยาได้ถูกต้อง แต่รายละเอียดอาจยังไม่ครบถ้วนทั้งหมด	สามารถระบุชื่อชุมชนชาวต่างชาติได้เพียงบางส่วน การอธิบายบทบาทหน้าที่ยังมี ความคลาดเคลื่อนหรืออธิบายได้เพียงผิวเผิน ไม่เห็นภาพความเชื่อมโยงกับความเจริญของอยุธยาชัดเจนนัก	สามารถระบุชื่อชุมชนชาวต่างชาติได้เพียงบางส่วน การอธิบายบทบาทหน้าที่ยังมี ความคลาดเคลื่อนหรืออธิบายได้เพียงผิวเผิน ไม่เห็นภาพความเชื่อมโยงกับความเจริญของอยุธยาชัดเจนนัก
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำ “แผนที่ชุมชนต่างชาติ” โดยระบุตำแหน่งที่ตั้งและเชื่อมโยง	จัดทำแผนที่ได้ถูกต้องสวยงามระบุตำแหน่งของชุมชนต่างชาติต่าง ๆ บนแผนที่เกาะเมืองอยุธยาได้แม่นยำ และสามารถเขียน	จัดทำแผนที่และระบุตำแหน่งของชุมชนต่างชาติได้ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ สามารถอธิบายเหตุผลทางภูมิศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการตั้ง	ระบุตำแหน่งชุมชนต่างชาติบนแผนที่ได้บ้าง แต่มีความคลาดเคลื่อนหลายจุด และการอธิบายเหตุผลทางภูมิศาสตร์ยังไม่สอดคล้องกับ	ไม่สามารถระบุตำแหน่งชุมชนบนแผนที่ได้ หรือระบุผิดพลาดทั้งหมดและไม่มี การวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุผลทาง

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
เหตุผลทาง ภูมิศาสตร์กับการ ตั้งถิ่นฐานได้อย่าง สมเหตุสมผล	อธิบาย “เหตุผล ทางภูมิศาสตร์” (เช่น ทำไมถึงอยู่ ริมน้ำ ทำไมถึงอยู่ ที่คั่น) ที่เชื่อมโยง กับการตั้งถิ่นฐาน และอาชีพของชาติ นั้น ๆ ได้อย่างมี เหตุผลและ สมบูรณ์	ถิ่นฐานได้ดี แต่ อาจมีบางจุดที่ เหตุผลยังไม่รัดกุม หรือชัดเจนพอ	ตำแหน่งที่ตั้ง หรือ ขาดการให้เหตุผล ประกอบ	ภูมิศาสตร์กับการ ตั้งถิ่นฐานเลย
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนตระหนัก ถึงคุณค่าของการ อยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม เล็งเห็นว่า “ความ เจริญรุ่งเรืองเกิด จากการยอมรับ ความแตกต่างและ การเปิดรับความ หลากหลาย”	แสดงความคิดเห็น (ผ่านการนำเสนอ หรือการสะท้อน คิด) ที่สะท้อน ความเข้าใจอย่าง ลึกซึ้งว่าความ เจริญของอยุธยา มาจากความ หลากหลายทาง ชาติพันธุ์ สามารถ เชื่อมโยงแนวคิดนี้ ไปสู่การยอมรับ ความแตกต่างและ ให้เกียรติคนต่าง วัฒนธรรมในสังคม ปัจจุบันได้อย่าง ชัดเจน ปราศจาก อคติทางชาติพันธุ์	แสดงความคิดเห็น ที่ยอมรับได้ว่า ความเจริญของ อยุธยาเกิดจาก การมีชาวต่างชาติ เข้ามาอยู่ร่วมกัน เข้าใจแนวคิด สังคมพหุ วัฒนธรรมในอดีต แต่อาจจะยัง เชื่อมโยงมาสู่การ ลดอคติในบริบท สังคมปัจจุบันได้ไม่ ชัดเจนนัก	รับรู้ข้อเท็จจริงว่า มีชาวต่างชาติใน อยุธยา แต่ในขณะ อภิปรายยังคง แสดงท่าทีหรือ มุมมองที่ยึดติดกับ ชาตินิยมอยู่บ้าง หรือยังไม่เห็น ความสำคัญของ การเปิดรับความ หลากหลายอย่าง แท้จริง	ไม่ตระหนักถึง คุณค่าของสังคม พหุวัฒนธรรม ปฏิเสธหรือไม่ ยอมรับว่า ชาวต่างชาติมีส่วน สร้างความเจริญ และยังคงแสดง ความคิดเห็นที่มี อคติทางชาติพันธุ์ หรือมองคน ต่างชาติในแง่ลบ อย่างชัดเจน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และ เข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และ เข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้บ้าง กิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าข้อมูล ได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยง ความรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ ความรู้ใหม่หรือ ตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และ จัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผล ประกอบการ ตัดสินใจและสรุป ความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและ สรุปประเด็นจาก ข้อมูลได้บ้าง แต่ ยังขาดการ วิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัย คำแนะนำจากครู ในการเชื่อมโยง ความคิด	ไม่สามารถคิด วิเคราะห์ จัดระบบ หรือสรุป ประเด็นจากข้อมูล ที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความ เข้าใจของตนเองให้ ผู้อื่นเข้าใจได้อย่าง ชัดเจน ตรงประเด็น เหมาะสมกับ สถานการณ์ และ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่าง เปิดกว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้ตาม วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่ มีส่วน ร่วมในการสนทนา และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสาร เนื้อหาได้บ้าง แต่ ยังไม่ชัดเจนหรือ สับสนในบาง ประเด็น มีส่วน ร่วมในการ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นค่อนข้าง น้อย ต้องอาศัย การกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสาร หรือถ่ายทอด ความคิดให้ผู้อื่น เข้าใจได้ และไม่ รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ อย่างเหมาะสม มีเหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ล่วงได้ด้วยตนเอง	เข้าใจปัญหาและสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ บ้างในบางขั้นตอน ของการลงมือ ปฏิบัติ	รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น แต่ยังไม่ สามารถหาวิธีการ แก้ไขที่เหมาะสม ได้ด้วยตนเอง ต้อง อาศัยการชี้แนะ จากผู้อื่นเป็นหลัก	ไม่สามารถระบุ ปัญหาได้ หรือมี พฤติกรรม หลีกเลี่ยงการ แก้ปัญหาเมื่อ เผชิญกับอุปสรรค ในการเรียนรู้หรือ การทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการ สืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้ อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์ สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการ เรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนและ วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิด วัตถุประสงค์ใน บางครั้ง ต้องมีผู้ คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีที่ กำหนดให้ในการ เรียนรู้หรือการ ทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง อยุธยาเมืองท่านานาชาติ

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง อยุธยาเมืองท่านานาชาติ

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง อยุธยาเมืองท่านานาชาติ

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

**ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง อยุธยาเมืองท่านานาชาติ**

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อ ลอคคิตทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	คำถามกระตุ้นความสนใจ “อยุธยา เป็นเมืองที่มีแต่คนไทยจริงหรือ”	สังเกตความกระตือรือร้นและ การมีส่วนร่วมตอบคำถาม
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	นักเรียนศึกษาและรวบรวมข้อมูล จาก “แฟ้มชุมชนต่างชาติ” ที่ครูแจกให้	สังเกตกระบวนการทำงานกลุ่ม การสืบค้นข้อมูล ชักถามระหว่าง ทำกิจกรรม เพื่อเช็ค
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	นักเรียนวิเคราะห์ว่าแต่ละชาติ เข้ามาทำอะไร และควรตั้งถิ่นฐาน บริเวณใดของอยุธยา	ความเข้าใจจากกิจกรรม “เปิดแฟ้มชุมชนต่างชาติ”
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	กิจกรรมหลัก “แผนที่ชุมชนต่างชาติ” นักเรียนวาดและลงข้อมูลบนแผนที่เกาะ เมืองอยุธยา	ตรวจภาระงาน “แผนที่ชุมชน ต่างชาติ” ตามสภาพจริง
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	นำเสนอผลงาน และครูตั้งคำถามสะท้อน คิดเพื่อเชื่อมโยงกับเรื่องแรงงานข้ามชาติ/ ความหลากหลาย ในปัจจุบัน	สังเกตและประเมินคำตอบ จากวงสนทนาสะท้อนคิด ว่าสามารถลอคคิต ทางชาติพันธุ์ได้หรือไม่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ส21105 ประวัติศาสตร์
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง เราคือใคร เวลา 1 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ตัวชี้วัด ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปและอธิบายประวัติศาสตร์ร่วม และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระหว่างดินแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ (K)

2. นักเรียนสามารถสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ทั้งหมดเพื่อจัดทำ “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์ คู่ขนาน” และมีทักษะในการนำเสนอ ถ่ายทอดความคิดความเข้าใจใหม่ของตนเองให้ผู้อื่นรับฟัง ได้อย่างมีตรรกะ (P)

3. นักเรียนมีทัศนคติที่เปิดกว้าง เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม แสดงออกถึงการลอคคติทางชาติพันธุ์อย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักถึงรากเหง้าความเป็น “พลเมืองภูมิภาค/ พลเมืองโลก” ของตนเอง (A)

3. สารสำคัญ

คำถามที่ว่า “เราคือใคร?” ไม่สามารถตอบได้ด้วยการอ้างถึงสายเลือดที่บริสุทธิ์หรือชนชาติที่โดดเด่น เพราะแท้จริงแล้ว บรรพบุรุษของเราในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการอพยพ เคลื่อนย้าย ผสมผสานสายเลือด และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมาตลอดเวลา “ความเป็นไทย” จึงเป็น

ผลผลิตของความหลากหลายและการหลอมรวม การตระหนักรู้ถึง “ประวัติศาสตร์ร่วม” นี้ จะช่วยทลายกำแพงอคติที่เกิดจากประวัติศาสตร์ชาตินิยมแบบเก่า และเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสันติภาพและความเข้าใจอันดีกับเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

4. สาระการเรียนรู้

- ประวัติศาสตร์ร่วม
- การประกอบสร้างตัวตน
- ความเป็นพลเมือง
- การสะท้อนคิด

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการสื่อสาร
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในคำถามได้แก่ “จากที่เราเรียนประวัติศาสตร์กันมาหลายคาบ ถ้ามีชาวต่างชาติมาถามว่า คนไทยคือใคร รากเหง้าของเรามาจากไหน นักเรียนจะตอบเขาว่าอย่างไร คำตอบของเราวันนี้ต่างจากวันแรกที่เริ่มเรียนวิชานี้ไหม”
2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานที่เคยทำไว้กลับมาทบทวน เพื่อรวบรวมหลักฐานเชื่อมโยง
3. สมาชิกในกลุ่มช่วยกันคัดเลือกเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นว่า เราและเพื่อนบ้าน (เขมร มอญ พม่า ลังกา จีน ตะวันตก) มีความสัมพันธ์หรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันในมิติใดบ้าง
4. ครูแจกกระดาษชาร์ตและปากกาสี ให้นักเรียนทำ “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน” โดยแทนที่จะขีดเส้นเวลาประวัติศาสตร์ไทยเส้นเดียว ให้วาดเส้นเวลาของไทยขนานไปกับเพื่อนบ้าน แล้วโยงเส้นเข้าหากันในจุดที่มีการแลกเปลี่ยนกัน (เช่น โยงเส้นจากลังกามาสุโขทัยเรื่องศาสนา, โยงจากอยุธยาไปฝรั่งเศสเรื่องการทูต) เพื่อสร้างภาพจำใหม่ว่าประวัติศาสตร์เราเดินไปพร้อมกับชาวโลก
5. ครูนำเข้าสู่กิจกรรม “ฉันในมุมมองใหม่” โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้
  1. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนานสั้น ๆ
  2. ให้นักเรียนทุกคนเขียน “บันทึกสะท้อนคิด” ลงในกระดาษ หรือโพสท์อิท โดยตอบคำถามสำคัญคือ “ความรู้สึกหรือมุมมองของฉันต่อประเทศเพื่อนบ้าน เปลี่ยนไปอย่างไรบ้างหลังจาก

8. ภาระงาน ชิ้นงาน

1. กิจกรรม “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน”
2. กิจกรรม “ฉันทน์ในมุมมองใหม่”

9. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

1. กิจกรรม “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน”
2. กิจกรรม “ฉันทน์ในมุมมองใหม่”

10. การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้
  - 1.1 ประเมินด้านความรู้ (K) จากการตรวจสอบข้อมูล เหตุการณ์ และความเชื่อมโยงใน
ชิ้นงานกลุ่ม
  - 1.2 ประเมินด้านทักษะกระบวนการ (P) ด้วยการสังเกตทักษะการสังเคราะห์ข้อมูลลง
ไทม์ไลน์ และทักษะการสื่อสารหน้าชั้นเรียน
  - 1.3 ประเมินด้านจิตพิสัย (A) ด้วยการตรวจเนื้อหาในงานเขียนสะท้อนคิด เพื่อหา
ร่องรอยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการก้าวข้ามอคติ
2. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใส่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน จากแบบประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน จากแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ด้านความรู้ (K)				
นักเรียนสามารถสรุปและอธิบายประวัติศาสตร์ร่วมและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างดินแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้	สามารถอธิบายและสรุปแนวคิด “ประวัติศาสตร์ร่วม” ได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ยกตัวอย่าง เหตุการณ์การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน ในแต่ละยุคสมัยได้ อย่างชัดเจน ครอบคลุม และเห็นภาพความเชื่อมโยงตั้งแต่อดีตส่งผลถึงปัจจุบันได้ อย่างเป็นรูปธรรม	สามารถอธิบายและสรุปแนวคิด ประวัติศาสตร์ร่วม และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ประกอบ ได้ แต่อาจขาด รายละเอียดบาง ช่วงเวลา หรือยัง เชื่อมโยงอดีตสู่ ปัจจุบันได้ไม่ ชัดเจนนัก	สามารถบอกเล่า เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ได้ บ้าง แต่ยังอธิบาย ภาพรวมของ “ประวัติศาสตร์ร่วม” หรือการแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมได้ไม่ ชัดเจนนัก การสรุป ความยังเป็น ลักษณะการท่องจำ แยกส่วน มากกว่า การมองเห็นความ เชื่อมโยง	ไม่สามารถอธิบาย หรือสรุป ประวัติศาสตร์ร่วม และการ แลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมได้ ยังคง ยึดติดกับการ อธิบาย ประวัติศาสตร์แบบ แยกขาดจากเพื่อน บ้าน
ด้านทักษะกระบวนการ (P)				
นักเรียนสามารถสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ทั้งหมดเพื่อจัดทำ “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน” และมีทักษะในการนำเสนอ ถ่ายทอดความคิดความเข้าใจใหม่ของเขา	สังเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ หลายแหล่งเพื่อจัดทำ “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน” ได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และเห็นจุดเชื่อมโยง (Cross-cultural	จัดทำ “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนาน” ได้ ถูกต้องตามข้อมูลพื้นฐาน เห็น จุดเชื่อมโยงบ้าง การนำเสนอมีความชัดเจนและมีตรรกะ แต่อาจยังขาดการเน้นย้ำถึง	จัดทำไทม์ไลน์ได้ แต่ยังขาดความสมบูรณ์ หรือไม่ แสดงให้เห็นถึงความ “คู่ขนาน/เชื่อมโยง” อย่างแท้จริง การนำเสนอมีลักษณะการอ่านตามข้อมูล ขาดการสังเคราะห์	ไม่สามารถจัดทำไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์คู่ขนานได้ (ทำได้แค่เส้นเวลาเดี่ยว ๆ) และไม่สามารถนำเสนอเพื่อเข้าใจใหม่ให้ผู้อื่นฟังได้ หรือนำเสนอ

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
ตนเองให้ผู้อื่นรับฟังได้อย่างมีตรรกะ	connections) ชัดเจน นำเสนอความคิดและ “ความเข้าใจใหม่” ของตนเองได้อย่างมีตรรกะ ลำดับเรื่องราวเข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ดีเยี่ยม	“ความเข้าใจใหม่” ที่ได้เรียนรู้ หรือ รูปแบบการนำเสนออย่างไม่ดึงดูดใจเท่าที่ควร	ความคิดใหม่ หรือ ลำดับเนื้อหาที่ยาวกวน	ด้วยข้อมูลที่ผิดพลาด
ด้านจิตพิสัย (A)				
นักเรียนมีทัศนคติที่เปิดกว้าง เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม แสดงออกถึงการลดอคติทางชาติพันธุ์อย่างเป็นรูปธรรม และตระหนักถึงรากเหง้าความเป็น “พลเมืองภูมิภาค/พลเมืองโลก” ของตนเอง	บันทึกสะท้อนคิด และการแสดงออก ในชั้นเรียน สะท้อนให้เห็นถึง “การเปลี่ยนผ่านทางความคิด” อย่างชัดเจน มีการใช้ภาษาที่ให้เกียรติ ยอมรับว่าตนเองเคยมีอคติและสามารถก้าวข้ามอคติทางชาติพันธุ์นั้นได้ ตระหนักถึงความ เป็นพลเมืองภูมิภาคที่ต้องอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม	บันทึกสะท้อนคิด และการแสดงออก สะท้อนให้เห็น ทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ ประเทศเพื่อนบ้าน มากขึ้น เข้าใจว่า ความหลากหลาย เป็นสิ่งที่ดี แต่อาจ ยังไม่ได้สะท้อนถึง บทบาทความเป็น “พลเมืองภูมิภาค/พลเมืองโลก” ได้ อย่างลึกซึ้ง	เข้าใจในระดับ เหตุผลว่าควร เคารพความแตกต่าง แต่บันทึก สะท้อนคิดหรือการ สนทนายังคง ปราบปรามร่องรอย ของการยึดชาติ ตนเองเป็น ศูนย์กลาง (Ethnocentrism) อยู่บ้าง หรือการ แสดงออกถึงการ ลดอคติยังไม่ ชัดเจนเป็นรูปธรรม	บันทึกสะท้อนคิด และการแสดงออก ไม่ตระหนักถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยังคงใช้ภาษาที่มี อคติทางชาติพันธุ์ แบ่งแยกมิตร/ศัตรู อย่างชัดเจน และ ปฏิเสธแนวคิดการ เป็นพลเมือง ภูมิภาคที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
10-12	ดีมาก
7-9	ดี
4-6	พอใช้
1-3	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
ใฝ่เรียนรู้	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และ เข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกกิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ในการเรียน และมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และ เข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ บางกิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา แต่ตั้งใจ เรียน เอาใจใส่ใน การเรียน และมี ส่วนร่วมในการ เรียนรู้และเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้บ้าง กิจกรรมด้วย ตนเอง	เข้าเรียนไม่ตรง เวลา และไม่ตั้งใจ เรียน ไม่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้
มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นภายใน เวลาที่กำหนด	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ การทำงาน

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
5-6	ดีมาก
3-4	ดี
1-2	พอใช้
0	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการคิด	คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมด้วยตนเอง	คิดวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลได้ มีการใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและสรุปความรู้ได้ถูกต้อง เป็นส่วนใหญ่	สามารถคิดและสรุปประเด็นจากข้อมูลได้บ้าง แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึก หรือต้องอาศัยคำแนะนำจากครูในการเชื่อมโยงความคิด	ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ จัดระบบหรือสรุปประเด็นจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้
2. ความสามารถในการสื่อสาร	ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และความเข้าใจของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น เหมาะสมกับสถานการณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเปิดกว้าง	ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตามวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการสนทนา และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	สามารถสื่อสารเนื้อหาได้บ้าง แต่ยังไม่ชัดเจนหรือสับสนในบางประเด็น มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ค่อนข้างน้อย ต้องอาศัยการกระตุ้น	ไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	สามารถทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผล และสามารถนำไปปฏิบัติจนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยตนเอง	เข้าใจปัญหาและสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ ถูกต้องเป็นส่วน ใหญ่ อาจต้อง พึ่งพาคำแนะนำ บ้างในบางขั้นตอน ของการลงมือ ปฏิบัติ	รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ยังไม่สามารถหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยการชี้แนะ จากผู้อื่นเป็นหลัก	ไม่สามารถระบุปัญหาได้ หรือมีพฤติกรรม หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับอุปสรรคในการเรียนรู้หรือการทำงาน
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	เลือกและใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เรียนรู้ สื่อสาร และทำงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์สูงสุด	สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีในการเรียนรู้และทำงาน ได้ถูกต้องตาม ขั้นตอนและ วัตถุประสงค์เป็น ส่วนใหญ่	ใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี พื้นฐานได้บ้าง แต่ยังไม่คล่องแคล่ว หรือใช้ผิด วัตถุประสงค์ใน บางครั้ง ต้องมีผู้ คอยแนะนำ	ไม่สามารถใช้สื่อ อุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีที่กำหนดให้ในการเรียนรู้หรือการทำงานได้เลย

ระดับคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	ดีมาก
10-12	ดี
5-9	ผ่าน
0-4	ไม่ผ่าน

แบบบันทึกคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง เราคือใคร

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามจุดประสงค์			รวมคะแนน(12)	ผลการประเมิน
		K (4)	P (4)	A (4)		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 10-12 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 7-9 หมายถึง ดี

คะแนน 4-6 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-3 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (7 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เรื่อง เราคือใคร

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์						รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน
		ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นในการทำงาน				
		3	2	1	3	2	1		
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									
20.									
21.									
22.									
23.									
24.									
25.									
26.									
27.									
28.									
29.									
30.									

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 5-6 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 3-4 หมายถึง ดี

คะแนน 1-2 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

แบบบันทึกคะแนนสมรรถนะของผู้เรียน

เรื่อง เราคือใคร

รายวิชา สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/.....

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์												รวม คะแนน	ผลการ ประเมิน	
		ความสามารถ ในการคิด			ความสามารถ ในการสื่อสาร			ความสามารถ ในการ แก้ปัญหา			ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี					
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1			
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง อยู่ในระดับคุณภาพดี

ระดับ 1 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ระดับ 0 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (4 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน

คะแนน 13-16 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 10-12 หมายถึง ดี

คะแนน 5-9 หมายถึง พอใช้

คะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 (10 คะแนน)

ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์การวัดและประเมินผล ระหว่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์ เพื่อลอคคิตทางเชื้อชาติ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาณาจักรสุโขทัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มิตรไมตรีศัตรู

ขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	องค์ประกอบของการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อ ลอคคิตทางเชื้อชาติ	การวัดและประเมินผล
1. การตั้งคำถาม เชิงประวัติศาสตร์	ครูตั้งคำถาม “เราคือใคร รากเหง้าของเรา มาจากไหน” เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ ชุดความคิดเก่า-ใหม่	สังเกตความสนใจ
2. การสืบค้นและ รวบรวมหลักฐาน	รวบรวมหลักฐานและผลงานจากคาบเรียน ก่อนหน้าทั้งหมดมาวางกองรวมกัน	สังเกตกระบวนการทำงาน การอภิปรายกลุ่ม
3. การวิเคราะห์และ ตีความหลักฐาน	คัดกรองและตีความเหตุการณ์เพื่อหา “จุดเชื่อมโยง” ระหว่างเรากับเพื่อนบ้าน	
4. การสังเคราะห์และ สร้างความเข้าใจใหม่	สร้างชิ้นงาน “ไทม์ไลน์ประวัติศาสตร์ คู่ขนาน” เพื่อสร้างภาพจำใหม่	ประเมินความถูกต้อง ของการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์
5. การนำเสนอและ สะท้อนคิด	กิจกรรม “ฉันทน์มุมมองใหม่” นำเสนอ ไทม์ไลน์ และเขียน/พูด บันทึกสะท้อนคิด	ประเมินทักษะการนำเสนอ และประเมินการลอคคิต/ ทัศนคติ

แบบทดสอบหลังเรียน การประเมินทักษะประวัติศาสตร์เชิงวิพากษ์และการลอคคิต

รายวิชา ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2568

ชื่อ-สกุล ..... ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/..... เลขที่ .....

คำชี้แจง: ข้อสอบนี้ไม่มี “คำตอบที่ถูกหรือผิดเพียงข้อเดียว” ครูจะให้คะแนนจาก “เหตุผล การใช้ข้อมูลประกอบ และการเปิดใจรับฟังมุมมองที่หลากหลาย” ขอให้นักเรียนเขียนตอบตามความเข้าใจและความรู้สึกที่แท้จริง

ข้อที่ 1 เพื่อให้นักเรียนเป็นนักสืบหลักฐานและการมองหลากหลาย ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์จำลองต่อไปนี้ แล้วตอบคำถาม

หลักฐาน A (บันทึกของเมือง ก.) “เมืองชายแดนแห่งนี้เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษเรามาตั้งแต่โบราณกาล แต่ถูกพวกเมือง ข. ซึ่งเป็นชนชาติที่ป่าเถื่อนและโหดร้ายได้ ยกทัพมาแย่งชิงไปอย่างหน้าด้าน ๆ เราต้องทวงคืน”

หลักฐาน B (บันทึกของเมือง ข.) “เมืองชายแดนแห่งนี้ ผู้คนใช้ภาษาและมีวิถีชีวิตแบบเดียวกับเรามาเนิ่นนานร้อยปี ผู้นำของพวกเขาได้ส่งเครื่องบรรณาการมาสวามิภักดิ์ต่อกษัตริย์ของเราด้วยความเต็มใจ เมือง ก. ต่างหากที่เป็นผู้รุกราน”

1.1 จากหลักฐานทั้งสองชิ้น นักเรียนคิดว่าผู้บันทึกหลักฐาน A และ B มี “ความรู้สึกหรืออคติ” ซ่อนอยู่หรือไม่ อย่างไร จงยกตัวอย่างคำพูดที่แสดงถึงอคติในหลักฐานมาประกอบ

.....

.....

.....

.....

1.2 ในฐานะที่นักเรียนเป็นผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ หากต้องตัดสินว่าเหตุการณ์นี้เกิดอะไรขึ้นจริง นักเรียนจะใช้วิธีการใดในการหาความจริง โดยไม่ด่วนเชื่อหลักฐานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 หลังจากได้ศึกษาประวัติศาสตร์จากหลายมุมมอง และเห็นถึงความเชื่อมโยงทาง

4.3 ในฐานะพลเมืองโลก นักเรียนจะมีวิธีการปฏิบัติตัวต่อเพื่อนมนุษย์ที่ต่างเชื้อชาติ
ในสังคมปัจจุบันอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดความเกลียดชัง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

รายการประเมิน	ความหมายระดับคุณภาพ/คะแนน			
	ดีเยี่ยม (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การวิเคราะห์ข้อคดี ในหลักฐาน (ข้อ 1)	ระบุข้อคดี/เจตนาของ ทั้งสองฝ่ายได้ชัดเจน ไม่ตัดสินว่าใครผิดถูก แต่เข้าใจว่าทุกคน เขียนเพื่อเข้าข้าง ตนเอง	ระบุได้ว่าหลักฐานมี ความลำเอียง และ บอกได้ว่าใครเข้าข้าง ใคร	รับรู้ว่ามีข้อคดีแย้ง กัน แต่ยังไม่อธิบาย เหตุผลไม่ได้ชัดเจน	มองเหตุการณ์แบบ ขาว-ดำ (ไทยดี-เพื่อน บ้านเลว) เชื่อข้อมูล ฝ่ายเดียว
2. ความเข้าใจเรื่อง พรมแดน/รัฐจารีต (ข้อ 2)	อธิบายมโนทัศน์ “รัฐ จารีต” ได้ลึกซึ้ง เข้า ใจความสับสนของ อำนาจ และใช้ อธิบายเพื่อลอคคดี เรื่องการเสียดินแดน ได้	เข้าใจและอธิบายได้ ว่าในอดีตไม่มีเส้นเขต แดนที่ชัดเจน	เข้าใจว่าพรมแดน เปลี่ยนได้ แต่ยังไม่ ติดกับความเป็น เจ้าของอยู่บ้าง	ยึดติดแผนที่ปัจจุบัน สรุปความขัดแย้งด้วย อารมณ์ความโกรธ แค้น
3. การยอมรับความ หลากหลาย (ข้อ 3)	ยกตัวอย่างหลักฐาน อธิบายได้ชัดเจนว่า “ความเป็นไทยคือ ผลรวมของการ ผสมผสาน” และชื่น ชมวัฒนธรรมร่วม	อธิบายได้ว่า วัฒนธรรมไทยมีการ หยิบยืม/ประยุกต์มา จากชนชาติอื่น	รับรู้ว่ามี การ ผสมผสาน แต่ยังมี ทำที่ว่าวัฒนธรรมไทย สูงส่งกว่า	ปฏิเสธการได้รับ อิทธิพลจากภายนอก มองวัฒนธรรมเป็น ของชาติเดียว
4. การสะท้อน ทัศนคติ/ความเห็นใจ (ข้อ 4)	แสดงออกถึง ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) เปลี่ยน มุมมองจาก “ศัตรู” เป็น “หุ้นส่วนทาง วัฒนธรรม” อย่าง เป็นรูปธรรม	มีทัศนคติเชิงบวกต่อ เพื่อนบ้านมากขึ้น ระมัดระวังการใช้ คำพูด	บรรยายสิ่งที่เรียนมา ได้ แต่ยังไม่สะท้อน การเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกของตนเอง ลึกซึ้งนัก	ยังยึดมั่นในวาทกรรม ความขัดแย้ง ใช้ คำพูดเชิงอคติหรือ การตีต

ระดับคุณภาพของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-16	สูงมาก
9-12	สูง
5-8	ปานกลาง
ต่ำกว่า 4	ต่ำ